

VEITSILUODON SEURAKUNTATALO

Satamalehdontie 1, KEMI

RAKENNUSHISTORIASELVITYS
Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy
25.10.2025

KEMIN
SEURAKUNTA

Tilaaja: Kemin seurakunta
Tekijä: Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / arkkitehti Veli-Pekka Huhmo
Julkaisija: Kemin seurakunta 2026

1. painos

Kannen kuva: Veitsiluodon seurakuntatalo Satamalehdontien suunnasta kuvattuna. Etualalla on seurakunnan kokoontumis- ja kerhotilojen siipi. Taustalla on korkea kirkkosali.
Kuvaaja: Veli-Pekka Huhmo / Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy 2025

VEITSILUODON SEURAKUNTATALO

Satamalehdontie 1, KEMI

RAKENNUSHISTORIASELVITYS
Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy

25.10.2025

1957

Arkkitehti Veikko Larkaksen voittoisan kilpailutyön "Ora Pro Nobis" pohjalta rakennettu Veitsiluodon seurakuntatalo valmistui vuonna 1957. KUVA: Valde Remeksen perikunta

Sisällysluettelo

Perustiedot	6
Selvitystyö	7
Jälleenrakennuskauden kirkolliset rakennukset.....	10
Kemin seurakunnan rakennusvaiheita	12
Veitsiluodon teollisuusyhdykskunnan elämää	14
Veitsiluodon seurakuntatalon suunnittelu ja rakentaminen	25
Veitsiluodon seurakuntatalon käyttö ja muutokset.....	49
Rakennus osana ympäristöä ja yhteiskuntaa	70
Arkkitehtuuri, rakenteet ja rakennusosat.....	81
Sisätilat, materiaalit ja kalusteet.....	101
Säilyneisyys.....	164
Suunnittelijat.....	168
Yhteenveto	171
Lähteet	174

1 Perustiedot

Kohde	Veitsiluodon seurakuntatalo
Osoite	Satamalehdontie 1, 94830 Kemi
Rakennustunnus	Kiinteistötunnus 240-16-1653-1, pysyvä rakennustunnus 100618800R
Omistus	Kemin seurakunta
Kerrosluvu	Yksi kerros, lehteriparvi ja osin maanpäällinen kellarikerros
Laajuustiedot*	Kerrosala 1172 m ² , tilavuus 8500 m ³
Rakennuttaja	Kemin kaupunkiseurakunta (nyk. Kemin seurakunta)
Suunnittelija	Arkkitehti Veikko Larkas
Valmistuminen	1.1.1957
Muut nimet	Veitsiluodon kirkko, Veitsiluodon seurakuntakoti
Kaavatilanne	Asemakaava 413. Lainvoimainen 10.3.2010.
Suojelu	Suojeltu asemakaavassa merkinnällä sr-1. Yleiskaavassa on suojelua osoittava kohdemerkintä sr 86.
Muuta tietoa	Rakennuksessa on kirkkosali ja seurakunnan kokoontumistiloja. Sen yhteydessä ei ole kellotapulia eikä kirkkotarhaa.

Kohteen sijainti Suomen kartalla. KUVA: Maanmittauslaitos

* Laajuustiedot: Kemin kaupungin kaavoitus

2 Selvitystyö

2.1 Toimeksianto ja työryhmä

Tämä selvitys on laadittu Kemin seurakunnan toimeksiannosta ja siinä tarkastellaan vuonna 1957 valmistuneen Veitsiluodon seurakuntakodin historiaa ja nykytilaa. Tarkasteluhetkellä rakennus ei ollut käytöstä ja Kemin seurakunta etsi sille ostajaa.

Rakennushistoriaselvitys on perusselvitys, jonka avulla saadaan lähtötietoja kohteen korjaus- ja kunnossapitotöiden suunnitteluun, kaavamuutoksen laadintaan ja suojelustatuksen määrittelyyn. Selvitysraportti on laadittu Museoviraston vuonna 2010 julkaiseman ohjeen mukaisesti.

Selvitys on kolmiosainen. Historiaosuudessa rakennuksen vaiheet liitetään Kemin seurakunnan, rakentamisaikakauden ja Veitsiluodon teollisuusyhteisön historiaan sekä rakennustyyppien kehitysvaiheisiin. Nykytilaa käsittelevässä osassa tarkastellaan rakennuksen ominaispiirteitä, säilyneisyyttä sekä suhdetta rakennettuun ympäristöön. Selvityksen lopussa on nykytilaa kuvaavia kaavioita sekä yhteenveto.

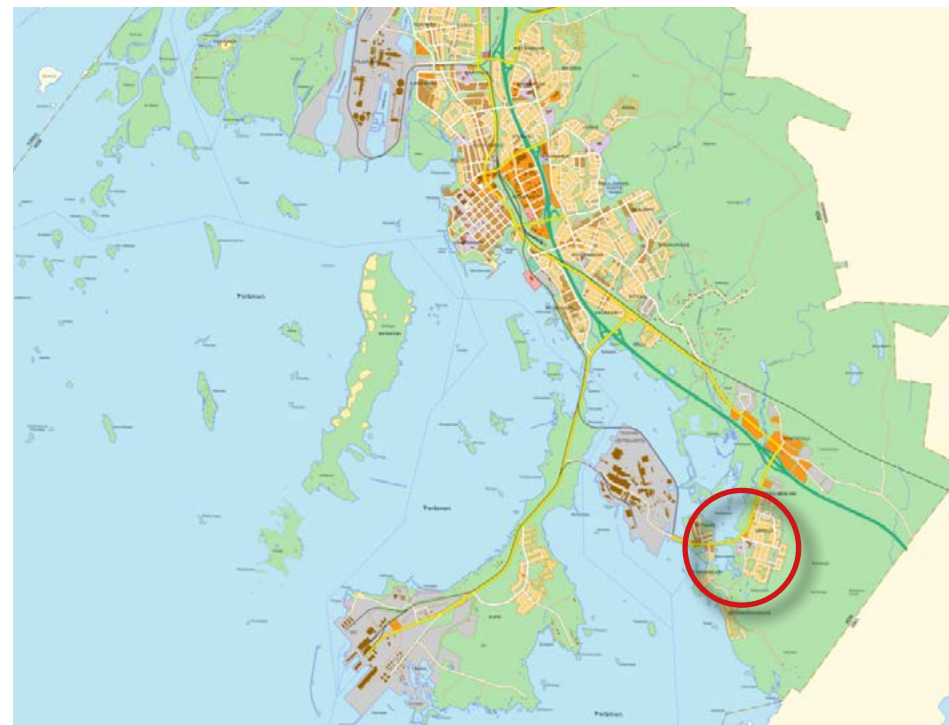
Selvityksen on laatinut Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, jossa työn päävastuullisena tekijänä toimii arkkitehti Veli-Pekka Huhmo. Hänen lisäkseen työryhmään kuuluivat arkkitehti Jorma Teppo ja arkkitehti yo Julia Leppälä. Työn tilaajana toimi talouspäällikkö Soile Martikainen. Inventointityössä avusti seurakunnan suntio Marko Koivisto.

2.2 Työn rajaus ja aineisto

Työ on rajattu koskemaan vuonna 1957 valmistuneen Veitsiluodon seurakuntakodin synty- ja rakennushistoriaa sekä rakennuksen myöhempiä muutosvaiheita nykypäivään asti. Kemin seurakunnan ja Veitsiluodon tehdasyhdyskunnan vaiheita käsitellään yleispiirteisesti.

Rakennusta koskeva aineistoa säilytetään Kemin seurakunnan arkistossa. Rakennuslupiin liittyviä asiakirjoja saatiin myös Kemin kaupungin rakennusvalvonnan arkistosta. Vuonna 1982 rakennuksen alkuperäiset piirustukset olivat kadoksissa ja niitä löydettiin Veitsiluoto Osakeyhtiön arkistosta. Vuonna 2025 kyseisessä arkistossa ei ollut enää seurakuntataloa koskevaa aineistoa.

Keskeisiä kirjallisia lähteitä olivat Jaakko Hyötyniemen kirjoittama Kemin kaupunkiseurakunnan 50-vuotishistoria, Hannu Hyötyniemen kirjoittama 75-vuotishistoria sekä Pertti Telkin johtaman työryhmän tuottama Kemin seurakunnan 100-vuo-

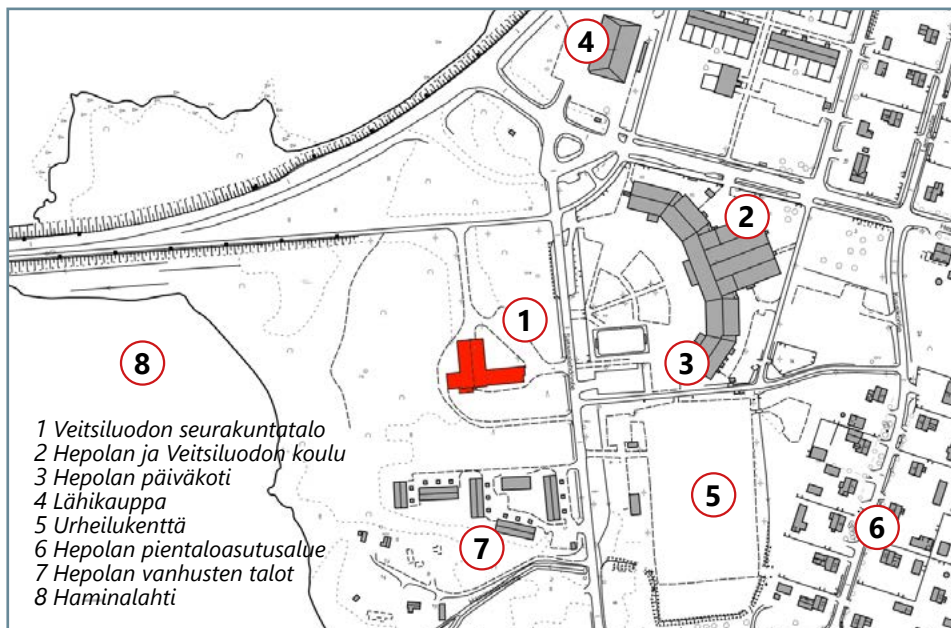

Kohteen sijainti Kemin kaupungin kartalla. KUVA: Kemin kaupungin karttapalvelu

tishistoria. Kemin kaupungin historiasta kertovat Ossi Hedmanin teokset Kemin historia I ja II. Veitsiluodon tehdasyhteisön vaiheista kertovat Juhani Lareksen teos Saaren tarina sekä Taisto Saaren teos Veitsiluoto - valtion metsistä median murrokseen.

Raportin historiallinen valokuva-aineisto on hankittu Kemin seurakunnan, Kemin historiallisen museon, Museoviraston sekä yksityishenkilöiden kokoelmista.

Kohde inventointiin kesä-elokuussa 2025, jolloin rakenteita ja materiaaleja tutkittiin pintoja rikkomatta. Kirjallisia tietoja on täydennetty aikakalaishaastattelulla, joista kiitos kaikille työssä avustaneille.

Veitsiluodon kirkon lähiympäristön rakennuksia ja maisematekijöitä

2.3 Kohde ja ympäristö lyhyesti

Veitsiluodon seurakuntatalo muodostuu kirkkosalista ja siihen liittyvästä seurakuntakodista. Vaikka rakennus on virallisesti vihitty seurakunnalliseen käyttötarkoitukseen, se ei ole kirkkolain tarkoittama kirkollinen rakennus.¹

Rakennus sijaitsee Hepolassa, joka on Kemian kaupungin 51. kaupunginosa. Alueen rakentaminen alkoi 1940-luvun lopulla ja sen asukkaista suurin osa työskenteli läheisellä Veitsiluoto Osakeyhtiön teollisuuslaitoksella. Omakotivaltaisen alueen asukasmäärä on laskenut tehtaan lakkauttamisen jälkeen ja on nykyisin noin tuhannen asukkaan luokkaa.

Kemin seurakunta aloitti Veitsiluodon seurakuntatalon suunnittelun jo vuonna 1938, mutta sota siirsi hankkeen toteuttamista. Asiaan palattiin sodan päätyttyä, ja Veitsiluoto Osakeyhtiön edustajat tulivat mukaan hankkeen suunnitteluun. Rakennuksen suunnittelusta järjestettiin vuonna 1949 kutsukilpailu, johon osallistui viisi maineikasta arkkitehtiä. Voittoisan ehdotuksen laatinut arkkitehti Veikko Lar-

¹ Kirkkohallituksen yliarkkitehti Eedla Mäkelän lausunto DKIR/469/03.03.01/2024

Veitsiluodon seurakuntatalon kirkkosalin pohjoispääty kesällä 2025.

kas viimeisteli suunnitelman vuonna 1955 ja kirkkoa muistuttavan hahmon saanut seurakuntakeskus valmistui Hepolan korkeimmalle paikalle vuonna 1957.

Veitsiluodon seurakuntatalo edustaa jälleenrakennuskauden modernia kirkkoarkkitehtuuria. Se on muodoltaan torniton pitkäkirkko, jossa seurakuntakodin tilat muodostavat matalan poikkisiiven. Rakennuksessa on betonista ja tiilistä tehty sekarunko. Korkeassa kirkkosalissa on 290 istumapaikkaa ja Kangasalan urkutehtaan 18-äänikertaiset urut. Seurakuntakodissa on 100 hengen seurakuntasali, kaksi kerhotilaa ja asunto.

Veitsiluodon seurakuntatalo sijaitsee liikenteellisesti edullisella paikalla noin kilometrin päässä valtatie E75:tä. Alueella on säännöllinen linja-autoliikenne. Kaukoliikenteen linja-autoasema ja rautatieasema sijaitsevat Kemian keskustassa noin 10 kilometrin päässä. Kemi-Tornion kansainväliselle lentoasemalle on matkaa 15 kilometriä. Kemian kaupungin keskeiset hallinto- ja kulttuuripalvelut ovat 10 kilometrin päässä. Lähin koulu, päiväkoti ja kauppa sijaitsevat kirkkoa vastapäätä.

VEITSILUOTO

26

RYTIKARI

17

KATTILANLAHTI

HEPOLA

16

Veitsiluodon seurakuntatalo

Hepolan ja Veitsiluodon koulu

HAMINANLAHTI

PAAVONKARI

18

Veitsiluodontie

Hepolantie

Satamalahdentie

3 Jälleenrakennuskauden kirkolliset rakennukset

Jälleenrakennuskausi oli modernin kirkkoarkkitehtuurin kulta-aikaa Suomessa. Kirkkoja ja kappeleita rakennettiin runsaasti ja rakennustyypin kehittäminen innosti maamme johtavia arkkitehteja. Toisen maailmansodan jälkeen kirkon toiminta monipuolistui ja synnytti tarpeen seurakunnallisille kokoontumis- ja harrastetiloille. Seurakuntatalosta muodostui uusi moni-ilmeinen rakennustyypipi.

3.1 Jälleenrakennuskauden kirkkoarkkitehtuuri

Evangelisluterilainen kirkko oli Suomen 1940- ja 1950-lukujen arkkitehtuurissa keskeinen toimija. Se järjesti yhteistyössä Suomen Arkkitehtiiliton kanssa lukuisia arkkitehtuurikilpailuja kirkkojen, hautausmaiden ja kappeleiden suunnittelusta. Jälleenrakennuskirkkoja rakennettiin ulkomailta saadun avun turvin.

Uusia kirkkoja tarvittiin erityisesti Lapissa, jossa niitä oli tuhoutunut saksalaisten vetäytyessä kohti pohjoista. Muualla maassa kirkollisten tilojen tarvetta lisäsivät suurten ikäluokkien tuoma väestönkasvu sekä sodassa menetetyiltä alueilta evakuoitujen asukkaiden asuttaminen kokonaan uusille alueille.

Jälleenrakennuskauden kirkot toivat Suomeen aiempaa valoisampaa, avoimempaa ja yhteisöllisempää arkkitehtuuria. Kokeiluja pelkäämättömät arkkitehdit loivat omaleimaisia kirkkoja, joissa yhdistyivät materiaalien luonnonläheisyys, selkeät muodot ja aikakauden tekniset innovaatiot. Toisaalta on huomattavaa, että modernismin läpimurto toteutui viimeisenä juuri kirkkoarkkitehtuurissa.¹

Kirkon toiminta ja tilatarpeet uudistuvat

Sota synnytti yhteiskunnallisia ja henkisiä ongelmia, joiden lievittämiseen kirkko ryhtyi jo sodan aikana. Diakoniatyö toi kirkolle arvostusta ja tarjosi seurakuntalaisille uusia mahdollisuuksia osallistua oman seurakuntansa toimintaan.²

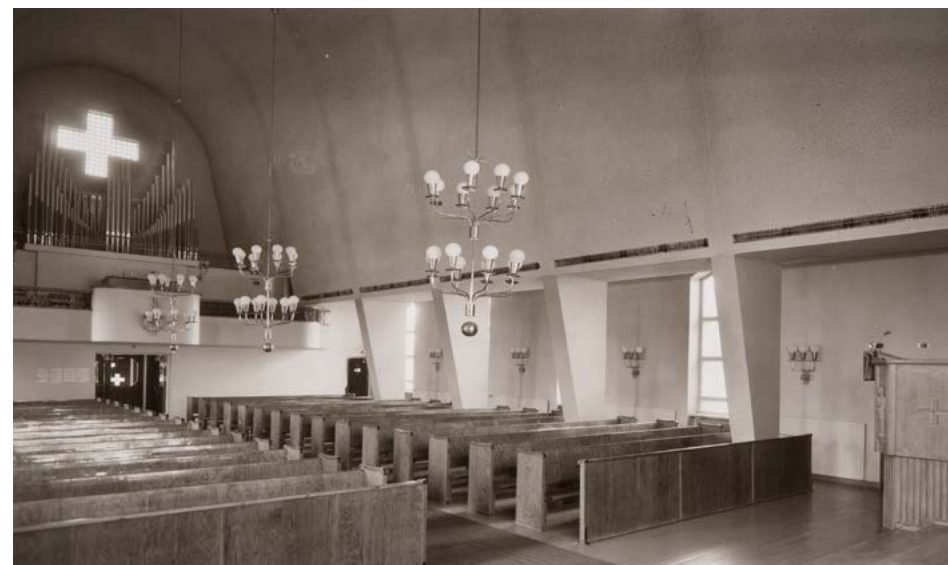
Jumalanpalveluksiin osallistuneiden määrä kasvoi sodan jälkeen. Tilanne muuttui 1950-luvulle tultaessa, kun kaupungistuminen ja pyrkimys elintason kohottamiseen nostivat materialistiset arvot etusijalle. Kirkko alkoi kehittää uusia työmuotoja, joilla se pyrki tavoittamaan sen piiristä vieraantuneita seurakuntalaisia.

Diakoniatyön rinnalle syntyi uusia työmuotoja kuten teollisuustyö, perheneuvonta ja sairaalansielunhoito. 1950-luvulla lapsia oli paljon ja äitien työssäkäynti synnytti tarpeen seurakunnalliselle päivä- ja iltapäiväkerhotoiminnalle. Myös nuoriso alettiin nähdä omana ikäryhmänään, jolla oli erityisiä tarpeita.³

1 Koho Timo s. 157 teoksessa Kuorikoski Arto (toim.): Uskon tilat ja kuvat: moderni suomalainen kirkkoarkkitehtuuri ja -taide, Suomalainen teologinen kirjallisuusseura, Esa-Print Oy, Tampere 2008

2 Helander Eila s. 59 teoksessa Kuorikoski 2008

10 3 ibid

Arkkitehti Veikko Larkaksen suunnittelema Enontekiön kirkko valmistui vuonna 1952. Kirkkosalissa esiintyy arkkitehdin myöhemmille kirkkosuunnitelmille tunnusomaiseksi muodostuneita teemoja. KUVA: Museovirasto, kuvaaja Welin P.O.

Kirkkorakennuksilta edellytettiin monikäyttöisyyttä. Etenkin esikaupunkialueilla kirkkojen tilasuunnittelussa korostettiin seurakunnan yhteisöllisyyttä ja pyrittiin madaltamaan yhteiskunnallista hierarkiaa. Syntyi käsite "työkirkko", jossa ympäristöstään erottuvaan kirkkosaliin yhdistettiin seurakuntasali, kerho- ja työtiloja sekä diakonian tiloja.⁴

Kirkkoarkkitehtuurin uusi suunta

Jälleenrakennusajalle tunnusomainen kirkko sai korostetun korkean ja jyrkkäläpisen kattomuodon. Se esiintyi jo vuonna 1940 järjestetyssä Härmälän kirkon suunnittelukilpailussa, ja kolme vuotta myöhemmin järjestetyssä Sakkolan kirkokilpailussa kyseinen kattomuoto oli jo vallitseva.

Kirkkotyyppi suunniteltiin korvaamaan Karjalan palautettujen alueiden tuhoutuneita kirkkoja, mutta se toteutui Lapin jälleenrakennuksessa. Uuden suuntauksen edelläkävijänä toimi Eero Eerikäisen ja Osmo Siparin vuonna 1947 suunnittelema Sallan kirkko, joka valmistui vuonna 1950.⁵

4 Heikkilä Markku ss. 78-79 teoksessa Kuorikoski 2008

5 Paavilainen Simo s. 107 teoksessa Kuorikoski 2008

Vuonna 1958 valmistunut Kauhajoen kirkko edustaa arkkitehti Veikko Larkaksen myöhäiskauden kirkkoarkkitehtuuria. KUVA: Museovirasto, kuvaaja Poutvaara Matti

Arkkitehtien Eero Eerikäisen ja Osmo Siparin suunnittelema Sallan kirkko valmistui vuonna 1950. Siitä tuli korkeakattoisten kirkkorakennusten suunnannäyttäjäksi ja 1940-luvun arkkitehtuurin tunnuskuva. Kirkko rakennettiin Tanskan kirkon rahoittamana. KUVA: Museovirasto, kuvaaja Peltoniemi Uuno

Alvar Aallon Kolmen Ristin kirkko valmistui vuonna 1958. Sen muotokieli luopui arnkarasta perusmuodosta kohti persoonallisempaa ilmaisua. KUVA: Imatran museot, kuvaaja Salakari Kaarlo

Jälleenrakennuskauden kirkoissa yhdistyivät harmaakivikirkkojen pelkistetty muoto ja modernin arkkitehtuurin selkeys. Betoni- ja tiilirakenteiden yhdistämien mahdollisesti vapaat muodot, voimakkaat tilalliset ratkaisut ja arkkitehtonisen rakenteellisuuden. Kiviaineita suositiin myös paloturvallisuuden vuoksi.

Kirkkosalien arkkitehtuurissa luovuttiin koristeellisuudesta ja erillisistä taideteoksista. Niiden sijaan kirkkosaliin virtaavalle luonnonvalolle annettiin symboliikka-arvo. Suuret maisemaikkunat ja moderneilla seinäpinnoilla elävä valo korvasivat myös perinteiset alttaritaulut.

Vaikka rationalisointi- ja standardointipyrkimykset heijastuivat myös uskonnolliseen rakentamiseen, arkkitehtien piirissä kirkkojen suunnittelu koettiin lähes ainoaksi tilaisuudeksi toteuttaa rakennustaiteellista luovuutta.⁶ Vuosikymmenen loppua kohti arkkitehtien ajattelu vapautui ja moderniin arkkitehtuuriin liitetty rationalismi vaihtui humanistisiin ja psykologisiin lähtökohtiin.⁷

6 Koho s. 157

7 Paavilainen s. 108 ja Koho s. 159

3.2 Seurakuntatalo rakennustyyppinä

Toiminnan monipuolistuminen uudisti rakennettavien kirkkojen tilaohjelmat. Niiden rinnalla seurakuntatalosta kehittyi oma rakennustyyppi, jossa yhdistyivät juhla ja arki sekä hengelliset ja maalliset tilat.

Suomalainen seurakuntatalo polveutuu yhtäältä pappilasta ja toisaalta maallisesta seurantalosta. Suuriin seurakuntataloihin on sisällytetty toimintoittain ryhmitellyjä jumalanpalvelus- ja toimitustiloja, kokous- ja kerhohuoneita, askartelu-, harastus- ja liikuntatiloja, virasto- ja toimistohuoneita sekä työntekijöiden asuntoja.

Seurakuntataloja on rakennettu olemassa olevien kirkkojen läheisyyteen täydennys- tai lisärakennuksiksi sekä seurakuntien itsenäisiksi toimipisteiksi. Toteutustavan perusteella rakennustyyppi voi täyttää yhtä hyvin seurakuntatalon, kappelin kuin kirkon tunnusmerkit.

Vuoden 2022 rakennustilaston mukaan Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla oli 652 seurakuntataloksi luokiteltavaa toimitaloa.⁸

8 Oscar Ortiz-Nieminen 2022, www.rakennettuhyvinvointi.fi/fi/seurakuntien-rakennukset/seurakuntatalorakennukset-ja-arkkitehtuuri-1940-1990-luvuilla

VASEMMALLA:
Arkkitehti Josef Stenbäckin suunnittelema Kemijoen kirkko valmistui vuonna 1903 Sauvosaa-
ren korkeimmalle paikalle.

OIKEALLA: Kirkon eteläpuolella oleva Kemijoen seurakuntakeskus valmistui vuonna 1969. Sen suunnitteli Arkkitehtitoimisto Jakako Kontio & Kalle Räike. KUVA: Kemijoen seurakunta

4 Kemijoen seurakunnan rakennusvaiheita

Kemijoen seudun varhaisimmat asukkaat asettuivat alueelle kivikauden lopulla noin 1500 eaa, jolloin uusia maa-alueita nousi esiin Perämeren ja Kemijoen yhtymäkohdassa. Keskiajalla kiinteä asutus keskittyi nykyisen Kemijoen Laurilan alueelle, jonne 1320-luvulla rakennettiin satama ja katollinen kirkko.¹ Kemi säilytti asemansa Perämeren hengellisenä keskuksena aina 1800-luvun puoliväliin asti.

1850-luvulla Krimin sodasta toipuvan Suomen suurruhtinaskunnan taloutta ja sivistystä pyrittiin kohentamaan uusia kaupunkeja perustamalla. Erityisen merkittävänä pidettiin satamakaupunkeja, joista yksi päätettiin sijoittaa Oulun ja Tornion väliselle rannikolle.

Oulun läänin maaherra Alexander Lavonius sai tehtäväksi etsiä perustettavalle kaupungille otollisen paikan. Hän esitteli Kemijoen pitäjään kuuluneen Sauvosaa-
niemen, jonka vahvuutena oli mereltä suoraan suojaiseen luonnonsatamaan joh-
tava purjehdusreitti. Tälle asumattomalle ja lähes luonnontilaiselle alueelle perus-
tettiin keisari Aleksanteri II:n 5.3.1869 antamalla asetuksella Kemijoen kaupunki.²

1 Hyrskykari Veli (toim.): Kemi eilen ja tänään. Pohjolan Sanomat Oy, Kemi 1966 s.9-10.

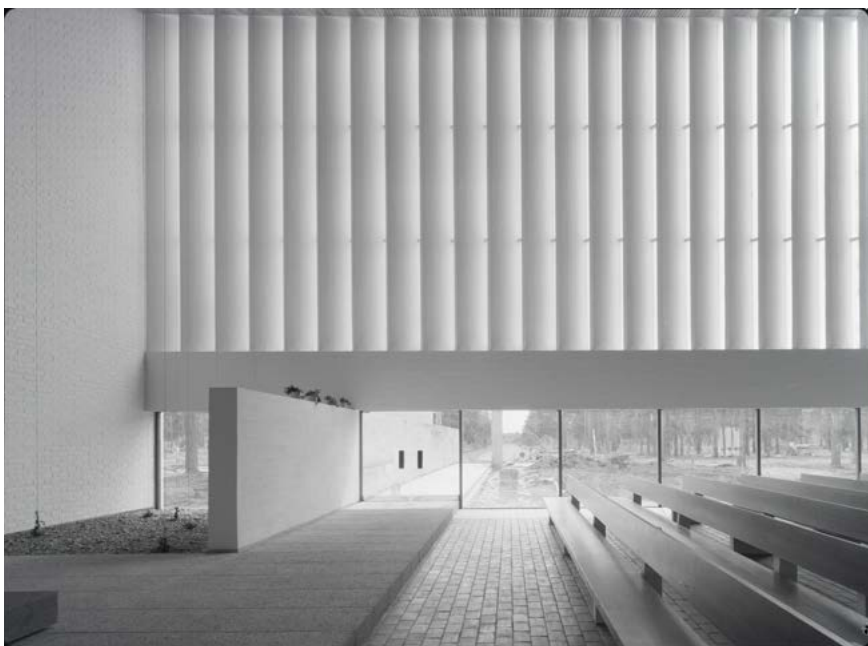
2 ibid

4.1 Kemijoen kaupunkiseurakunta perustetaan 1902

Kemijoen kaupunkialue kuului aluksi Kemijoen maaseurakuntaan, mutta väestönkasvu ja etäisyys Kemijoen pohjoispuolella sijaitseviin kirkollisiin palveluihin loi tarpeen oman seurakunnan perustamiselle. Kemijoen kaupunkiseurakunta irtautui maaseurakunnasta virallisesti vuonna 1902. Kaupunkiseurakunnan oma kirkko tuolloin jo rakenteilla ja se vihittiin käyttöön vuonna 1903.

Kirkollinen elämä keskittyi 1900-luvun alussa jumalanpalveluksiin, diakoniatyöhön, rippikouluun sekä kristilliseen kansansivistykseen. 1930-luvulla seurakunnan työ laajeni, kun nuorisotyö ja lasten pyhäkoulutoiminta vakiintuivat sen toimintamuodoiksi.

Kemijoen kaupunkiseurakunnan väkiluku kasvoi verkalleen. Kasvu keskittyi hallinnollisen kaupunkikeskustan etelä- ja pohjoispuolelle, jonne muodostui kaksi suurta sahaluonnyshyönteyskuntaa - eteläinen Veitsiluoto ja pohjoinen Karihaaran alue. Molemmat kuuluivat vanhaan Kemijoen maaseurakuntaan, jolla ei ollut riittäviä resursseja hoitaa niiden seurakunnallisia asioita. Veitsiluodosta kertyi matkaa maaseurakunnan palveluihin lähes kaksikymmentä kilometriä.

VASEMMALLLA: Arkkitehti Osmo Siparin suunnittelema Paattiolehdon kappeli valmistui vuonna 1960. Hautausmaa on vihitty käyttöön jo vuonna 1945. KUVA: Arkkitehtuurimuseo, Heikki Havas

OIKEALLA: Rakennusmestari Matti Pitkäsén suunnittelema Peurasaaren hautausmaan siunauskappeli valmistui vuonna 1937 ja sitä on laajennettu vuonna 1962. KUVA: Museovirasto JOKA, Kaleva

4.2 Veitsiluoto liitetään kaupunkiseurakuntaan 1938

Vuonna 1931 ympäröivät esikaupunkialueet teollisuusalueineen liitettiin Kemin kaupunkiin. Kemin kaupunkiseurakuntaan ne liitettiin vuonna 1938. Tällä tavoin pienestä yhden papin hoitamasta Kemi kaupunkiseurakunnasta tuli kerralla yksi Suomen laajimpiin lukeutuvista suuriseurakunnista, jonka jäsenmäärä kasvoi 15 000 henkeen.

Kirkkovaltuusto valitsi 7.11.1938 pitämässään kokouksessa toimikunnan suunnittelemaan ja toteuttamaan laajentuneen seurakunnan tulevaa rakennustoimintaa ja talouden suuntaviivoja. Kirkkoherran avuksi oli palkattava kappalainen ja virallinen apulainen. Lisäksi seurakuntaan oli perustettava taloudesta vastaava kirkkokonttori ja kirkkoherranviraston henkilökuntaa tuli lisätä.

Hengellistä työtä lisättiin. Jumalanpalveluksia ja hartaushetkiä alettiin järjestämään kaikissa kolmessa seurakunnan alueeseen kuuluvassa taajamassa. Myös pyhäkoulujen toiminta, nuorten seurakunnallinen harrastustoiminta ja diakoniatyö laajennettiin kattamaan koko alueen tarpeet.³

3 Hyötyniemi Hannu: Kemin 75-vuotiaan kirkon ja kaupunkiseurakunnan vaiheita - taaplausta tavaltaan, Kemin kaupunkiseurakunta, Pohjolan Sanomat Oy 1977 s. 32

4.3 Kaupunkiseurakunnan rakennushankkeita

Kemin kaupunkiseurakunnalle 1930-luku oli mittavan rakennustoiminnan vuosikymmen. Ensimmäiseen vaiheeseen lukeutuivat vuonna 1935 valmistunut Sauvosaaren kirkkoherran pappila, vuonna 1937 valmistunut eteläisen hautausmaan siunauskappeli sekä vuonna 1940 valmistunut keskikaupungin seurakuntatalo.

Liitosalueiden osalta kirkkovaltuuston marraskuussa 1938 asettama toimikunta suositti, että vuonna 1940 rakennettaisiin Veitsiluodon seurakuntatalo ja sen jälkeen olisi vuorossa Karihaaran kirkko. Sodan tuhot Karihaarassa ja Veitsiluodon eteläpuolisen alueen rakennuskielto sekoittivat kuitenkin suunnitelmalle asetetun aikataulun ja järjestyksen.⁴

Sodan jälkeisiä rakennushankkeita olivat vuonna 1947 valmistunut Karihaaran seurakuntatalo ja vuoteen 1957 asti venynyt Veitsiluodon seurakuntatalo. Pohjoisen hautausmaan kappeli valmistui Paattiolehtoon vuonna 1960 ja nykyinen Kemin seurakuntakeskus Kirkon eteläpuolelle vuonna 1969.

Kemin kaupunkiseurakunnan nimi muutettiin Kemin seurakunnaksi vuonna 1988.⁵

4 Hyötyniemi ss. 33-44

5 Telkki s. 215

5 Veitsiluodon teollisuusyhdyskunnan elämää

Veitsiluodon saareen keskittynyt teollisuus synnytti ympärilleen mittavan yhdyskunnan, jonka asukkaista valtaosa oli yhtiön palveluksessa. Varhaisteollisten ruukkiyhdyskuntien tavoin muusta yhdyskuntarakenteesta erillinen Veitsiluoto joutui rakentamaan oman infrastruktuurin ja järjestämään laajimmillaan 3000 asukkaan fyysisen ja henkisen huollon. Seuraavassa on tarkasteltu Veitsiluodon yhdyskunnan rakentamista taustana Veitsiluodon seurakuntatalon rakennushankkeelle.

Sitä mukaa, kun Euroopan ja Skandinavian puuvarannot 1870-luvulla hupenivat, ulkomaiset toimijat kiinnostuivat kaukaisen Pohjois-Suomen metsistä. Suomesta ei löytynyt suurteollisuuden perustamiseen tarvittavia pääomia.¹

Kemin teollisuus historia alkoi Johan Gustaf Bergbomin vuonna 1859 perustamalla Laitakarin sahalla. Sitä seurasi norjalaisen Terje Olsenin vuonna 1874 Karihaaraan perustaman Kemi Ångsågs Aktiebolagetin höyrysaha, jonka toimintaa jatkoi oululaisten liikemiesten perustama Trävaruaktiebolaget Kemi. 1890-luvulla Simojoen ja Tornionjoen välisellä rannikkoalueella toimi viisi sahalaistosta.

5.1 Valtio rakentaa Veitsiluotoon sahalaituksen

Itsenäistymisen jälkeen 80 % valtion omistamista metsistä sijaitsi Oulun läänissä, johon myös Lappi tuolloin lukeutui. Hallitukseen valtion metsien käyttöä ja vientikauppaa Metsähallitus päätti perustaa oman sahalaituksen Kemiin.²

Hankkeella pyrittiin edistämään myös Pohjois-Suomen asuttamista. Talvityötä tarjoavat metsätyömaat mahdollistivat uudistilojen perustamisen Lapin syrjäseuduille ja siten parantavan osaltaan valtion huoltovarmuutta.

Sahalaituksen paikaksi valikoitui Kemin eteläpuolella sijaitseva Veitsiluodon saari., jossa vuonna 1921 asui kaksi asukasta. Saaren eteläpää oli Kemin kaupungin omistuksessa ja pohjoispää kuului Vilmilän tilaan.³ Vaihtoehtona tutkittu Selkäsaari todettiin myrskyille alttiiksi.⁴

Veitsiluodon vahvuutena olivat rakentamaton, rakennuskelpoinen ja riittävän suuri maa-alue sekä puutavaran uittoon ja vesivarastointiin soveltuvat alueet saaren ympärillä. Heikkoutena oli eristyisyys, jonka vuoksi tehdasyhteisön oli luotava itse oma infrastruktuurinsa.

1 Saari Taisto: Veitsiluoto – valtion metisistä median murrokseen, Atrain & Nord Kustannusliike, EU 2024 s. 19

2 ibid s. 13

3 Lares Juhani: Saaren tarina. Enso Group, Kirjapaino Osakeyhtiö Kaleva, Oulu 1997 s. 11

4 Saari s. 45

Ensimmäinen kuuden perheen asuintalo osoitteessa Aunuksenkatu. Takana on Veitsiluoto Oy:n saha. Kuva on todennäköisesti vuodelta 1924. KUVA: Kemin historiallinen museo CC BY ND 4.0

Yhdyskunta muodostuu

Väliaikainen saha käynnistettiin vuonna 1921. Varsinainen sahatuotanto saatiin käyntiin marraskuussa 1922 ja sahatavaran myynti alkoi keväällä 1923.⁵

Saha-alueen asemakaava, työväen asuinrakennusten ja voima-aseman piirustukset tilattiin Arkkitehtitoimisto Borg, Sirén ja Åbergilta. Työväen asuintalot rakennettiin saaren eteläpähän. Virkailijoiden rakennukset suunniteltiin Yleisten rakennusten ylihallituksessa ja ne sijoitettiin saaren pohjoisosaan.⁶

Saarella asuinolot olivat ahtaat ja asunnon tarvitsijoita oli enemmän kuin yhtiö pystyi niitä tarjoamaan. Suurin osa sahan työväestä asui kaupungissa tai läheisellä mantereella. Työväki kulki saareen veneillä, höyryaluksella ja talvisin hiihtämällä.⁷

Rautatieyhteys Veitsiluodosta Pajarinlahteen valmistui vuonna 1927. Suuremman helpotuksen arkeen toi vuonna 1931 hätäaputyönä rakennettu 300 metriä pitkä pengertie Hepolahdesta Rytikariin, josta sitä jatkettiin vuonna 1932 Veitsiluotoon.⁸

5 Saari ss. 69-73

6 ibid ss. 60 ja 89

7 ibid ss. 86-88

8 ibid ss. 126-127 ja 167

5.2 Moderni sulfiittiselluloosatehdas ja puutalotuotanto

Veitsiluoto Osakeyhtiö perustettiin vuonna 1932. Sahaustähteiden potentiaali sulfiittiselluloosavalmistuksen raaka-aineena todettiin jo Veitsiluoto Oy:n vuoden 1926 tilinpäätöksessä. Tehdashanke käynnistyi vuonna 1928, jolloin eduskunta päätti sen rahoittamisesta. Tehtaan ulkoasun suunnitteli arkkitehti Kaarlo Borg ja sen happotornista muodostui saaren uusi maamerkki.⁹

Tuotannon ylösajo aloitettiin maaliskuussa 1930. Tehtaan käynnistyttyä saaren väki jakaantui sahalaisiin ja tehtaalaisiin.¹⁰

Yhtiö perustaa huoltokonttorin 1934

Veitsiluodossa asui vuoden 1935 alussa 1 427 ihmistä. Asuinrakentaminen oli laajentunut viereiseen Rytikariin ja Satamaperälle, jossa yhtiön asunnoissa asui 148 henkeä. Teollisen toiminnan laajentuessa saari alkoi käydä ahtaaksi ja sitä laajennettiin vesialueita täyttämällä.¹¹

Veitsiluodon seurojentalo toimi alueen vapaa-ajan keskuksena ja sen viereen rakennettiin urheilukenttä. 1930-luvun ilmapiiri tukahdutti TUL:n nuoris- ja urheiluseuratoiminnan ja uusia SVUL-seuroja perustettiin niiden tilalle.¹²

Veitsiluoto Osakeyhtiö perusti vuonna 1934 huoltokonttorin, jonka esikuvia olivat Kymi-Yhtiö sekä ruotsalaiset suuryritykset. Huoltokonttori huolehti työntekijöiden talous- ja sosiaalasioista sekä harrasteista. Se toimi pankin tapaan hoitaen työntekijöiden sekä yhtiön puitteissa toimivien seurojen ja yhdistysten raha- ja laina-asiat. Huoltokonttori tiedotti ajankohtaisista asioista toimittamalla yhtiön tiedotuslehteä. Huoltokonttori toimi vuoteen 1964 asti.¹³

Huoltokonttori vastasi myös Veitsiluotoon rakennettavan kirkon koristamisrahas-
ton varoista. Se maksoi talletukselle pankkien maksamaa suurempaa korkoa.¹⁴

Sota pysäyttää tehtaan

Saha ja sellutehdas hiljenivät sotavuosien työvoimapulan vuoksi. Talvisodan aikana ruotsalaisen 19. lentorykmentin 260 miestä sijoitettiin Veitsiluotoon ja toinen 160 miehen osasto majoitettiin Rytikariin.

Jatkosodan aikana Veitsiluodossa aloitti toimintansa ruotsalaisten lahjoittamien tyyppitalojen pohjalta ideoitu Puutalo Oy. Toiminta käynnistyi vauhdikkaasti, kun tehdas alkoi valmistaa saksalaisten tilaamia parakkeja niin paljon kuin ehti.

9 Saari ss. 131-136

10 Lares s. 26

11 Saari s. 178

12 ibid s. 155

13 ibid s. 176-177 ja 346

14 Tarna Martti et.al. Kirje Kemin kirkkovaltuustolle 1.11.1965

Huhtikuussa 1933 otettu ilmakuva Veitsiluodon saaresta. Etualalla on saaren eteläkärkeen keskitettyä työväenasutusta. KUVA: Kemin historiallinen museo, kuvaaja Sovio CC BY-ND 4.0

Lapin sodan aikana Veitsiluoto joutui saksalaisten motittamaksi. Saksalaisilla oli suorasuutaustykkejä kaupungilla ja Kusiaistenmäellä. Saaren evakuointi onnistui 6.10. ja kaksi päivää myöhemmin tehdas vaurioitui seitsemän syöksypommittajan tekemässä hyökkäyksessä.¹⁵

Jälleenrakennuskauden asuntopula

Rauhan tultua lähes kaikille työhaluisille oli tarjolla työtä ja tehtaalla oli jatkuvasti 300–400 henkilön vajaus. Hyväkään palkka ei taannut työvoiman saatavuutta, ellei yhtiö voinut tarjota henkilöstölleen asuntoja.¹⁶

Asuntopula herätti tyytymättömyyttä työväen keskuudessa. Tasokkaita asuntoja tarvittiin myös koulutettujen virkailijoiden houkuttelemiseksi Veitsiluotoon. Kaikkiaan uusia asuntoja laskettiin tarvittavan 180. Asia oli niin keskeinen, että yhtiö otti 100 miljoonan markan vekselivelan.

15 Lares ss. 54-55

16 ibid s. 236

Kesällä 1945 valmistui kaksi virkailijaperheen asuintaloa Veitsiluotoon ja samalla aloitettiin kymmenen uuden työväenasuntolan rakentaminen Rytikariin. Kun He-polan omakotialue vuonna 1947 sai asemakaavan, veitsiluotolaiset pääsivät rakentamaan omakotitaloja yhtiöltä vuokraamilleen tonteille.¹⁷

Politiikan sävyttämä ilmapiiri

Rauhan tulo merkitsi poliittisen ilmapiirin muuttumista. Työväenjärjestöjen perustama Veitsiluodon Työväentalo Oy käynnisti hankkeen uuden työväentalon rakentamiseksi. Työväenaate ei ollut ristiriidassa kristillisten arvojen kanssa. Tämä konkretisoitui, kun työväenopiston johtajaksi valittiin pastori Allan Siitonen. Hänen toimenkuvansa kattoi sekä vapaan kansansivistystyön että seurakunnallisten asioiden hoidon.¹⁸

Politiikan sävyttämää ilmapiiriä liennytettiin myös työpaikkaurheilun avulla. Pohjois-Suomessa toimivien metsäteollisuusyhtiöiden sosiaalipäälliköt kokoontuivat talvella 1946 Veitsiluodon pääkonttorille sopimaan yhteisestä kilpailuohjelmasta. Talvilajeiksi valittiin hiihto ja jääpallo, kesälajeiksi jalkapallo ja yleisurheilu. Voittajat pisteytettiin ja palkittiin kiertopalkinnolla. Yhtiön tukema Veitsiluodon Vastus kehittyi valtakunnallisesti merkittäväksi urheiluseuraksi.¹⁹

Urheilun lisäksi Veitsiluodossa oli tarjolla kulttuuria. Seurojentalolla nähtiin elokuvia, teatteria, konsertteja ja vietettiin iltamia. Moni veitsiluotolainen opiskeli iltaisin teoreettisia aineita Tietomiehen kirjukurssilla ja käytännön taitoja Veitsiluodon kansalaisopistossa.

5.3 Paperitehdas ja rakentamisen huippuvuosi 1959

1950-luku oli Veitsiluodossa suurten investointien ja voimakkaan rakentamisen aikaa. Uusi sahalaite käynnistyi marraskuussa 1950. Puutalotehtaan tilauskanta oli hyvä, mutta selluloosan ja puutavaran kysyntä vaihtelivat voimakkaasti. Kun kilpaileva Kemi Oy luopui paperikonehankkeestaan, Veitsiluodossa päätettiin edetä syksyllä 1951 tehdyn suunnitelman mukaisesti.

Jättiläismäisen paperikoneen tulo edellytti liikenneinfrastruktuurin merkittävää parantamista. Uuden punatiilisen tehdasrakennuksen suunnitteli Arkkitehtitoimisto Uki Heikkinen Oulusta. Veitsiluodon uusi aikakausi alkoi vuoden 1955 ensimmäisenä arki-aamuna, kun yhtiön ensimmäinen paperikone pyörähti käyntiin.²⁰

17 Saari s. 238

18 Saari ss. 227-228

19 ibid s. 245

20 ibid ss. 293-297

Veitsiluoto Osakeyhtiön tuotantolaitokset 1960-luvun ilmakuvassa. Vasemmalla on paperitehdas ja keskellä puutyötehdas. Oikealla on sulfiittiselluloosatehdas voimalaitoksineen sekä sahalaite. Asutus on muuttanut pois saarelta. KUVA: Kemin historiallinen museo CC BY-ND 4.0

Viisitoista harjannostajaista vuoden aikana

Vuosi 1959 oli Veitsiluodossa rakentamisen huippuvuosi, jolloin vietettiin peräti 15 rakennuskohteen harjannostajaisia. Paperitehtaan laajennus ja siihen liittyvät tukitoimet tekivät Veitsiluodosta maamme suurimman rakennustyömaan 1950-luvun lopulta 1960-luvun alkuun.²¹

Vuosina 1957–1969 Rytikariin rakennettiin modernia 20 kerrostaloa, joissa oli yhteensä 434 asuntoa. Yhä useampi veitsiluotolainen osti oman asunto-osakkeen tai rakensi omakotitalon. Yhtiön vanhoissa puutaloissa tehtiin vain välttämättömiä korjauksia ja virkailijoiden taloja muutettiin toimistoiksi.²²

Veitsiluoto Oy rakennuttama Ajoksen syväsatama valmistui vuonna 1959. 1970-luvun lopulla valmistuivat sulfaattiselluloosatehdas sekä uusi hienopaperikone.²³

21 ibid ss. 320-323

22 ibid s. 371

23 ibis ss. 360, 339-409

5.4 Veitsiluoto Osakeyhtiö (StoraEnso) 1932-2021

Veitsiluoto Osakeyhtiö perustettiin vuonna 1932 valtion metsäteollisuusyhtiöksi, jonka tavoitteena oli hyödyntää valtion Pohjois-Suomessa sijaitsevia metsävarantoja sekä Kemijoen vesivoimaa. Yhtiö rakensi Kemien eteläpuolella sijaitsevalle Veitsiluodon saarelle modernia kemiallista metsäteollisuutta edustaneen sulfiittiselluloosatehtaan.

Veitsiluoto Osakeyhtiön toiminta laajeni paperinvalmistukseen ja siitä tuli yksi Suomen merkittävimmistä metsäteollisuuden tuotantolaitoksista. Sen toiminta perustui omaan infrastruktuuriin, joka käsitti sataman, voimalaitoksen sekä työntekijöiden asuinhyhdyskunnan. Yhtiö työllisti satoja työntekijöitä ja muodosti Kemi Oy:n ohella Kemien seutukunnan toisen taloudellisen tukipilarin.

1950–1980-luvulla Veitsiluodon tehdas laajensi kapasiteettiaan ja modernisoi tuotantoaan. Tehtaan tuotteet olivat pääosin paino- ja kirjoituspapereita, joista merkittävä osa toimitettiin vientimarkkinoille. Veitsiluodon paperi oli kansainvälisesti arvostettua. Sille painettiin muun muassa sanomalehdet The Times ja New York Times sekä aikakauslehdet Elle ja Vogue.¹

1990-luvulla metsäteollisuuden kilpailu kiristyi Euroopassa, ja alan yritykset hakivat voimaa fuusioista. Vuonna 1996 Veitsiluoto Oy ja toinen valtio-omisteiseen metsäteollisuusyhtiö Enso fuusioitiin. Pian tämän jälkeen tehtiin fuusio ruotsalaisen Stora-yhtiön kanssa, jonka jälkeen toimintaa Veitsiluodossa jatkettiin nimellä Stora Enso.

2000-luvun globalisaation, digitalisaation ja paperin kysynnän hiipumisen myötä paino- ja kirjoituspaperimarkkinat supistuivat merkittävästi. Vuonna 2021 Stora Enso ilmoitti lopettavansa sellun ja paperin tuotannon Veitsiluodossa. Koneet pysähtyivät 29. 9. 2021 ja yli 550 työntekijää menetti työnsä.²

Tehtaan sulkemisen jälkeen Veitsiluodon saha jatkoi toimintaansa aiempaa pienemmässä mittakaavassa. Tehdasalueen infrastruktuuria ja rakennuksia on pyritty hyödyntämään bioteknologia-yritysten ja muiden investointihankkeiden kautta.³

1 Saari s. 5

2 ibid s. 616

3 YLE 15.12.2023

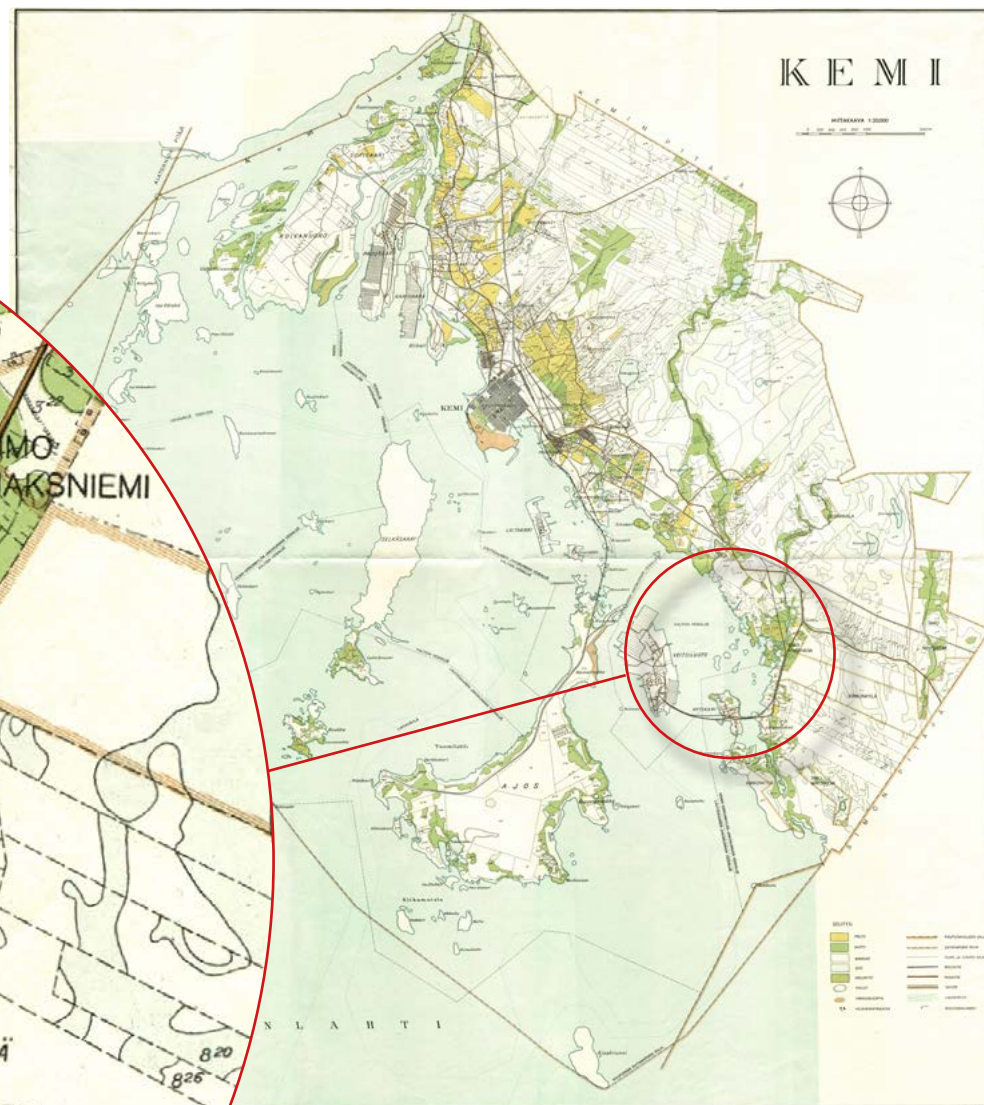
Veitsiluoto Osakeyhtiön uusi paperikone 6.11.1961. KUVA: Museovirasto, JOKA Kaleva CC BY 4.0

Ajoksen satama 1970-luvulla. KUVA: Kemien historiallinen museo, kuvaaja Jorma Sauvola CC BY-ND 4.0

1937

Kemin kartta vuodelta 1937 osoittaa kahden suuren teollisuusalueen ja niiden väliin jäävän ruutukaavakeskustan sijainnit. Alue liitettiin Kemin kaupunkiin vuonna 1931. KUVA: Kemin historiallinen museo

Osasuurennos Veitsiluodon, Rytikarin ja Hepolan kohdalta. Veitsiluodossa asui vuoden 1935 alussa 1 427 ihmistä ja Rytikarissa ja Satalahdessa 148. Hepolahden ja Rytikarin välinen pengertie tehtiin vuonna 1930. Kusiaismäki eli Veitsiluodon seurakuntatalon tuleva rakennuspaikka on merkitty karttaan punaisella. KUVA: Kemin historiallinen museo

Sodan päätyttyä Veitsiluoto Osakeyhtiön työntekijät rakensivat yhtiön tukemana omakotitalojen rakentamisen Hepolan ja Ajoksen alueille. Kuvassa Hepolaan kuuluvan Kuusikon omakotialue. Sen taustalla näkyy punaisella ympyröity Veitsiluodon seurakuntatalo. KUVA: Kemin historiallinen museo CC BY-ND 4.0

1970-luvun Veitsiluotoa sellutehtaan katolta etelään kuvattuna. Etualalla on vanhoja työväen asuntoja. Horisontissa näkyy Rytikarin uusia asuinkerrostaloja ja niiden takana Veitsiluodon punaisella ympyröity seurakuntatalo. KUVA: Kemin historiallinen museo, kuvaaja Jorma Sauvola CC BY-ND 4.0

5.5 Hepolan kaupunginosan rakentuminen

Veitsiluodon eteläpuolisen alueen ensimmäiset asukkaat olivat kalastaja. Heihin lukeutui myös Kalle Maronen, joka perheineen asettui Paavonkarin tyvässä sijainneeseen pieneen mökkiinsä vuonna 1912. Hänen lähimmäksi naapurikseen mainitaan nykyisen kirkonmäen reunassa asunut Konstu Saari. Tietä ei ollut ja kulureittinä toimi meri.¹

Veitsiluoto Osakeyhtiön työväen asutus laajeni Veitsiluodon saarelta ensin viereiseen Rytikarin saareen, joka rakennettiin kolmeen kertaan: ensin 1920-luvun sekalaisilla puutaloilla, sitten yhtiön sotavuosina rakennuttamalla kaksikerroksisilla asuinrakennuksilla ja lopulta 1970-luvulla moderneilla kerrostaloilla.²

Nykyistä kirkonmäkeä ympäröivät Satamaperä ja Hepolahti olivat pitkään harvaan asuttuja takamaita. Vuoden 1937 karttalehdellä edelliseen on merkitty vain kuusi ja jälkimmäiseen viisitoista asuinrakennusta.³ Hepolahden nimi muutettiin myöhemmin Hepolaksi.⁴

1 Lares Juhani: Saaren tarina. Enso Group, Kirjapaino Osakeyhtiö Kaleva, Oulu 1997 ss. 15-17

2 Saari

3 Lares s. 19

4 Lars s. 35

Omakotitalorakentamista yhtiön kannustamana

Veitsiluotoon sotavuosina perustetun puutalotehtaan toivottiin innostavan yhtiöläisiä omakotitalon omistajiksi. Yhtiön tarjoama mahdollisuus ei houkuttanut, vaan työsuhdeasuntoja ja niihin kuuluneita polttopuita sekä halpaa sähköä pidettiin arvokkaana luontaisena. Lopulta yhtiö päätti korvata ne korottamalla palkkoja.⁵

Yhtiö oli hankkinut Hepolasta tonttimaata ja tarjosi työntekijöille Kuusikon alueelta 25 pinta-alaltaan 1000–1200 m² kokoista omakotitalotonttia. Jotkut ehtivät jo aloittaa rakentamisen, kunnes Kemin kaupunki asetti alueen rakennuskieltoon. Kaupunki ei halunnut sekalaista mökkikylää, vaan halusi kaavoittaa alueen.⁶

Hepolan rakentaminen käynnistyi vasta sotien jälkeen, kun asemakaava valmistui. Yhtiö tarjosi tonteilleen 50 vuoden vuokra-ajan sekä Kemin hintatasoa alemman vuokran. Piirustukset oli hyväksyttävä yhtiöllä. Pieniä asuntoja ei toivottu, koska isommasta asunnosta tai piharakennuksesta saattoi vuokrata huoneita.

5 Saari s. 207

6 ibis s. ss. 207–208

Näkymä Rytikarin eteläosasta Haminalahden yli kohti Veitsiluodon seurakuntatalon tulevaa rakennuspaikkaa. Kuvan vasemmassa laidassa näkyy Rytikarista Hepolaan johtava pengertie. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

Näkymä pengertieltä kohti etelää. Seurakuntatalon paikka on tien oikealla puolella. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto, Foto Roos

Yhtiön sosiaaliosasto huolehti rakentamiseen liittyvästä byrokratiasta: anomusten käsittelystä, rakennuslupien hankkimisesta, rakennustöiden valvonnasta ja jopa rakennustarvikkeiden keskitetystä hankkimisesta. Osuuskassasta oli mahdollista saada hankkeelle maatalousministeriön myöntämän 75 % lainan 36 vuodeksi.⁷

Keväällä 1946 Hepolan alueella oli viisi valmista omakotitaloa ja vuoden lopulla niitä oli jo 23. Jos laina ei ministeriön asettamilla ehdoilla järjestynyt kaikille, yhtiö saattoi lainata rahat rakentajille omista varoistaan. Samoja ehtoja sovellettiin niille, jota halusivat rakentaa omakotitalon muualta hankkimilleen tonteille.

Vuosikymmenen lopulla Hepolassa asui yhtiön vuokraamalla tai myymillä tonteilla 54 talossa yhteensä 433 henkeä. Alivuokralaisia oli enemmän kuin kolme jokaista omakotitaloa kohti.⁸ Hepolan tontteja alettiin myydä myös ulkopuolisille omakotirakentajille. Tällöin kauppa edellytti aina hallintoneuvoston suostumuksen.⁹

7 Saari op.cit s. 239

8 ibid s. 276

20 ibid

Vastaava näkymä syksyllä 2025. Veitsiluodon Seurakuntalosta näyy puiden yli vain katon harja ja risti.

Hepola ja Rytikari ennen Hepolan asemakaavan valmistumista. Hepola on lähes rakentamaton ja Rytikarissa on yhtiön kaksikerroksisia puutaloja. KUVA: Kemin karttapalvelu

Hepola ja Rytikari vuonna 1977, jolloin alueen rakentaminen oli huipussaan. Veitsiluodon seurakuntatalo on ympäröity punaisella. KUVA: Kemin karttapalvelu

Kunnallistekniikka tulee Hepolaan

Vuonna 1948 Veitsiluodossa ja Rytikarissa oli yhteensä 501 yhtiön omistamaa asuntoa, joissa asui 55 % yhtiön työntekijöistä. Omakotitaloissa asui 10 % ja heistä suurin osa Hepolanlahdessa yhtiöltä vuokraamallaan tai ostamallaan tontilla. Näiden lisäksi yhtiöllä oli Hepolassa tehdasalueen rakentajien yhteismajoitusta varten pystytetty asuinrakennus.¹⁰

Hepolan asuinalueelle oli kaavoitettu tie, mutta sille ei löytynyt tekijää. Kemin kaupungin päättäjät katsoivat alueen kuuluvan Veitsiluoto Osakeyhtiön vaikutuspiiriin, ja sen vuoksi tien tekeminen kuului yhtiölle. Vuonna 1948 kaupunki suostui tekemään tien yhtiön kustantamana.¹¹

Vesijohto Veitsiluodon tehtaille rakennettiin työttömyystalvena 1949-1950. Yleishyödylliseksi katsottu työllisyystyö tuotti samalla pumppaamon ja putken myös Rytikarin, Paavonkarin ja Hepolan asukkaille.¹²

10 Saari s. 263

11 Saari s. 240

12 ibis s. 270

Saniteettivesien kerääminen ja puhdistaminen aloitettiin 1970-luvun puolivälissä. Yli 3000 ihmisen päivittäin tuottaman jäteveden käsittely näkyi nopeasti merialueen veden laadussa.¹³

Sellutehtaan sivutuotteena syntyynyttä lämpöä alettiin hyödyntää Rytikarin ja Hepolahden asuntojen lämmittämisessä vuonna 1975. Kaukolämpöverkkoon liittyminen ole ehdoton edellytys yhtiöltä vuokratun tai ostetun tontin omakotirakentajalle. Vuosikymmenen lopussa yhtiö tuotti kaukolämpöä 1055 asuntoon.¹⁴

Hepola tänään

Hepola on nykyisin noin 250 hehtaarin laajuinen omakotitalovaltainen asuinalue. Alueella asui vuoden 2023 lopussa 1 050 asukasta, jossa oli vähennystä vuoteen 2010 verrattuna noin 750 asukasta.¹⁵ Hepolassa sijaitsee peruskoulun ala- ja yläkoulu, urheilualue ja alueen päivittäistavara-kauppa.

13 ibid s. 410

14 ibid s. 403

15 www.kemi.fi/asuminen-ja-ymparisto/asuminen/asuinalueet/hepola/

5.6 Hepolan kaavahistoria

Veitsiluodon alue liitettiin Kemin kaupunkiin vuonna 1931. Rytikarin länsipuolella oleva Hepola oli tuolloin lähes rakentamaton alue. Sen eteläpuolella Satamalahdossa oli pientaloasutusta ja koillispuolella saksalaisten entisen varikkoalueen Pikku-Berliinin jääteet. Toisen maailmansodan jälkeen yhtiö alkoi vuokrata henkilönnalleen omakotitalotontteja omistamaltaan maa-alueelta.

Hepolan alueen rakentaminen Veitsiluoto Oy:n omistamalle alueelle käynnistyi vapaamuotoisesti. Kemin kaupunki ei tätä halunnut ja asetti alueen rakennuskieltoon kaavan laatimisen ajaksi.

Asemakaava 19.9.1947

Hepolan alueen ensimmäinen asemakaava vahvistettiin 19.9.1947. Siinä määriteltiin alueen asuinkorttelit sekä tiestö. Veitsiluodon seurakuntatalon kortteli numero 1953 sai merkinnän (Yk), jolla sen käyttötarkoitukseksi osoitettiin kirkollisten rakennusten kortteli. Seurakuntatalo sijoitettiin tontille 1. Sille ei määritelty tehokkuuslukuja tai kerroskorkeutta. Asemakaavassa seurakuntatalon itäpuolinen tie oli nimeltään Kaartotie

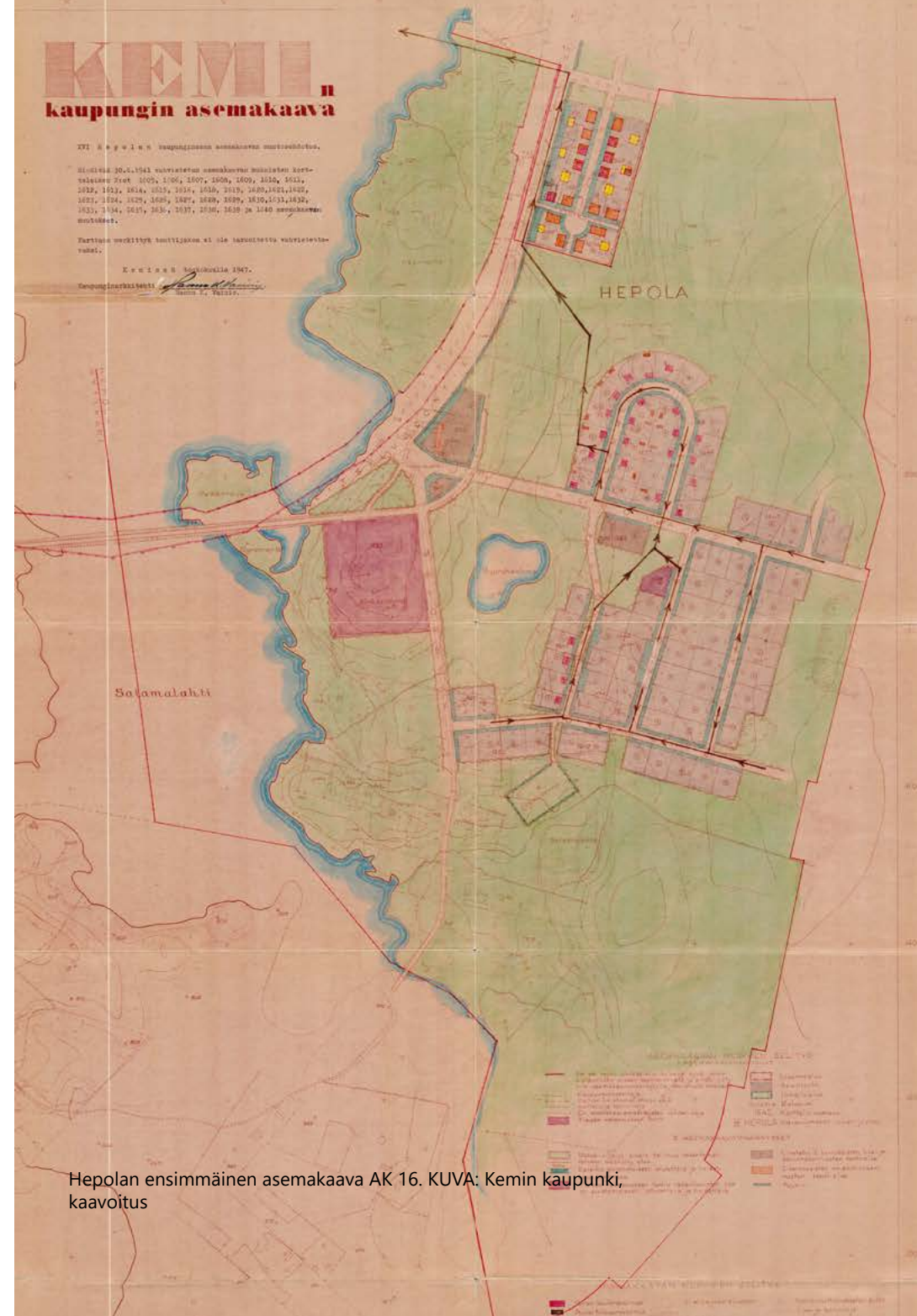
Asemakaavamuutos 26.4.1982

Asemakaavamuutos ei koskenut Veitsiluodon seurakuntakeskuksen korttelin osaa. Korttelin eteläpuoliselle osalle annettiin merkintä (Ys) ja tehokkuusluku $e=0.3$. Kiihkeällä tontilla sijaitsi yksikerroksisia vanhusten asuintaloja. Kaavassa määriteltiin myös Hepolan puisto ja sinne rakennettava koulutontti sekä urheilukenttä. Seurakuntatalon korttelin eteläosassa olevan vanhainkodin kaava 184 vahvistettiin 13.6.1977. Korttelin länsipuolella olevan Haminanlahden kaava 372 vahvistettiin 24.1.1994.

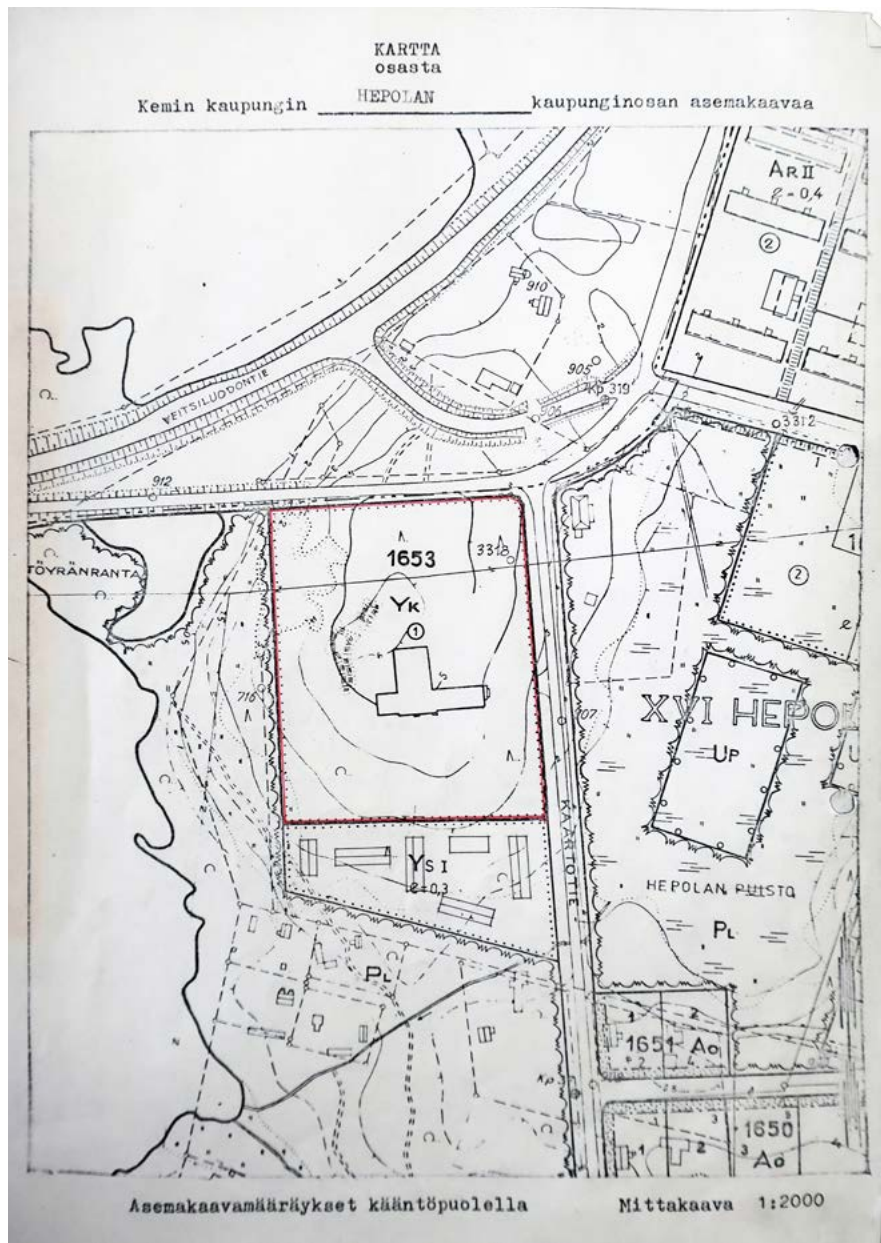
Asemakaavamuutos 413 10.3.2010

Voimassa oleva asemakaavamuutos hyväksyttiin Kemin kaupunginvaltuustossa 27.1.2003 ja vahvistettiin 10.3.2010. Aloitteen kaavamuutoksesta teki Veitsiluoto-Hepolan alueen kehittämistoimikunta vuonna 1988. Kaavan tarkoituksena oli parantaa alueen liikenneturvallisuutta, tukea Hepolan urheilukentän kehittämistä ja täydentää sekä ajanmukaistaa asemakaavamääräyksiä.¹ Ajoneuvoliikenne siirrettiin rantatöyräälle ja entisen liittymän paikalle tehtiin kaupalle varattu kortteli. Veitsiluodon seurakuntatalon tonttia sivuava Kirkkotöyräntie muutettiin kevyenliikenteenväyläksi. Veitsiluodon seurakuntatalon tontin rakennusoikeus määrättiin tehokkuusluvulla $e=0.50$. Seurakuntatalo sai myös suojelumerkinnän sr-1.

1 Asemakaavan muutos - KEMI, 16. Hepola, korttelit 16-05, 1651, 1653 ja 1699, Kaupunkirakennuskeskus - Asemakaavoitus 27.9.2002

Hepolan ensimmäinen asemakaava AK 16. KUVA: Kemin kaupunki, kaavoitus

Ote Hepolan kaupunginosan 26.4.1982 vahvistetusta asemakaavasta. Kaava ei muuttanut seurakuntalaon tontin numero 1 tilannetta. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

Voimassa oleva asemakaavamuutos on vahvistettu 10.3.2010. Seurakuntatalon korttelin numero on 1653. KUVA: Kemin karttapalvelu

Veitsiluodon kirkko Kempeleen Hepolassa todennäköisesti 1960-luvulta.
Kuvassa näkyy kirkkosallin alttarin yläpuolella ollut kattoikkuna.
KUVA: Kempeleen historiallinen museo, kuvaaja Veljekset Karhumäki

6 Veitsiluodon seurakuntatalon suunnittelu ja rakentaminen

Veitsiluotoon muodostui nopeasti toinen suuri teollisuusyhdyskunta kaupungin pohjoispuolella sijaitsevan Karihaaran lisäksi. Molemmat alueet kuuluivat vuoteen 1938 saakka Kemin maalaisseurakuntaan, jonka palvelut olivat veitsiluotolaisten näkökulmasta kaukana. Veitsiluodon seurakuntatalo toteutui taloudellisten haasteiden ja sotavuosien pitkittämänä vasta vuonna 1957. Siitä tuli aikakaudelle tyypillinen monitoimirakennus, jonka näyttävä kirkkosali edusti 1950-luvun korkeatasoista kirkkoarkkitehtuuria.

6.1 Varhaiset suunnitelmat

Veitsiluodon saarelle syntyi 1920-luvulla yli tuhannen hengen yhdyskunta. Alue kuului Kemin maaseurakuntaan, jonka kirkolliset palvelut sijaitsivat lähes kahdenkymmen kilometrin päässä Kemijoen pohjoispuolella.

Veitsiluoto liitettiin Kemin kaupunkiseurakuntaan vuonna 1938. Kirkkomatka puolitettiin, mutta nopeasti kasvavan yhdyskunnan tarvitsemat palvelut olivat edelleen vaikeasti saavutettavia. Jumalanpalveluksia ja kerhotoimintaa järjestettiin yhtiön lukusalissa ja seurojentalossa.¹

Kemin kirkkovaltuuston asettama toimikunta suositti, että Veitsiluotoon rakennettaisiin seurakuntatalo vuonna 1940. Sen jälkeen olisi vuorossa kirkon rakentaminen Karihaaraan, jossa seurakunnalla oli kokoontumistilat vanhassa koulurakennuksessa.²

Viivästyksiä

Marraskuussa 1939 alkanut sota pysäytti Kemin seurakunnan laatiman rakentamishojelman. Myös rakentamisjärjestys muuttui, kun seurakunnan tilaisuuksiinsa käyttämä Karihaaran koulu tuhoutui Lapin sodan taisteluissa lokakuussa 1944.

Veitsiluodon osalta tilannetta mutkisti myös Kemin kaupungin Hepolan alueelle asettama rakennuskielto, jonka vuoksi seurakuntatalohanke jäi odottamaa asemakaavan valmistumista. Sitä odottaessa Kemin kaupunkiseurakunta käynnisti arkkitehti Hannu Vainion suunnitteleman Karihaaran seurakuntatalon rakentamisen. Rakennus valmistui vuonna 1947.

Sodan jälkeen Kemin kaupunkiseurakunta lisäsi Veitsiluodon Seuratalossa pidettyjen jumalanpalvelusten määrää. Vuonna 1946 veitsiluotolaiset saivat myös oman papin, jonka yhtiö palkkasi yhdessä Työkeskus Toivolan kanssa. Pastori Allan Siitosella oli hengellisen toimen lisäksi myös yhtiön sosiaaliosaston tehtäviä.

1 Lares op.cit s. 78

2 Hyötyniemi Hannu: Kemin 75-vuotiaan kirkon ja kaupunkiseurakunnan vaiheita - taaplausta tavaltaan, Kemin kaupunkiseurakunta, Pohjolan Sanomat Oy 1977 s. 34

Tontti Kusiaisenmäeltä

Seurakunta oli ostanut jo vuonna 1942 tullivartija Aappo Granrothilta 2752 m² suuruisen maa-alueen "Veitsiluotoon tulevaa rukoushuonetta varten". Myyjä oli kirkkoneuvoston pitkäaikainen jäsen ja asetti hinnan maltilliseksi.³

Kirkolle varattu tontti sijaitsi Veitsiluodon eteläpuolella, Hepolan korkeimmalla paikalla ja Rytikariin johtavan maantiesillan tuntumassa. "Kusiaisenmäki", tai joissakin yhteyksissä korrektimmin "Muurahaismäki", oli harvaa metsää kasvava rakentamaton kukkula, jonka pohjoisranta laskeutui Hepolanlahden suuntaan. Veitsiluodon asutuksen laajentuessa paikasta oli tulossa aiempaa keskeisempi.

Puurakenteisen rukoushuoneen suunnitelma

Kun Kemin kaupungin asettaman rakennuskielto vuonna 1946 päättyi, kirkkovaltuusto alkoi edistää keskeytynyttä hanketta. Asemakaava edellytti tontin laajentamista ja seurakunta hankki vuonna 1950 Veitsiluoto Oy:ltä 15 000 m² suuruisen lisämaa-alueen. Yhtiön päätöksessä tontti myytiin kirkon rakentamista varten.⁴

Rakennusmateriaalit olivat säännösteltyjä, joten kirkkovaltuusto päätti tyytyä puurakenteiseen rukoushuoneeseen. Valmistelemaan toimikuntaan valittiin asesori J.E. Hyötyniemi, maanviljelijä Eelis Puoskari ja työmies Soini Perkkiö. Toimikunta tilasi Karihaaran seurakuntatalon suunnittelijalta arkkitehti Hannu Vainiolta rakennuslupaun tarvittavat luonnokset ja neuvotteli Veitsiluoto Osakeyhtiöltä rakentamiseen tarvittavan puutavaran.⁵

Kirkkovaltuusto piti 30.9.1946 Vainion suunnitelmia niin "uudenaikaiseen tyyliin laadittuina", ettei se voinut niitä sellaisenaan hyväksyä. Lisäksi kirkkovaltuusto päätyi näkemykseen, että seurakuntatalo tulisi rakentaa kiviaineisena. Toimikunta vahvistettiin rakennusmestari J. Mäkisellä ja metsänhoitaja J. Seppälällä. Se alkoi laatia uutta tilaohjelmaa ja kartoittaa rakennusmateriaalien saatavuutta.⁶

3 Lares s. 78 ja Hyötyniemi J.E. ss. 41-42

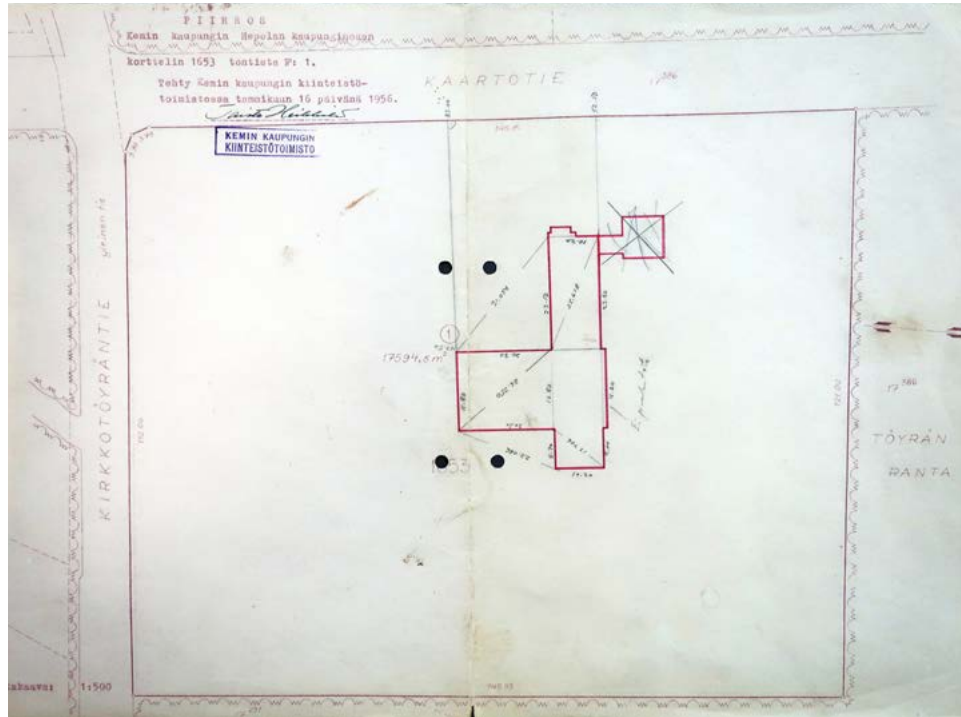
4 Kauppikirja 16.1.1951 Veitsiluoto Oy ja Kemin kaupunkiseurakunta. Valtuutusasiakirja allekirjoitettiin Hotelli Kämpissä 28.2.1950 pidetyn varsinaisen yhtiökokouksen yhteydessä.

5 Hyötyniemi J.E. s. 42

6 ibid

1956

Kemin kaupungin Hepolan kaupunginosan korttelin 1653 tontti N:o 1 tonttikartta on tehty Kemin kaupungin teknisen viraston kiinteistö- ja mittaustoimistossa tammikuun 16. päivänä 1956. Suunnitelmasta ruksittu pois siipeen sijoitettu vahtimestarin asunto. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

Kusiaistenmäki sotänäyttämönä

Lapin sodan alkuvaiheessa saksalaiset hyödynsivät Kusiaistenmäen tarjoamaa ampuma-alaa sijoittamalla sinne suorasuuntaustykin. Tykki ei kuitenkaan ehtinyt aiheuttaa mainittavaa tuhoa maalina olleeseen Veitsiluodon tehtaaseen, ennen kun se siirrettiin uuteen asemaan.¹

Veitsiluoto joutui mottiin, kun saksalaiset alkoivat vartioida Kusiaistenmäeltä Rytikariin johtavaa siltaa ja miinoittivat Ajoksen satamaradan. He polttivat Hepolahden Pikku-Berliinissä sijainneet parakkinsa.

Kusiaistenmäen juurella käytiin myös pieni taistelu, jossa suomalaisen tiedustelupartio kohtasi Rytikarin vastaista rantaa miehittäneisiin saksalaisiin.²

1 Lares op.cit ss. 54-55

2 Saari op.cit ss. 221 ja 360

Uusi toimikunta, jossa yhtiöllä on vahva edustus

Vuonna 1948 lähdettiin liikkeelle uusin voimin. Seurakunnan voimavarat olivat olleet kiinni Karihaaran seurakuntatalon rakentamisessa ja Veitsiluodon hankkeeseen palattiin 16.11.1948 pidetyssä kirkkovaltuuston kokouksessa.

Kirkkovaltuusto nimesi rovasti Hyötyniemen johtamaan uutta suunnittelutoimikuntaa, jonka jäseniksi tulivat maanviljelijä Eelis Puoskarin, konttoripäällikkö Arvi Peltolan, sorvaaja Juho Västin, sosiaalipäällikkö Martti Tarnan ja työmies Soini Perkkiön. Myöhemmin toimikuntaa täydennettiin nimeämällä siihen diplomi-insinöörit Olavi Santaholma ja Pentti Huttunen sekä pastorit Allan Siitonen ja Olavi Kouri.¹

Ensimmäinen tilaohjelma oli esillä Veitsiluodon virkailijakerholla 22.5.1949 pidetyssä rakennustoimikunnan kokouksessa. Se vastasi varsin pitkälle Karihaaran seurakuntatalon tilaohjelmaa. Erotuksena oli Veitsiluotoon tehtävä kellotorni.²

1 Hyötyniemi H. s. 36

2 Keimin seurakunta: Rakennusasiakirjoja ja -piirustuksia 1949-1958 ark 1881-1984: II H

Veitsiluoto Osakeyhtiöllä oli vahva edustus toimikunnassa. Yhtiö esitti painokkaasti, että seurakuntatalon sijaan alueelle on rakennettava kirkko. Se perusteli kantaansa sillä, että paikaksi valitulla Kusiaistenmäellä tulee olemaan keskeinen sijainti Veitsiluodon teollisuusyhdyksunnan edelleen laajentuessa. Lisäksi yhtiön tonttipolitiikassa kyseinen tontti oli määritelty nimenomaan kirkon rakentamista varten ja paikan nimikin oli ehtinyt vakiintua Kirkonmäeksi.³

Toimikunta esitti kirkkovaltuustolle, että seurakuntatalo rakennettaisiin kivistä ja kirkon muotoon. Paras ratkaisu etsittäisiin arkkitehtikilpailun kautta. Hankkeen rahoitus järjestettäisiin lainavaroilla siten, ettei veroäyriä tarvittaisi korottaa.⁴

Toukokuussa 1949 toimikunta sai valtuudet julistaa seurakuntatalon luonnospiirustuskilpailun, johon sisältyisivät myös kustannusarviot. Tarkoitusta varten myönnettiin 170 000 markkaa, josta arkkitehtien palkintoihin osoitettiin 15 000 markkaa ja asiantuntijalausuntoihin 20 000 markkaa.⁵

3 Veitsiluoto Osakeyhtiön allekirjoittamaton kirje Kemin seurakunnalle 15.10.1949

4 Lares s. 78

5 Hyötyniemi J.E. s. 42

Rakennustoimikunta esitteli piirustuskilpailun tilaohjelman kirkkovaltuuston kokouksessa 27.9.1949. Samalla se anoi luonnospiirustuskilpailua varten 180 000 markan lisämäärärahaa.

Kirkkovaltuuston mielestä rakennustoimikunta oli ilmiselvästi rakennuttamassa kirkkoa. Tämä johti kokouksen yksimieliseen kantaan, että kirkon rakentamisesta olisi kustannussyistä luovuttava ja tyydyttävä seurakuntatalon rakentamiseen. Tästä huolimatta valtuusto myönsi lisämäärärahan kilpailua varten.⁶

Kilpailu "Kirkon muotoon rakennettavasta seurakuntatalosta"

Veitsiluoto Osakeyhtiön johto kovensi panoksia kirkon puolesta. Sen mukaan ainostaan kirkko saisi arkkitehdit osoittamaan riittävää kiinnostusta kilpailuun. Lisäksi rakennusmateriaalin tulisi olla kivinaineista, tiiltä tai betonia. Vuorineuvos Lauri Kivinen totesi Kemin seurakunnalle osoittamassaan kirjeessä:

*"Yhtiömme on tonttipolitiikassaan edellyttänyt, että tuleva kirkko rakennetaan tälle paikalle. Kun nyt on herätetty kysymys erillisen seurakuntatalon rakentamisesta kaupunginosaamme, emme pidä ajatusta onnistuneena, koska yhdyskuntamme suuruus ja sijainti oikeuttaa oman kirkon saamiseen."*⁷

Eräänlaisena kompromissina suunnittelutoimikunta pyysi kirkkovaltuuston hyväksyntää sille, että kilpailu järjestettäisiin otsikolla "Piirustusten laatiminen kirkon muotoon rakennettavaa seurakuntataloa varten". Se perusteli kantaansa:

"Kirkon ja seurakuntatalon ulkoisessa asussa, puhumattakaan niiden sisäisestä varustelusta ja hartauden tunteen herättämisvoimasta, on suuri ero. Kirkossa on aina jotakin ylös korkeuteen ja puhtauteen viittaavaa. Seurakuntatalon nimellä julkistettu kilpailu sen sijaan toisi ehdotuksia, jotka rakennustyyliltä muistuttaisivat kouluja ja huvitaloja"

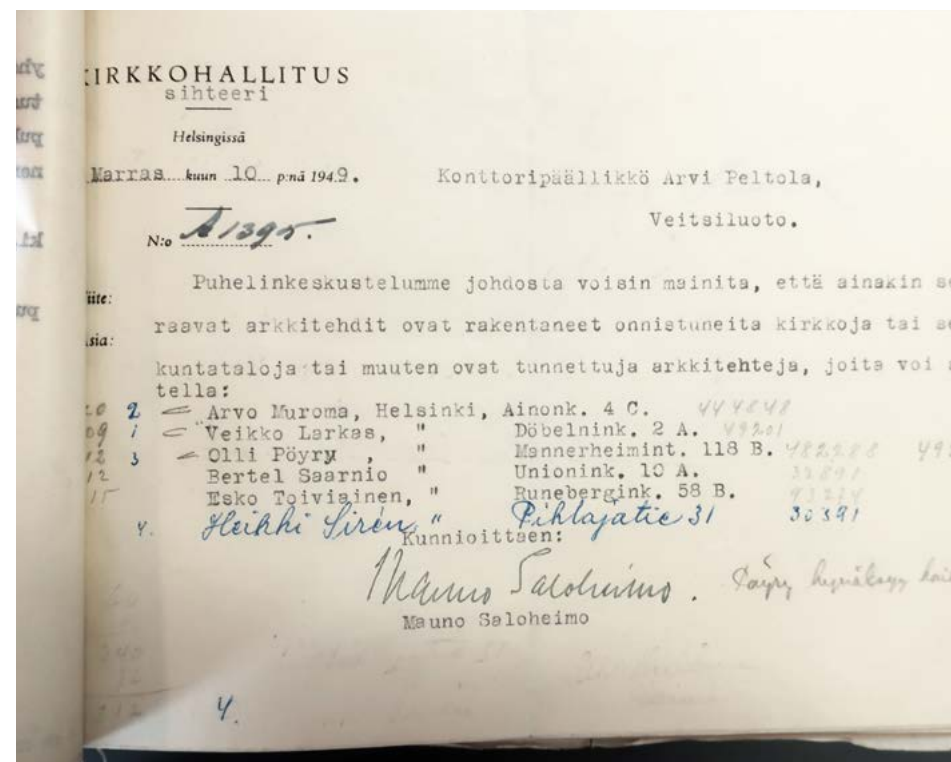
Laajan keskustelun jälkeen kirkkovaltuusto hyväksyi 25.10.1949 kokouksessaan, että Veitsiluodon seurakuntatalon suunnittelusta voidaan julistaa piirustuskilpailu kirkon nimellä, jos rakennustoimikunta katsoo sen edistävän kilpailun osanottoa ja onnistumista.

Kirkkovaltuusto pidatti kuitenkin hankkeeseen liittyvän lopullisen päätöksenteon itsellään sen jälkeen, kun toimikunta oli laatinut "kirkkomaista seurakuntataloa" koskevan kustannusarvion sekä rahoitussuunnitelman.⁸

6 Telkki s. 162

7 Telkki s.163

8 Hyötyniemi J.E. ss. 42-43

Rakennustoimikunnan puheenjohtaja asessori Arvi Peltola sai Kirkkohallituksen sihteeri Mauno Saloheimolta listan kutsukilpailuun sopivista arkkitehteistä. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

6.2 Arkkitehtikilpailu

Toisen maailmansodan jälkeen kirkkojen suunnittelu alkoi kiinnostaa arkkitehtien ammattikuntaa. Säännöstelyn aikakaudella ne olivat harvoja suunnittelutöitä, joissa suunnittelija sai käyttää luovaa osaamistaan lähes täysimääräisesti.

Avoimet suunnittelukilpailut olivat yleisiä evankelis-luterilaisten kirkkojen, seurakuntatalojen, leirikeskusten ja kappeleiden suunnittelussa. Sen sijaan kutsukilpailut olivat 1960-luvulle asti varsin harvinaisia.⁹

9 Paavilainen Simo teoksessa Kuorikoski op.cit s. 99

Avoimesta kilpailusta kutsukilpailuun

Alkuvaiheessa rakennustoimikunta suunnitteli avoimen arkkitehtikilpailun julistamista.¹⁰ Käytettävissä ollut määräraha pakotti supistamaan palkintolautakunnan jäsenten määrän minimiin, mutta se oli sitä nimekkäämpi. Puheenjohtajaksi nimettiin rakennuttajan valitsemana Veitsiluoto Osakeyhtiön toimitusjohtaja Lauri Kivinen. Jäseninä toimisivat Rakennushallituksen pääjohtaja Erkki Huttunen ja yllirakennusmestari Hjalmar Mäkinen. Suomen Arkkitehtiiliito nimesi edustajakseen arkkitehti Aulis Blomstedtin.

Rakennustoimikunta tiedusteli palkkioiden hintatasoa arkkitehti Viljo Revélliltä.¹¹ Se joutui toteamaan 15.11.1949, etteivät kilpailuun varatut rahat riitä yleiseen arkkitehtikilpailuun. Sen sijaan se päätti järjestää kutsukilpailun 3–4 arkkitehdille. Valittiin uusi palkintolautakunta, johon tulivat Lauri Kivisen ja Hjalmar Mäkisen lisäksi pohjoissuomalaiset arkkitehdit Hannu Vainio ja Uki Heikkinen.

Onnistuneiden kirkkorakennusten suunnittelijoita tiedusteltiin muun muassa Kirkkohallituksen sihteeriltä Mauno Salonheimolta. Hänen listaltaan löytyivät kaikki kutsutut arkkitehdit: Heikki Sirén, Arvi Muroma, Olli Pöyry ja Veikko Larkas.

Kemin kaupunkiseurakunnan järjestämä kilpailu julistettiin 29.11.1949. Ehdotukset tuli toimittaa Veitsiluoto Oy:n Helsingissä sijaitsevaan pääkonttoriin 15.3.1959 kello 12 mennessä. Kilpailuluonnoksesta maksettaisiin 70 000 markan korvaus.

Kilpailun tulokset

Kaikki kutsutut jättivät ehdotuksensa. Helsingissä pääsiäisaattona 8.4.1950 pidetyn palkintolautakunnan kokouksen valmistelijoina toimivat Vainio ja Mäkinen. Palkintolautakunta asetti kaksi ehdotusta alaluokkaan ja valitsi kaksi jatkotutkittavaksi. Kilpailuehdotuksia ei ole säilynyt, mutta niistä saa käsityksen palkintolautakunnan asiakirjojen perusteella:

- Ehdotuksessa **"Veitsiluodon kirkko"** kirkkosali pilarien päällinen kirkkotila arvioitiin turhaksi ja saarnatuolin sijoitus kavennuksen viereen oudoksi.
- Ehdotusta **"Meren ja lammen kirkko"** palkintolautakunta piti sekavana, ulkoasua haettuna ja teennäisenä.
- Ehdotuksen **"Neljään tuuleen"** sijoitusta tontille pidettiin hyvänä. Kiitos-ta saivat myös keskitetty sisääntulo ja vaatenaulakot. Huomauttamista tuli kirkkosalin valaistuksesta ja ikkunoiden sijoittelusta. Julkisivuja pidettiin epäkonstruktiivisina ja keskeneräisinä. Kellotapuli jäisi metsän peittoon.

¹⁰ Rakennustoimikunnan kirje Erkki Huttuselle ja Aulis Blomstedtille 29.10.1949

¹¹ Viljo Rewéllin kirje Arvi Peltolalle 18.11.1949

Nimekkäiden osanottajien ja suuren valtioyhtiön taustavaikutuksen ansiosta ratkaisu ylitti valtakunnallisten päivälehtien uutiskynnyksen. Veitsiluodon kirkon suunnittelukilpailun tulokset uutisoitiin muun muassa Helsingin Sanomissa 13.4.1950. KUVA: Helsingin Sanomat 13.4.1950 s. 9

- Ehdotuksessa **"Ora pro nobis"** rakennuksen sijoitusta tontille pidettiin edustavana, vaikka siipirakennus oli viety liian alas. Ulkoarkkitehtuuria ja kirkkosalin valaistusta pidettiin onnistuneena. Saarnatuolin sijoitusta pidettiin sopimattomana seurakuntasaliin nähden. Myös alttarin takana sakaristosta seurakuntasaliin johtavaa käytävää pidettiin heikkona. Yhdistettyä tarjoilu- ja aulatilaa pidettiin liian tilavana ja juhlallisena. Se muistutti enemmän hotellin, kuin seurakuntatalon tiloja. Myös seurakuntasalin ja kerhojen vaateiloja pidettiin tuhmaavaisina ja epäsuhtaisina käyttötiloihin nähden.

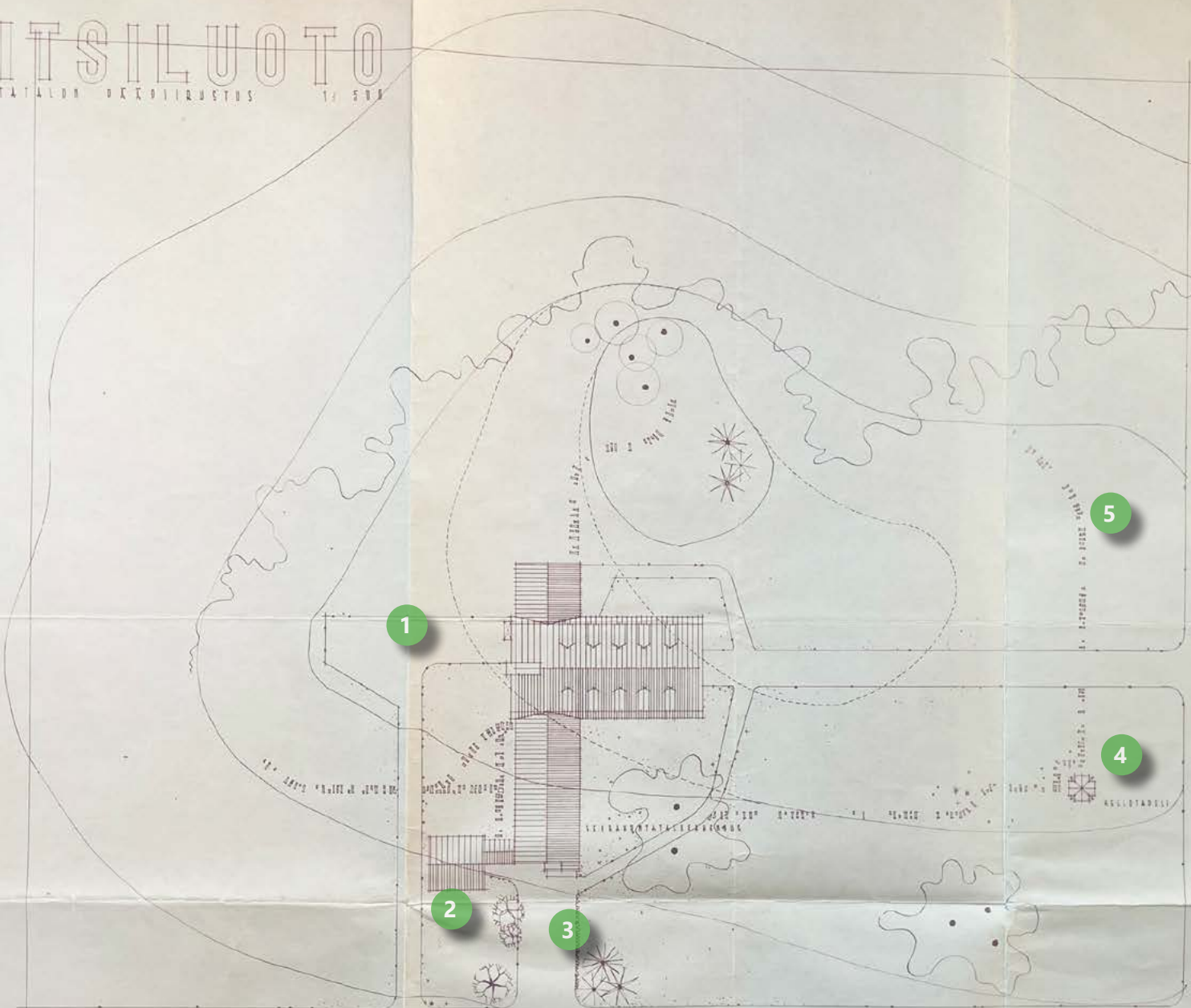
Kun nimimerkkeihin liitetyt tekijät paljastettiin, parhaana pidetyn ehdotuksen tekijäksi paljastui arkkitehti Veikko Larkas. Toiselle sijalle valittiin arkkitehti Heikki Sirénin ehdotus.

Palkintolautakunta esitti jatkokokouksessaan yksimielisesti Veikko Larkaksen työtä kilpailun voittajaksi. Palkintolautakunta esitti myös rakennuksen siirtämistä hiukan enemmän länteen ja sivutilojen supistamista.

Palkintolautakunta piti kilpailua onnistuneena ja sen tuloksia erittäin mielenkiintoisina. Seurakuntatalon rakennustoimikunta yhtyi palkintolautakunnan mielipiteeseen ja päätti pyytää arkkitehti Larkakselta kustannusarvion. Rakennuksen jatkokehittäminen annettiin 22.5.1950 asetetun työvaliokunnan tehtäväksi.

1955

- 1 Huoltopiha
- 2 Talonmiehen asunto
- 3 Saattopiha
- 4 Kellotapuli
- 5 Kiviaita
- 6 Pysäköintipaikat

Arkkitehtitoimisto Veikko Larkaksen asemapiirros on laadittu marraskuussa 1955. Suunnitelma on todennäköisesti lähellä vuoden 1950 kilpailuehdotusta, koska siihen sisältyy lopullisesta suunnitelmasta karsitut kellotorni, kiviaita ja itäsiipeen kytketty talonmiehen asunto. Piirustuksen vasemmassa laidassa näkyvä rakennelma lienee jätekatos, joka on edelleen tuolla paikalla. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

6.3 Seurakuntatalon pääpiirustukset 1955

Kilpailun tulosten julkistamista seurasi hiljaisuus. Veikko Larkas lähestyi Kemlin kaupunkiseurakuntaa kirjeellä 10.10.1951. Sinä hän totesi, ettei ole saanut luonnosten lähettämisen jälkeen mitään virallista ilmoitusta jatkosta. Larkas laskutti luonnospalkkion, jonka perusteeksi hän arvioi 25 mmk:n kokonaiskustannuksen.

Veikko Larkaksella oli samanaikaisesti käynnissä useita vastaavan mittaluokan kirkkohankkeita ja hänen kirkoilleen tunnusomainen muotokieli oli tuolloin vaikiintunut. Vuonna 1950 valmistuneet Hoilolan ja Värtsilän kirkot olivat molemmat korkeakattoisia ja tornittomia pitkäkirkoja. Suunnittelupöydällä olleet Haukivuoren ja Enontekiön kirkot edustivat nekin jälleenrakennuskauden kirkoille tyyppillistä funktionalismia.

Hanke hidastuu rahoitusvaikeuksien vuoksi

Hankkeen rahoitukseen ei löydetty ratkaisua ja valonpilkahdukset olivat lyhytaikaisia. Kun toimikunta kokoontui Veitsiluoto Oy:n virkailijain kerholla 1.12.1953, puhetta johtanut asessori Arvi Peltola ilmoitti, että Kemlin kaupunkiseurakunnan Kirkkohallintokunta on päättänyt esittää seuraavaan talousarvioon 5 miljoonan markkaa Veitsiluodon kirkon rakentamista varten. Asia ei kuitenkaan edennyt.

Elokuussa 1955 puheenjohtaja Arvi Peltola toivoi, että kokous antaisi lopullisen sysäyksen rakentamistöiden aloittamiselle. Päätettiin tilata arkkitehdilta työselitys, selvittää seurakunnan osuus rakennustöiden rahoittamisessa sekä anoa rakentamiseen valtion työttömyysmäärärahaa.

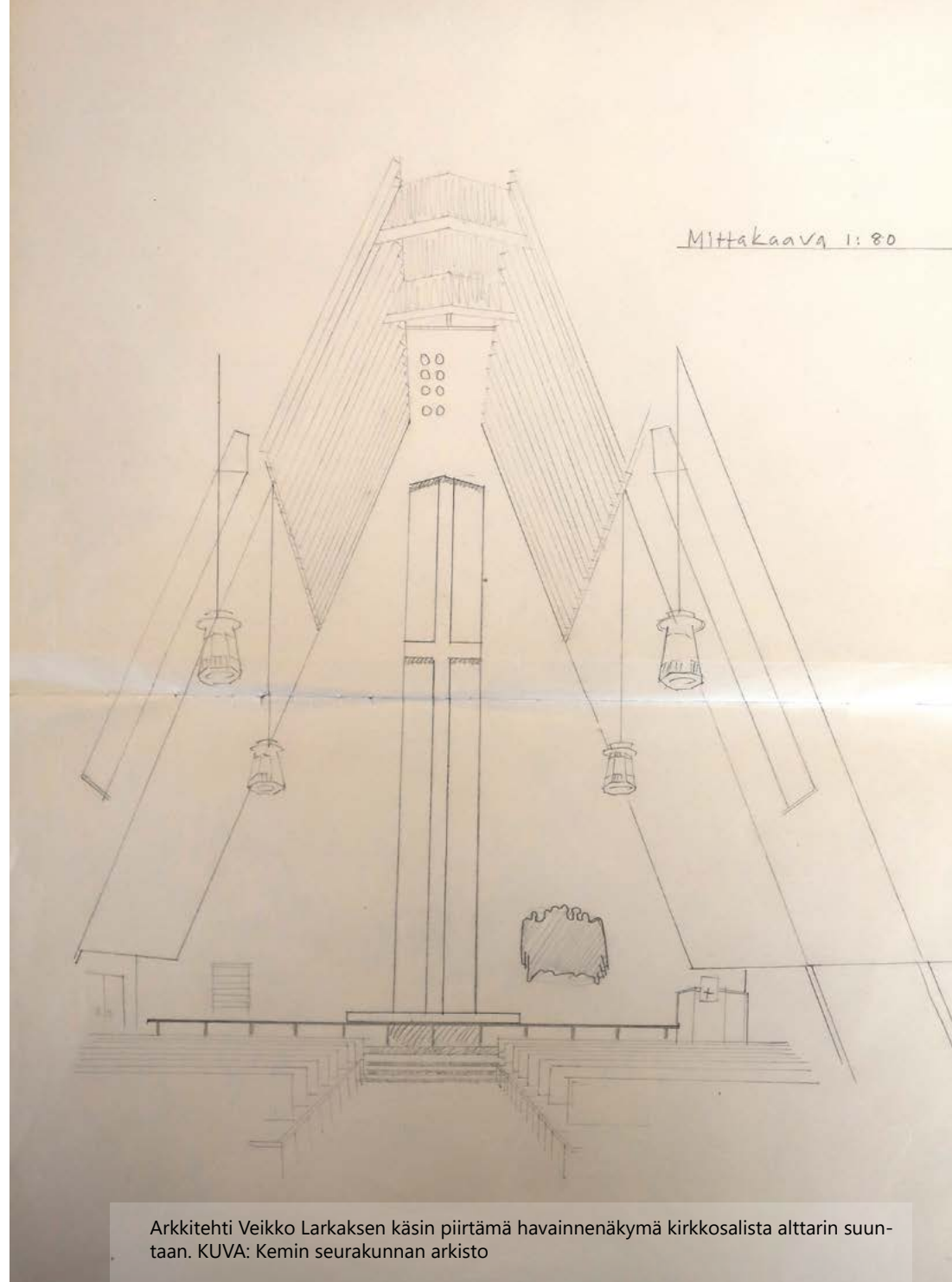
Kokouksessa päätettiin käyttää rakennuksesta nimeä seurakuntatalo. Kirkko-nimitys oli herättänyt vastustusta osassa seurakuntaa ja sitä haluttiin välttää.

Pitkään uinuneessa suunnittelussa tuli kiire. Arvi Peltola ilmoitti 13.8.1955 arkkitehti Larkakselle, että työllisyysmäärärahojen vuoksi rakennustyöt olisi aloitettava vielä kuluvan vuoden puolella ja siksi suunnitelmat tarvittaisiin pikaisesti.

Larkas kokosi rakennustoimikunnan luvalla hänelle entuudestaan tutun suunnittelutyöryhmän.¹ Siihen kuuluivat rakennesuunnittelijana diplomi-insinööri Unto Linnanmäki, sähkösuunnittelijana insinööri J.E. Schultz ja LVI-suunnittelijana insinööri Viljo Keinänen. Larkas kiirehti myös rakennuspaikan pohjatutkimusten tilaamista.

15.2.1956 Peltola joutui toteamaan, ettei valtio myönnä työttömyysmäärärahoja seurakunnille. Mutta lyhytaikaisia lainoja oli mahdollista saada. Diplomi-insinööri Pentti Huttunen selosti tilannetta ja totesi, että olisi edullisempaa toteuttaa rakentamissuunnitelma kerralla eikä kahdessa osassa, kuten aiemmin oli ehdotettu.

1 Veikko Larkaksen kirje rakennustoimikunnalle 8.9.1955.

Arkkitehti Veikko Larkaksen käsin piirtämä havainnenäkymä kirkkosalista alttarin suuntaan. KUVA: Kemlin seurakunnan arkisto

Muutoksia alkuperäiseen suunnitelmaan

Veikko Larkaksen 1:100 pääpiirustukset valmistuivat marraskuussa 1955. Piirustus-sarjan otsikossa kirkkokilpailun voittaja on muutettu seurakuntataloksi.

Rakennustoimikunta teki Larkaksen suunnitelmaan poistoja ja muutoksia, jonka jälkeen se lähetti tarjouspyynnön kuudelle urakoitsijalle. Halvin tarjous saatiin toijalalaiselta Mattinen & Niemelä -rakennusliikkeeltä.² Rakennustoimikunta toimitti piirustukset, kustannusarvion ja lainavaltuutuspyynnön kirkkovaltuustolle. Hankkeen kustannusarvio oli tässä vaiheessa 75 000 000 markkaa.

Rakennusohjelma ei saanut kirkkovaltuuston hyväksyntää, mutta rakennushanke hyväksyttiin periaatteessa. Valtuusto edellytti, että rakennustyössä ja aliurakoitsijoina käytettäisiin ensisijaisesti Kemin kaupunkiseurakunnan jäseniä. Tämän johdosta uudelle tarjouskierrokselle lisättiin kaksi paikallista rakennusliikettä.

Rakennustoimikunta otti jälleen punakynän käyttöön ja teki suunnitelmaan kustannuksia alentavia muutoksia:

- *Talonmiehen asuntosiipi yhdyskäytävineen jätettiin pois*
- *Kellotapuli jätettiin pois*
- *Ulkoseinämateriali muutettiin 1 ½ kiven monireikätilleksi*
- *Sokkelirakennetta halvennettiin*
- *Pintakäsittelyjen vaatimustasoa kevennettiin*
- *Kirkkosalin lattiaan suunniteltu klinkkeri vaihdettiin II-luokan linoleumiksi*
- *Sähkö- ja lämpötekniisiä töitä karsittiin.*
- *Ulkotöitä vähennettiin ja pihan kiviäitä jätettiin pois*

Rakennustoimikunta lähetti uudet tarjouspyynnöt 4.6.1956. Halvimman tarjouksen antanut Rakennusliike A. Tikkala ei saanut järjestettyä vaadittu vakuussummaa, jonka jälkeen urakka annettiin kemiläisen Tauno Tuiskuvaaran johtamalle Rakennuskaira Oy:lle.³

Rakennuslupaa haettiin piirustuksilla, joihin arkkitehti Larkas päivitti viimeiset muutokset mutta jätti alkuperäisen päiväyksen marraskuulle 1955. Rakennuslityksen rakennustoimikunta päivitti itse kesäkuussa 1956. Veitsiluoto Osakeyhtiön rakennustoimisto otti vastatakseen rakennustyön valvonnan päävalvojana DI Pentti Huttunen. Laskujen hyväksynnästä vastaisi rakennustoimikunnan puheenjohtaja Arvi Peltola.

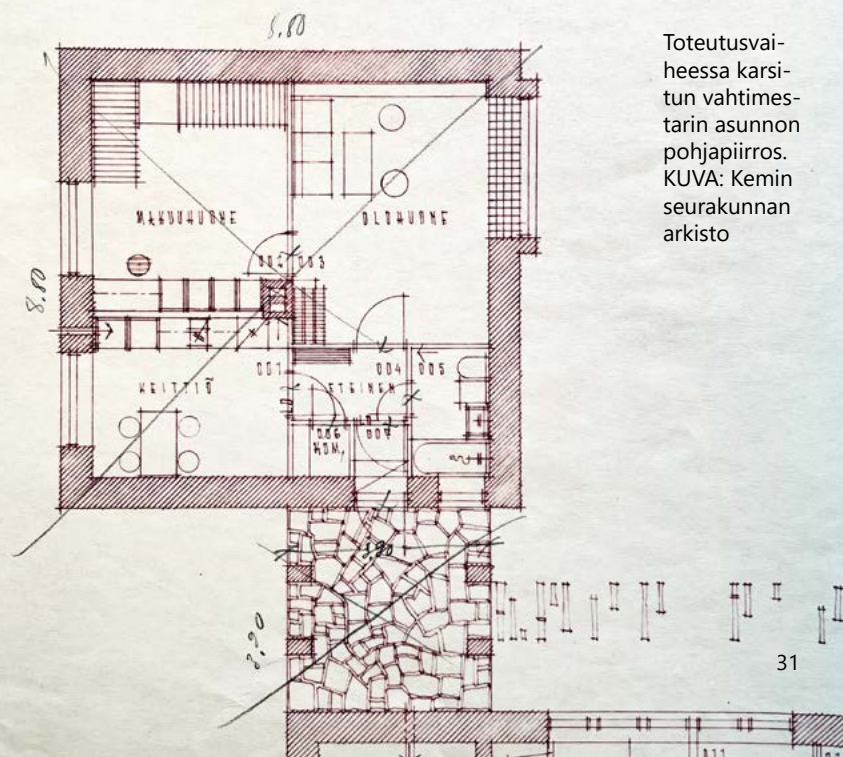
Rakentamisen alkaessa hankkeen kokonaishinta oli 67 mmk, josta rakennusliikkeen osuus oli noin 53 mmk. Vastoin alkuperäistä suunnitelmaa, rakennustoimikunta päätti hankkia yksin tein myös 2 mmk arvoiset urut.

2 Rakennustoimikunta 6.4.1956

3 Rakennustoimikunta 14.6.1956, kirkkovaltuusto 18.6.1956

VEITSILUOTO

SEURAKUNTATALON PÄÄPIIRUSTUS 1:100

Toteutusvaiheessa karsitun vahtimestarin asunnon pohjapiirros. KUVVA: Kemin seurakunnan arkisto

1955

Rakennuslupasarjaan kuuluva ensimmäisen kerroksen 1:100 pohjapiirros. Pääpiirustuksissa on Arkkitehti Veikko Larkaksen Helsingissä marraskuussa 1955 allekirjoittama alkuperäinen nimiö, vaikka hän teki muutoksia vielä kesäkuussa 1956. KUVA: Kemin rakennusvalvonnan arkisto

Ensimmäinen kerros

Veikko Larkas sijoitti seurakuntakeskuksen toiminnot kahteen tasoon, jonka lisäksi kirkkosaliin tehtiin lehteri.

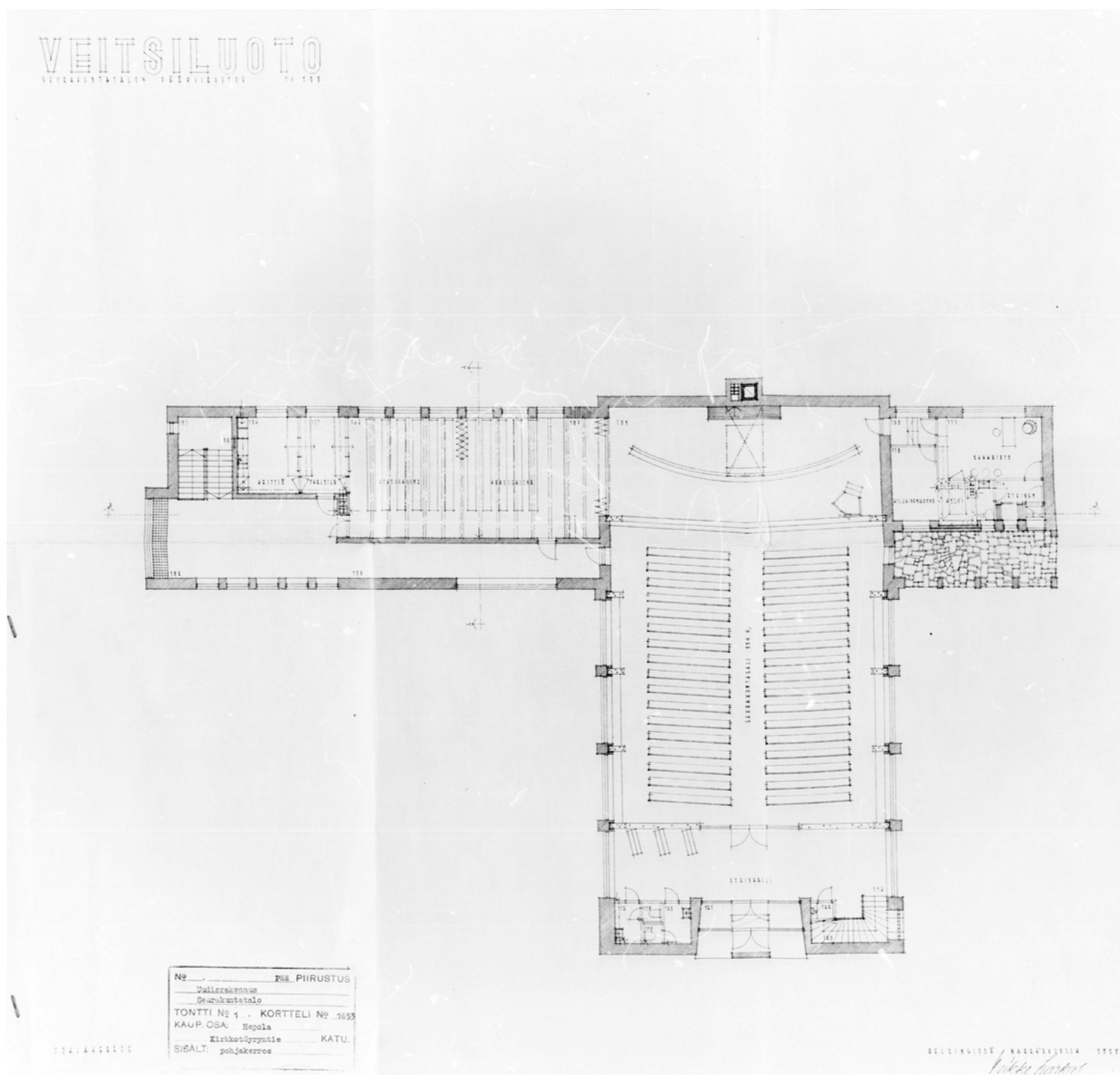
Rakennuksen kokonaisala oli 8470 m². Siihen tuli yhteensä 370 istumapaikkaa, joista kirkkosaliin 254, lehterille 36 ja seurakuntasaliin 80 paikkaa.

Kaksi pääsisäänkäyntiä avaa tulijalle kaksi erilaista tilasarjaa. Niillä on selkeä keskinäinen hierarkia, jota pehmentää virtaavan tilan periaatteella toteutettu muunneltavuus.

Ensimmäisen kerroksen pääsisäänkäynti johtaa arvokkaaseen aulatilaan, joka toimii välittävänä tilana juhlavaan kirkkosaliin.

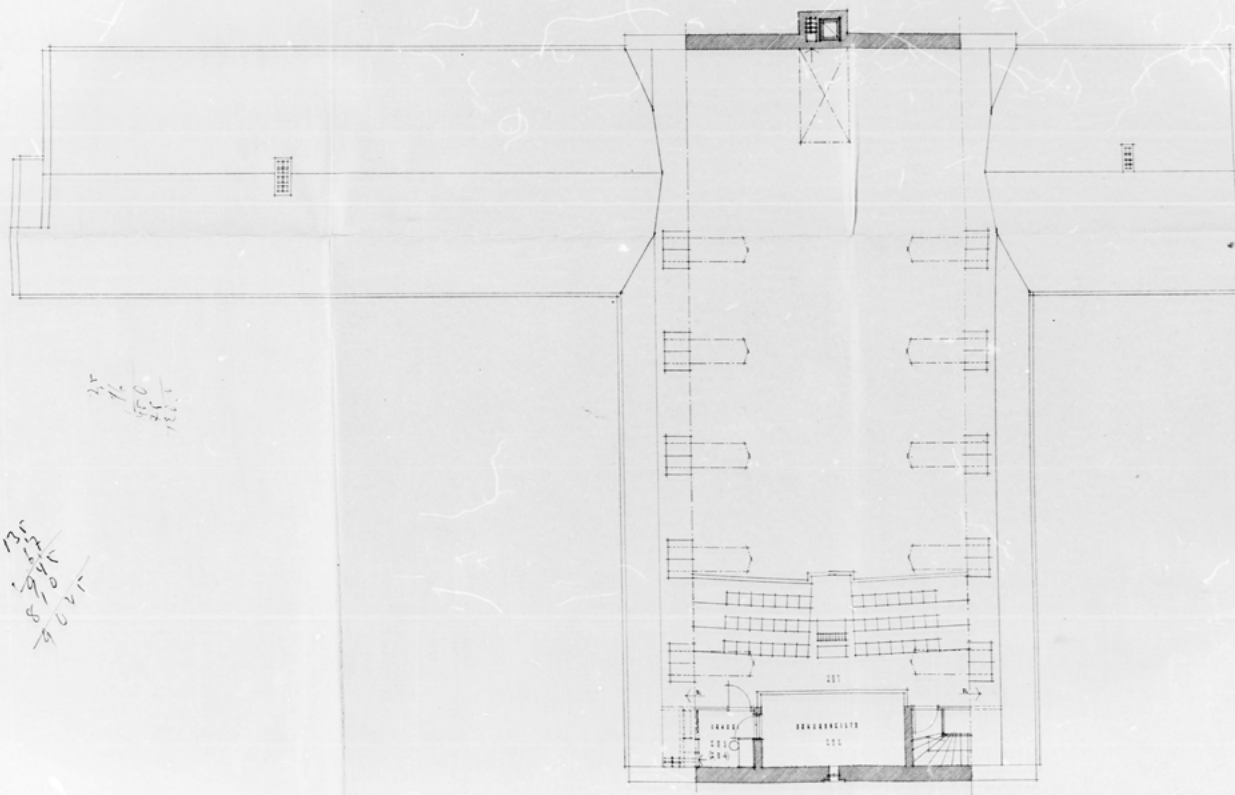
Kirkkosalin sivuseinät kohoavat korkeuksiin ja niiden syvennyksiin sijoitetut pystyikkunat maalaavat epäsuoraa valoa kirkkosaliin. Alkuperäisessä muodossaan myös alttari sai luonnonvaloa suuresta yläpuolisesta kattoikkunasta.

Kirkkosalin korkeutta korostavat matalat sivuosat ja niiden nauhamaiset vaakaikkunat. Myös kattoon ripustetut suurikokoiset valaisimet antavat tilaan syvyyttä.

1955

Lehterikerros 1:100. Piirustuksessa esitetty tilajärjestys vastaa nykytilaa. KUVA: Kemin rakennusvalvonnan arkisto

No. 129
 1955
 1:100
 12.11.55

No.	129	PIIRUSTUS
Uudisrakenus		
Seurakuntatalo		
TONTTI No. 4.	KORTTELI No. 1659	
KAUP. OSA:	Hopola	
	Kirkkotöryntie	KATU.
SISÄLT:	lehterikerros	

Kirkkosalin etuosan paljeovi oli avattavissa viereiseen seurakuntasaliin. Seurakuntasalin tilasarjaan kuuluivat keittiö, tarjoilutila sekä tilava aulutila, jota saattoi käyttää kokoontumisten laajennustilana.

Seurakuntasalin etuosan läntinen ovi johti lyhyeen siipiosaan, jossa oli kirkkosaliin liittyvä sakasti aputiloineen. Länsisiivelle tehtiin oma arkadikäytävällä katettu sisäänkäynti.

Kirkkosalin pinta-ala oli 495 m² ja siihen yhdistettävän seurakuntasalin 90 m² ja sakariston 63 m². Keittiön ja tarjoilutiloja oli 25 m².

Lehteri

Kirkkosalin pohjoispäättyyn tehtiin lehterikerros, johon sijoitettiin urkurin soittopöytä sekä portaittain kohti kirkkosalia laskeutuva kuorotas.

Lehterin takaosaan rakennettiin urkurin työhuone sekä vuonna 1958 asennettu 18-kertainen urkupillistö.

Veikko Luoto

1955

VEITSILUOTO
KUNNANTALON KIRKKOSALIN

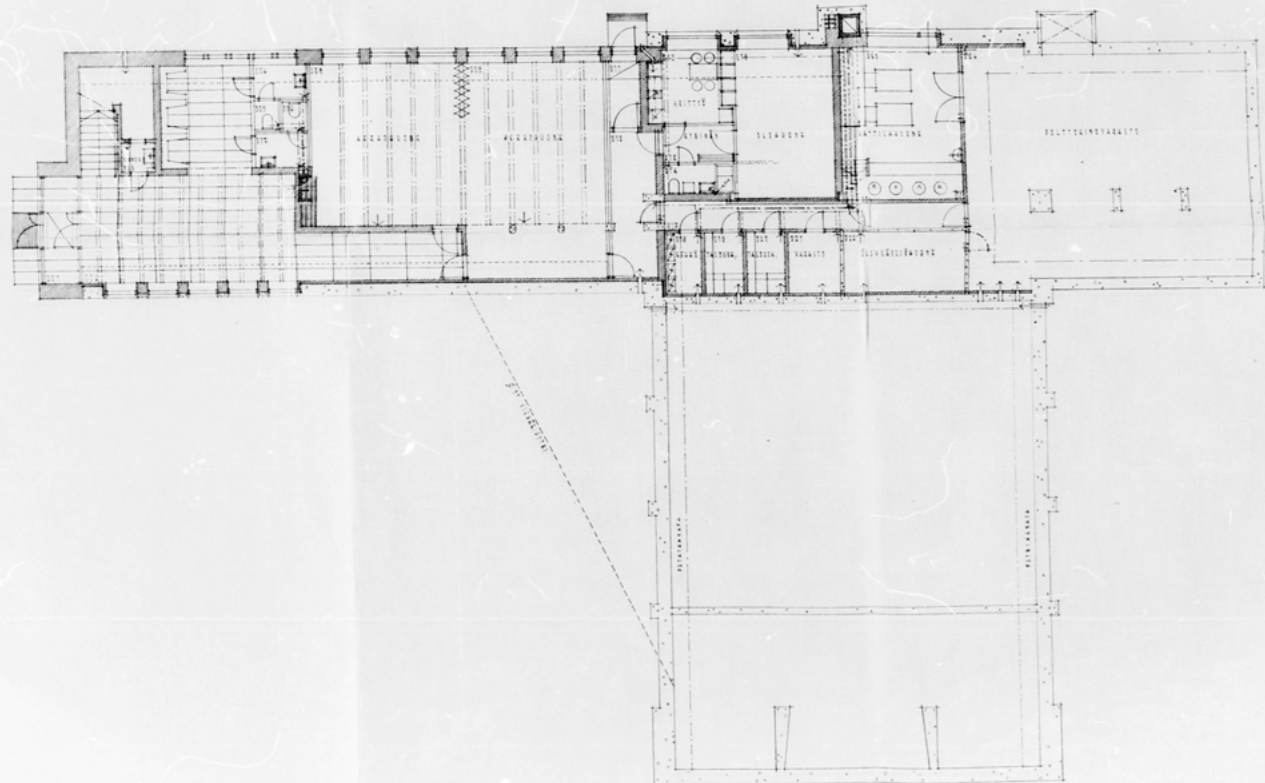
Kellarikerroksen 1:00 pohjapiirros, jonka siivessä on kahteen osaan jaettava kerhotila ja avara aula naulakkotiloineen. Kirkkosalin kuorin alapuolella on erillisestä siivestä siirretty talonmiehen asunto sekä tekniset tilat. Oikeassa laidassa on suuri polttoainevarasto. Muilta osin kirkkosalin alapuolinen tila on kaivamatonta. KUVA: Kemin rakennusvalvonnan arkisto.

Kellarikerros

Alempi kerros nimettiin kellarikerrokseksi, vaikka sen täysikokoiset ikkunat sijoituivat pääosin maanpinnan yläpuolelle. Sinne johtaa rakennuksen toinen pääsisäänkäynti, joka on tehty itäsiiven pätyyn.

Kellarin tilasarjat ovat ylempien kerrosten tiloja arkisempia. Suurin tila on paljeovilla kahteen osaan jaettava ja käytävään yhdistyvä 100 m² kerhotila. Siihen liittyy avara aula eteistiloineen. Kerhotilojen takana on vahtimestarin 43,5 m² asunto, jonka arkkitehti Larkas siirsi erillisestä siivestä kellarikerroksen keskiosaan.

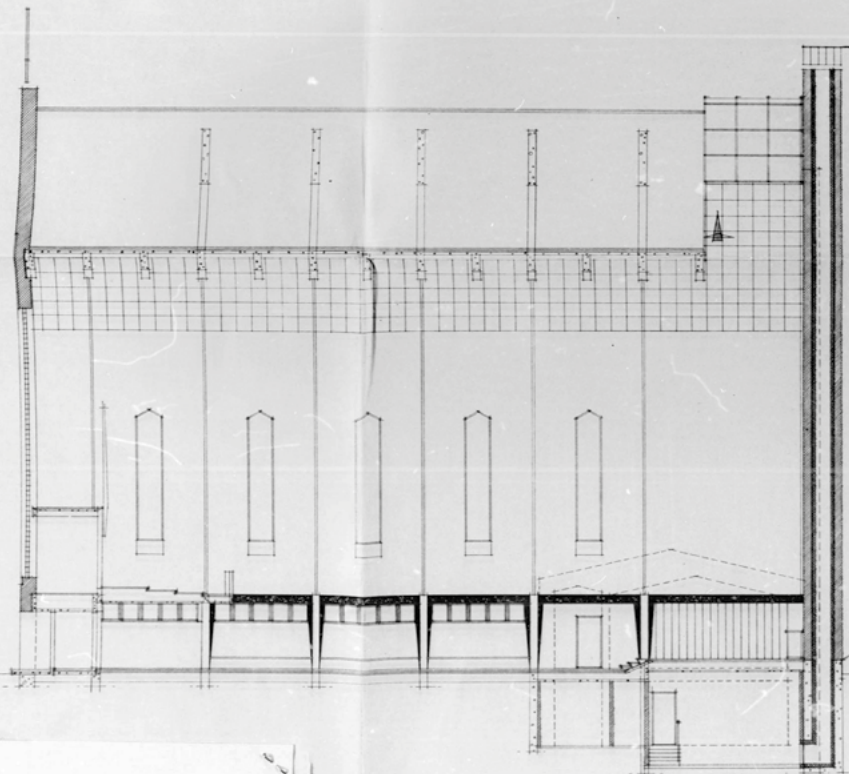
Kellarin alkuperäisiä tiloja ovat myös kirkkosalin kuorin alapuolelle sijoitetut tekniset tilat, lämmityskeskus ja varastot. Tilasarja päättyi suureen polttoainevarastoon, jota täytettiin rakennuksen eteläsivulla olleen luiskan kautta.

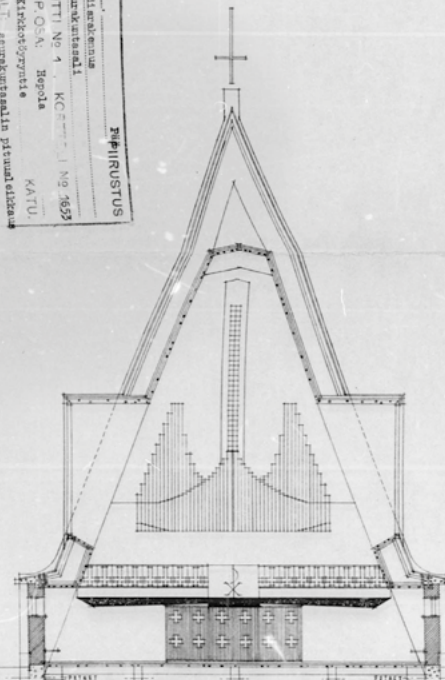
No. 100 Pää PIIRUSTUS
Uudisrakennus
Seurakuntatalo
TONTTI No 1. KORTTELI No 1653
KAUP. OSA: Hepon
Kirkkotöryntie 1000 KATU
SISÄLT: kellarikerros

KELLARIKERROS

KEMIN KAUPUNKI 1955
W. W. W.

No. 1000
 Piirustus
 Oikeistoiminen
 Suunnitelma
 TONNIN N:o 1, KORTTELIN N:o 1653
 KAUP. OSA, Bopola
 KÄTÄ
 KIRKKOYHTIÖN
 SISÄLT. seurakuntasalin pitäjäleikkaus

LEIKKAUS LEIKKAUKSEEN

HELSINKI / VALMISTUS 1955

W. Rindell

Sekarunko betonista ja tiilestä

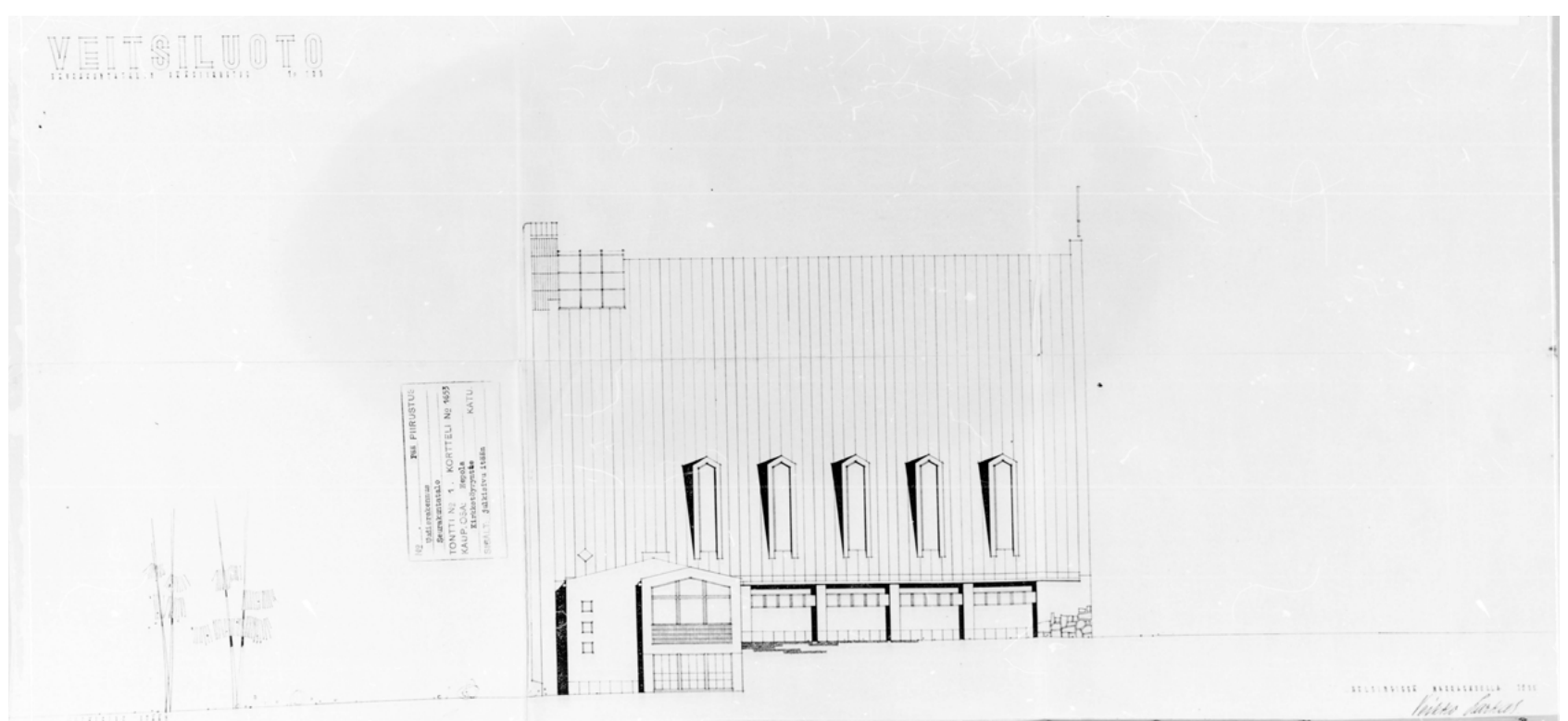
Veitsiluodon seurakuntakeskuksessa on aikakaudelle kirkoille tyypillinen sekarunko. Siinä yhdistyvät korkean kirkkosalin suuret betonirakenteet sekä matalan poikkisiiven kantavat tiilimuurit. Väli- ja yläpohjarakenteet on toteutettu paikalla valettuina alapalkkilaattoina. Seurakuntasalissa ja sen viereisessä aulassa sisäharja noudatti loivan vesikaton muotoa.

Näkyvät rakenteellisuus, mittakaavojen vaihtelu ja eri tavoin tilaan tuotu luonnonvalo ovat seurakuntatalon arkkitehtuurin keskeisiä elementtejä. Käsityön jälki näkyy betonipintojen lautamuottien jättämissä kuvioissa, puhtaaksi muuratuissa tiiliseinissä sekä julkisivujen luonnonkiviverhoiluissa.

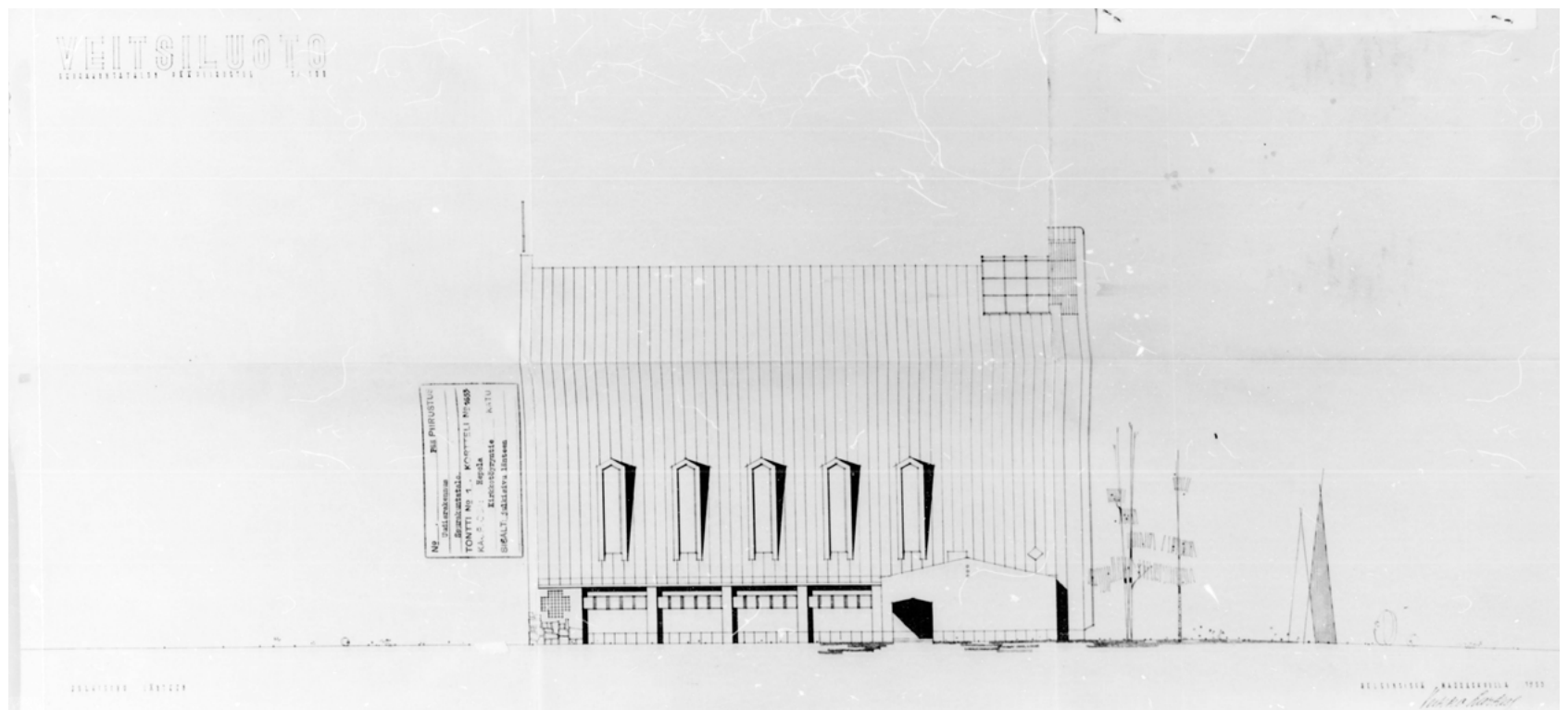
Seurakuntasalin pääpiirustussarjaan kuuluvat 1:100 leikkauspiirustukset on tehty kirkkosalin keskeltä, kattila-huoneen kohdalta. Seurakuntasalin vino sisäkatto on esitetty katkoviivalla. Poikkaisleikkauksessa on esitetty urkufasadi ja kirkkosalin aulaan johtavat pääovet. Piirustukset on päivätty marraskuussa 1955. KUVA: Kemin rakennusvalvonnan arkisto

1955

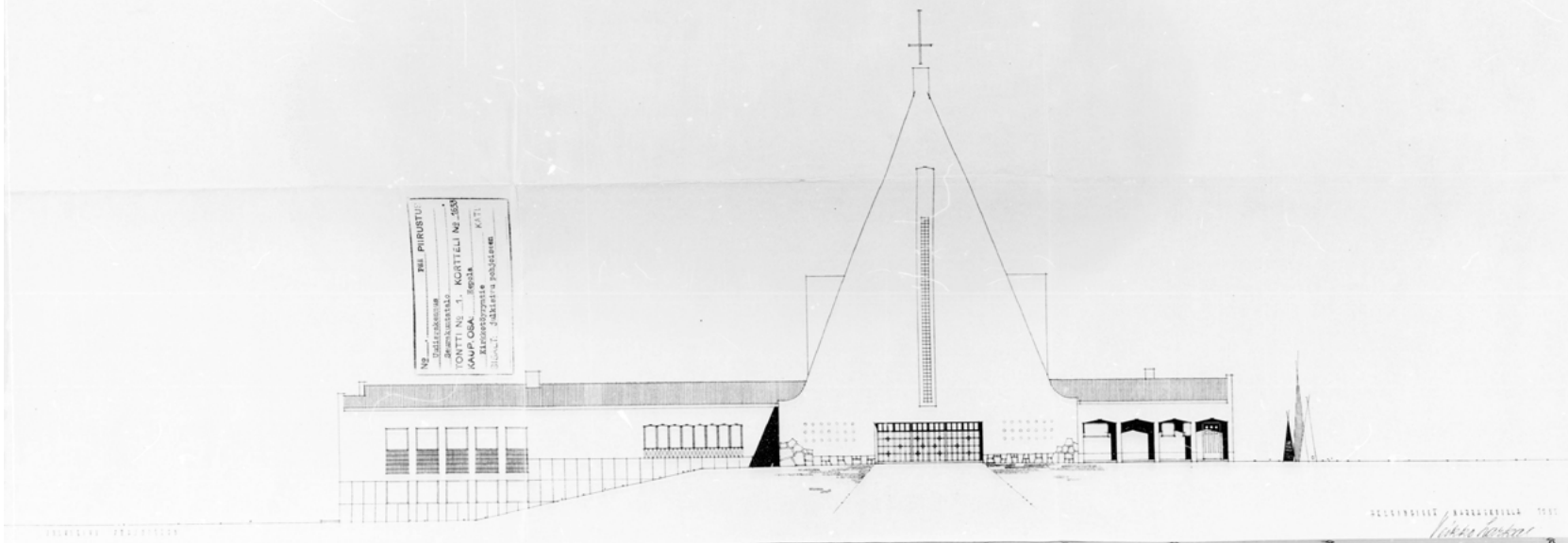
Julkisivu itään. Vasemmalla on seurakuntakodin siipi ja sen päädyssä oleva sisäänkäynti kellarikerrokseen. KUVA: Kemin rakennusvalvonnan arkisto

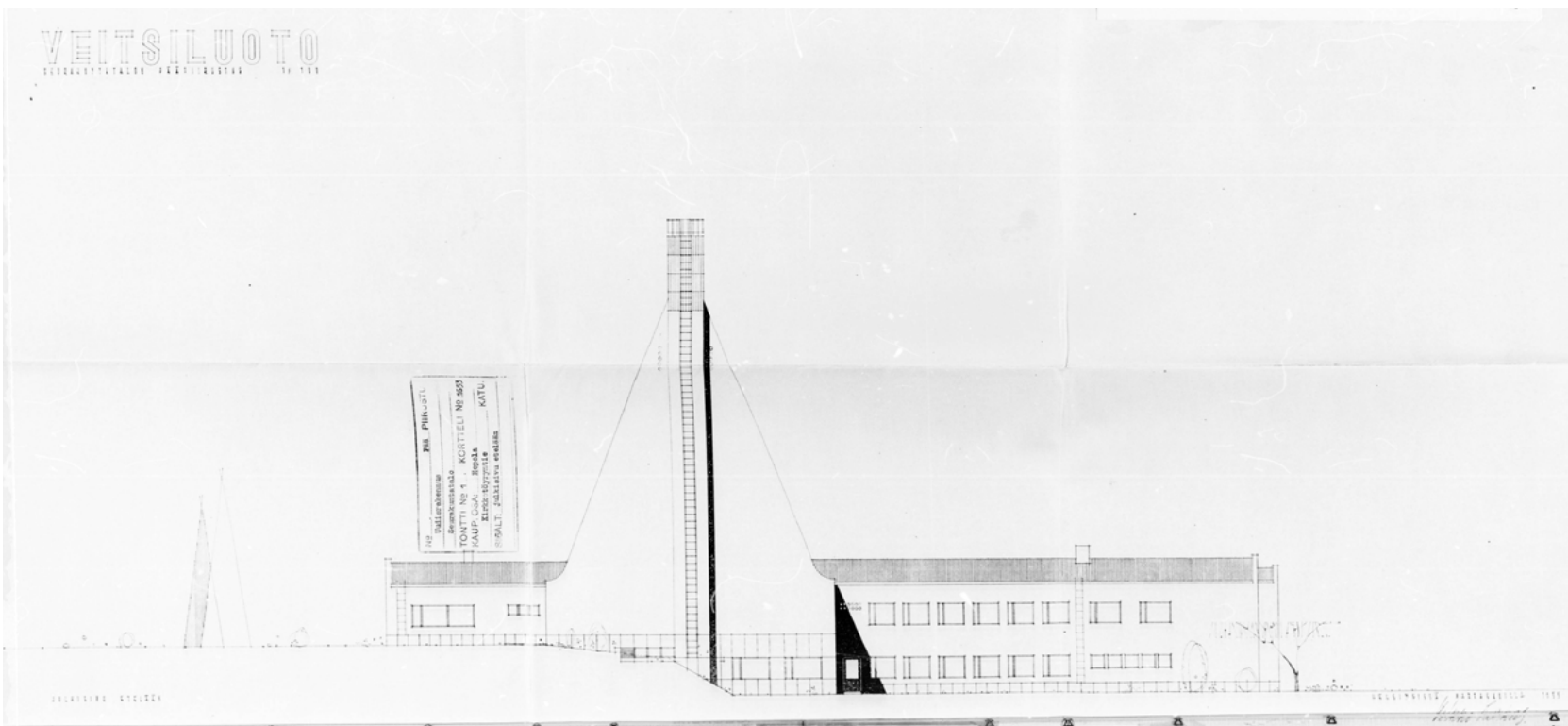
Julkisivu länteen. Oikealla on lyhyt sakastisiipi. KUVA: Kemin rakennusvalvonnan arkisto

Pohjoisjulkisivu on rakennuksen pääfasadi. Korkean kirkkosalin merkittävyyttä on korostettu luonnonkiviverhoilulla ja korkealla viiltomaisella päätyikkunalalla. Päädyn laella on käänteinen Pietarin risti. KUVA: Kemin rakennusvalvonnan arkisto

Eteläjulkisivu on edellistä arkisempi ja koristeeton. Kirkkosalin päätyaiheeksi nousee korkea savupiippu. KUVA: Kemin rakennusvalvonnan arkisto

Kirkkosalin valumuotin suurta puukehää nostetaan paikoilleen. Kuvan etualalla on sakastin betoniperustus. KUVA: Valde Remeksen perikunta

Neljä ensimmäistä maassa rakennettua puukehää on pystytetty. Etualalla on kirkkosalin perustuksen muottirakenteita. KUVA: Valde Remeksen perikunta

Kirkkosalin länsilapteen sisäpuolinen muotti on valmis ja kirkkosalin eteläpääty on muurattu. Etualalla on räystäskorkeuteen muurattu sakastisiipi. Sakastin seinustalle on pinottu määrämittaan leikkautta puutavaraa. KUVA: Valde Remeksen perikunta

6.4 Seurakuntatalon rakentaminen

Urakkasopimus allekirjoitettiin 26. kesäkuuta 1956 ja työt aloitettiin yksin tein. Kilpailutuksen kautta aliurakoitsijoiksi valitut Vesijohtoliike Huber Ab ja sähköurakoitsija Tekomaa siirrettiin pääurakoitsijalle siten, kuin ne olisivat alun perin kuuluneet urakkaan. Pihatyöt, alttaripöytä, alttarikaide, saarnatuoli ja kirkon penkit jätettiin urakan ulkopuolelle.¹

Rakennustöiden valvonnasta vastasi Veitsiluoto Osakeyhtiön rakennusosasto. Päävalvojana toimi diplomi-insinööri Pentti Huttunen avustajinaan rakennusmestari Eero Kurikka, insinööri Seppo Linnas ja rakennusmestari Artturi Laine.²

Rakennustyöt aloitettiin kellarikerroksen louhintatyöllä. Myös viemäri louhittiin kallioon ja se johdettiin saostuskaivon kautta merenlahteen. Vesijohto kulki tontin pohjoisreunaa pitkin ja lähimmälle sähkömuuntajalle oli matkaa 80 metriä. Salaojituksessa käytettiin 4" ruukkiputkia.

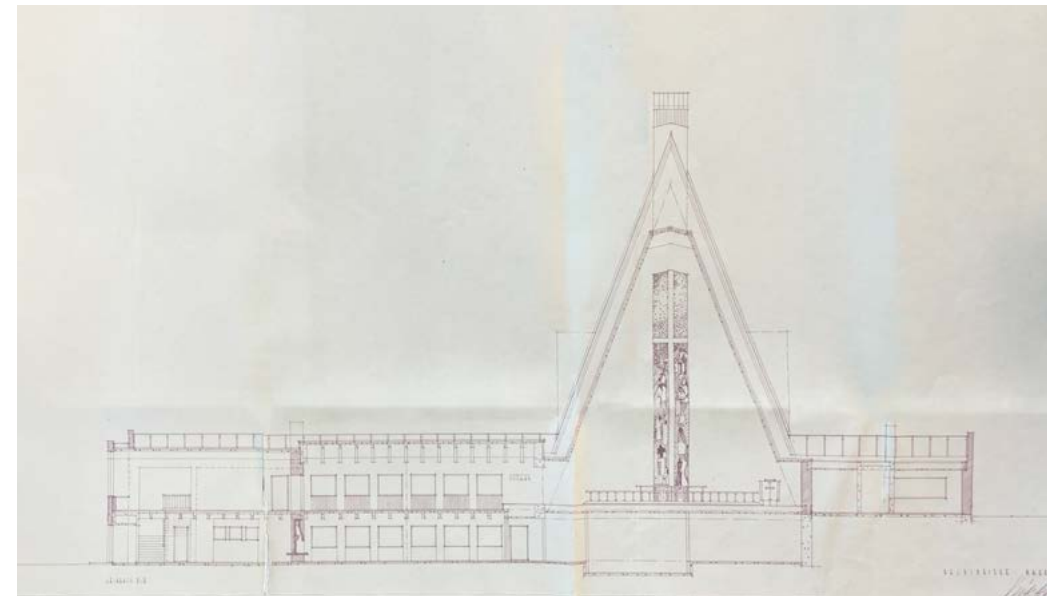
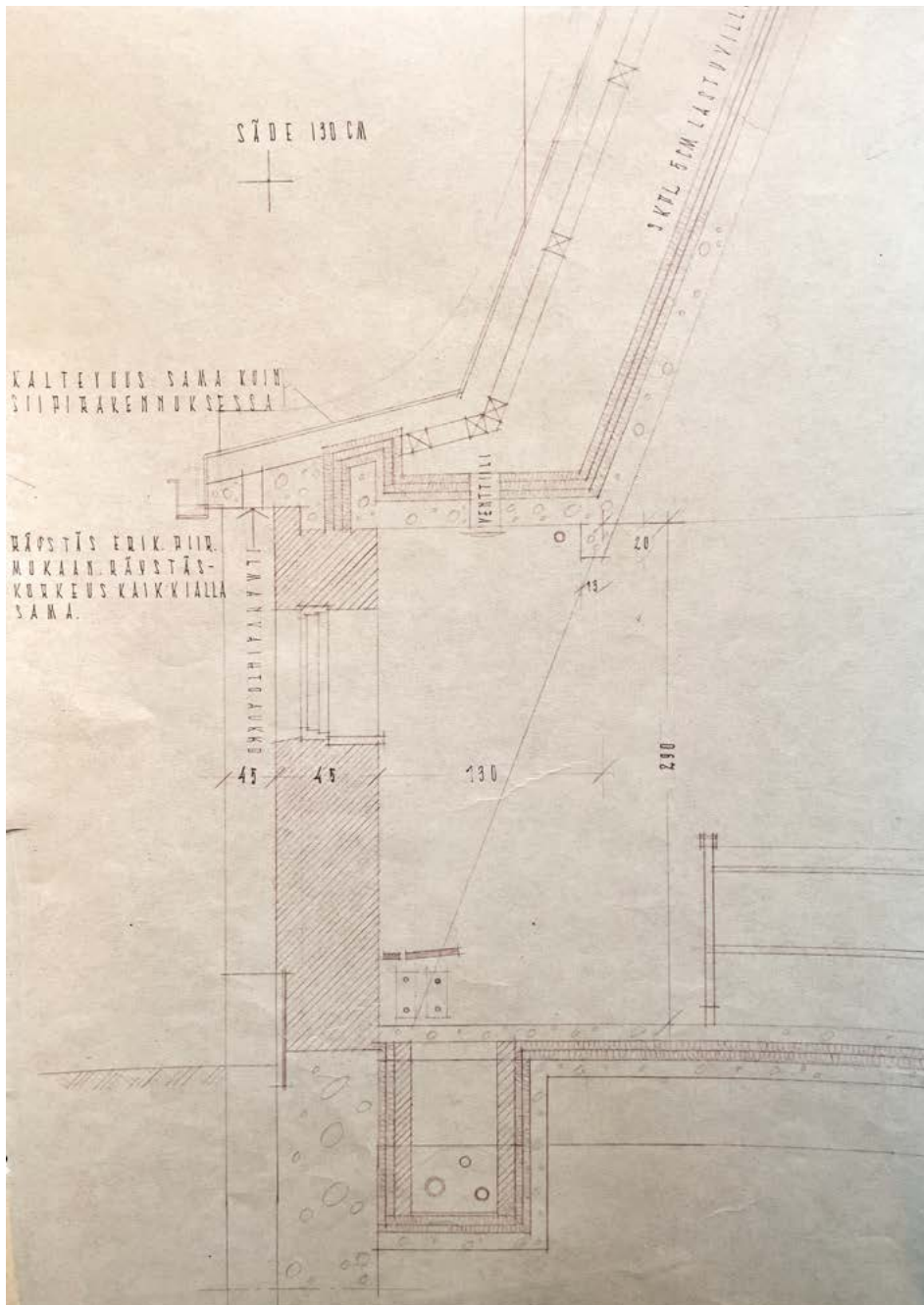
Kirkkosalin suuret kehärakenteet edustivat vaativaa betoniteknikkaa, jota valvoi yllirakennusmestari Valde Remes.³ Myös näkyville jäävät betonipinnat edellyttivät korkeatasoista osaamista, jota Veitsiluoto Osakeyhtiöllä oli runsaasti. Urakoitsija sai yhtiöltä käyttöönsä ajanmukaisia koneita ja puutavaraa telien rakentamiseen. Rakennuksen ikkunat valmistettiin vireisellä Veitsiluodon tehtaalla.⁴

Rakennustyö eteni aikataulussa ja rakennustoimikunta saattoi aloittaa harjannostajaisten valmistelun. Ne päätettiin järjestää seurakuntatalotyömaan kellarikerroksessa. Järjestämisvastuu annettiin Veitsiluoto Osakeyhtiön huoltokonttorin sosiaalipäällikkö Tarnalle, rakennusmestari Kurikalle ja kotitalousneuvoja Mustajärvelle.

Harjannostajaisia vietettiin 16.11.1956. Rovasti J.E. Hyötyniemi harjannostajaispuheessaan kiitti ja kannusti hankkeeseen osallistuneita rakentajia: *"Muistakaamme, että jokaiseen työhön jää tekijänsä muisto."*

1 Urakkasopimus 26.6.1956 Kemin kaupunkiseurakunta ja Rakennuskaira Oy

3 Miettunen Anni 10.12.2025

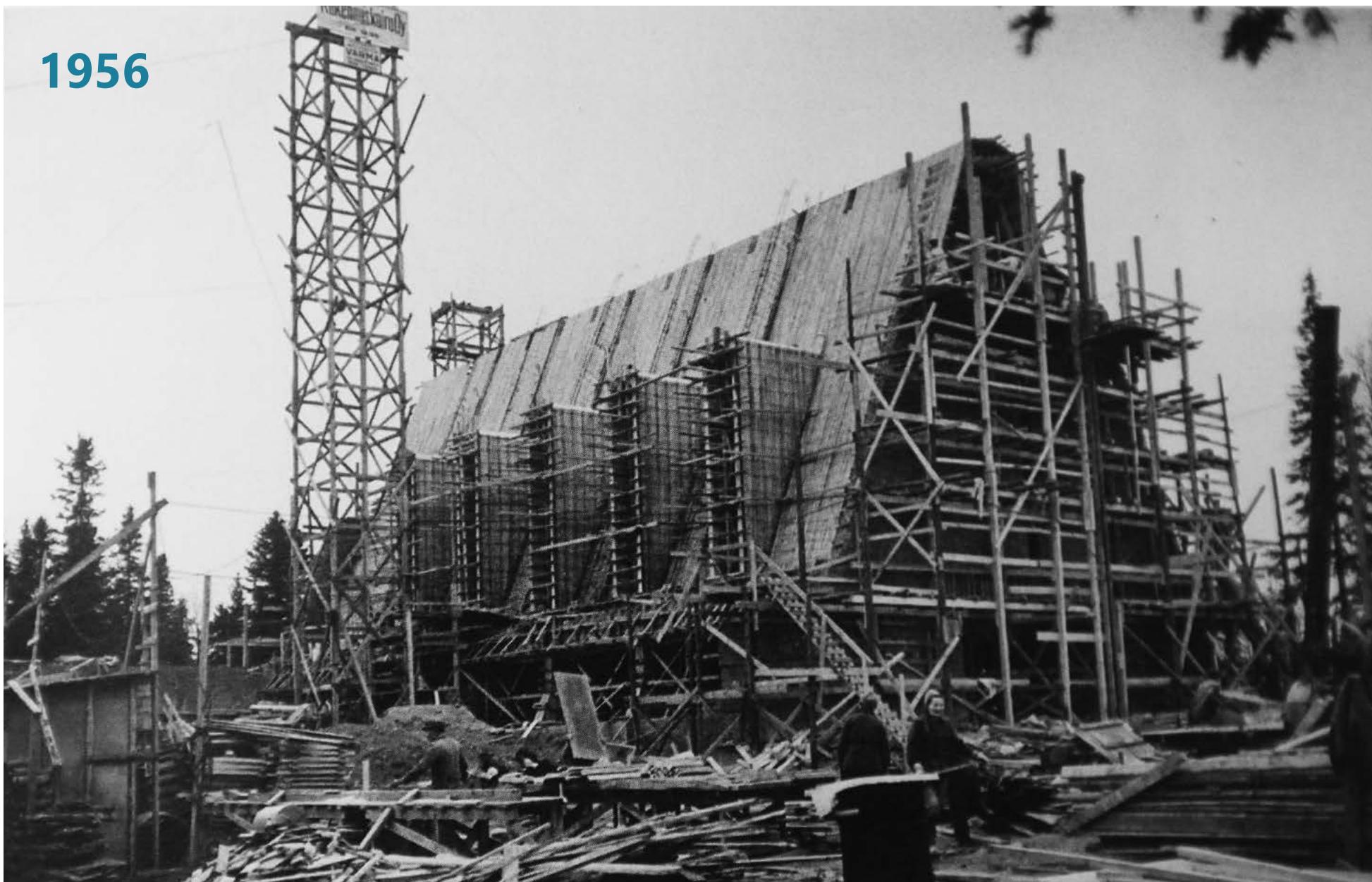
YLLÄ: Poikkileikkaus alttarin kohdalta Veikko Larkaksen 1:100 pääpiirustussarjasta. Luonnoksessa alttarin ristin ympäristö on kuvioitu. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

VASEMMALLA: Leikkauskuva kirkkosalin katon, ulkoseinän ja perustuksen liittymäkohdista 1:20. Vino betonikehä tukeutuu perustukseen rakennuksen sisä- ja ulkopuolella. Katon sisälapeena on 60 mm betonilaatta, jonka päällä on 150 mm eriste. Ulkoseinän alaosassa on 450 mm vahva tiilimuuri. Lattiatason alapuolella kulkee putkistoille tehty kanaali. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

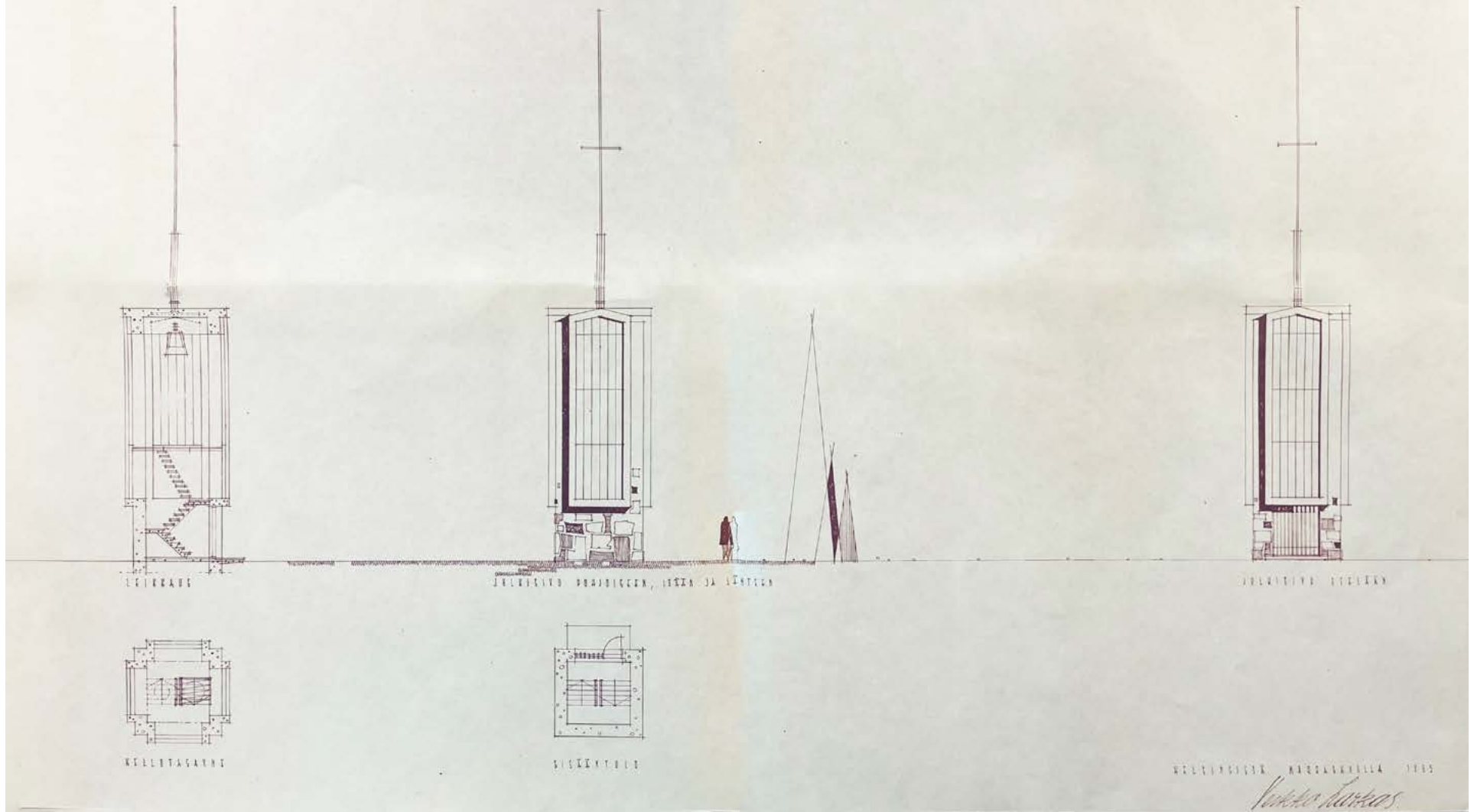
OIKEALLA: Leikkauskuva 1:10 alttarin yläpuolella olevasta kattoikkunasta, jonka alapuolelle on sijoitettu kohdevalaisimia. Valaisimien yläpuolella on opaailasi. Valokatteena on teräskehään asennettu rautalanakalasi. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

1956

Veitsiluodon seurakuntakeskuksen kirkkosali rakennusvaiheessa todennäköisesti syksyllä 1956. Kirkkosalin runko on valettu ja vesikaton alapuolinen laudoitus on tehty. Työmaalla on runsaasti lautatarvaa. KUVA: Teoksesta Kemin seurakunta 75-vuotta s. 163

Toteutumaton kellotapulisuunnitelma Veikko Larkasen pääpiirustussarjasta. Kellotapulिन paikka oli pihan koilliskulmalla. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

1957

Veitsiluodon seurakuntakeskus valmistui aikataulussa syksyllä 1957. Alttarin yläpuolella on kattoikkuna. Etualalla on näkyvässä päädyssä on vielä rakentajien lapetikas ja pyöreä rappaamaton alue. KUVVA: Kemin historiallisen museon kokoelma

Veitsiluodon seurakuntakeskuksen rakennustyömaa talvella 1957, jolloin vesikatto on valmis. Kuva on otettu Haminalahden suunnasta eli luoteesta. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

Veitsiluodon seurakuntakeskuksen rakennustyömaa talvella 1957, jolloin vesikatto on valmis. Kuva on otettu Haminalahden suunnasta eli luoteesta. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

Kalustohankintoja ja lahjoituksia

Kirkkosaliin hankittiin 34 kappaletta arkkitehdin piirtämiä 4,5 m pitkiä penkkejä sekä kymmenen arkkitehti Larkaksen suunnittelemaa suurta kattovalaisinta. Puukalusteet valmisti Oulun Puukaluste Oy ja valaisimet valmisti ITSU Itä-Suomen sähkö Oy.¹

Irtokalustehankinnoissa noudatettiin arkkitehti Larkaksen ehdotusta hankkimalla Artek-mallistoon kuuluvia puutuoleja ja -jakkaroita sekä linopintaisia pöytiä. Määrällisesti suurin hankinta olivat Tapiovaaran Domus-tuolit, joita tilattiin 161 kappaletta. Irtokalusteet toimitti kemiläinen Huonekalu- ja radioliike Saarinen. Paikallisuutta edusti myös kemiläinen Valkosen Peltisepänliike, jolta tilattiin 365 kappaletta virsinumeroita ja kolehtihaavien renkaat.

Merkittävä apu uuden seurakuntatalon sisustamiseen oli ruotsalaisen insinööri Mörchin 22 500 markan lahjoituksesta, joka siirrettiin kiitoksin Veitsiluodon huoltokonttorin ylläpitämälle tilille. Veitsiluoto Osakeyhtiö lahjoitti 1.4.1958 Oy Kultakönni Ab:n valmistaman hopeisen kirkkokaluston, johon kuuluivat kannu, pikari,

rasia, lautanen. Rauhayhdistys lahjoitti seurakuntatalon astiastoon 50 paria kahvikuppeja ja rakennustoimikunnan puheenjohtaja Aarne Pelkosen rouva lahjoitti arvokkaat kristallimaljakot. Myöhemmin vuonna 1965 Veitsiluodon Martat lahjoittivat vihkirijyn.

Lopputarkastus pidettiin 28.9.1957 eli päivää ennen vihkiäisiä. Vihkimisjuhlan järjestelyt annettiin jälleen Veitsiluoto Osakeyhtiön sosiaalipäällikkö M.E. Tarnan vastuulle.

Rakennustoimikunnan viimeisessä kokouksessa 24.1.1958 todettiin, että hanke saatiin valmiiksi 75 miljoonan markan kustannusarviota ylittämättä. Puutteena todettiin, että kirkkosalin akustiikka on epätydyttävä ja tämä päätettiin saattaa arkkitehti Larkaksen tietoon.

Pihasuunnitelman laati oululainen hortonomi Reino Toivonen helmikuussa 1958. Suunnitelmassa säilytettiin tontin luonnontilainen metsäisyys ja vältettiin jyrkkiä rajauksia. Viisitoista autopaiikkaa sijoitettiin vastoin Larkaksen suunnitelmaa seurakuntatalon itäpihalle.

1 Pohjolan Sanomat 1.10.1957 ja 5.10.1957

Veitsiluodon seurakuntatalo ulkoisesti valmiina kesällä 1957. Piha-alueen tasoitustyöt ovat vielä työn alla. KUVA: Elinkeinoelämän keskusarkisto ELKA

Veitsiluodon Seurakuntatalo valmistui 1957. Virallisten vihkiäisjuhlien jälkeen juhlaväki kokoontui Veitsiluodon kerhotalolle juhlaillallisille. Kuvassa on puhumassa lääninrovasti J. E. Hyötyniemi. Hänen etupuolellaan istuu piispa Olavi Heliövaara KUVA: Kemin historiallisen museon kokoelma

Kirkon ja seurakuntakodin vihkiäiset

Mikkelinpäivänä 29.9.1957 piispa Olavi Heliövaara vihki kahdeksan papin avustamana Veitsiluodon seurakuntakodin pyhään tarkoitukseensa. Väkeä oli arviolta tuhat henkeä, eivätkä kaikki sopineet sisälle rakennukseen.

Avustajien joukossa olivat muun muassa rakennushanketta omalla panoksellaan 1940-luvulta lähtien edistänyt rovasti J.E. Hyötyniemi sekä rakennustoimikunnassa vaikuttanut pastori Olavi Kouri.¹ Piispa sovitti sananansa teollisuusyhdyksunnan mukaisesti:

*"Ihminen tarvitsee elämän kiihkeän rytmin keskellä ja erikoisesti alituisesti koneiden kanssa kilvoittellessaan hiljentymistä ja rauhaa. Meillä on vähän sellaisia paikkoja, jossa voimme hiljentyä herran kasvojen eteen. Tämä on sellainen paikka."*²

Piispan puheessa oli myös rakennuksen käyttöön liittyvä velvoittava sanoma:

*"Kun tämä huone on nyt Jumalalle pyhitetty, sitä älköön sen pyhyyteen sopimattomiin tarkoituksiin luovutettako ja käytettävä."*³

1 Hyötyniemi s. 36

2 Piispa O.K. Heilövaaran vihkiäissaarna, Pohjolan Sanomat 1.10.1957 s. 4

3 ibid

Veitsiluoto Osakeyhtiö lahjoitti seurakuntatalon kirkkosaliin hopeisen ehtoolliskaluston vuonna 1958. Yhtiö täydensi kalustoa vuonna 2007 kuvassa näkyvillä ehtoollispikareilla. KUVA: Elinkeinoelämän keskusarkisto ELKA

Kirkkourut eivät olleet vielä paikoillaan, joten palvelusta ja musiikkiesityksiä säestettiin paikalle tuodulla soittimella. Kirkkokahvit nautittiin seurakuntakodin puolella. Arkkitehti Larkas ei sairastumisen vuoksi päässyt tilaisuuteen. Häntä edusti rouva Larkas ja arkkitehti Matsson. Rakennuskaira Oy:n edustajana toimi toimitusjohtaja Tauno Tuiskuvaara.

Juhlailallisella piispa Heliövaara esitti ajatuksen, että rakennuksesta käytettäisiin nimitystä seurakuntakoti. Yleinen konsensus muodostui kahdesta nimityksestä, jossa jumalanpalvelukset järjestetään kirkossa ja kerhot kokoontuvat seurakuntakodissa.⁴

Veitsiluodon seurakuntakotia pidettiin varsin onnistuneena ja kauniina sekä käytännön toimissa harrastetilana, että harrastunnelmaisena ympäristönä seurakuntalaisille.⁵ Hankkeen ajankohtaisuutta kuvaa, että samana viikonloppuna Suomessa vihittiin käyttöön Veitsiluoto mukaan lukien neljä seurakunnallista työkeskusta.⁶

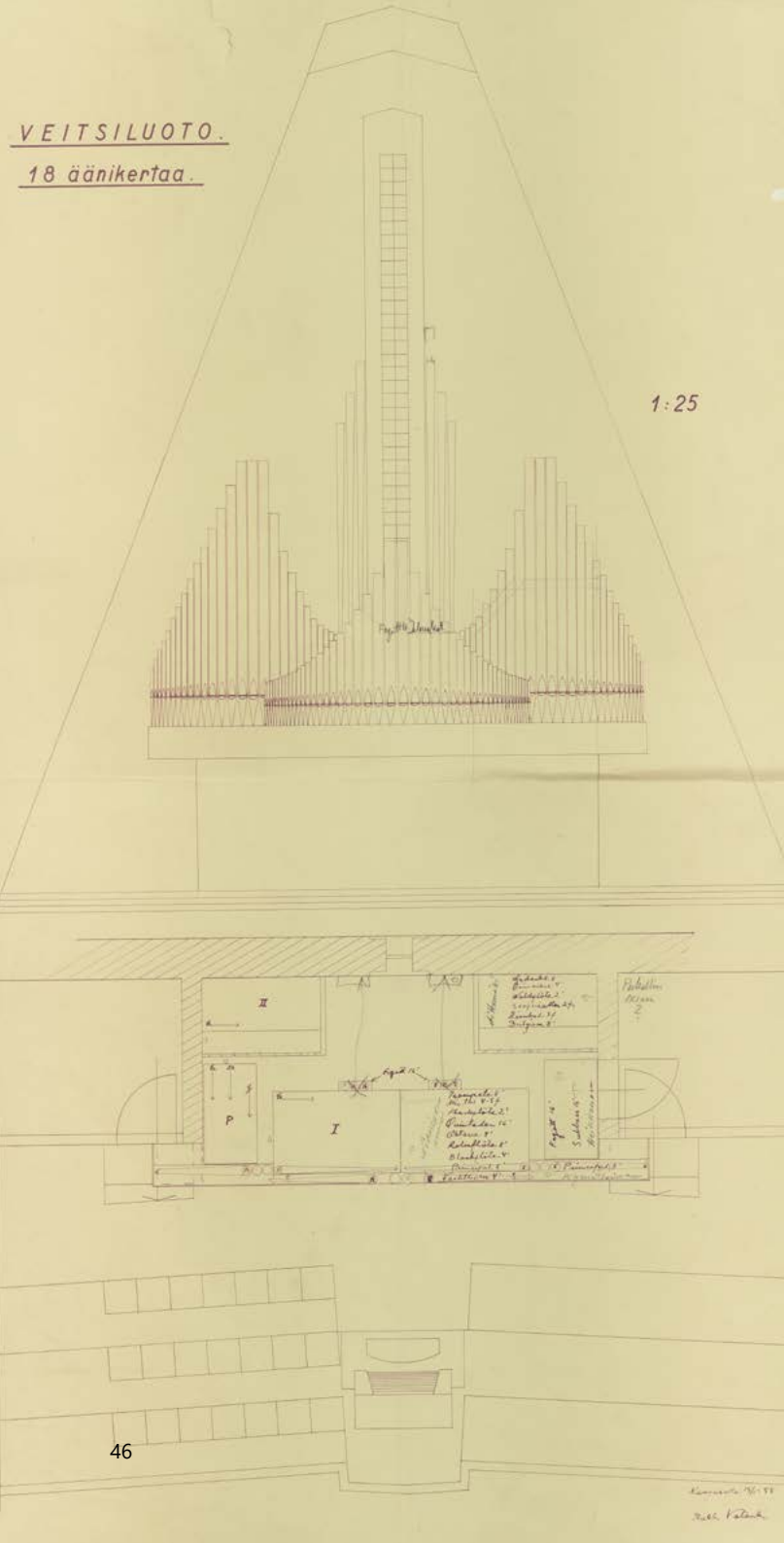
4 Pohjolan Sanomat 1.10.1957

5 ibid

6 Kotimaa 1.10.1957

Veitsiluodon seurakuntatalon kirkkosali valmiina. Kuvassa näkyy alttarin yläpuolisen kattoikkunan kautta päätyseinään lankeava valo. Lattiassa on keraamisen laatan sijaan linoleumimatto. KUVA: Teoksesta Kemin seurakunta 75 vuotta

6.5 Kirkkourut 1958

Kemin kirkkovaltuusto päätti tilata 18-äänikertaiset urut aiemmin esillä olleiden 14-kertaisen sijaan. Urkutilaus lähetettiin 17.4.1957 Oy Kangasalan Urkutehdas Ab:ille Veitsiluoto Osakeyhtiön lomakkeella. Tilauksen muknaan urkujen tuli olla paikoillaan 30.7.1958.

Urut suunnitteli Kangasalan Urkutehtaan teknillinen johtaja Erkki Valanki, joka kuusikymmentävuotisella työurallaan suunnitteli kaikkiaan 615 urkulaitosta.¹ Myös Kemin kirkon urut ovat Kangasalan Urkutehtaan toimittamat.

Veitsiluodon seurakuntatalon urkufasadi muodostui kolmesta revontulien tapaan kaareutuvasta pillistöstä, jotka myötäilivät kirkkosalin ylöspäin kapenevaa muotoa. Urkufasadin keskiosan pillistö tehtiin kuparista ja sen sivuille sijoitetut pillistöt teräksestä. Sommitelmaan kuuluvat myös taustaseinän korkean ikkunan kaksin puolin sijoitetut pitkät teräsenharmaat pillit.

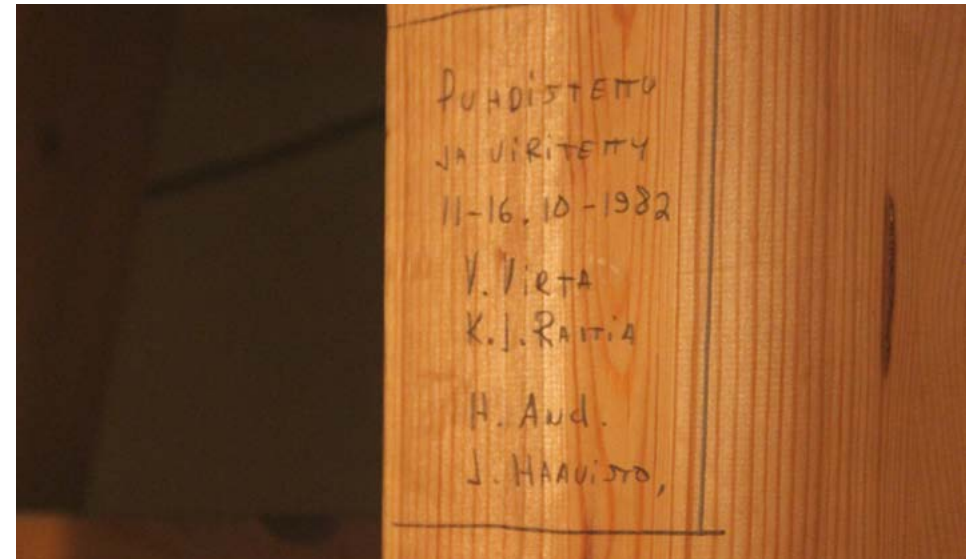
Veitsiluodon seurakuntatalon urut tulivat maksamaan 3,1 miljoonaa markka ja ne saatiin käyttöön 19.10.1958.²

1 Sydän-Häme Lehti 9.5.2021

2 Pohjolan Sanomat 5.10.1957

VASEMMALLA: Kangasalan Urkutehtaan piirustuksessa on esitetty urkufasadi sekä pohjapiirros soittimen koneistosta ja pillistöstä. 15.1.1958 allekirjoitetun suunnitelman on laatinut tehtaan teknillinen johtaja Erkki Valanki. KUVA: Elinkeinoelämän keskusarkisto ELKA

OIKEALLA: Urkoneiston sisällä on merkintä vuonna 1982 tehdystä puhdistamisesta ja virittämisestä.

6.6 Veitsiluodon seurakuntatalon vaiheet aikajanalla

1931	1938	1944	1949	1950	1982	2019
Veitsiluodon alue liitetään Kemin kaupunkiin	Kemin kaupunkiseurakunta päättää seurakuntatalon rakentamisesta Veitsiluotoon.	Lapin sota. Kemissä taistellaan. Kusi-aismällä toimii saksalaisten tykkiasema.	Kemin seurakunta järjestää arkkitehtikilpailun uuden kirkon suunnittelusta Veitsiluotoon.	Arkkitehti Veikko Larkas julistetaan kilpailun voittajaksi.	Arkkitehti Veli Hyrskykari laatii seurakuntakeskuksen muutos- ja korjaussuunnitelman.	Seurakuntatalossa todetaan putki- ja sisäilmaongelmia. Toiminta rakennuksessa päättyy.

1930

1940

1950

1960

1970

1980

1990

2000

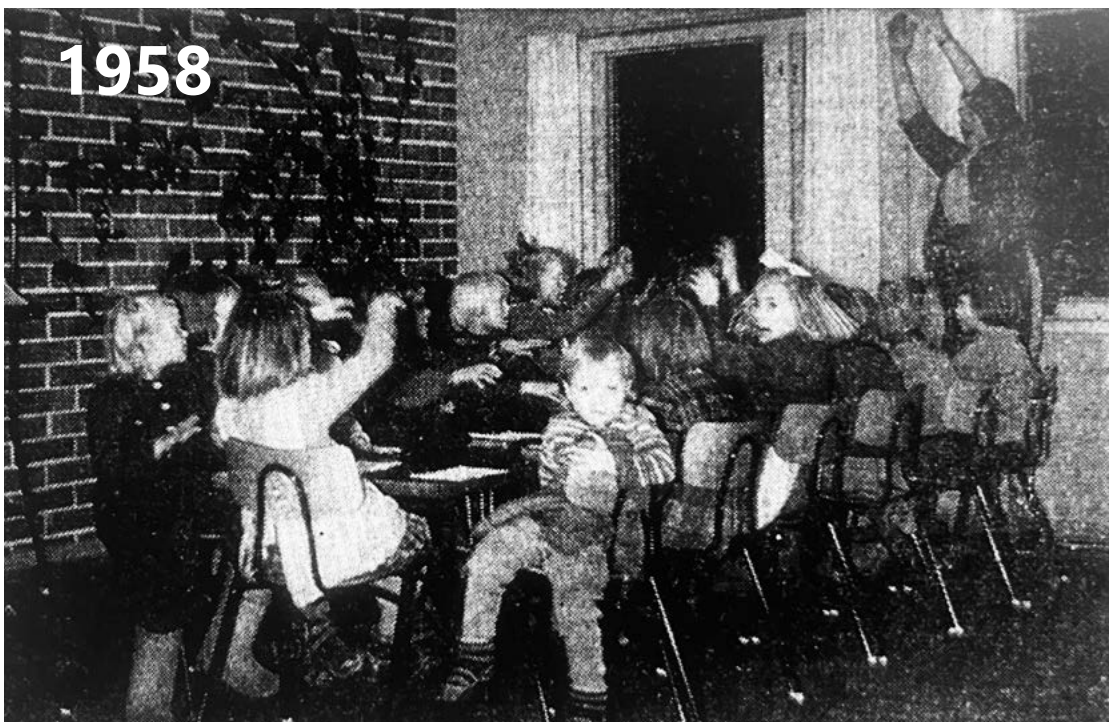
2010

2020

1938	1939-1940	1945	1955	1967	1985	2021
Kemin maaseurakuntaan kuulunut Veitsiluodon alue liitetään Kemin kaupunkiseurakuntaan.	Talvisota. Tehtaan miespuoliset työntekijät johtuvat rintamalle.	Sota päättyy. Jälleenrakennus alkaa ja sen painopiste asetetaan Lappiin.	Veitsiluodon seurakuntakodin rakentaminen alkaa.	Kirkon kaunistamistoimikunnan hankkima Taisto Martiskaisen puusta veistämä alttaritalu paljastetaan kirkkosalissa.	Rakennus peruskorjataan. Kellariin tehdään uusi kerhotila ja saunaosasto.	Veitsiluodon tehdas lakkautetaan. Yhtiöläisten asuttama Rytikarin asuinalue hiljenee.
	1941-1944		1957			2025
	Jatkosota. Kemin teollisuuslaitokset pommitusten kohteena. Seurakunta ja papisto vastaavat hengellisestä huollosta.		Veitsiluodon seurakuntakoti vihitaan käyttöön.			Kemin seurakunta päättää Veitsiluodon seurakuntakeskuksen myynnistä
			1958			
			Kirkkosaliin asennetaan 18-kertaiset urut.			
			1958			
			Hortonomi Reino Toivonen laatii pihasuunnitelman.			

Veitsiluodon seurakuntatalo valmiina. Hortonomi Reino Toivonen suunnitelman mukaisesti piha on luonnonmukainen ja hienovaraisesti rajattu. KUVA: Kemin historiallisen museon kokoelma

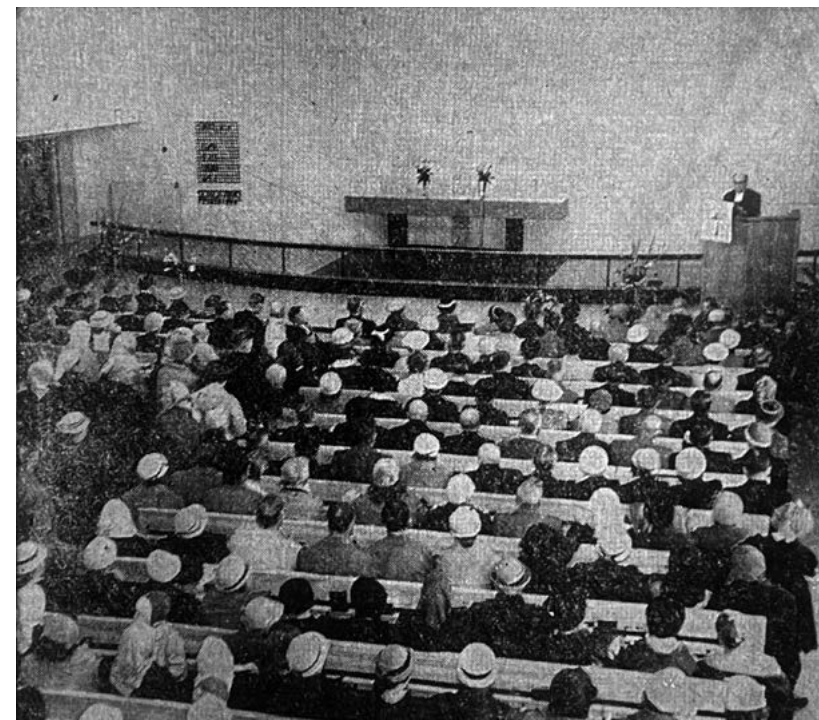
Pienempien tyttökerholaisten kerho kokoontui uuden Veitsiluodon seurakuntakodin kellarin kerhotilassa helmikuussa 1958. KUVA: Pohjolan Sanomat 15.2.1958

7 Veitsiluodon seurakuntatalon käyttö ja muutokset

Veitsiluodon seurakuntatalo otettiin välittömästi käyttöön ja kaikenikäiset seurakuntalaiset kokoontuivat lukuisiin kerhoihin, juhla- ja hartaustilaisuuksiin. Rakennuksen käyttö jakautui kahden kerroksen kesken siten, että ensimmäinen kerros oli kirkollinen juhlatila ja kellarikerros vapaamuotoisen kerhotoiminnan kerros.

Seurakunta palkkasi talon ylläpitoon sivutoimisen vahtimestarin, jolle kuuluivat talonmiehen, suntion ja siivoajan tehtävät. Ohjesäännön mukaan keskeisiä tehtäviä olivat lämmityksestä huolehtiminen, ovien avaaminen ja liputus. Vahtimestari asui seurakuntatalossa ja vastasi pienistä korjauksista sekä järjestyksenpidosta.¹

1 J.E. Hyötyniemen syyskuussa 1957 kirjoittama ohjesääntö

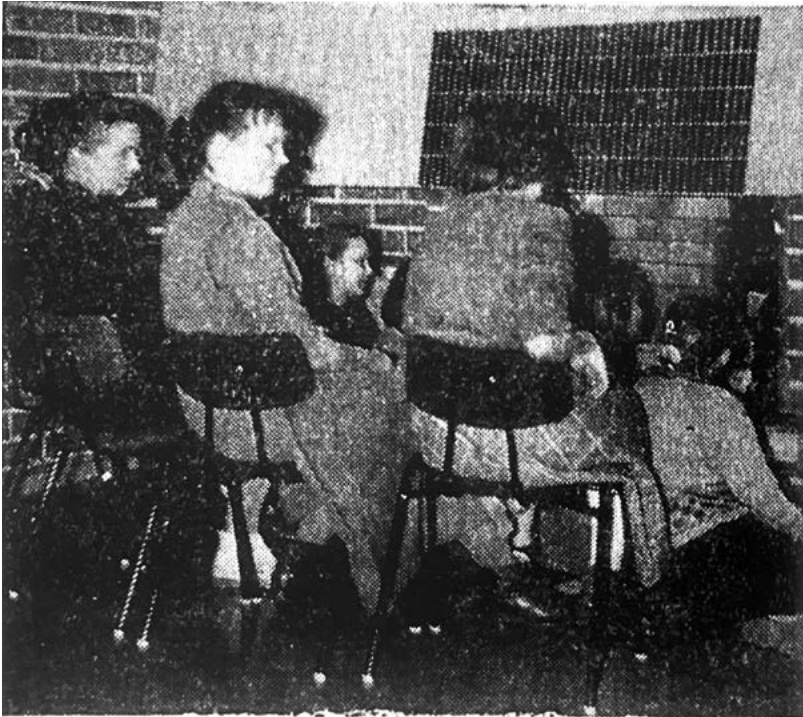
Kirkkosalin penkit ovat täynnä kuulijoita vuonna 1957, kun lääninrovasti Hyötyniemi saarnasi juhla jumalanpalveluksessa. Kuvan vasemmassa reunassa näkyy kirkkosalin ja seurakuntasalin välinen paljeovi avattuna. Peräseinällä on alkuperäinen virsitaulu. KUVA: Pohjolan Sanomat 15.2.1958

7.1 Seurakuntakeskuksen käyttö

Pyhäkoulut ja päiväkerhot

Veitsiluodon seurakuntakodin ensimmäinen lapsille suunnattu toiminto oli pyhäkoulu. Pyhäkoulun yhteydessä aloitettiin myös päiväkerhotoiminta, josta tuli vuonna 1967 tuli oma toimintamuotonsa. Sen merkitys erityisesti tehdastyötä tekevien vanhempien lapsille nähtiin tärkeäksi sekä virikkeiden että turvallisuudentunteen luojana. Päiväkerhon toiminta sisälsi pääosin askartelua ja ohjattua leikkiä. Myöhemmin päiväohjelmaan lisättiin myös retkiä, vierailuja ja juhlia.²

2 Hyötyniemi ss. 62-63

VASEMMALLA: Seurakunnan tyttökerhon johtajia neuvottelussa kerhuhuoneen takana äärellä. KUVA: Pohjolan sanomat 15.2.1958

OIKEALLA: Seurakunnan nuorisokerho Revontulet järjestäytyi seurakuntakodin porraskaiteelle kuvattavaksi. Kerhon johtaja Terttu Eteläinen on kuvassa neljäs oikealta. Hänen vieressään on seurakunnan tyttötyöntekijä. KUVA: Pohjolan sanomat 15.2.1958

Nuorisotoimintaa

Kemin kaupunkiseurakunnan vuonna 1942 perustama nuorisopapin toimi oli ensimmäinen laatuaan Suomessa. 1950-luvulla kaupunkiseurakunnan nuorisotyöhön kuuluivat kerhoillat, retkeily, leirit, tyttöjen ompeluseurat ja poikien kuoro- ja urheiluharjoitukset. Askartelutoiminta keskittyi aluksi Karihaaraan, mutta 1980-luvulla Veitsiluodon seurakuntatalon laajennetut kerhotilat mahdollistivat rakentelun myös eteläisen seurakuntapiirin nuorille. Veitsiluodon alueella seurakunnan nuorten toinen kokoontumispaikka sijaitsi Rytikarin Luotolassa.¹

Diakoniatoiminta

Sauvosaassa, Karihaarassa ja Veitsiluodossa toimi vuodesta 1949 lähtien kussakin oma diakoniatoimikunta. Myöhemmin niistä muodostettiin omat seurakuntapiirit ja Veitsiluodon seurakuntatalosta tuli eteläisen piirin keskus.²

1 Hyötyniemi s. 65

2 Hyötyniemi s. 83

Jumalanpalvelukset ja hartaudet

Kirkkosalissa järjestettiin sunnuntaisin jumalapalvelus, johon alkuvaiheessa koontui satoja seurakuntalaisia. Hartauden jälkeen tarjoiitiin kirkkokahvit viereisessä seurakuntasalissa, joka voitiin avata kirkkosaliin. Seurakuntakodin aulaloissa järjestettiin myyjäisiä lähetystyön hyväksi. 2000-luvulla jumalanpalveluksiin osallistuneiden seurakuntalaisten määrä väheni, mutta joulukirkot ja pääsiäisnäytelmät saivat kirkkosalin täyttymään.

Kerhotoimintaa kaiken ikäisille

Veitsiluodon seurakuntakodin tyttö- ja poikakerhot. Toimintaa ohjasivat seurakunnan työntekijät ja nuoret kerho-ohjaajat. Kellarin askartelutilan valmistuttua siellä alkoi toimia muun muassa suositun kerho-ohjaajan Jukkiksen lennökkikerho. Varttuneempi väki kokoontui seurakunnan eläkeläiskerhossa.

Veitsiluodon papistoa

Veitsiluodon ensimmäisen pastorin Allan Siitosen kaksijakoinen työtehtävä päättyi vuonna 1950. Hänen seuraajansa oli Olavi Kouri, joka aloitti Kemin seurakunnan kappalaisen virassa vuonna 1953. Kouri oli keskeisessä roolissa myös Veitsiluodon seurakuntatalon suunnittelussa ja seurasi rakennuksen valmistumista Kemin kirkkoherran virkaan nimitettynä.

Veitsiluotoon ei koskaan perustettu omaa seurakuntaa, mutta seurakuntatalon toiminta-alue muodosti eteläisen seurakuntapiirin. Veitsiluoto sai uuden seurakuntatalon valmistumisvuonna oman kappalaisen, kun Nilla Outakoski aloitti virassaan vuonna 1957.

Myöhemmin Veitsiluodon pappina ovat toimineet vuorollaan Johan Söderbacka, Pekka Kinnunen, Seppo Ikonen ja Pertti Telkki ja viimeisenä Lilli Alapiessa. Kaikki viimeksi mainitut asuivat Rytikaris- ja olivat siten osa Veitsiluodon yhteisöä.¹

1 Lares s. 78

Seurakunnan kirkkokuoro harjoituksissa Pentti Telkin johdolla. Eturivissä vasemmalla on kanttori Eeva Kuha. Tässä vaiheessa taustalla näkyvä kirkkosalin vastainen seinä on rakennettu kiinteäksi ja sen eteen on tehty koroke. KUVA: Raimo Hietalahti, teoksessa Kemin seurakunta 100-vuotta

Rippikoulut

Seurakuntatalon tiloissa järjestettiin rippikouluja, jotka huipentuivat kirkkosalissa suoritettuun konfirmaatioon. Kun Kemin kirkko oli korjattavana, konfirmaatiot järjestettiin Veitsiluodon seurakuntatalolla. Tuolloin kirkkosali kävi ahtaaksi.

Vihkimiset ja siunaukset

Kirkkosalissa vihittiin veitsiluotolaisia pareja avioliittoon ja usein hääkahvit juotiin seurakuntasalin puolella. Veitsiluotolaisia myös siunattiin kirkkosalissa haudan lepoon. Tällöin vainaja tuotiin autolla pääovelle ja siunauksen jälkeen vainaja noudettiin autolla viimeiselle matkalle kohti hautausmaata.

Soppa ja sutina

Sauvosaaren seurakuntakeskuksessa aloitettiin vuonna 1972 keskiviikon kahvila- ja ravintolatoiminta nimeltään Hopealyhty. Pääosin vapaaehtoisvoimin ylläpide-

tyn toiminnan tavoitteena oli tarjota vanhuksille monipuolinen ruokailuvaihtoehto ja samalla edistää kotona asuvien vanhusten sosiaalisia kontakteja. Tätä esikuvaa seurattiin Veitsiluodossa vuonna 2018 nimellä "Soppa ja Sutina". Sunnuntaimesun jälkeen tarjottiin ateria ja usein tilaisuuteen liittyi myös myyjäisiä ja ohjelmaa.³

Asunto

Veitsiluodon seurakuntatalon asunto tehtiin vahtimestarin käyttöön. Rakennuksen varhaisissa suunnitelmissa asunto oli itäsiipeen kytketty erillistalo, mutta lopullisessa suunnitelmassa huoneisto sovitettiin kellarikerrokseen. Asunnossa on yksi asuinhuone, keittiö ja kylpyhuone WC. Asukkaat saattoivat käyttää myös laajenusosaan tehtyä saunaa. Huoneiston viimeisin vakituinen asukas oli vahtimestari Pauli Virtasen kolmihenkinen perhe.

3 Kempainen Eine 4.11.2025

1967

Kuva Veitsiluodon seurakuntatalon kerhuhuoneesta ja sen nuorista käyttäjistä vuodelta 1967. Kuvassa näkyy alakatto alkuperäisessä muodossaan sekä kerhuhuoneen alkuperäisiä kalusteita. Kuvan tilanne näyttää järjestetyltä. KUVA: Kemin seurakunta, kuvaaja Kemin Kuvaamo

7.2 Pappina Veitsiluodon seurakunnassa ja tehtaalla

Kirkkoherra Seppo Ikonen muutti Kemiin vuonna 1965. Hänen lähes kolmekymmenvuotinen työura Kemin seurakunnan palveluksessa käynnistyi Veitsiluodon piirin kappalaisen virassa. Perhe asui Rytikarin koulua vastapäätä sijaitsevassa Veitkarissa ja Ikonen vaimo toimi koulussa opettajana.

- Veitsiluoto Oy:n rooli alueella oli vahva. Halusin selkeän aluejaon ja työkentän, joka toteutettiin seurakunnan piirijakona. Kuvaavaa oli, että Veitsiluodon seurakunnan piirineuvoston kaikki jäsenet olivat yhtiöllä töissä, Seppo Ikonen kertoo.

Pappina tehtaalla

Seurakunnan nuori kappalainen hakeutui itsekin tehtaaseen, jossa hän kohtasi laajan joukon seurakuntalaisia työnsä ääressä:

- Työväen ja kirkon välinen suhde kiinnosti minua. Veitsiluoto otti minut tehtaalle töihin teollisuuspapiksi, jolle seurakunta maksoi palkan. Yhtiö siirsi minua työtehtävästä ja osastolta toiselle, jonka jälkeen suuri osa työntekijöistä tuli minulle ainakin näöltä tutuiksi, Ikonen muistelee.

Tilat aktiivisessa käytössä

Veitsiluodon seurakuntatalosta muodostui Seppo Ikonen työpaikka, josta on jäänyt monia muistoja. Musiikki- ja kuorotoiminta oli aktiivista. Lapsi- ja päiväkerhotoiminnalle oli suuri kysyntä, kun äidit kävivät yhtiöllä töissä. Seurakuntatalolla toimi myös aktiivinen nuorisopiiri, joka kokoontui kellarikerroksen kerhohuoneessa Veikko Kettusen johdolla.

- Nuorisopiirissä oli hyviä laulajia ja kerhohuoneen takassa paloi aina tuli. Takana ärellä on monet makkarat paistettu ja laulut laulettu. Seppo Ikonen kertoo.

- Sakastin taakse tehtiin lentopallokenttä. Se oli kovassa käytössä ja tarjosi hyvää tauko-ohjelmaa muun muassa rippikoulupäiviin.

Seppo Ikonen mielestä seurakuntatalon alkuperäinen tilajako oli erityisen toimiva, kun seurakuntasalin saattoi yhdistää avattavalla seinällä kirkkosaliin. Sen sijaan kirkkosalin akustiikassa oli toivomisen varaa.

- Akustiikka oli suunniteltu täydelle kirkkosalille. Kun väkeä oli vähän, se ei toiminut lainkaan. Ongelmaa pyrittiin ratkaisemaan muun muassa verhoilemalla kirkonpenkkien istuinosat.

Erilaisten ihmiset kokoontumistila

Ikonen mieleen on jäänyt, kuinka seurakuntatalon toiminta toi erilaisia ihmisiä yhteen. Oli hienoa, että myös Petsamosta Veitsiluotoon muuttaneet tulivat mukaan seurakunnan vanhustenkerhoihin ja liittyivät sitä kautta seurakunnan jäseniksi. Laestadiolaisilla ei ollut Veitsiluodossa omaa kokoontumistilaa, joten seurakuntatalo oli luonteva paikka myös Rauhanyhdistyksen kokoontumisiin.

Veitsiluodon seurakuntatalon katolla oleva käänteinen risti herättää edelleen ihmetystä ja keskustelua. Seppo Ikonen mielestä se sopii erityisen hyvin juuri Veitsiluodon kirkkosalin katolle.

- Se on todellisen kalastajan eli Pietarin risti. Ajattelin, että Pietari oli onkimiehiä kuten meidän seurakuntamme lapset ja monet aikuisetkin.

Seppo Ikonen mukaan Pietarin risti ei ollut veitsiluotolaisten piirissä puheenaihe.

- Se oli arkkitehdin oma luomus eikä sitä ollut tarvetta muuttaa. Arkkitehdin Larkaksen kilpailutyön nimimerkki "Ora Pro Nobis" eli "rukoile puolestamme" oli usein teemana pitämässäni puheissa, Seppo Ikonen kertoo.¹

¹ Ikonen Seppo, kirkkoherra 5.11.2025

Pietarin risti

Pyhän Pietarin ristin eli käännetyin ristin symboliikka liittyy apostoli Pietariin. kristilliseen perinteeseen kuuluvassa tarinassa Jeesuksen opetuslapsi ja Rooman ensimmäinen piispa apostoli Pietari joutui keisari Neron vainon kohteeksi.

Ulkopaikkakuntalaisena Pietarin kohtalona oli ristiinnaulitseminen. Hänen kerrotaan pyytäneen ristiinnaulitsemista ylösalaisin, kasvot kohti maata, koska hän ei katsonut olevansa arvollinen kuolemaan samalla tavalla kuin Jeesus Kristus.

Tämän jälkeen Pietarin risti on symboloinut nöyryyttä ja uskon vahvuutta sekä Pietarin asemaa kirkon perustajana. Se viittaa kirkon katoliseen perinteeseen ja sen yhteyteen paaviin sekä Roomaan.

Joissain tapauksissa Pietarin risti voi olla arkkitehtoninen tai symbolinen valinta, jolla halutaan korostaa uskoa, nöyryyttä ja yhteyttä apostoliseen perinteeseen.¹ Veitsiluodon seurakuntatalon lisäksi myös Veikko Larkaksen suunnitteleman Kyyjärven kirkon katolla on Pietarin risti.

¹ www.opinto.net/uskonto/timomuola/rooma.html

1967

Taisto Martiskaisen veistos tilattiin Veitsiluodon seurakuntakeskuksen kirkkosalin alttaritauluksi. Se siirrettiin myöhemmin seurakuntasalin etuosaan. Teoksessa on neljä siipien suojaamaa enkelihahmoa.

7.3 Taisto Martiskaisen veistos "Jatkuvuus" 1967

Taiteilija Taisto Martiskainen suunnitteli tilaustyönä "Jatkuvuus"-nimisen reliefin Veitsiluodon seurakuntatalon kirkkosaliin vuonna 1967. Hankinnasta vastasi Kemin seurakunta sekä vuonna 1947 perustettu kirkon koristamisrahasto. Aloite tuli rahaston varoista huolehtineen Veitsiluoto Osakeyhtiön huoltokonttorilta, jota vuonna 1965 lakkauttaessa tilillä oli 4500 markkaa.¹

Työ tilattiin pronssiveistoksena, mutta se toteutettiin taiteilijan tahdon mukaisesti Karjalassa kasvaneesta punahongasta. Martiskainen perusteli materiaalivalintaa sillä, että pronssi olisi liian kylmä kirkon rapattua seinää vasten.

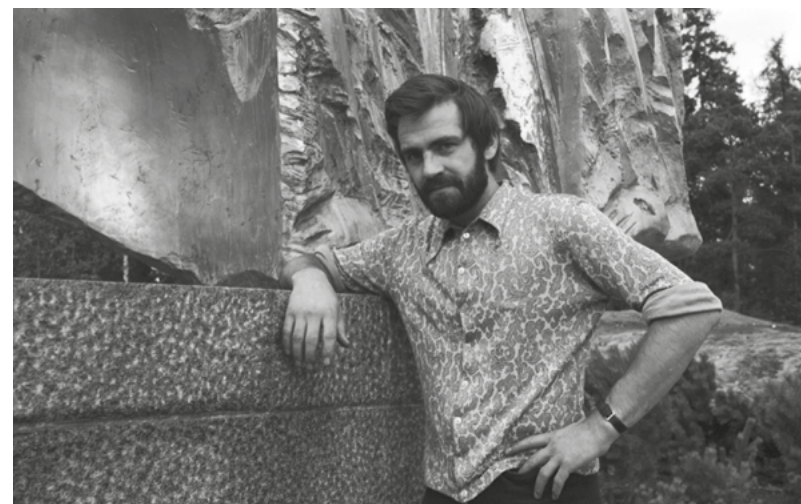
Martiskainen sai toimeksiannon vuonna 1965 ja työsti veistosta kokopäiväisesti yhteensä 18 kuukautta. Veistoksen mitat olivat 2050 x 2600 millimetriä. Reliefin neljä hahmoa esittävät vaeltavaa enkeliryhmää. Martiskaisen kertoman mukaan työn innoittajina toimivat Bachin musiikki, vanhat ikonit ja kirkkoveistokset.

Puinen alttaritaulu oli valmistuessaan toinen laatuaan Suomessa. Sen edeltäjä oli Kain Tapperin Oriveden kirkkoon koivusta veistämä "Golgatan kalliolla", jonka tekemisessä Taisto Martiskainen oli toiminut avustajana.

Martiskainen kertoi vuonna 1967 tehdyssä haastattelussa, että "Jatkuvuus" tulisi saamaan jatkoa veistossarjana. Tulevissa osissa figuurit jäisivät pois ja pääasiaksi jäisivät puhdas muoto ja viiva.²

¹ Tarna Martti et.al. Kirje Kemin kirkkovaltuustolle 1.11.1965

² Pohjolan Sanomat 9.2.1967

Kuvanveistäjä Taisto Martiskainen. KUVA: Helsingin kaupunginmuseo, kuvaaja Simo Rlsta

Taiteilija Taisto Martiskainen (1943-1982)

Taiteilija Taisto Martiskainen syntyi Suojärvellä vuonna 1943. Hän opiskeli Taideteollisessa ammattikoulussa vuosina 1959–1960 ja Suomen Taideakatemian koulussa 1960-1963.

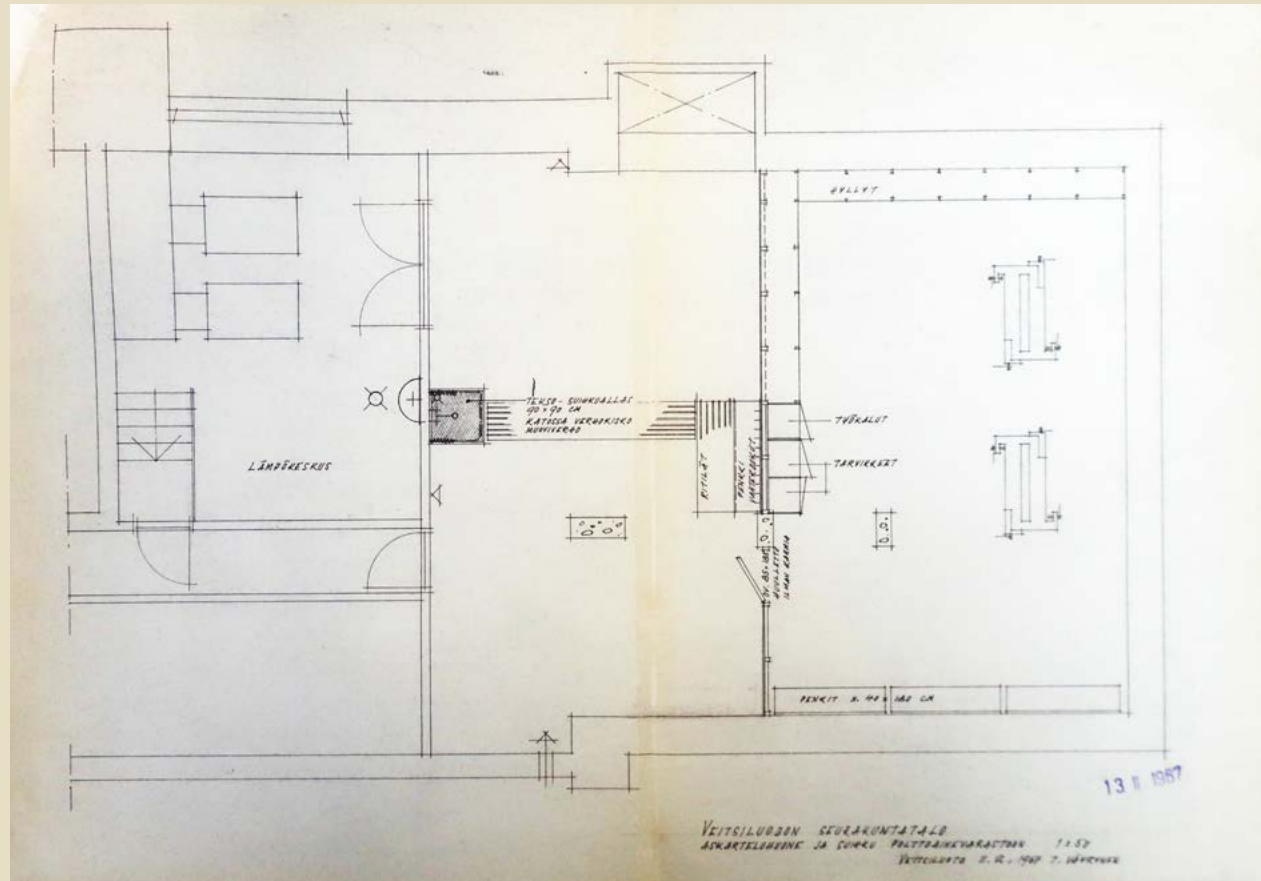
Martiskainen debytoi taiteilijana Helsingissä vuonna 1961. Tämän jälkeen hän osallistui Suomen Taiteilijain näyttelyyn 1969 ja 1978, Suomen Taideakatemian 3-vuotisnäyttelyyn 1965 ja 1968, Nuorten näyttelyyn sekä Suomen Kuvanveistäjäliiton näyttelyyn vuonna 1961. Vuonna 1978 hänen töitään oli esillä Helsingissä järjestetyssä Realisti-78 näyttelyssä sekä Budapestiin kansainvälisessä pienenveistotaitteen näyttelyssä.

Veitsiluodon kirkkosalin veistos "Jatkuvuus" oli Martiskaisen neljäs julkinen tilaustyö. Hän otti menestyksellisesti osaa 1960- ja 1970-luvun veistoskilpailuihin. Hänen tunnetuimpia teoksiaan ovat Helsinkiin sijoitettu vuoden 1918 kansalaissodan muistomerkki (1970), Hyvinkää Rauhannummen siunauskappelin veistos "Elämän katkeaminen" (1971) ja Pakilan kirkon betonireliefi "Sinapin siemen" (1975).¹

¹ kuvataiteilijamatrikkeli.fi/taiteilija/taisto-martiskainen

1967

T. Väyrynen laati 13.2.1967 rakennusteknillisen suunnitelman Veitsiluodon seurakuntakodin polttoainevarastoon tehtävää askartelutilasta. Tarjouksia pyydettiin höyläpenkeistä ja puutyökaapeista. Suunnitelman toteuttamisesta ennen vuoden 1982 peruskorjausta ja laajenusta ei ole tietoa. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

7.4 Korjauksia 1967-1978

Seuraavat tiedot perustuvat Kemin seurakunnan arkistossa oleviin suunnitelmiin ja tarjouksiin. Korjausten toteutumisesta ei kyseisessä arkistolähteessä ole dokumentteja.¹

Askartelutila

Vuonna 1967 Veitsiluodon seurakuntakodin tarpeettomaksi käyneeseen kiinteään polttoaineen varastoon suunniteltiin askartelutilan rakentamista. Suunnitelman laati T. Väyrynen 13.2.1967. Askartelutilaan oli tarkoitus hankkia höyläpenkkejä ja puutyökaappeja. Tilaan tulisi myös suihkuallas. Suunnitelmaan on sisällytetty lämpöpatterit mutta ei ulkoseinille tehtävää lisäeristystä. Rakennustyön tarjosi Rakennustoimisto Re-Va 21.2.1967.

¹ Veitsiluodon seurakuntakoti, muutos- ja korjaustyöt 1965-1978. Kiinteistöakhti 02.07.06.05:7

Kirkkosalin lattia korjaus

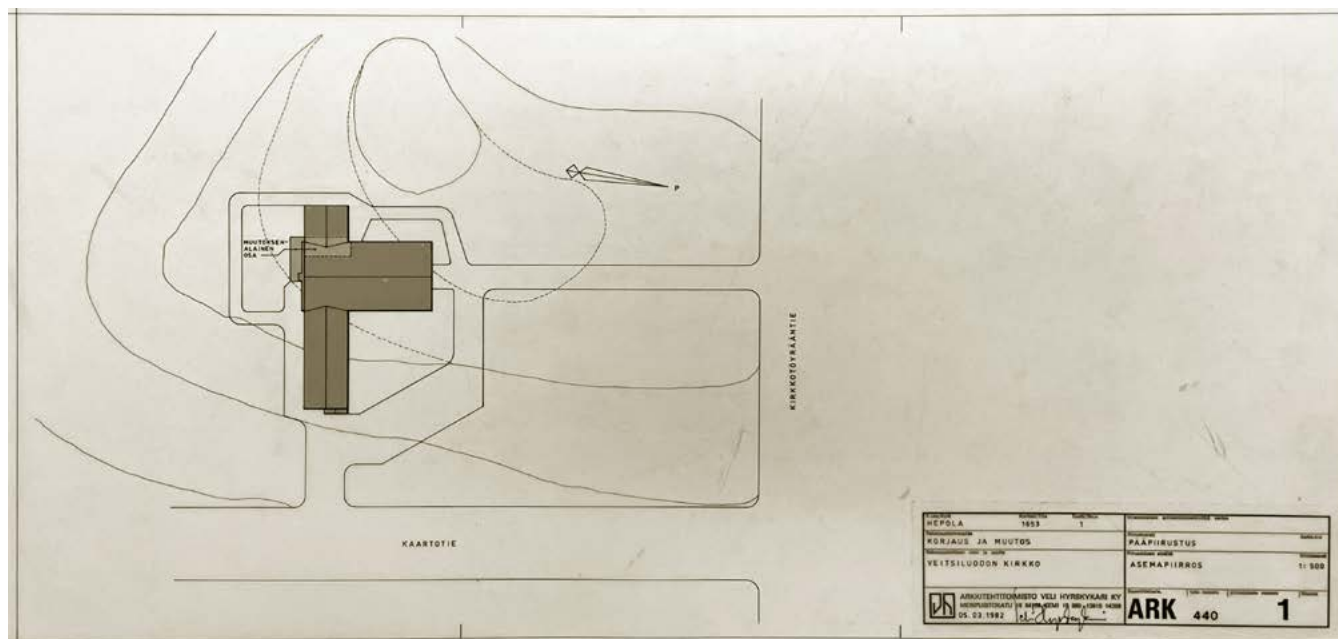
Lattiapäällystysliike Nurminen Ky teki 7.8.1969 tarjouksen Veitsiluodon seurakuntatalon kirkkosalin vesivahingossa kärsineen linoleumilattian uusimisesta. Vaurioitunut ala oli 160 m² eli noin kolmannes kirkkosalin pinta-alasta. Nurmisen mukaan lahonnut matto on poistettava ja pohja puhdistettava ennen uuden asentamista.

Maalaustöitä

Kemin sisustus- ja maalaustyö tarjous 17.5.1978 lehterin ja korokkeiden lakkauksesta sisältäen 120 tuolin lakkauksen. Huonetiloihin yritys tarjosi WC:den sekä ala-aulan kattojen ja seinien maalauksen. Seurakuntasalissa maalattaviksi tulisivat keittiö sekä keittiökalusteet.

1982

Arkkitehtitoimisto Veli Hyrskykarin Kemissä 5.3.1982 päiväämsä asemapiirroksessa muutosalueet on osoitettu ainoastaan kellarin laajennusosaan. Piirustuksessa on esitetty pihan liikennealueet, joihin lukeutuu rakennuksen ympäri kulkeva huoltoreitti. Nykyinen Satamalehdontie oli tuolloin nimeltään Kaarttie. Kirkkotöyräantie on sittemmin muutettu kevyen liikenteen väyläksi. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

7.5 Muutoskorjaus 1982

Vuonna 1980 Veitsiluodon seurakuntatalo lähestyi neljännesvuosikymmen ikää. Alustavan korjaus- ja muutustyöehdotuksen laativat vuonna 11.7.1980 kohdekäynnillä Aarne Nikula ja perustettavan rakennustoimikunnan puheenjohtaja Sakari Lipponen. Vastaavan muiston laativat rakennusta 5.6.1981 katselmoineet kirkkoherra Seppo Ikonen ja isännöitsijä Lauri Aaltonen.

Vuonna 1981 Kemin kirkkovaltuuston asettama rakennustoimikunta käynnisti Veitsiluodon seurakuntakodin korjaus- ja muutustyöohjan. Se aloitettiin suunnitteluvaiheella, jonka pääsuunnittelijaksi valittiin kemiläinen Arkkitehtitoimisto Veli Hyrskykari Ky. Hyrskykari oli aiemmin suunnitellut muun muassa Kemin seurakunnan Sotisaareen 1960-luvulla rakennuttamat rakennukset.

Korjauksen lähtötilanteen arviointi ja ideointi

Veitsiluodon seurakuntakodin LVI-suunnitelmat laati teknikko Mauri Alakare ja sähkösuunnitelman insinööri Esko Jänkälä. Rakennesuunnittelijana toimi Erkki Huhta Ky. Joulukuussa 1981 tekemässään katselmoinnissa suunnittelijat arvioivat rakennuksen varsin hyväkuntoiseksi. Ulkopuolella tarvittiin rappauskorjauksia

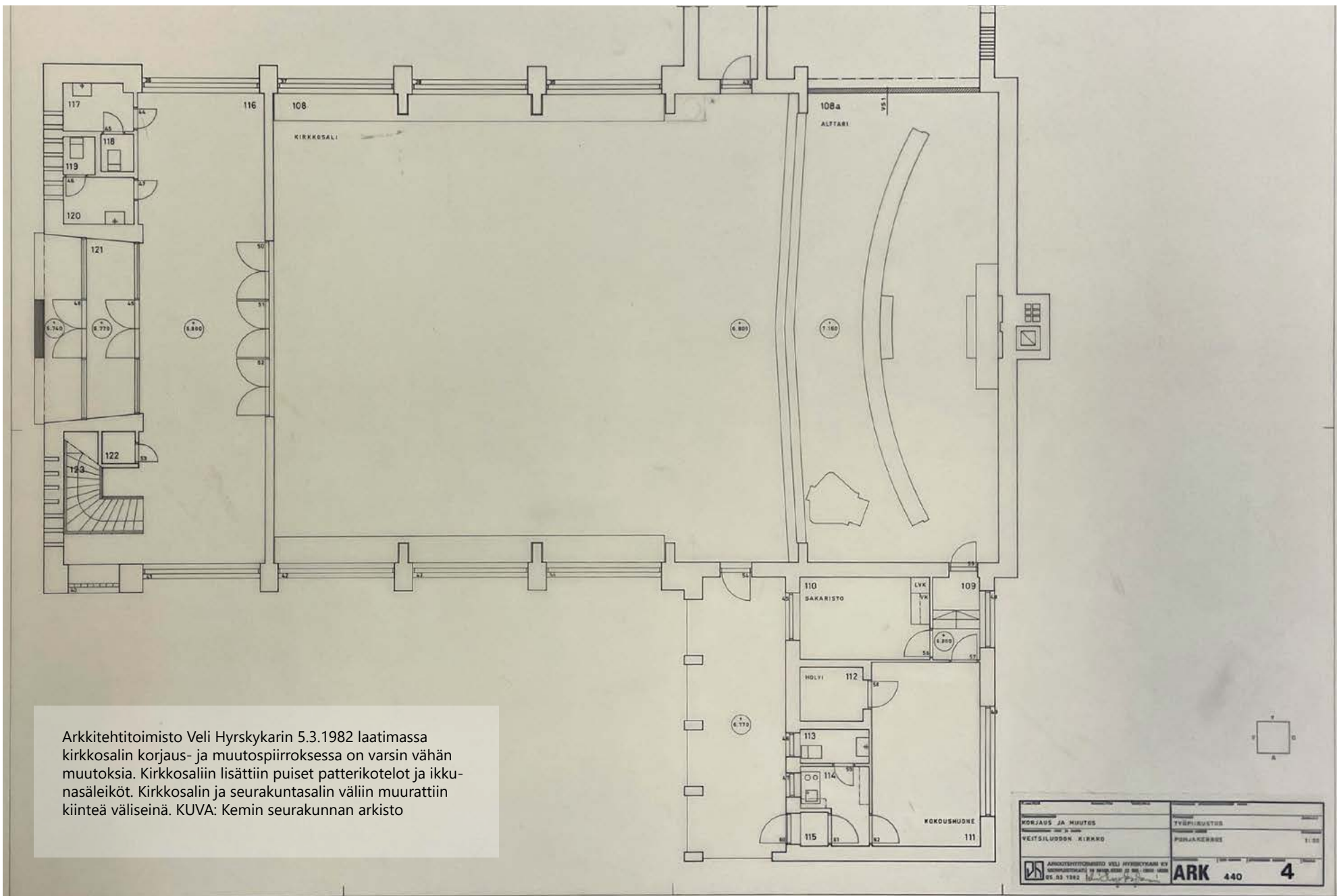
sekä vesikaton, ikkunoiden ja ulko-ovien huoltokorjauksia.

Lämmöneristyksen parantaminen nähtiin "jokseenkin ylivoimaisena" tehtävänä. Kirkkosalin lattialämmitys esitettiin säilytettäväksi. Lämmityskustannusten säästämiseksi LVI-insinööri Alakare esitti kiertoilmalämmitystä.

Altтарin yläpuolisen kattoikkunan rakenteet todettiin säiden turmelemaksi ja arkkitehti esitti ikkunan peittämistä ja valon korvaamista tehokkailla valaisimilla. Kirkkosalin kattotaitteeseen kerääntyvä kondenssivesi eliminoidaisiin estämällä katon välitilaan pääsevä lämmin ja kostea sisäilma.

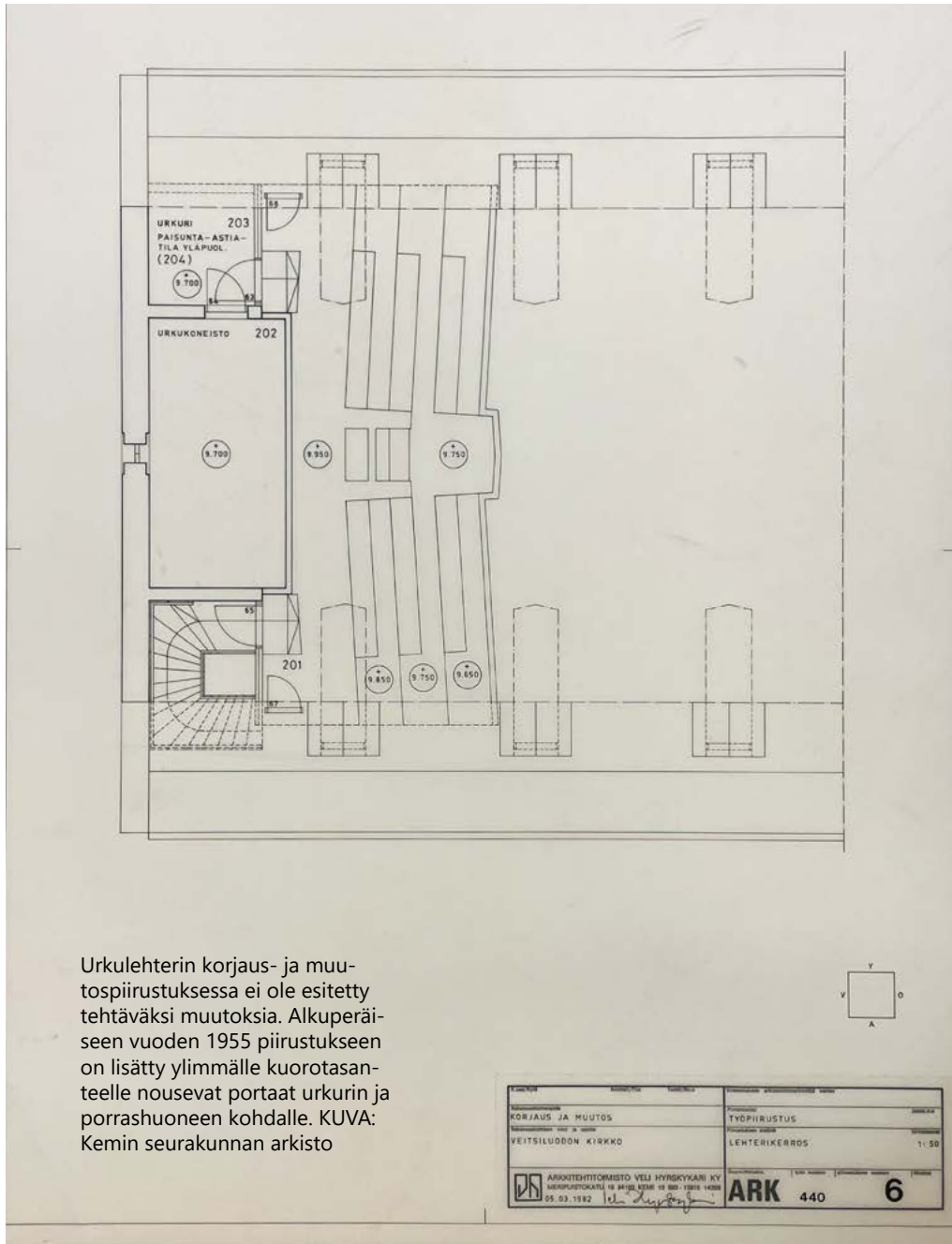
Toivotut saunatilat voitaisiin toteuttaa öljysäiliön paikalle. Kerhuhuoneen tekemiselle ei ole estettä, mutta sille olisi rakennettava oma sisäänkäynti polttoaineluukun kohdalle. Sisäänkäyntikäytävä puolestaan edellyttää tukimuurin rakentamista.

Valaistus ei täyttänyt vaatimuksia ja käsikäyttöiset lämmön- ja ilmastoinninsäädöt todettiin epäkäytännöllisiksi. Ne on kytkettävä parin tunnin mittaista sunnuntai-käyttöä varten jo perjantaina. Puuttuvat kirkonkellot ehdotettiin korvattaviksi äänilaitteilla tuotettavalla soittoäänellä.

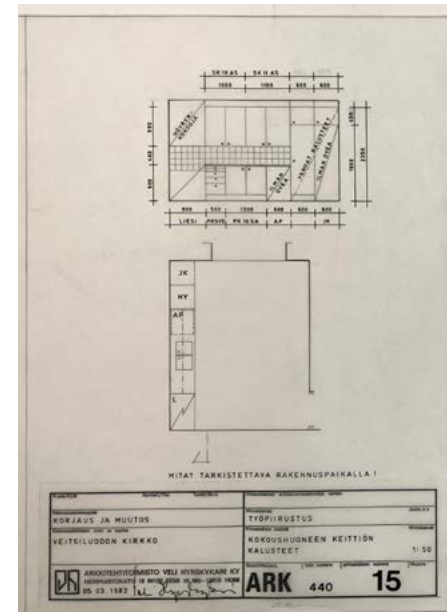

Arkkitehtitoimisto Veli Hyrskykarin 5.3.1982 laatimassa kirkkosalin korjaus- ja muutospirroksessa on varsin vähän muutoksia. Kirkkosaliin lisättiin puiset patterikotelot ja ikkunasäleiköt. Kirkkosalin ja seurakuntasalin väliin muurattiin kiinteä väliseinä. KUVU: Kemin seurakunnan arkisto

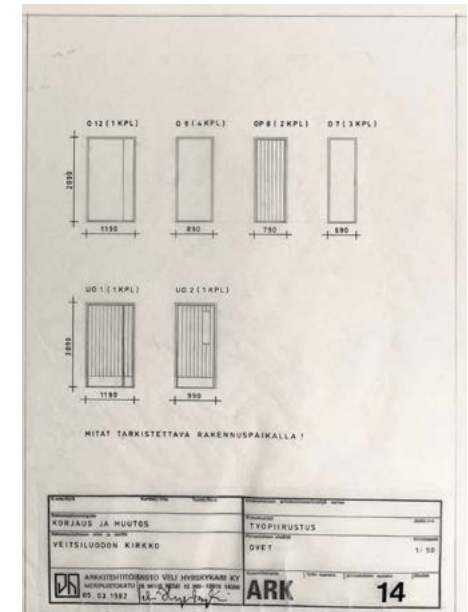
KORJAUS JA MUUTOS	TYÖPIIRUSTUS
VEITSILUODON KIRKKO	PERIAKSELLES 1:50
ARKKITEHTITOIMISTO VELI HYRSKYKARIN KY KORHONKATU 11 05.02.1982	ARK 440 4

Urkulehterin korjaus- ja muutospirustuksessa ei ole esitetty tehtäväksi muutoksia. Alkuperäiseen vuoden 1955 piirustukseen on lisätty ylimmälle kuorotasanteelle nousevat portaat urkuriin ja porrashuoneen kohdalle. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

Seurakuntasalin keittiökaluisten muutospirros. Suurin osa vanhoista kalusteista säilytettiin. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

Kellarin laajennusosaan tehtiin uusia ovia. Asunnon ulko-ovi uusittiin. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

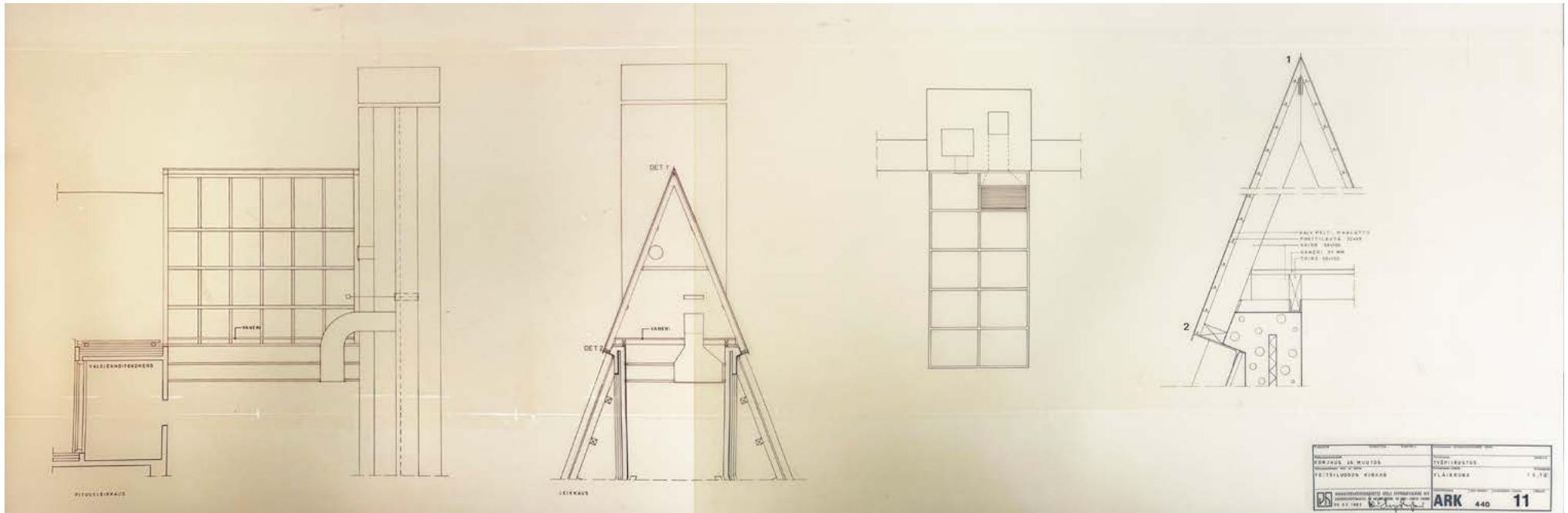
Kirkkosalin korjaukset ja muutokset

Suurimmat toimenpiteet kohdistuivat kirkkosaliin. Näkyvin muutos oli alttarin yläpuolisen kattoikkunan peittäminen. Alttariseinälle laskeutuva luonnonvalo korvattiin kohdevaloilla, joiden huoltoa ja säätämistä varten rakennettiin pieni kammio katon yläosaan. Muutos vaikutti heikentävästi kirkon alkuperäiseen ulkoarkkitehtuuriin.

Merkittävin tilamuutos oli kirkkosalin ja seurakuntasalin välisen yhteyden sulkeminen. Paljeovi poistettiin ja sen tilalle muurattiin kiinteä väliseinä.

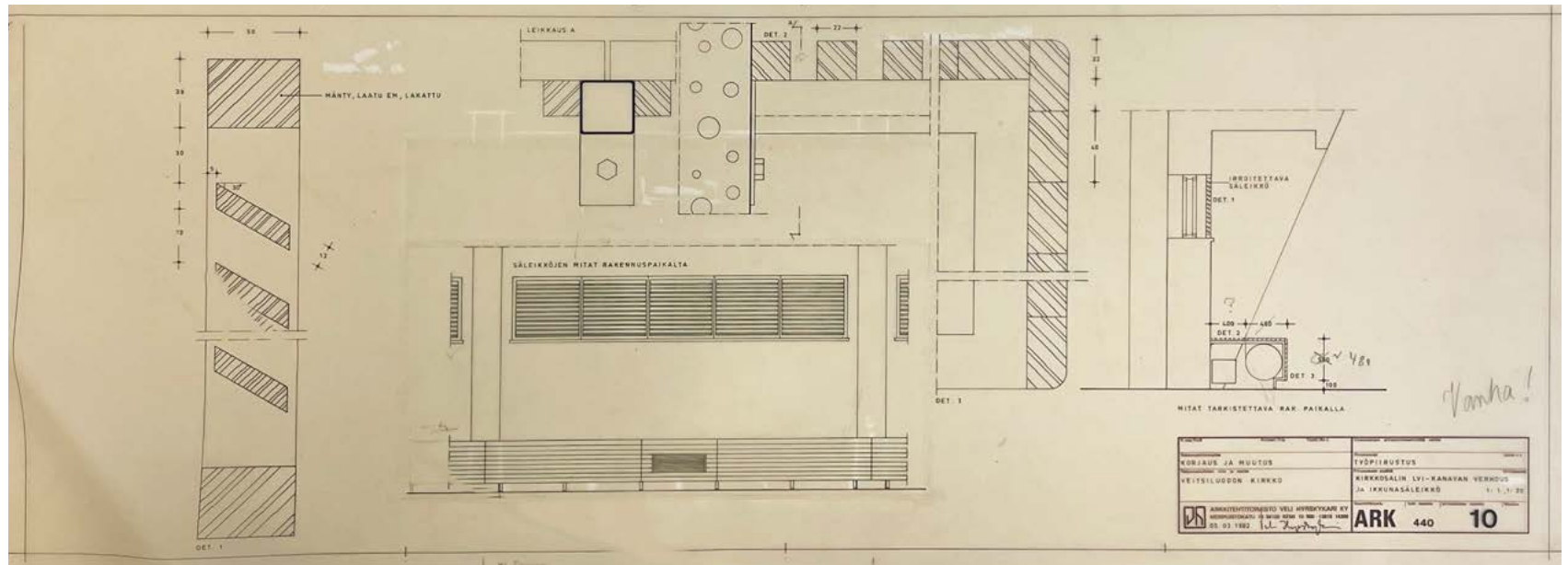
Kirkkosalin ja sakastin vaurioituneet linoleumilattiat purettiin, betonialusta puhdistettiin ja poistetun tilalle tehtiin ruskeat Hovi-vinyylilaattalattiat. Lehterin puulattia päällystettiin askelääniä vaimentavalla neulehuopamatolla.

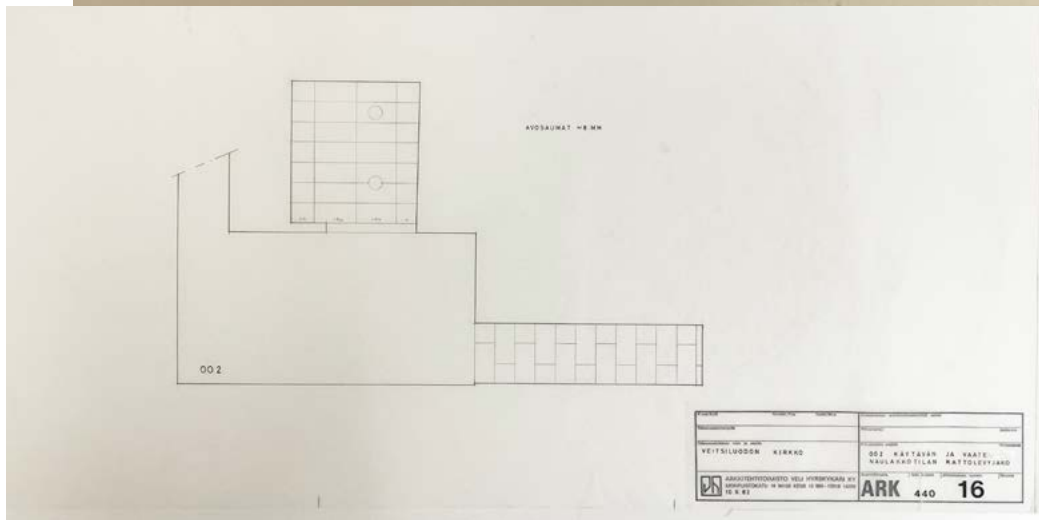
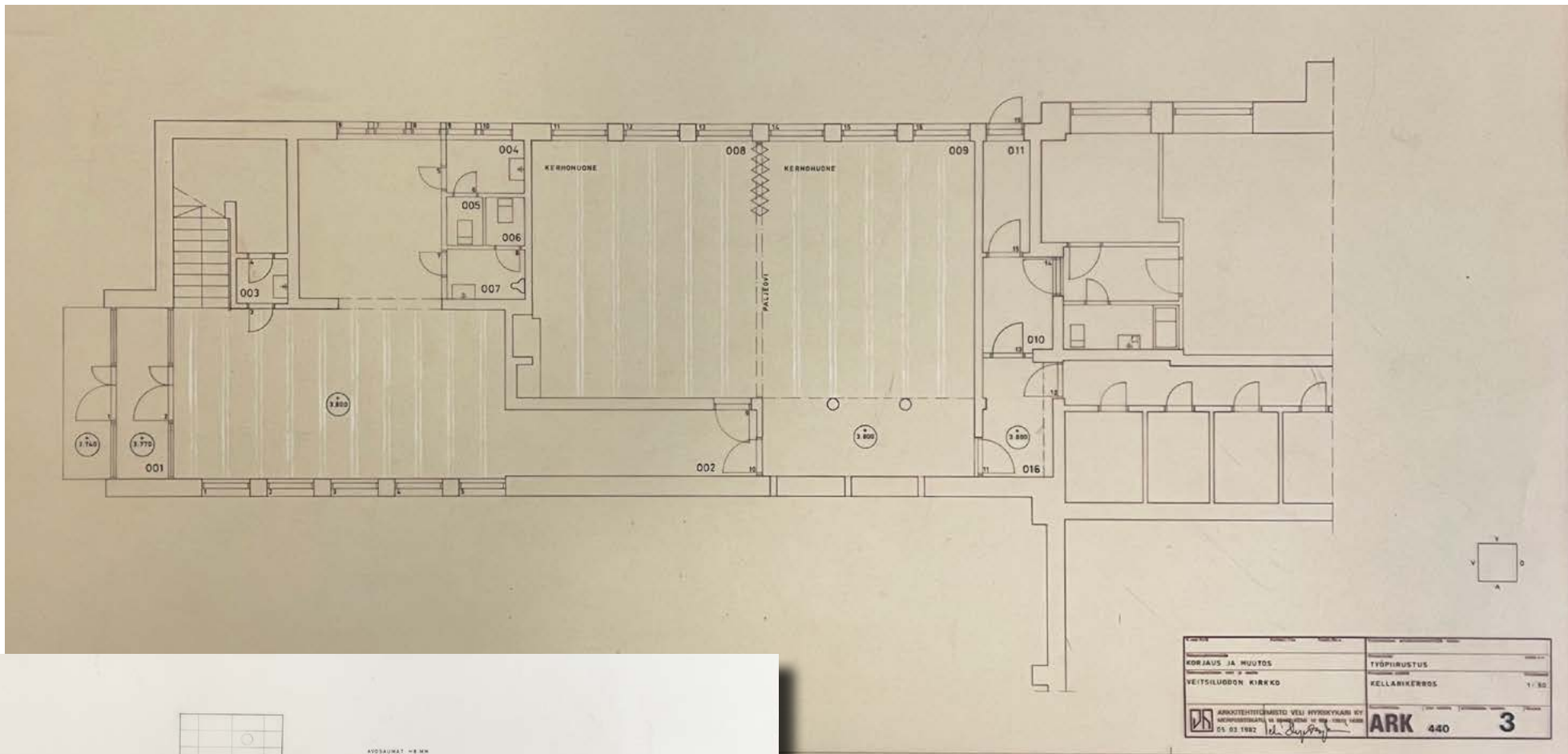
Akustiikka parantavia muutoksia olivat Veikko Larkaksen suunnittelemiin kirkonpenkkeihin lisätyt punaiset kangaspehmusteet sekä kirkkosalin sivuille tehdyt mäntypuiset patterikotelot. Niiden yläpuolella oleville nauhaikkunoille tehtiin irrotettavat puusäleiköt.

Työpiirustus alttarin yläpuolisen kattoikkunan peittämisestä. Alkuperäisessä ratkaisussa kattoikkunalle johdettiin lämpöä viereisestä hormista. Kun keskuslämmityksestä luovuttiin, rakenne ei enää toiminut. Luonnonvalo korvattiin valonheittimillä, joille tehtiin pieni valojenhoitokomero. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

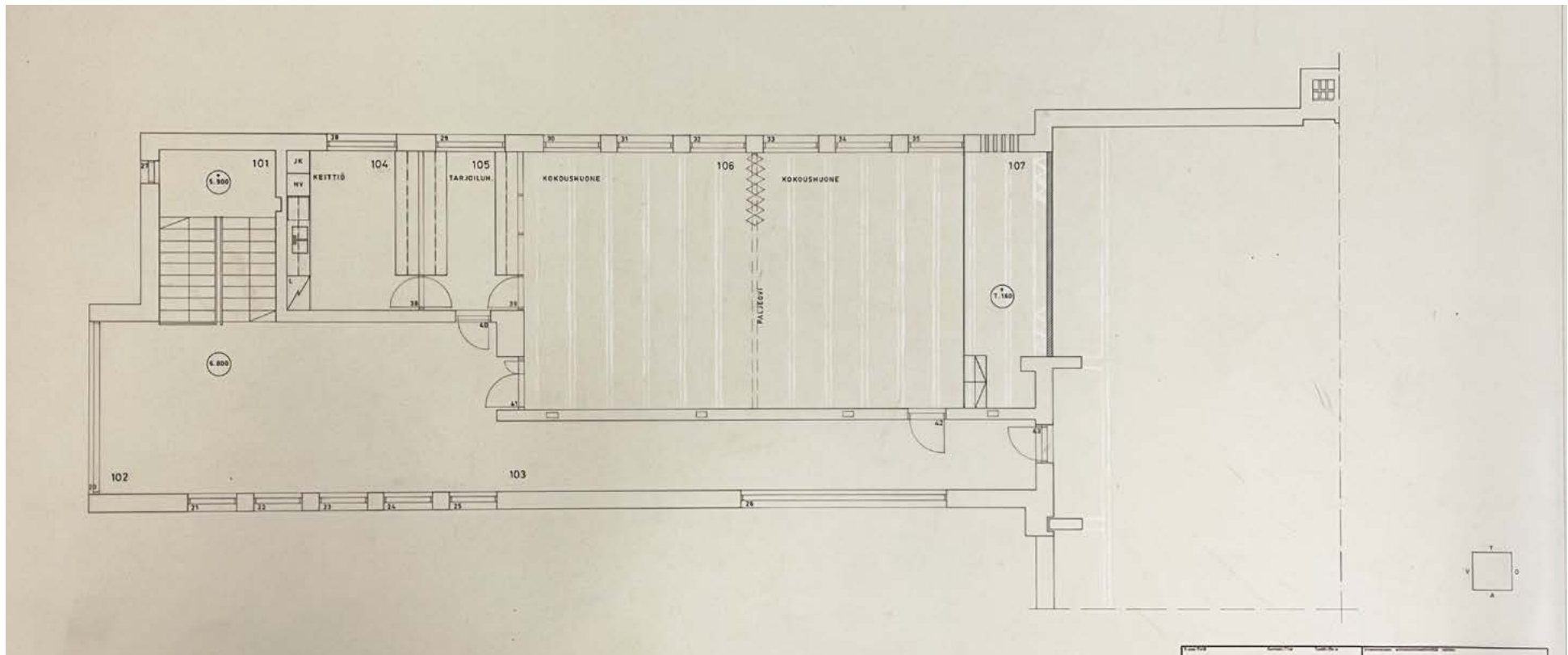
Työpiirustus kirkkosalin reunoilla kulkevan LVI-kanavan verhouksesta, joka toteutettiin lakatulla mäntyrimoituksella. Penkin yläpuolisiin nauhaikkunoihin lisättiin irrotettavat puusäleiköt. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

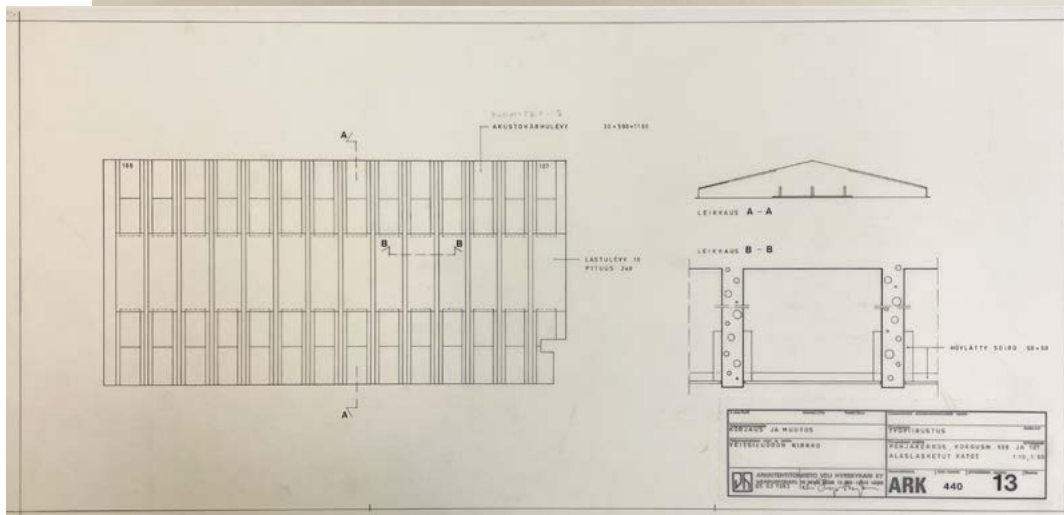

Kellarikerroksen itäsiiven korjaus- ja muutospirustus 5.3.1982. Kahden kerhuhuoneen välille tehtiin paljeovi. Tiloihin ei tehty muutoksia. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

Kellarikerroksen naulakon ja käytävän alakattoihin asennettiin akustoivat alakattolevyt. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

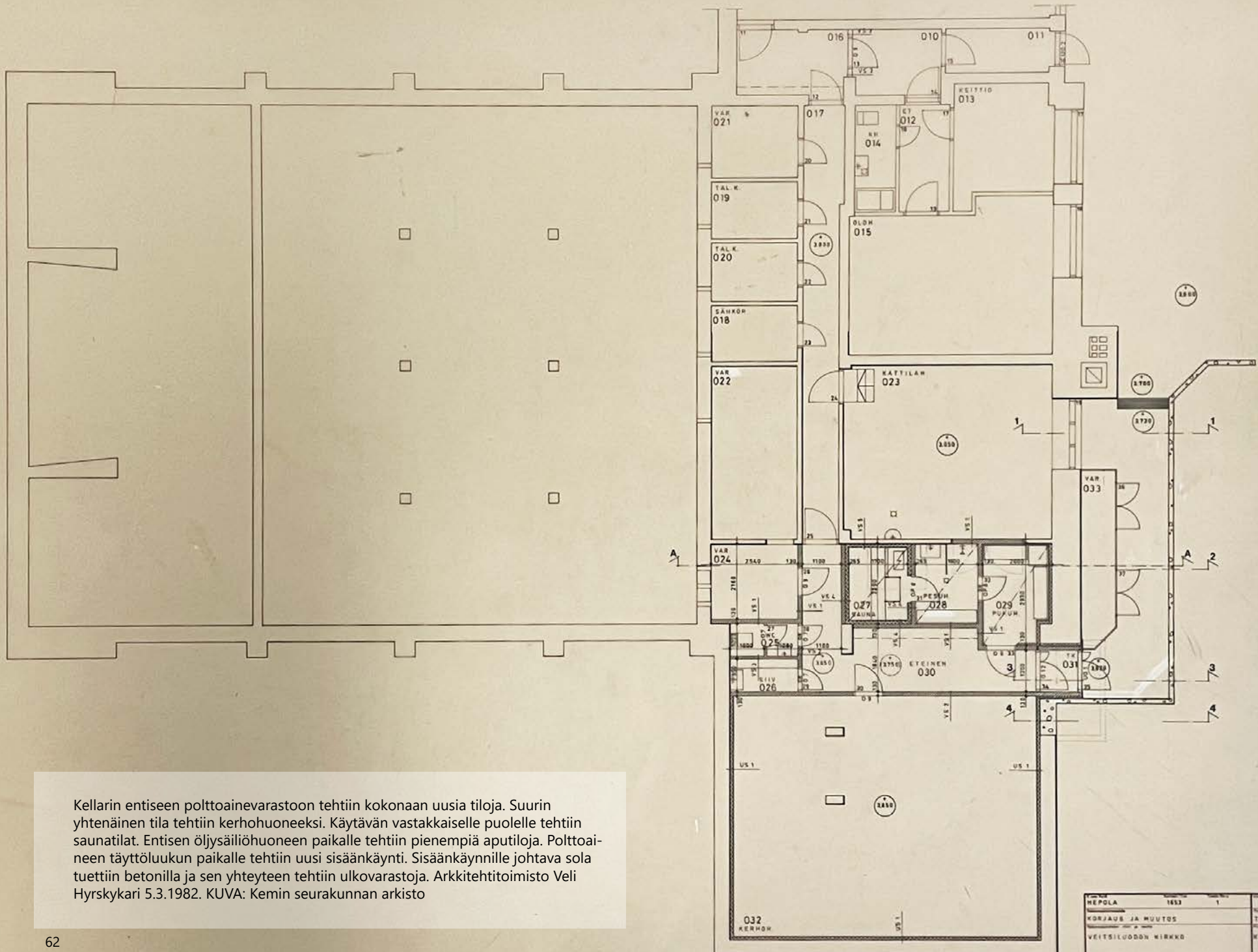

KORJAUS JA MUUTOS	TYÖPIIRUSTUS
VEITSILUODON KIRKKO	POHJAEROS
ARKKITEHTITOIMISTO VELI ANTSKYKÄIN KY SEURUSTONTIEN 14 BOKSI 1001 00100 HELSINKI 05 82 1582	ARK 440 5

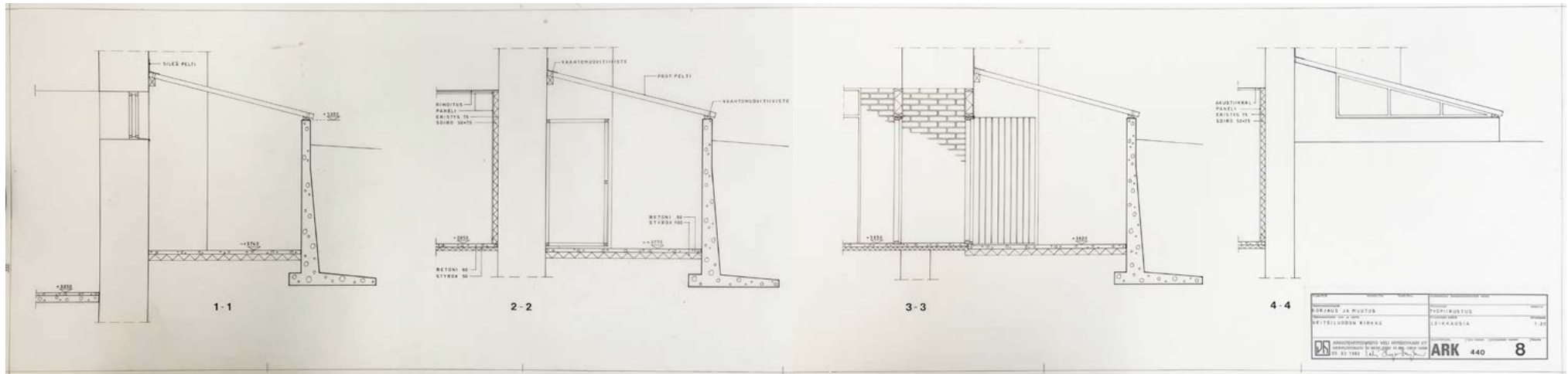
Ensimmäisen kerroksen itäsiiven korjaus- ja muutospirustus 5.3.1982. Seurakuntasalin ja kirkkosalin välinen paljeovi poistetaan ja sen tilalle on rakennetaan muurattu väliseinä. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

Seurakuntasalin eli kahden kokoushuoneiden 106 ja 107 alakaton keskiosaan tehtiin suora sisäkatto. Palkkien kylkiin tehtiin apurunko, johon kiinnitettiin 2400 mm pitkät 16 mm lastulevyt. Alakaton vinoilla sivuosilla palkkien väleihin asennettiin 30 mm akustokarhulevyt. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

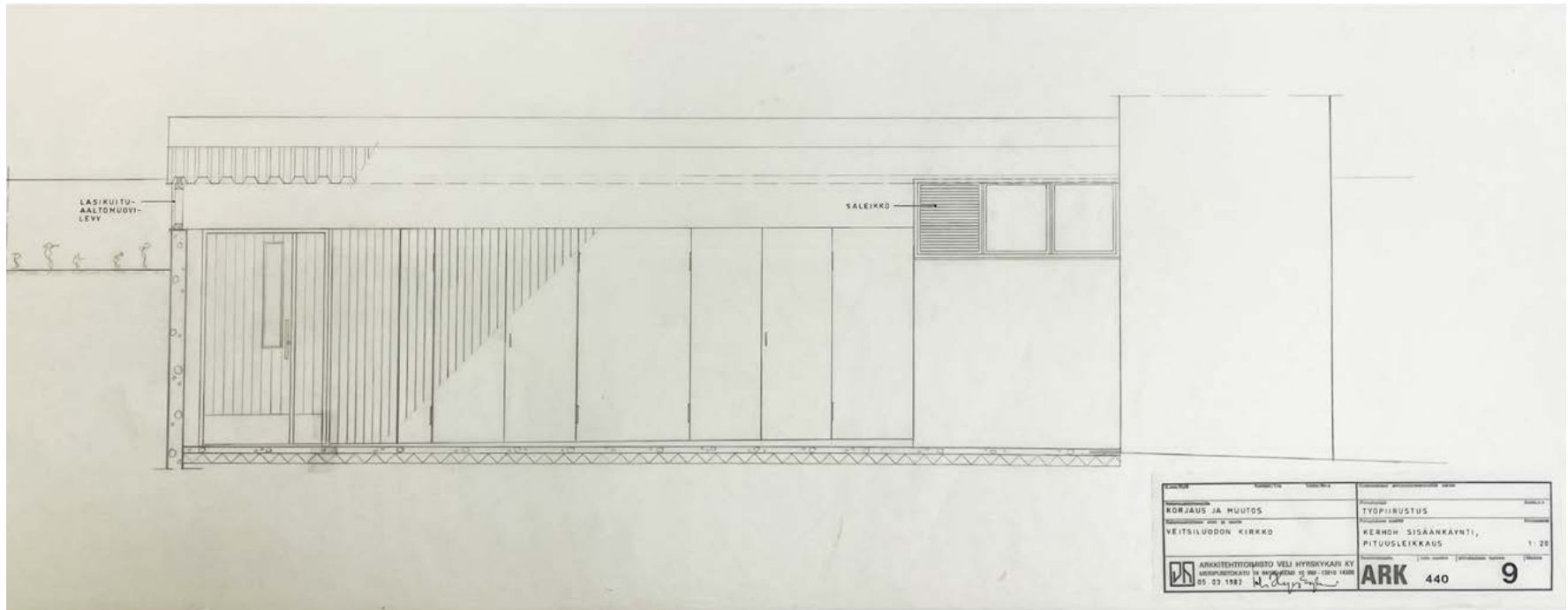

Kellarin entiseen polttoainevarastoon tehtiin kokonaan uusia tiloja. Suurin yhtenäinen tila tehtiin kerhuhuoneeksi. Käytävän vastakkaiselle puolelle tehtiin saunatilat. Entisen öljysäiliöhuoneen paikalle tehtiin pienempiä aputiloja. Polttoaineen täyttöluukun paikalle tehtiin uusi sisäänkäynti. Sisäänkäynnille johtava sola tuettiin betonilla ja sen yhteyteen tehtiin ulkovarastoja. Arkkitehtitoimisto Veli Hyrskykari 5.3.1982. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

HEPOLA 1933 1	
KORJAUS JA MUUTOS	TYÖPIIRUSTUS
VEITSILUODON NIMKKO	KELLARIKERROS 1/30
ARKITEHTITOIMISTO VELI HYRSKYKARI KY KORJAUSTOIMIKKUNNAN KÄYTTÖKASSAN KÄYTTÖKASSAN 05.03.1982	ARK 440 2

Uuteen kerhuhuoneeseen ja saunatiloihin tehtiin uusi sisäänkäynti suoraan ulkoa. Kuvassa leikkauspiirustuksia sisäänkäynnille johtavan solan varrelta. Solan pohjalle valettiin betonilaatta ja maapenke-reen vastaiselle sivulle tehtiin betoninen rintamuuri. Solan varrelle tehtiin kylmiä ulkovarastoja. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

Pitkittäisleikkaus kerhuhuoneen ovelle joh- tavalta ulkokäytävältä. Uusi sisäänkäynti on kuvassa vasemmalla ja keskellä on ulkovaras- ton ovia. Oikealla on lämpökeskuksen ylä- ikkuna. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

Akustiikka ja äänentoisto

Kirkkosalin akustiikan ongelmat todettiin heti rakennuksen valmistuttua. Vuonna 1980 harkittiin kirkkosalin sisäpuolista lisäeristämistä, joka olisi samalla ratkaissut akustiikkaongelman.¹ Vaihtoehtona pohdittiin äänentoiston avulla tehtävää korjausta, mutta lähtötilannetta pidettiin siihenkin liian vaikeana.²

Seurakunta tilasi Kirkkohallituksen rakennustarkastajan ohjeistamana tutkimuksen akustiikkaan erikoistuneelta arkkitehti Alpo Halmeelta. Tutkimuksen mukaan kirkkosalissa on viiden sekunnin jälkikaiku. Kun sali on täynnä ihmisiä, jälkikaikun aika pienentyi kahteen sekuntiin. Halme suositti penkkien pehmustamista, mikä sittemmin myös toteutettiin.³

Uusia tiloja kellariin

Sellutehtaalla syntynyttä hukkalämpöä alettiin hyödyntää yhtiön Rytikarin ja Heolahden alueella olevissa kiinteistöissä vuonna 1975. Aluelämpö teki seurakuntatalon kellarissa sijainneen öljysäiliön ja suuren polttoainevaraston tarpeettomiksi. Arkkitehti Veli Hyrskykari suunnitteli niiden paikalle saunatilat sekä uuden kerho- ja harrastetilan aputiloineen. Laajennukselle tehtiin katettu sisäänkäynti rakennuksen eteläjulkisivulle. Toimenpiteelle myönnettiin rakennuslupa 14.4.1982.

Muutoksia kokoontumistiloihin

Seurakuntasalin ja kirkkosalin välisen yhteyden sulkeuduttua, seurakuntasaloin etuosaan tehtiin koroke. Virsitaulu ja puureliefi siirrettiin kirkkosalista seurakuntasalin uudelle päätyseinälle. Salin alakattoon tehtiin keskiosan peittävät alaslaskut, joihin sijoitettiin akustiikkalevyt ja valaisimet. Myös avoimiksi jääneille sivuosille asennettiin akustiikkalevyjä.

Vastaava sisäkattomuutos tehtiin myös kerhohuoneeseen. Akustiikkaan parnnettiin myös sen viereisessä naulakkotilassa ja käytävällä, jonne asennettiin uusi akustoiva alakatto.

Alakerran kerhotilaan hankittiin rippikoululuokan varustus, jotta seurakuntasali vapautuisi muuhun seurakunnalliseen käyttöön. Yläaulaan hankittiin viihtyisiä penkkejä ja istuinryhmiä. Sakastin naulakkosyvennykseen rakennettiin minikeittiö.

Pintoja ja valaistusta uusittiin

Sisätiloihin laadittiin uusi väriyysuunnitelma, jossa rakennus sai aikakaudelle tyyppillisen ruskean yleissävyn. Maalattavia seinäpintoja vahvistettiin lasikuitutapetilla. Listoitus uusittiin.

1 Nikula Alustavan korjaus- ja muutostyöehdotus, Muistio 14.9.1980

2 Jänkälä 10.12.1981

3 Arkkitehtitoimisto Alpo Halme, lausunto 16.2.1982

Tilojen valaistusta uusittiin kerhotiloissa sekä ylä- ja ala-aulassa. Kirkkosalin valaistusta parannetaan laskemalla valaisimia alaspäin ja alttarin valaistusta vahvistettiin kohdevaloilla. Rakennukseen lisättiin lämpöpattereita ja WC-tiloissa uusitin vesikalusteet.

Rakennustyöt

Suunnitelmat valmistuivat keväällä 1982 ja rakennustyöt aloitettiin 10.5.1982. Kirkkosali oli määrä saada käyttöön lokakuun ensimmäisellä viikolla.

Pääurakoitsijaksi valittiin tarjouskilpailun edullisimman tarjouksen tehnyt Keminmaan Rakennusmiehet Ky. LVI-urakoitsijana toimi Pohjolan Onninen Oy ja sähköurakoitsijana Öljy-Sähkö Ky.⁴ Maalausurakoitsijana toimi Maalausliike Luukas & Mäkynen. Valvonnasta vastasi Rakennuttajapalvelu Esa Myllykoski.

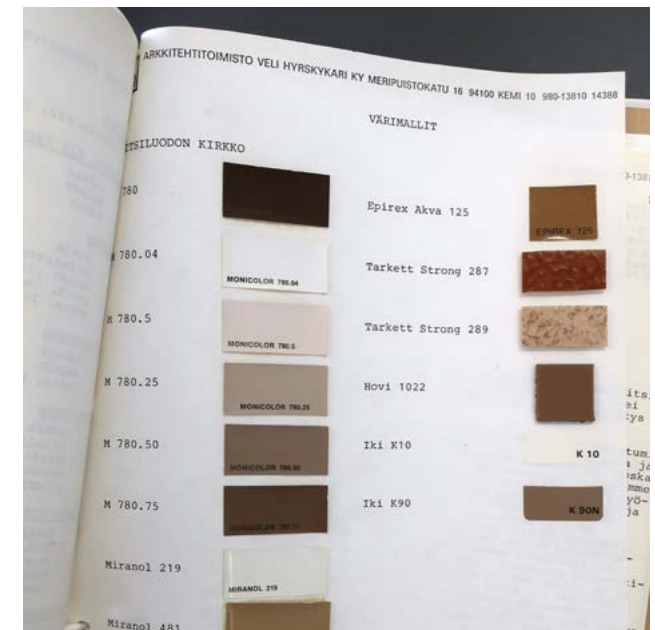
Peruskorjauksen kustannusarvio oli 1 024 000 markkaa.⁵ Rakennustöiden lisäksi seurakuntatalon irtaimistoa uusittiin laajasti. Sen arvo yli kaksikertaistui vuosien 1980-1982 välillä.⁶ Vastaanottotarkastus pidettiin 3.11.1982..

4 Telkki s. 268

5 Kemin kaupunkiseurakunnan rakennustoimikunan pöytäkirja 1a/82 22.4.1982

6 Kemin kaupunkiseurakunnan irtaimisto 31.12.1980 ja 31.12.1982 irtaimistokorttien mukaan

Veitsiluodon seurakuntatalo sai 1982 peruskorjauksessa ruskean yleisilmeen. Kuvassa Arkkitehtitoimisto Veli Hyrskykari kokoama värimalli. Myös Tikkurilan Väritehtaat Oy:n väriasiantuntija Aslak Sarre kävi tutustumassa kohteeseen toimittaakseen ehdotuksen materiaaleista, työtavoista ja menetelmistä. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

7.6 Myöhempiä korjauksia ja tutkimuksia

Veitsiluodon seurakuntataloon ei ole tehty edellä mainittuja lukuun ottamatta muita luvitettuja muutoksia. Seuraavat Kemlin seurakunnan arkistossa säilytettävät asiakirjat tehdyistä tarkastuksista ja korjauksista perustuvat usein tarjouksiin, eikä niiden toteutumisesta ole yksiselitteistä käsitystä.¹

Lapin työsuojelupiiri tarkastus 1986

Lapin työsuojelupiiri toimitti 29.10.1986 työsuojelutarkastuksen kirkkosalin savupiipusta putoavien tiilien aiheuttaman tapaturmavaaran vuoksi. Tiiliä oli pudonnut kerhotilan sisäänkäynnin eteen ja pääsisäänkäynnin yläpuolelta oli irronnut rappauksen paloja. Tarkastuksen jälkeen Irtonainen aines poistettiin ja pinnat korjattiin.

Rappaus ja maalauskorjaus 1992

Kesällä 1922 Arpelan Rakennus Oy suoritti seurakuntatalon rappaus- ja maalauskorjauksen Esa Myllykosken valvoessa.

Työ suoritettiin paikkarappauksena. Korjattavia kohtia oli räystäällä ja eteläpäädyn yläosassa. Paikkaukset pyrittiin tekemään vanhan rappauksen mukaisiksi. Urakkaan sisältyi suojapellitusten ja vesikourujen korjausta sekä siipirakennuksen toisen kerroksen 20 ikkunapuitteen huoltomaalaus.

Takuukatselmuksessa 20.9.1993 todettiin että peltikatto on vuotanut alttarin kohdalta sekä itäisivulla ikkunoiden kohdalla. Vauriota oli tutkittu talven aikana Kemlin Pelti- ja Rautarakenne Oy:n sekä valvojan toimesta.

Peruskuntoarvio 1996

Kun edellisestä peruskorjauksesta oli kulunut 14 vuotta, Kemlin seurakunta teetti rakennuksesta peruskuntoarvion. Sen tekemiseen osallistuivat ARK Futura Oy, Salvix Oy ja Era-Sähkö. Rakennuksen kuntoa arvioitiin kymmenen vuoden ajanteella ja määriteltiin rakenneosien kuntoluokka, korjaustarve sekä kiireellisyys.

30.10.1996 päivätyssä raportissa sähkölaitteiden osalta todettiin, että pääkeskus tyydytti sen hetkiset tarpeet eikä siinä ollut laajentamismahdollisuutta. Valaisimia ja kytkimiä todettiin rikkoutuneen. Ulkovalaistusta verrattiin teollisuushallien yleisvalaistukseen. Alttarille suositeltiin tehtäväksi alhaalta ylöspäin valaisevaa luoppivalo sekä ulkovalaistuksen uusimista kirkon kauneutta korostavaksi.

Lämpö-, käyttövesi- ja viemäriputkistoissa ei havaittu ongelmia ja vesikalusteet todettiin pääosin toimiviksi. Paljon vettä kuluttavia WC istuimia suositeltiin vaihdettaviksi.

Ulkona todettiin puutteita sadevesien poisjohtamisessa. Vettä jäi painanteisiin ja pääsi venttiilien kautta kellariin. Rakennuksen kaksi tuloilmakonetta todettiin toimintakuntoisiksi, joskin vähän käytetyiksi. Päiväkerhotilaan todettiin tarvittavan koneellinen ilmanvaihto.

Arkkitehdin tekemässä arvionnissa alkuperäiset puuikkunat todettiin pääosin hyväkuntoisiksi, mutta vaativan huoltokäsittelyä. Rappauksessa havaittiin sadeveden aiheuttamia vaurioita. Alakerran seinissä esiintyi hilseileviä maalipintoja.

Kuntoarviossa ei todettu rakennuksen kannalta ratkaisevia välittömän korjauksen vaativia toimenpiteitä. Suositeltuja pikaisesti tehtäviä toimenpiteitä olivat muun muassa julkisivupintojen korjaukset, käyttämättömän savuhormin tulppaus sekä pintavesien johtaminen rakennuksesta pois päin.

Säätölaitteiden ja lämmönjaon selvitys 1998

Salvix Oy teki vuonna 1998 erillisen selvityksen seurakuntatalon säätölaitteista ja lämmönjaosta. Kaukolämpöverkkoon kytketyt lämmönvaihtimet olivat vuodelta 1978 ja ilmanvaihdon lämmitys vuodelta 1982. Lämpimän käyttöveden laitteisto oli vuodelta 1997. Säätölaitteet olivat pääosin vuoden 1978 kerrostumaa.

Tutkija esittää lämmityksen säätökeskuksen uusimista anturit mukaan lukien. Laajempi esitys sisälsi lämmönjakokeskuksen lämmönjohtoputkien uusimista lähes kokonaisuudessaan. Sen yhteydessä poistettaisiin pukien asbestit.

Talonmiehen asunnon remonttityöt 2000

Vuonna 2000 T:mi Pentti Lassila teki kellarikerroksessa sijaitsevaan talonmiehen asuntoon korjaustöitä. Keittiön, eteisen ja kylpyhuoneen seinät päällystettiin lasikuitutapetilla ja maalattiin. Muovimattojen uusimisesta luovuttiin ja keittiökaluksien osalta päädyttiin olevien kalusteiden kunnostamiseen. Vuonna 2002 Suunval Oy tutki asukkaan epäilemää homevauriota, jonka aiheuttajaksi asukas nimesi keittiössä havaitun vuodon ja kylpyhuoneen lattiakaivon tulvimisen. Mittauksissa ei todettu kosteutta rakenteissa.

Kuntotutkimus 2021

Veitsiluodon kirkko ja seurakuntasali suljettiin korjaustöiden kartoituksen ja korjaustöiden vuoksi 22.11. – 17.12.2021. Tämän jälkeen rakennuksessa ei ole järjestetty yleisötilaisuuksia. Toiminta on siirtynyt osin Rytikarin kerhotiloihin, jossa järjestetään kerhotoimintaa sekä hartaustilaisuuksia.

¹ Lähde: Kiinteistöakti, Veitsiluodon kirkko, Pienurakka-asiapapereita 02.07.06.05:13 ja 02.07.06.05:14

Kirkkosalin ovelle johtava kynttilä-polku tehtiin vuosittain. KUVA: Aila Mannisen yksityiskokoelma

Kemin seurakunnan Veitsiluodon piirin toimintaan kuului yhteisöllistä tekemistä. Syksyiset puutarhatalokoot olivat yksi vuotuinen tapahtuma. KUVA: Aila Mannisen yksityiskokoelma

Aila Manninen vastasi kokonaisvaltaisesti Veitsiluodon seurakuntatalon siisteydestä, keittiötoiminnasta sekä rakennuksen kunnossapidosta. Kuvassa käynnissä seurakuntatalon siistiminen. KUVA: Aila Mannisen yksityiskokoelma

7.7 Vahtimestarin kaksikymmentä työn täyteistä vuotta

Aila Manninen aloitti Kemin seurakunnan palveluksessa vuonna 1982. Hän työskenteli ensin Kemin kirkolla, kunnes Veitsiluodon seurakuntatalon vahtimestari jäi eläkkeelle. Tehtävään vuonna 1989 valittu Aila Manninen vastasi kiinteistön hoidosta sekä seurakunnan tapahtumien järjestelystä vuoteen 2008 asti.

- Siinä sai olla monessa roolissa: talonmiehenä, siivoajana, keittiömäntänä, suntiona, puutarhurina ja tapahtumajärjestäjänä. Työtä riitti, Aila Manninen muistelee.

Monimuotoinen ja vilkkaassa käytössä ollut rakennus vaati paljon ylläpitoa, joka välillä poikkesi tavanomaisesta.

- Kirkkosalin perusteellinen siivous edellytti nosturin tuomista saliin. Suurten katolamppujen puhdistaminen tehtiin kahden henkilön voimin. Yläkkunoita ei silti koskaan päästy pesemään sisäpuolelta.

Merkittävä osa työstä tapahtui seurakuntatalon keittiössä, jossa Aila Manninen järjesti tarjotut erilaisiin kahvitilaisuuksiin Tarjoilupöydät katetiin yleensä juhlasalin perälle. Mieleen jääneisiin tapahtumiin lukeutuu piispan vierailu Veitsiluodossa 1990-luvulla.¹

¹ Manninen Aila, suntio 9.12.2025

Toimintaa ja tapahtumia

Seurakuntatalossa riitti tapahtumia ja toimintaa aktiivisten työntekijöiden ideoina. Aila Manninen laatima lista Veitsiluodon seurakunnan säännöllisestä ja myös satunnaisesta toiminnoista ja tapahtumista on pitkä:

- *Viikoittaiset jumalanpalvelukset sunnuntaisin. Kirkkosalissa järjestettiin myös joulu- ja pääsiäisnäytelmiä. Myös kauneimmat joululaulut vetivät kirkkosalin täyteen väkeä.*
- *Koululaisille järjestettiin lukuvuoden aloitus, päättäjajumalanpalvelukset sekä adventtikirkko, jolloin kirkon pääovelle tehtiin näyttävä kynttiläpolku.*
- *Kirkkosalissa vihittiin pareja avioliittoon ja veitsiluotolaisia myös siunattiin haudan lepoon.*
- *Eläkeläiskerhot kokoontuivat seurakuntatalossa. Aila Manninen keitti tilaisuuteen kahvit ja leipoi pullat.*
- *Seurakunnan piirineuvosto kokoontui piiripapin johdolla. Kirkkokuoro kokoontui harjoituksiin torstaisin.*

Kirkkosalin kattovalaisimien puhdistamista varten saliin tuotiin nosturi ja avustaja. KUVUVA: Aila Mannisen yksityiskokoelma

Seurakuntasalin valoisalla käytävällä menestyivät moninaiset viherkasvit. KUVUVA: Aila Mannisen yksityiskokoelma

Rippikoululaisten konfirmaatiot täyttivät Veitsiluodon kirkkosalin penkit äärimmilleen. Kuvassa on rippikoululaiset ohjaajineen ryhmäkuvassa. KUVUVA: Aila Mannisen yksityiskokoelma

- *Kirkkoherra Pentti Telkki kehitti Kusiastenmäen talvisen ulkoilmatapahtuman, jossa oli ohjelmaa ja myyjäiset yhteisvastuukeräyksen hyväksi. Kappalainen Lilli Alapiessan aikana tapahtuma järjestettiin Paavonkarin laskiaistapahtumana.*
- *Seurakuntatalolla järjestettiin lähetysiltoja. Seurakuntasalissa ja molempien kerrosten aulassa järjestettiin myös myyjäisiä.*
- *Lasten päiväkerhotoiminnan lisäksi järjestettiin erillistä vauvakerhoa. Päiväkerhoa pidettiin välillä myös asunnon tiloissa.*
- *Laestadiolaiset järjestivät seuroja ja pihaseuroja seurakuntatalolla*
- *Jukkiksen askartelukerhot kokoontuivat iltaisin. Lennokkikerho oli erityisen suosittu. Myöhemmin myös partiolaiset kokoontuivat seurakuntatalon tiloissa.*
- *Rippikoulujen oppitunteja järjestettiin kerhotiloissa ja salissa. Konfirmaatioiden aikana kirkko oli ääriään myöten täynnä. Pääkirkon peruskorjauksen aikana konfirmaatiot järjestettiin Veitsiluodossa.*
- *Alueen kanttorit kävivät toisinaan harjoittelemassa kirkon uruilla. Kellaritiloissa harjoitteli paikallisia bändejä.*

- *Lentopalloa pelattiin sakastin taakse tehdyllä kentällä.*
- *Pihatalokoot ja risusavotat järjestettiin keväisin ja syksyisin. Niihin osallistuivat tavallisesti piirineuvoston jäsenet.*

Toiminta rakennuksessa päättyy 2021

Vanhuksille suunnattu ruokalatoiminta aloitettiin Veitsiluodon seurakuntakodissa syksyllä 2018 nimellä "Soppa ja Sutina". Edullinen ateria tarjoiltiin sunnuntaimesun jälkeen. Lisäksi järjestettiin arpajaisia sekä myyjäisiä, jonne yritykset ja vapaaehtoiset toivat leivonnaisia ja tuotteita. Tapahtuman ideoi kirkkovaltuuston pitkäaikainen varapuheenjohtaja Eine Kempainen.

Loppuaikoina jumalanpalveluksiin osallistui vain parikymmentä seurakuntalaista. Keittiössä ilmeni toistuvia viemäri-ongelmia ja lopulta terveysviranomaiset kielsivät keittiön käytön. Toimintaa on sittemmin jatkettu Rytikarissa.² Veitsiluodon Seurakuntatalon tilat suljettiin marraskuussa 2021 aloitettujen tutkimusten ajaksi.³

² Kempainen Eine, 4.11.2025

³ Kemin seurakunnan ilmoitus 19. marraskuu 2021 ja Lapin kansa 14.05.2025

Kemiläinen Sonata Arctica nousi kansainväliseen maineeseen Veitsiluodon seurakuntatalon kellarin kerhohuoneesta, jossa yhtye harjoitteli vuosina 1996-2006. KUVA: Jaakko Piipari

7.8 Veitsiluodon seurakuntakodin kellarista maailmankiertueille

Veitsiluodon seurakuntatalon uudempaa kulttuurihistoriaa edustaa musiikillinen sivujuonne. Kellarin laajennusosan kerhotilassa säilytettävien soittimien kerrottiin kuuluvan kemiläislähtöiselle Sonata Arctica yhtyeelle.

- Pitää paikkansa. Kirkko on ollut meille äärimmäisen arvokas paikka uramme aikana. Saimme tilat käyttöömmme joskus 1998 tienoilla, vahvasti yhtyeen solisti Tony Kakko Yhdysvaltain kiertueeltaan.

Melodista metallimusiikkia soittava yhtye on perustettu Kemissä vuonna 1996. Se on sittemmin julkaissut kymmenen studioalbumia ja tehnyt useita kansainvälisiä kiertueita.

- Harjoittelimme siellä levyjä ja kiertueita varten koko yhtyeenä neljän ensimmäisen albumin ajan, noin vuoteen 2006 saakka. Tämän jälkeen rumpalimme Tommy käytti tilaa omana harjoitustilanaan ja yhtyeen välinevarastona vuoden 2025 alkuun saakka, Tony Kakko kertoo.

Veitsiluodon kirkon tiloissa on otettu muun muassa yhtyeen alkuaikojen promootiokuvia.

- Hauska yksityiskohta kirkossa on sen katolla "väärinpäin" oleva risti. Metalliyhtye voi tuskin katu-uskottavampaa treenipaikkaa saada, vaikkakin musiikkimme on erittäin kaukana tuollaista estetiikkaa viljelevästä metallimusiikin äärilaidasta, Tony Kakko toteaa.¹

Seurakuntatalon vahtimestarina toiminut Aila Manninen muistelee myös kemiläisen Taikakuu-orkesterin harjoitelleen rakennuksen tiloissa. Yhtyeen solisti Janne Raappana vahvistaa yhdet harjoitukset Veitsiluodossa, mutta muulloin yhtye harjoitteli pääasiassa Kemian seurakunnan nuorisotiloissa.²

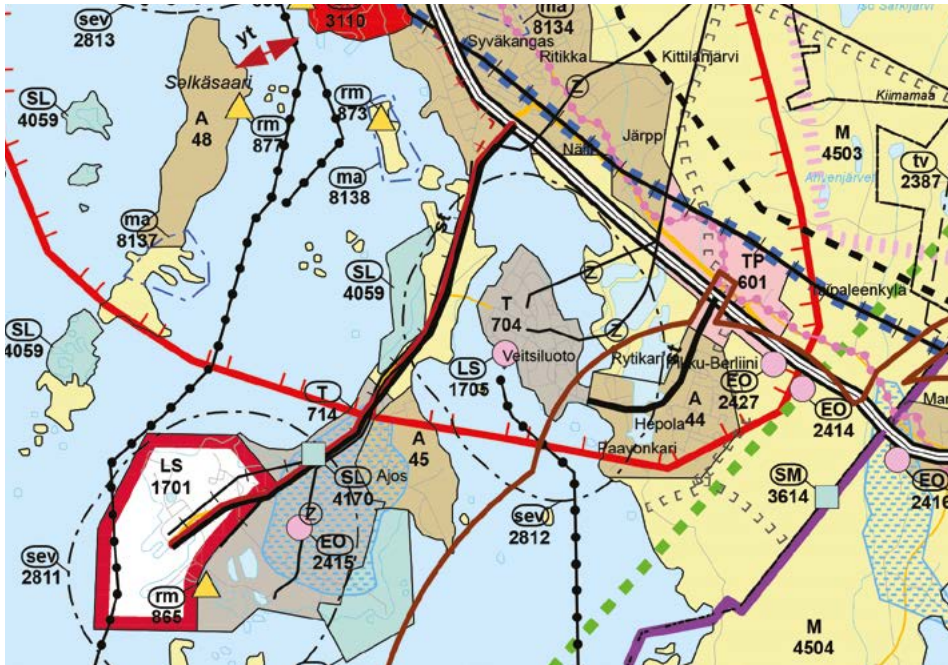
1 Kakko Tony, muusikko sähköposti 24.9.2025

2 Raappana Janne, muusikko sähköposti 22.12.2025

NYKYTILA

8 Rakennus osana ympäristöä ja yhteiskuntaa

Länsi-Lapin maakuntakaava on vahvistettu 19.2.2014. KUVA: Lapin liitto

8.1 Kaavatilanne

Länsi-Lapin maakuntakaava

Länsi-Lapin maakuntakaava on vahvistettu 19.2.2014. Kyseessä on Kemi–Tornion ja Tornionlaakson seutukunnat käsittävä kokonaismaakuntakaava, jonka alueeseen kuuluvat Kemijoki ja Tornion kaupungit sekä Kemijoki, Simon, Tervolan, Pellon ja Ylitornion kunnat. Länsi-Lapin maakuntakaava perustuu valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin, ja Lapin maakuntasuunnitelmaan 2030

Hepolan alueella on taajamatoimintojen aluetta osoittava merkintä (A 44)

Merkinnällä osoitetaan asumiseen ja muille taajamatoiminnoille, kuten keskusta toiminnoille, palveluille ja teollisuudelle rakentamisaluetta, pääväyliä pienempiä liikenneväyläalueita, virkistys- ja puistoalueita sekä erityisalueita.

Eteläisten alueiden yleiskaava YK nro 6 saanut lainvoiman vuonna 2008. KUVA: Kemijoki kartta-palvelu

Alue kuuluu kaupunkikehittämisen kohdealueeseen (kk 8500). Moottoritietä Veitsiluotoon kulkeva tie on merkitty seututieksi numero 925.

Hepola, Rytikari, Paavonkari ja Pikku-Berliini kuuluvat samaan taajamatoimintojen alueeseen. Hepolan eteläpuolinen alue on maa- ja metsätalousvaltaista aluetta (M) ja Veitsiluodon saari on teollisuusaluetta (T).

Hepola kuuluu teollisuuslaitosalueen ympäröivän Seveso II-direktiivin konsultointivyöhykkeeseen ja Perämerenkaaren kehittämissuojavyöhykkeeseen. Lisärakentaminen sijoitetaan mahdollisuuksien mukaan nykyiselle asemakaava-alueelle tai sen välittömään yhteyteen.¹

¹ Lapin Liitto, Länsi-Lapin Maakuntakaavan selostus, Rovaniemi C8/2016

Yleiskaava

Alueella on voimassa Eteläisten alueiden yleiskaava YK nro 6, joka hyväksyttiin Kemin kaupunginvaltuustossa 22.5.2006 ja vahvistettiin ympäristöministeriössä 12.3.2008. Se käsittää kaupungin eteläisen osan Laitakarin ja Peurasaaren pohjoisrajalle asti.

Veitsiluodon seurakuntatalon kortteli on palvelujen ja hallinnon aluetta (P-1).

Alue varataan julkisille ja yksityisteille palvelutiloille sekä asuntoalueelle soveltuville ympäristöhäiriöttömille työpaikkatoiminnoille. Korttelitehokkuus enintään e=0,70.

P-1 alueita ovat myös vastapäisen koulun ja urheilukentän alue sekä risteysalueella toimivan kaupan alue.

Merkintä /sr86 ilmaisee, että alueeseen sisältyy maankäyttö- ja rakennuslain nojalla suojeltu tai suojeltava alue tai kohde.

Maankäyttö- ja rakennuslain 41.2 §:n nojalla määrätään, että alueella olevia rakennuksia ja rakenteita ei saa purkaa eikä maisemakuvaa turmella. Alueelle voidaan sallia uudisrakentamista, joka tyyliltään ja sijainniltaan sopeutuu ympäristöön eikä vaaranna alueen rakennussuojelun toteutumista. Kohde-kuvaus sisältyy yleiskaavan selostusosaan.

Seurakuntatalon eteläpuolella on pientalovaltaien alue (AP) Länsipuolella on viheralue (V) Seurakuntataloon korttelin poikki kulkee kevyenliikenteen pääväylä.²

Asemakaava

Voimassa oleva asemakaavamuutos 413 on tullut voimaan 10.3.2010. Kaavassa Veitsiluodon seurakuntatalon korttelin osa on osoitettu kirkkojen ja muiden seurakunnallisten rakennusten korttelialueeksi (YK). Tontin pinta-ala on 1653 m² ja sen rakentamisen määrä on osoitettu tehokkuusluvulla e=0,50. Rakennuksella on suojelumerkintä sr-1, jonka mukaan kyseessä on

Rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokas rakennus. Maankäyttö- ja rakennuslain 57 §:n 2 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa eikä siinä saa tehdä sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka turmelevat julkisivujen, vesikatkojen tai porrashuoneiden rakennustaiteellista tai historiallista arvoa.

2 Yleiskaavaselostus, Kemin eteläisten alueiden oikeusvaikutteinen yleiskaava, Kemin kaupungin kehittämissosasto, Yleiskaavoitus 4/2006

Voimassa oleva asemakaavamuutos on vahvistettu 10.3.2010. Seurakuntatalon korttelin numero on 1653. KUVA: Kemin karttapalvelu

Yleiset asemakaavamääräykset edellyttävät, että rakennuslupaa haettaessa on tonttia varten osoitettava vähintään 1 autopaikka kerrosalan 200 m² kohti.

Pohjoispuolella kulkevan kevyen liikenteen tien (pp) pohjoispuolella on kolmi- on muotoinen Luotopuisto (VP) ja korttelin länsipuolella oleva Töyränranta on merkitty lähivirkistysalueeksi (VL). Satamalehdontien vastakkaisella puolella on opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialue (YO).

Veitsiluodon seurakuntatalon korttelin eteläosassa on voimassa vuoden 1977 asemakaava 184. Siinä vanhustentalon tontti on osoitettu sairaaloiden ja muiden sosiaalista toimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeksi (Ys).³

3 Asemakaava nro 413, kaavamerkinnot

Näkymä Paavonkarin uimarannalta Haminanlahden yli. Seurakuntakeskuksen katto näkyy vastarannalla.

8.2 Omistus ja käyttö

Rakennus on tontteineen Kemin seurakunnan omistuksessa. Kemin seurakunta on ollut myös rakennuksen pääkäyttäjä koko seurakuntakeskuksen olemassaolon ajan. Tarkasteluhetkellä rakennus ei ollut käytössä. Merkkejä tilapäisestä käytöstä olivat kellarin kerhotilaan varastoidut soittimet sekä kuivumaan levitetty partio-laisten leirytymsvälineet.

8.3 Liikenne ja lähipalvelut

Veitsiluodon seurakuntakeskuksen saavutettavuus noin kilometrin päässä kulkevalta Oulu-Tornio valtatieltä 4 (E75) on hyvä. Reitti Veitsiluodon tehtaan asuinalueisiin Rytikariin ja Hepolaan sivuaa seurakuntakeskuksen korttelia. Joukkoliikenteen pysäkki on vastapäisen Hepolan koulun ja päiväkodin edustalla. Lähikauppa on risteysalueen vastakkaisella puolella.

8.4 Maaperä, arkeologia ja luonto

Maaperä

Vuonna 1955 tehdyssä pohjatutkimuksessa rakennuspaikan todetaan sijaitsevan moreenikohouman etelärinteellä. Kallion päällä on ohut, pääasiallisesti hietaa ja kiviä sisältävä moreenimuodostuma. Rakennuspaikan luoteiskulmassa kallio on näkyvissä. Pohjavesi ei silloisissa koekairauksissa ulottunut kallioon asti. Tiivistä moreenia pidettiin hyvänä rakennusohjana.¹

Arkeologia

Seurakuntatalon korttelissa ei ole arkeologisia muinaisjäännöksiä. Lähimmät muinaisjäännökset sijaitsevat noin 1,5 kilometrin päässä korttelin eteläpuolella Paavonkarissa, jossa on moderneja puolustusvarustuksia. Esihistoriallisia kivirakenteita on löydetty noin 2 kilometrin etäisyydellä kaakon ja idän suunnalla.²

Luonto

Kemin kaupunki kuuluu keskiboreaaliseen havumetsävyöhykkeeseen, jonka yleisimmät puulajit ovat mänty ja kuusi. Seurakuntakeskus on rakennettu matalalle kukkulalle, jota vesistö ympäröi kolmella suunnalla. Rannat ovat kosteaa maankoahoamisaluetta, joka kasvaa nuorta sekapuustoa. Seurakuntakeskuksen pihalla on vapaasti kasvavia kuusia ja koivuja, joiden joukossa on istutettuja pensaita sekä hoidettuja nurmialueita.

1 Pohjatutkimus Oy, lausunto 21.12.1955

2 www.kyppi.fi/palveluikkuna/

Veitsiluodon seurakuntatalon kirkkosalin eteläpäätty Hepolan vanhustentalon pihan yli nähtynä.

Kirkkosalin pohjoispäätty kevyenliikenteen tien suunnasta. Liittymä on hahmoton ja pääovelle johtava pihatie nurmeltu.

Kirkonmäki on peitteinen ja urheilukentän suuntaan näkyy vain kirkkosalin katto.

8.5 Liittyminen rakennettuun ympäristöön

Veitsiluodon seurakuntatalo sijaitsee alueen korkeimmalla paikalla ja liikenteellisesti Hepolan keskeisimmän risteysalueen tuntumassa. Kaukomaisemassa rakennuksen katto näkyy vesistön yli pohjoiseen sekä koulun ja urheilun alueen yli etelään. Lähestymisnäkymissä rakennus jää korttelia ympäröivän korkean puuston peittämäksi.

Seurakuntatalon lähiympäristön rakennuskanta muodostuu julkisista rakennuksista. Niistä merkittävin on punatiilinen kaksikerroksinen koulurakennus. Ajalli-

sesti seurakuntataloon liittyvä Hepolan asuinalue jää koulun taakse. Seurakuntatalon korttelin eteläosassa olevat 1980-luvun vanhustentalot jäävät alavan ja peitteisen maiseman katveeseen.

Saavuttaakseen Veitsiluodon "kirkolle" kuuluvan aseman rakennetun ympäristön dominanttina, sille tulisi avata näkymiä tärkeimpiin lähestymis-suuntiin ja kaukomaisemaan. Myös heikosti hahmotettavia rajauksia suhteessa liikennealueisiin ja puistoihin tulisi terävöittää.

Veitsiluodon seurakuntatalon rakennettu ympäristö

- 1 Rytikarin kerrostalovaltaista keskustaajamaa
- 2 Näkymä Veitsiluodontien sillalta. Seurakuntatalon katto näkyy lahden takana.
- 3 Näkymä Paavonkarin uimarannalta Haminanlahden yli.
- 4 Paavonkarin venesatama. Taustalla Veitsiluodossa sijaitseva tehdas.
- 5 Satamalehdontien näkymä kohti lounasta.
- 6 Hepolan vanhustentalot Seurakuntakeskuksen korttelissa.
- 7 Rakenteilla oleva Hepolan urheilukeskus. Avoimen kentän takana seurakuntatalo ja koulu
- 8 Hepolan jälleenrakennuskauden omakotitaloasutusta
- 9 Hepolan koulu
- 10 Lähikauppa Hepolantien ja Veitsiluodontien risteyksessä.

25 PIKKU-BE

17 RYTIKARI

16 HEPOLA

18 PAAVONKARI

Veitsiluodontie

Kattilalahti

Haminalahti

Seurakuntatalon juhlavimman pihatilan muodostaa kirkkosalin pääovelle johtava sorakäytävä ympäristöineen. Se on toiminut seurakuntalaisten saapumisreitteinä kirkollisiin tilaisuuksiin ja kirkkosalissa siunattujen avioparien, lasten ja vainajien lähtöreittinä.

Liittymä Satamalehdontieltä ja seurakuntakodin sisäänkäynnin edessä oleva piha muodostavat arki- ja saattoalueen pysäköintipaikkoineen.

8.6 Pihat ja ulkotilat

Seurakuntatalon piha on ympäristöönsä sulautuva alue, josta suuri osa on rajaamaton liikennealuetta. Rakennus jakaa pihatilan neljään osaan. Pihalla ei ole muistomerkkejä. Lipputanko sijaitsee kirkkosalin sisäänkäyntireitin varrella.

Yleisesti voidaan todeta, että liikennealueita reunustavan puuston rajaama piha on avoin, luonnonmukainen ja pääosin hoidettu. Tämä oli myös hortonomi Reino Toivosen vuonna 1958 laatiman suunnitelman henki. Puustoa on harvennettu ja nurmialueita leikattu viime vuosiin asti. Piha on valaistu korkeilla pylväisvalaisimilla.

Hierarkkisesti merkittävin on kirkkosalin pääovelle johtavan sorakäytävän ympäristö. Käytävä alkaa kevyenliikenteen väylältä. Sen sivuilla on rajaamaton nurmialue ja matalat ojapainanteet. Pihaa reunustaa vapaasti kasvava ja osittain vesa-koitunut sekapuusto.

Etupihaa rajaavat Satamalehdontie ja rakennuksen itäsiipi. Liittymä on leveä ja rajaamaton. Tien laidalla on täysikasvuisten koivujen ja kuusien muodostama alue, joka maapohjana on hoidettu nurmikko. Etupiha toimii saattoalueena, johon on osoitettu seurakuntatalon pysäköintipaikat.

Etupihalla on reunustamaton sorakenttä, joka toimii liikenne- ja pysäköintialueena. Rakennusmassojen liittymäkohdassa nurmialue nousee pensaiden reunustamaksi kumpareeksi seurakuntakodin ja kirkkosalin seinää vasten.

Sakastin pylväisarkadin edessä on avoin nurmialue. Etualalla kasvaa pihlajia ja koivuja, taustalla on kuusikko.

Tontin etelälaidalla on tasakattoinen ja oveton betonibunkkeri, joka on toiminut keskuslämmityslaitoksen tuhkaravastona.

Eteläsivulla kulkeva huoltotie päättyy katettuun solaan, jossa on ulkovarastot sekä sisäänkäynti kellarikerroksen laajennusosaan. Kirkkosalin kulmalla on asuntoon johtava ovi.

Näkymä kellaritilojen sisäänkäyntiä suojaavan katoksen päältä kohti Satamalehdontietä. Etualalla on asunnolle tehty pieni aidattu piha. Soratie kulkee ympäröivän oikealla näkyvän penkereen painanteessa.

Sakastisiiven arkadikäytävä ja korkean kirkkosalin länsijulkisivu muodostavat pienen puistoon rajautuvan sivupihan. Pihalla on hoidettu nurmikko ja istutettuja pensaita. Oville ei johda päällystettyä polkua tai pihatietä.

Rakennuksen eteläsivulla on seurakuntakeskuksen alkuperäinen huoltopiha. Seurakuntakodin seinustalla kulkee ympäröivää maanpintaa alemmaksi tehty sora-polku, joka johtaa kellarikerroksen kahdelle ulko-ovelle. Niistä ensimmäisestä pääsee teknisiin tiloihin ja asuntoon, jälkimmäisestä kerhotiloihin ja saunalle. Ennen kaukolämpöön liittymistä reittiä käytettiin myös polttoaineen täydennykseen.

Sakastisiiven takana on ollut seurakunnan tekemä lentopallokenttä, joka on sittemmin kasvanut umpeen. Tontin eteläräjällä on matala betonirakennelma jossa on toiminut keskuslämmityslaitoksen tuhkaravastona.

Seurakuntatalon takapiha lounaasta. Maasto laskee pihalta kohti tontin etelärajaa, jota ei ole aidattu tai muutoin rajattu viereisestä tontista. Koivujen takana oli aiemmin seurakunnan lentopallokenttä.

Näkymä Kirkkosalin eteläpäädyistä. Punatiilistä muurattu seinä on rapattu valkoiseksi. Seinän on käytöstä poistetun keskuslämmityslaitoksen savuhormi ja tikkaat.

9 Arkkitehtuuri, rakenteet ja rakennusosat

9.1 Rakenteet

Rakennus on toteutettu 1950-luvun puolivälin betoniteknikalla, johon yhdistyi mittava käsityön osuus. Työmaalla ja kuljetuksissa voitiin hyödyntää konevoimaa. Rakennusosat valmistettiin pääosin lähialueen tehtaissa ja verstaissa. Sarjavalmistusten rakennusosien käyttö oli vähäistä.

Pohjarakenteet

Rakennus perustettiin kallion ja osin tiiviin moreenimaan päälle, jonne ei noussut pohjavettä. Moreenimaan tehdyt perustukset ulotettiin kahden metrin routarajan alapuolelle. Kellarikerrosta louhittiin kallioon. Rakennukselle tehtiin salaojitus 4" ruukkiputkilla, jotka johtivat salaojakaivoon. Hulevedet johdettiin viemäriin tai pihamaalle.¹ Kosteuseristys on tehty bitumiluoksella, eristehuovalla tai liimausbittumilla.

Kantavat rakenteet

Pohjalaatta, perustus ja kirkkosalin suuret betonikehät valettiin paikalla. Kirkkosalin pääkannattimet muodostavat kolmiomaisen kehän, joka ulottuu rakennusrungon ulkopuolella perustukseen asti. Myös kehien väliset sisäseinämiin valettiin ulkopuolelta 3x50 mm lastulevyllä eristetty betonikuori. Kirkkosalin päädyt ovat ei-kantavia kennotiilistä muurattuja rakenteita.

Seurakuntakodissa ja sakastissa on sekarunko. Kantavina rakenteina toimivat ulko- ja väliseinien tiilimuurit, joiden aukot on tuettu betonipilareilla. Ulkoseinän vahvuus on 470 mm, jossa kahden muurin välissä oli 50 mm ilmatila. Kellarikerroksessa betonista valettujen ulkoseinien lämpöeristeenä on 2x50 mm lastuvillalevyä sekä ½ kiven kennotiilimuuraus.

Ala-, väli- ja yläpohjat

Alapohjana on maanvarainen betonilaatta, joka on valettu 200 mm sorastuksen päälle. Kosteuseristyksen ja suojabetonin päällä on 200 mm Leca-sora, betonilaatta ja päällyste.

Väli- ja yläpohjat on toteutettu tilasta riippuen alapalkkilaattana tai yläpalkkilaattana. Alataattapalkisto on kirkkosalin kuoriosassa, seurakuntasalin siiven vaate- ja

WC-tilossa sekä tuulikaapin ja alakäytävän kohdalla. Täytteenä kutterinlastu painotäytteinen ja kantena irtoylälaatta.

Ylälaattapalkisto kerhuhuoneiden ja eteishallin kohdalla. Sen päällä hehkutettu hiekkakerros, irtoylälaatta ja lattiapäällyste. Yläpohjan lämpöeristeenä on 3 x 50 mm lastuvillalevyt.

Täydentävät rakennusosat

Täydentävät rakennusosat ovat puurunkoisia ja lähes poikkeuksetta myös alkuperäisiä. Ikkunat ovat Veitsiluodon puusepäntehtaan tuotantoa. Ikkunat kiinnitetään naulaamalla betoniin ankkuroituihin puutiiliin. Ulko-ovet ovat pääsääntöisesti tammea ja valmistettu arkkitehdin piirustusten mukaisesti. Ulkokynnykset ovat graniittia ja sisäkynnykset tammea.

Portaat valettiin alalaattoina. Askelmiin kiinnitettiin 50 mm vahvuiset L-muotoiset askelprofiilit.

Vesikatto ja yläpohja

Kirkkosalin jyrkkälappeinen vesikatto ulottuu lähes maahan asti. Katteena on ruskeaksi maalattu 4,5 kg galvanoitu Sampo-levy, joka on liitetty kaksinkertaisella saumalla ja maalattu ruskeaksi. Katteen alla on ruodelaudoitus, joka on tehty räystäällä ponttilaudasta. Sillä on vinoon beonirakenteseen tuettu tuulettuva apurunko.

Seurakuntakodilla on loiva satulakatto, joka jatkuu kirkkosalin länsipuolisessa sakastissa. Yläpohjan päällä on matalat kattotuolit. Räystäät ovat lyhyet. Räystäskourut on tehty kaksikertaisina ja syöksytorvet kierreputkina.

¹ Pohjatutkimus Oy lausunto 21.12.1955

Näkymä Veitsiluodon seurakuntatalon pihalta syksyllä 2025. Korkea kirkkosali ja siihen nähden poikittainen matala seurakuntatila leikkaavat toisensa kirkkosalin eteläpäädyssä.

Näkymä korkean kirkkosalin päädyistä kohti seurakuntatalon matalaa ja osin maastoon kätkeytyvää itäsiipeä.

9.2 Arkkitehtuuri

Veitsiluodon seurakuntatalon rakennustyyppi on torniton suorakaiteinen pitkäkirkko, johon liittyy seurakunnallisia toimitiloja varten tehty matala siipirakennus. Rakennus on sijoitettu pienelle kukkulalle maaston mukaisesti.

Arkkitehtuuri edustaa jälleenrakennuskauden modernismia, joka alkoi toisen maailmansodan jälkeen 1940-luvun puolivälissä ja jatkui 1950-luvun puoliväliin. Tunnistettavia tyyliinnoituksia ovat satulakatot, vaaleaksi rapatut julkisivut, liuskekiiverhoilut sekä monikulmaiset aukotukset. Kirkon räystäät näyttävät laskeutuvan lähes maahan asti

Rakennus liittyy tunnistettavasti myös arkkitehti Veikko Larkaksen kaikkiaan kolmetoista kirkkorakennusta käsittäneeseen sarjaan. Pyrkimys yksinkertaisuuteen ja arkkitehtoniset muodot toistuivat varsin samankaltaisina myös myöhemmissä Larkaksen kirkoissa.

Seurakuntatalon pinta-ala 826 m². Tilat sijoittuvat kahteen kerrokseen sekä lehterille. Kirkkosalissa on yhteensä 290 istumapaikkaa.¹

1 Suomen kirkot ja kirkkotaide 2

Näkymä kirkkosalin länsisivulta kohti sakastia. Arkadikäytävän aukoissa on kolmiomaiset huiput.

Seurakuntakodin siipi on etelän suuntaan kaksikerroksinen. Tasarytminen aukotus on toteutettu kahdella ikkunatyypillä.

Seurakuntatalon itäjulkisivu Satamalehdontien suuntaan. Seurakuntakodin itäsiipi muodostuu kahdesta rinnakkaisesta lamellista.

Seurakuntatalon takajulkisivu lounaaseen. Etualalla on länsisiipeen sijoittuva sakasti.

Kirkkosalin arkkitehtuuri perustuu mittakaavojen vaihteluun, korostettuun rakenteellisuuteen sekä luonnonvalon käyttöön arkkitehtonisena elementtiä. Jyrkän satulakaton lappeisiin sijoitetut ikkunat tuovat kirkkosaliin eri vuorokauden aikoina epäsuoraa ja tilan korkeutta korostavaa valoa. Alaosaan sijoitetut nauhaikkunat puolestaan korostavat rakennuksen inhimillistä mittakaavaa. 1980-luvulla poistettu alttarin yläpuolinen kattoikkuna toi valon osaksi alttarisommitelmaa.

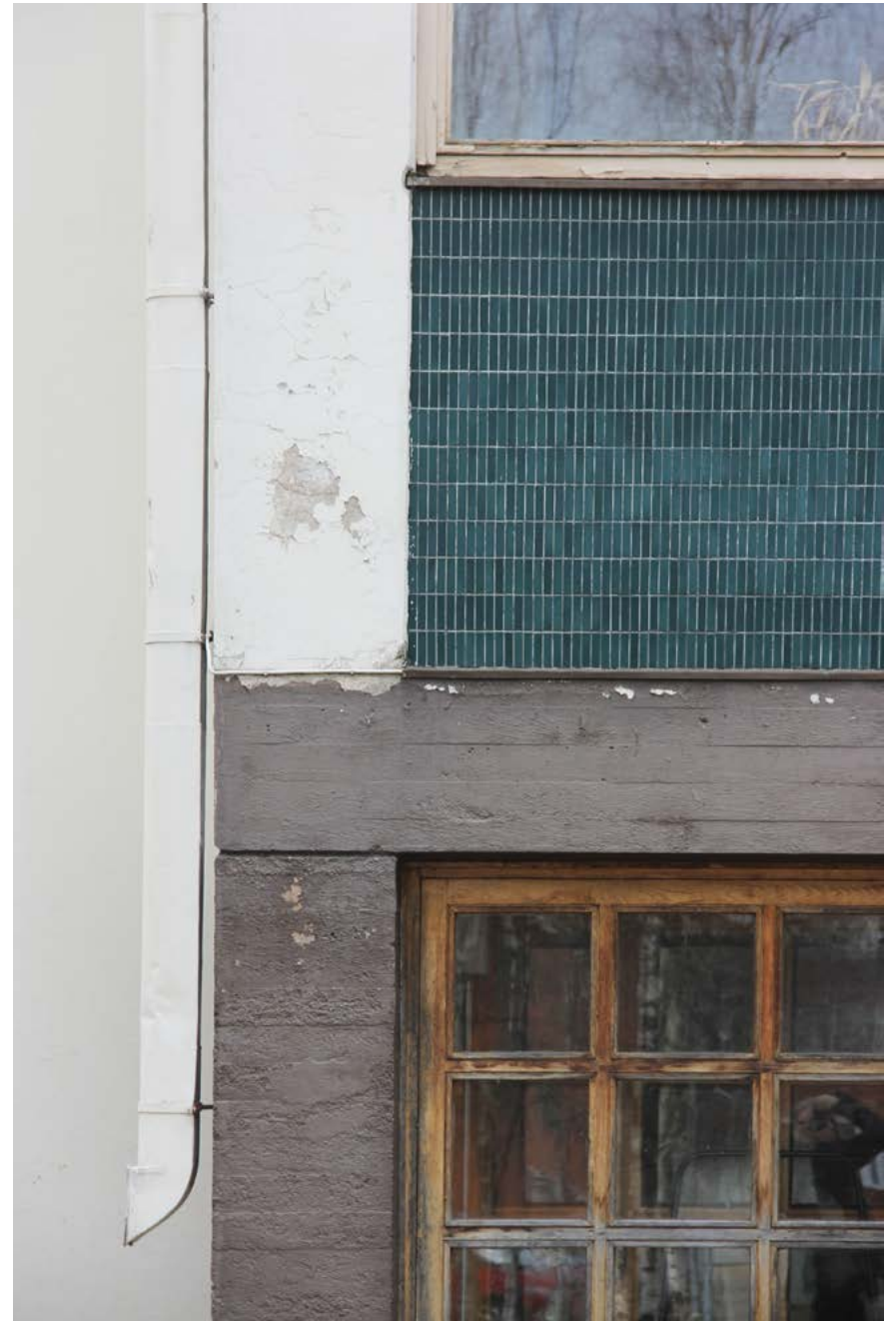
Raskaiden betonirakenteiden vastapainona rakennuksessa on hienopiirteistä detaljointsia. Ylöspäin kaareutuvat räystäät, klinkkeripintaiset seinät sekä yksityiskohtaisesti rakennetut tammiovet lisäävät yksinkertaisen perusmuodon kiinnostavuutta.

Kirkkosalin pohjoisfasadi on rakennuksen pääjulkisivu. Mittakaavojen korostaminen ilmenee matalan sisäänkäynnin ja korkean lasitiili-ikkunan välisessä suhteessa. Päädyssä on 1950-luvun arvorakennuksille tyypillinen liuskekiviverhoilu sekä pyöreät lasitiiliaukotukset. Kirkkosalin katolla on käänteinen Pietarin risti.

VASEMMALLA:
Seurakuntako-
din itäpäätä.
Päädyssä on
kellarikerroksen
sisäänkäynti
sekä yläaulan
suuri maise-
maikkuna

OIKEALLA:
Oviaukolla on
vankka betoni-
kehys. Oven ja
ikkunan välinen
julkisivupinta
on verhoiltu
turkoosinvihre-
ällä laatoituk-
sella.

VASEMMALLA:
Eteläjulkisivulla
seurakuntakodin
siipi liittyy korke-
aan kirkkosaliin
talonmiehen
asunnon koh-
dalla.

OIKEALLA:
Betonisokkelissa
on lautamuotin
synnyttämä kuvio
sekä elementti-
jakoa jäljittelevä
uritus.

Länsisiipi edestä. Arkadikäytävän takana on sakasti ja siihen liittyvät aputilat. Sakastin sisäänkäynti on oikealla ja kirkkosaliin johtava ovi vasemalla.

9.3 Julkisivut

Rakennuksen ulkoseinät on tiilverhoiltu ja niiden julkisivupintana on valkoinen sileärappaus. Kirkkosalin pohjoispäädyn kivijalkaa on verhoiltu paikoin seinille nousevalla tummalla liuskekivellä. Muualla rakennuksen jalustan muodostaa ruskeaksi maalattu betonisokkeli, jossa on elementtijakoa muistuttava uritus ja lautamuotin jättämä vaakasuuntainen kuviointi.

Seurakuntakodin päädyn ja pihan puolen julkisivuissa on käytetty vihreää keraamista laatoitusta. Julkisivujen sommittelussa esiintyy myös pyöreiden lasitiiliaukkojen muodostamia kenttiä sekä symbolisia lasitiiliaukotuksia.

Sakastin arkadikäytävä. Käytävän kävelytasona on punaiseksi maalattu maanvarainen betonilaatta.

Sakastin eteläjulkisivu.

VASEMMALLA:
Eteläjulkisivu on
kerrostalomainen
tasaisine aukotuk-
sineen.

OIKEALLA: Raken-
nuksen julkisivu
etelään. Maarajas-
sa näkyy käytöstä
poistettu kiinteän
polttoaineen
täyttöluukku, joka
toimii nykyisin
sisäänkäytikatok-
sena.

VASEMMALLA:
Musta luonnonkiviverhoilu on jälleenrakennuskauden arvokennuksille tunnusomainen tyylipiirre. Tässä tapauksessa sillä on korostettu kirkkosalin pohjoispäätä.

OIKEALLA:
Luonnonkiviverhoilu jatkuu nurkan takana. Lasitiilillä toteutettu tasavartinen risti valaisee lehterille johtavaa porrasta.

Kirkkosalin kuusiosainen pääovi on sijoitettu kapeaan syvennykseen. Monumentaalisessa päädyssä matala sisäänkäynti korostaa nöyryyttä ja ihmisen mittakaavallista pienuutta. Ovissa on pronssista valetut ristikoristeet.

1

Kirkkosalin sisäänkäynti muodostuu kuudesta lasitetusta tammi-
miovesta. Oven edustalla on punaisista graniittilaatoista tehty taso.
Ovilinjan yläreuna ulottuu syvennyksen alakaton tasalle.

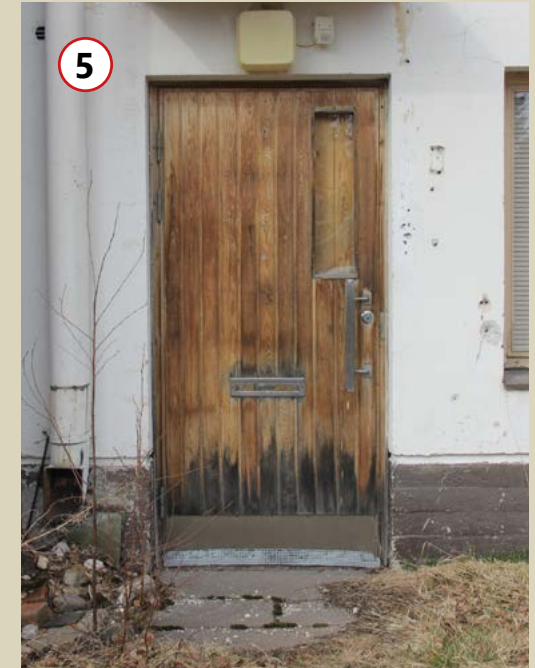
Pystypaneloitu umpiovi toimii varatienä kirkkosalista sakastin puoleiseen katokseen.

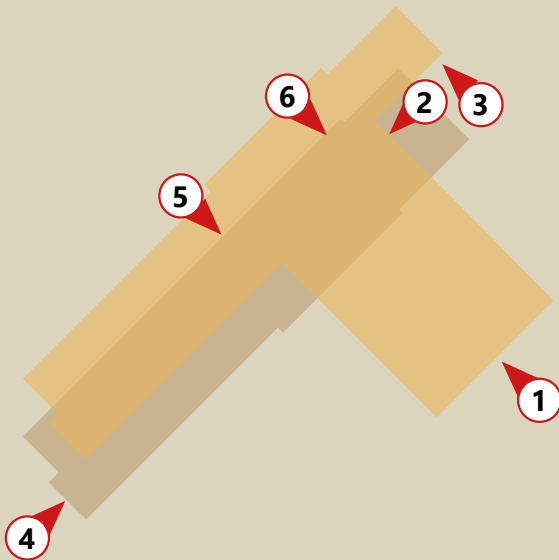
Toimistotiloihin johtava ovi on samaa tyyliä kuin kirkkosalin pääovi.

Seurakuntakeskuksen tiloihin johtava ulko-ovi muistuttaa kirkkosalin ovia. Sen sivuosat ovat kiinteät.

Eteläjulkisivulla oleva vahtimestarin asunnon ovi on alkuperäinen. Se suunniteltiin uusittavaksi 1982.

9.4 Sisäänkäynnit, esteettömyys ja ulko-ovet

Rakennuksessa on kaksi pääsisäänkäyntiä, joissa molemmissa on moniosaiset puurunkoiset lasiovet. Kirkkosaliin johtaa kuusilehtinen ovi ja seurakuntakeskuksen tiloihin kaksilehtinen kiinteillä sivuosilla varustettu ovi. Ovien puuosat ovat tammea ja metalliosat pronssia.

Ulko-ovet ovat alkuperäisiä ja niillä on keskeinen rooli rakennuksen arkkitehtuurissa. Ne on suunniteltu kohteeseen ja valmistettu käsitöinä.

Sisäänkäynnit sijaitsevat alkuperäisillä paikoillaan. Rakennuksen eteläsivulle on 1980-luvulla lisätty ulko-ovi uuteen kerhotilaan ja saunasastolle.

Ulko-ovien edustalla on matalat betonitasot tai luonnonkivilaatta. Myös kynnykset ovat matalia, joten molempia pääsisäänkäyntejä voi pitää esteettöminä reitteinä kyseiseen kerrokseen.

Kellarin kerhotiloihin johtava sisäänkäynti on 1980-luvun lisäys. Sinne mennään katoksen kautta.

YLLÄ: Kirkkosaliin oven pronssinen lehtiristi. Osa risteistä on myöhemmin poistettu.

VASEMMALLA: Sakastin oven uritettu tammivedin, jossa on kromatut kiinnikkeet.

YLLÄ OIKEALLA: Yksityiskohta kerhuhuoneisiin johtavan oven soittokellosta.

OIKEALLA: Kirkkosalin oven pitkässä tammivedin on kiinnitetty oveen pronssiholkeilla.

VASEMMALLA:
Tyypillinen nauhaikkuna, jossa ulkopuite ja välikarmi on maalattu ruskeaksi.

OIKEALLA: Kolmiosainen ikkunanauha, jossa sivusaranoidut ikkunat avautuvat sisäänpäin.

9.5 Ikkunat

Rakennuksen ikkunat ovat alkuperäisiä Veitsiluoto Oy:n tehtaalla valmistettuja puuikkunoita. Ne ovat kaksinkertaisia sisään- ja ulospäin avautuvia MS-ikkunoita. Sisäpuitteet ovat valkoiset ja ulkopuitteen ulkopuolelta valkoisia tai vaaleanruskeita.

Ikkunavariaatioiden lukumäärä on suuri. Tyypillisin huoneen ikkuna on kaksiosainen pystyikkuna, jossa on tuuletusikkuna sivulla. Ikkunapenkki on yleensä mosaiikkibetonia. Ulkopuolella vesipelti on maalattu ruskeaksi.

Ikkunatyyppeihin kuuluu myös vaakasuuntaiset nauhaikkunat, kirkkosalin korkeat ikkunat sekä seurakuntasalin aulan suuri viisikulmainen maisemaikkuna.

Kiinteitä lasitiili-ikkunoita ovat länsijulkisivun risti-ikkuna sekä pohjoispäädyssä korkea ja kapea ikkuna pääoven yläpuolella. Ne on toteutettu Insulax-lasitiilillä.

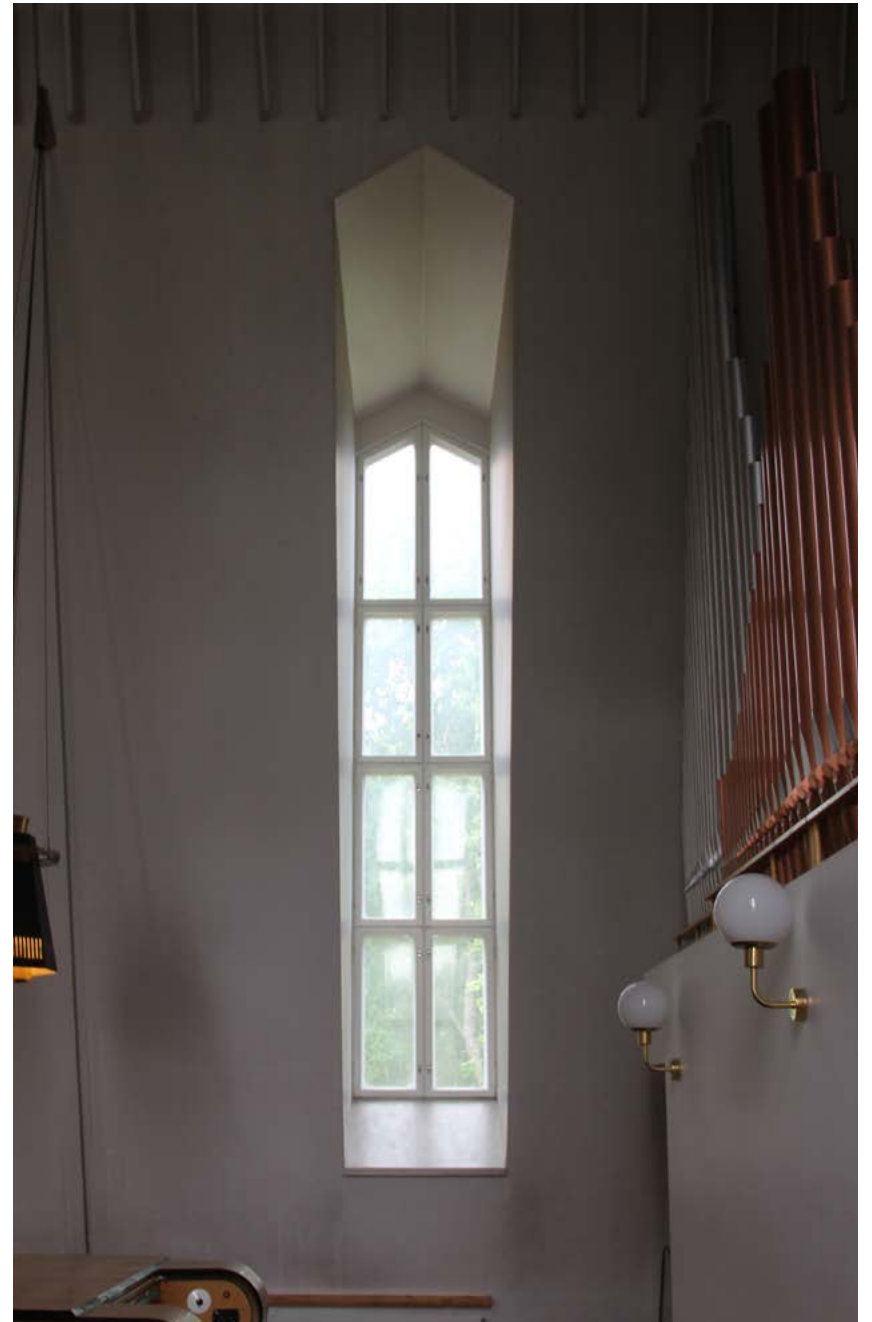
Kirkkosalin vino ikkunapenkki.

Ikkunan alareuna ensimmäisen kerroksen aulasta.

VASEMMAL-
LA: Kirkkosalin
yläikkunat on
toteutettu katto-
lyhtyinä jyrkkään
lappeeseen.
Kahdeksanruutui-
set ikkunat ovat
puurunkoisia.

OIKEALLA: Kirk-
kosalin yläikkuna
antaa epäsuoraa
luonnonvaloa sy-
vennyksen seinien
kautta. Voimak-
kaasti viistetty ikku-
napenkki on tehty
mosaiikkibetonista.

YLLÄ VA-
SEMMALLA:
Seurakunta-
kodin siiven
pohjoisjulki-
sivun kahden
kerroksen
ikkunat.

Seurakunta-
salin ikkunat,
ulkopuolelta.

YLLÄ OIKEAL-
LA: Porras-
huoneen
ikkunat ulko-
ja sisäpuolelta

Seurakunta-
salin ikkunat,
sisäpuolelta.

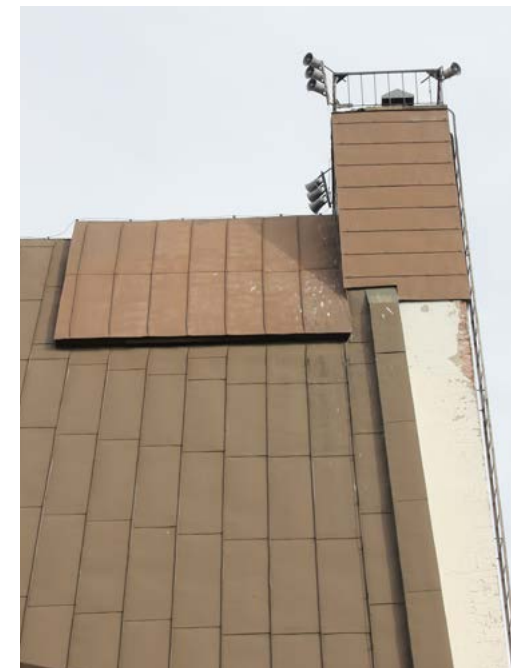
Etualalla on sakastin loiva räystäätön satulakatto. Taustalla on kirkkosalin vesikaton läntinen lape. Rappausvauriot osoittavat vesikaton ongelmakohtat.

Kirkkosalin katon räystääs päättyy kaarevaa nostoon.

Ikkunalyhdyt on pellitetty vesikattomateriaalilla. Puurunkoiset ikkunat ovat hienoisessa syvennyksessä.

Altтарin yläpuolinen kattoikkuna on peitetty. Sen vieressä oleva savupiippu on kylmillään.

Sadevesisyöksyt ovat alkuperäisiä ja reilusti mitoitettuja. Vesi päättyy useimmiten pihalle.

Vesikatto

Kirkkosalin vesikatto on korkea ja jyrkkälapeinen. Katemateriaalina on ruskeaksi maalattu konesaumattu rivipelti. Sen sivulappeet näyttävät ulottuvat lähes maahan asti. Molemmilla lappeilla on viisi korkeaa ikkunalyhtyä. Sivulappeiden räystäät päättyvät hienovaraiseen nostoon.

Seurakuntakodin ja sakastin katto on loiva räystäätön satulakatto. Räystäälinjalla on julkisivulinjan ulkopuolelle sijoittuva kantikas vesikouru. Katemateriaalina on ruskeaksi maalattu konesaumattu rivipelti. Kattovarusteita ovat teräksiset lapetikkaat sekä tarkastuluukut. Katoilla ei ole lumiesteitä eikä kulkusiltoja.

Räystäskourut ovat vesikaton väriset. Kantikkaat syöksytorvet ovat valkoiset. Ne johtavat katoille kertyvät vedet pihalle tai pihanurmelle, jossa ei ole tarvittavia kallistuksia pois päin. Myös sadevesikaivoja on asennettu, mutta kokoojakaivosta ei ole tietoa.

Seurakuntasalin katto on loiva satulakatto, jonka vesikourut ulottuvat julkisivulinjan ulkopuolelle.

Seurakuntasalin aulan puuverhoiltu vetotanko.

10 Sisätilat, materiaalit ja kalusteet

10.1 Tilojen käyttötarkoitukset

Veitsiluodon seurakuntatalon tilat muodostuvat kirkollisista toimitiloista sekä seurakuntalaisten kerhotoiloista aputiloiineen. Rakennuksen tilaohjelman yhtenä tavoitteena oli monikäyttöisyys. Tilojen rajapintoja on pyritty madaltamana arkkitehturin keinoin: siirtoseinillä, pylväskäytävillä sekä virtaavilla tilasarjoilla.

Monikäyttöisyys ja seurakuntalaisten epämuodollinen kohtaaminen ovat olleet johtoajatuksena myös suurissa aulatiloiissa, jotka on kalustettu oleskelua varten.

Ensimmäisen kerroksen tilat

Ensimmäisen kerroksen tiloista suurin ja hierakiassa arvokkain on kirkkosali eteistiloiineen. Siihen kytekyvät myös pohjoisii-ven työtilat - sakasti ja kokoushuone aputiloiineen. Seurakuntasali on rakennuksen toinen suuri kokontumistila, johon liittyvät keittiötilat ovat tehneet siitä monikäyttöisen.

Lehteri

Kirkkosalin eteisen yläpuolinen lehteri rakennettiin kuorolle, kanttorille sekä urkukoneistolle. Lehterin etuosassa on kirkkosalia kohti portaittain laskeutuva lattia. Urkukoneiston on sijoitettu väliseinän yläpuolelle tehdyn urkufasadin taakse.

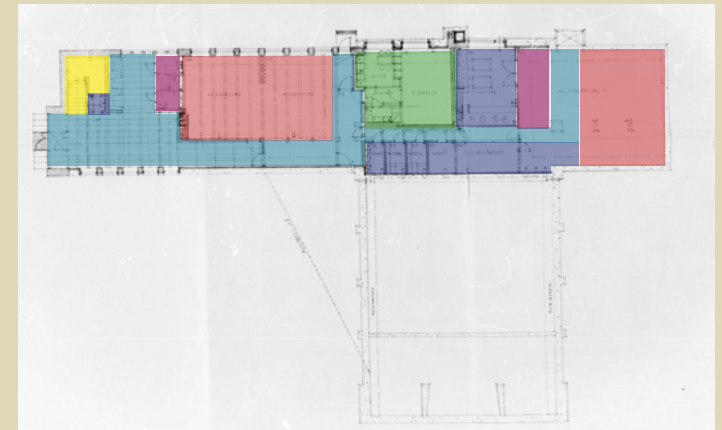
Kellarikerroksen tilat

Kellarikerros on kirkkosaliin verrattuna vähemmän muodollinen ja sen käyttö painottui harrasteisiin. Vaikka kysesessä on osin maanalaista tilaa, on alkuperäisissä huoneissa täyskorkeat ikkunat eikä kellarimaista tunnelmaa juuri synny. Myöhemmin tarpeettomaksi tullut polttoainevarsto muutettiin toiseksi harrastetilaksi ja saunaosastoksi.

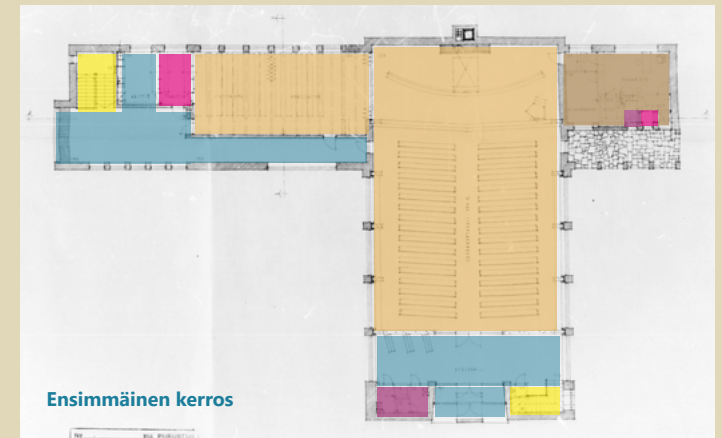
Tilojen käyttötarkoitukset

- Kokontumistila*
- Harrastetila*
- Eteinen tai käytävä*
- Porrashuone*
- WC, pesu- tai saunatila*
- Asuinhuoneisto*
- Työtila*
- Keittiö*
- Varasto tai tekninen tila*

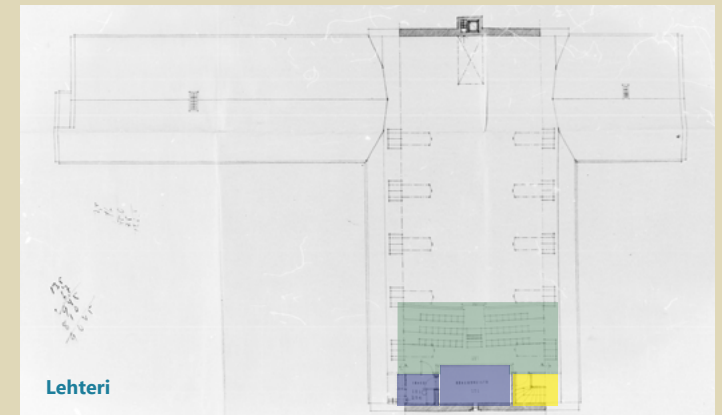
K

1

2

Kaavio tilojen käyttötarkoituksista syksyllä 2025. POHJAKUVA: Kemin kaupungin rakennusvalvonnan arkisto

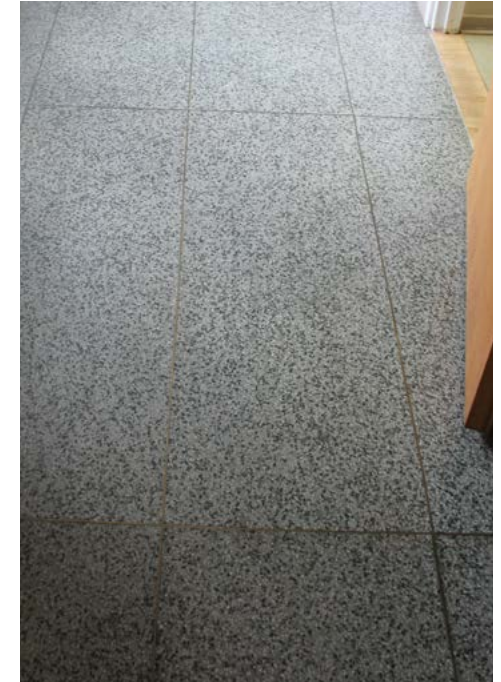
Seurakuntasalin viherharmaa vinyylilaatta.

Tasalimimtetty tiillaatta kirkkosalin aulassa

Ruskea 1980-luvun Hovi-ilaatta kirkkosalissa.

Mosaiikkibetonilattia seurakuntasalin aulassa. Pinta on jaettu ruutuihin messinkilistoilla.

10.2 Lattiat

Rakennuksen kaikki lattiat lehteriä lukuun ottamatta on tehty betonilattian päälle. Lehterin portaittain korotetussa lattiassa on puurunko.

Alkuperäisiä lattiamateriaaleja ovat käytävien ja portaiden mosaiikkibetoni, kirkkosalin aulan tiillaatta sekä seurakuntasalin ja kerhohuoneiden viherharmaa vinyylilaatta. Alkuperäisiä ovat myös saniteettitilojen kuusikulmaiset Pukkila-laatat.

Kirkkosaliin sekä sakastiin on vaihdettu ruskea Hovi-vinyylilaatta vuonna 1982. Alkuperäisessä suunnitelmassa niiden oli määrä olla eteisen tavoin kiviaineisia lattioita. Kustannussyistä materiaaliksi vaihdettiin linoleumi, joka kärsi kosteusvaurioista ja kulutuksesta.

Samanaikaisen laajennusosassa ja uusituissa tiloissa on vinyylimatto. Myöhemmin uusittua keraamista laatoitusta on kirkkosalin aulan WC-tiloissa. Asuinhuoneiston keittiöön ja eteiseen on 2000-luvulla asennettu sauvaparkettia

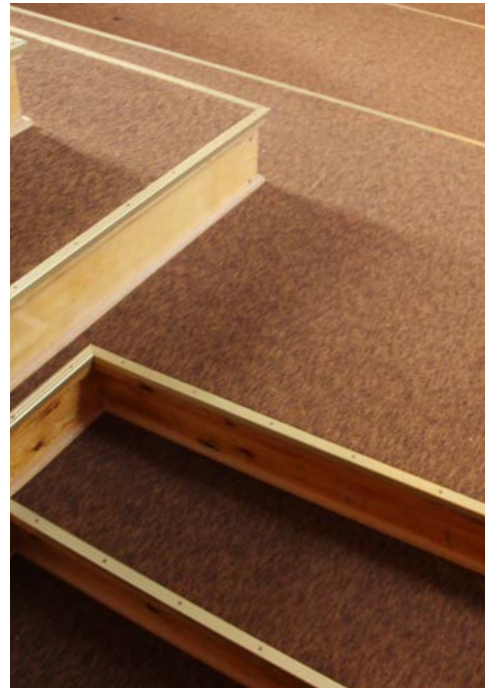
Lakattu sauvaparketti asunnon keittiössä.

Harmaa vinyylimatto asunnossa.

Pukkilan kuusikulmainen lattialaatta WC:ssä

Lehterin neulehuopalattia on lisätty vuonna 1982 lautalattian päälle.

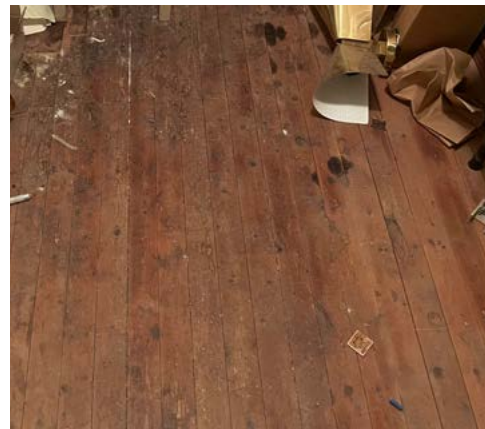
Punainen vinyylimatto saunaosastolla ja laajennusosan kerhohuoneessa.

Ruskea vinyylimatto keittiössä.

Kellarikäytävän maalattu betonilattia.

Petsilakattu lautalattia sähköpääkeskuksessa.

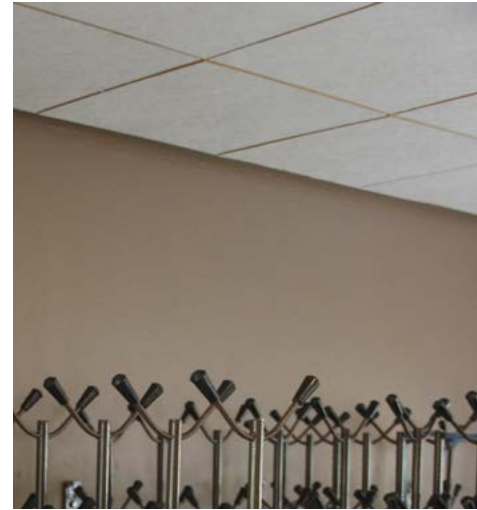
Urkurin huoneen lautalattia.

Uusittu neliölaatta WC:ssä

Kirkkosalin katto muodostuu sivuseinien liittymäkohtaan.

Kellarikerroksen naulakkoeteisen akustoitu alakatto on 1980-luvun kerrostumaa.

Kirkkosalin eteisaulan alas laskettu Soundex-akustiikkakatto on tehty perforoidusta puukuitulevystä.

10.3 Sisäkattot

Alkuperäiset sisäkattot ovat paikalla valettujen teräsbetonisten alapalkkilaattojen tasoitettuja ja maalattuja alapintoja. Palkkien jäsentämä rakenteellisuus oli arkkitehtuurin keskeinen teema ja se on säilynyt osittain. Alkuperäisiä ovat myös tasoitetut ja maalatut yläpalkkilaattakattot sakastissa, naulakotiloissa ja keittiössä.

Kellarikäytävän maalattuun betonikattoon on ripustettu lämpöputkistoja.

Saunaosaston paneloitu alakatto.

Kellarin kerhuhuoneen alakatto on tehty puukuitulevyistä ja mäntyrimoista.

Sakastin tasoitettu ja maalattu alakatto. Tilassa on yläpalkkilaatta.

Kerhuhuoneen katossa on sisäpuolinen harja, jonka keskiosa on verhoiltu 1980-luvulla.

Keittiön tasoitettu ja maalattu alakatto. Tilassa on yläpalkkilaatta.

1980-luvun peruskorjauksessa seurakuntasalin ja kerhuhuoneen alakattojen keskiosiin tehtiin alasaskut. Kellarikerroksen naulakkotilaan ja käytävään tehtiin uudet akustoivat alakatot. Akustiikkalevyjä lisättiin myös palkkien väleihin.

Kirkkosalin aulan alakatto on tehty perforoidusta 50x50 Soundex-levystä. Kirkkosalissa alakatto on kapea selkärankamainen laki, jota jäsentävät seinäpilareiden yhtymäkohdat. Kellarin laajennusosan saunatiloissa on paneloidut alakatot. Kerhotilassa alakatto on tehty puukuitulevyistä ja mäntyrimoista.

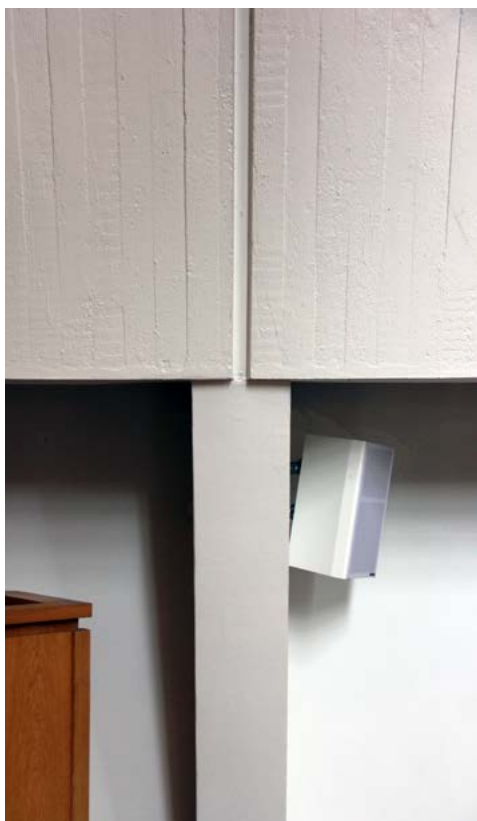
Ensimmäisen kerroksen aulassa on avoin sisäharja. Rakenne on jäykistetty teräksisillä vetotangoilla, joissa on puuverhoilu.

Ensimmäisen kerroksen seurakuntasalissa palkiston keskiosassa on alas laskettu akustiikkakatto.

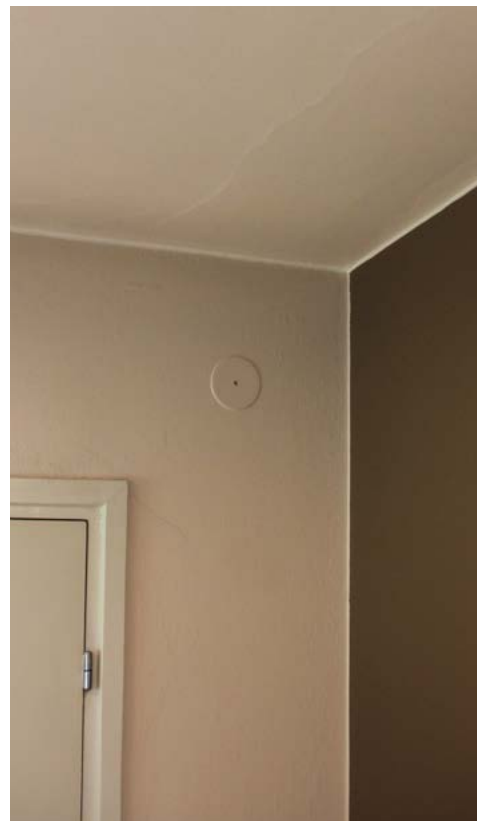
Kellarikerroksen aulassa ylälaattaa kannattava betonipalkisto on näkyvillä. Palkkien väleissä on akustiikkalevyt.

Kirkkosalin seinissä näkyy pystysuuntaisten valumuottien jäljet. Seinät on maalattu valkoiseksi.

Seurakuntasalin korokkeen takana on pyöreiden saviputki-ikkunoiden rivistöt.

Tasoitettu ja maalattu tiiliseinät ovat sävyiltään ruskeita ja valkoisia.

Seinäpintoja on myöhemmin päällystetty maalatulla lasikuitutapetilla.

10.4 Seinät

Muurattujen ulkoseinien sisäpinnat on yleisesti tasoitettu ja maalattu. Betoniseinissä valumuottien jäljet on jätetty näkyviin maalipinnan alle. Ulkoseinissä on neliskulmaisista ja pyöreistä lasitiilistä tehtyjä valoaukkoja.

Väliseinät ovat pääosin puolenkiven vahvuisia tiiliseiniä. Alkuperäiset seinäpinnat on tasoitettu ja maalattu tai puhtaaksimuurattuja. Rankarakenteisia seiniä on vähän ja ne sijaitsevat aputiloissa.

1980-luvun peruskorjauksessa sisäseiniä on päällystetty maalatulla lasikuitutapetilla. Ruskeat värisävyt ovat tämän aikakauden kerrostumaa.

Märkätilojen, keittiöiden ja WC:en seinälaatoitukset ovat 1980-luvulta tai sitä uudempiä. Laatoitukset ovat yleensä valkoisia, myöhemmin on käytetty myös harmaita laattoja.

Kellarin 1980-luvun laajennusosan kerhotilassa ja saunaosastolla seinät on verhoiltu vaakasuuntaisella mäntypaneelilla ja käytävässä on maalatut kalkkihiekka-kiviseinät. Kellarin alkuperäisissä tekniikkatiloissa, varastoissa ja käytävillä on kalkkisiveltäviä tiili- ja betoniseiniä.

Rakennuksessa käytetty listoitus on yksinkertaista, mutta huolellisesti toteutettua. Jalkalistat uusittiin 1980-luvulla.

Porrashuoneen tasoitetut seinät on maalattu puolikiiltävällä öljymaalilla.

Kellarikerroksen kerhuhuoneen puhtaaksi muurattu punatiilliseinä.

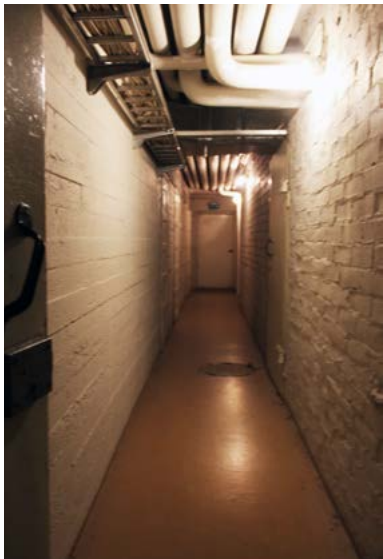
Tasoitettu ja maalattu betonipilari kerhuhuoneen ja sivukäytävän välissä.

Kirkkosalin WC-tilojen seinien alaosaan on lisätty harmaa laatoitus.

Kirkkosalin lehterin maalattu betoni-seinä.

Kellarikäytävän vasen seinä on betonia ja oikea seinä tiilitä.

Kellarin laajennusosan kerhuhuoneen vaakaneloitu seinä.

Kellarin laajennusosan käytävän maalattu kalkkihiikkakiviseinä.

Sauna-osaston pukuhuoneen vaakasuuntainen mäntypanelointi.

Saunan pesuhuoneen valkoinen seinälaatoitus.

Aulan ja kirkkosalin ikkunalliset väliovet ovat kohteeseen suunniteltuja ja valmistettuja tammiviiluvia.

Aulan ja kirkkosalin välisten ovien lasiaukot on kehystetty mustalla metallilistalla. Oveissa on tamminen lautasvedin ja kromattu pitkäsalpa.

Kirkkosalin tuulikaappi.

10.5 Väliovet

Seurakuntataloon suunnitellut ja tilaustyönä valmistetut väliovet muodostavat merkittävän osan interiöörien arkkitehtuurista. Suurimpia kokonaisuuksia ovat eteisten ja kirkkosalin moniosaiset tammiovet.

Muut alkuperäiset väliovet ovat viilupintaisia ja tai valkoiseksi maalattuja laakaovia. Lasitetuissa ovissa on käytetty kirkasta kuviolasia. Helat ja painikkeet ovat pääosin alkuperäisiä.

Erikoisovia ovat seurakuntasalin jakamisen mahdollistavat paljeovi sekä keittiön heiluriovi.

Kellarin laajennusosan ovet ovat 1980-luvun MDF-pintaisia laakaovia. Kellarivarastoissa ja -käytävällä on säilynyt alkuperäisiä peilliovia.

Kirkkosalista sakastiin johtava tammiviiluovi.

Kellarikerroksen tuulikaapin lasitetut tammiovet.

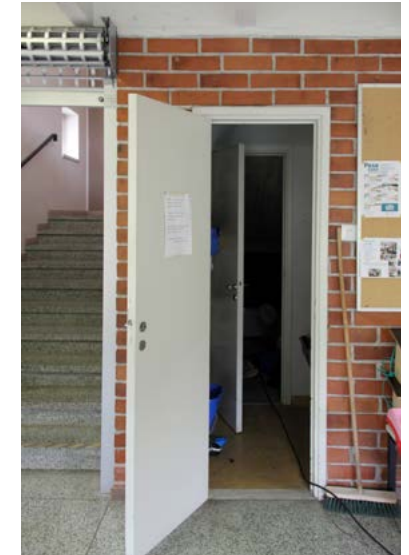
Seurakuntasalin paljeovi.

Keittiön tarjoilutilan ja seurakuntasalin välissä on heiluriovi.

Alkuperäinen viilupintainen WC:n väliovi.

Aputiloissa on puurunkoiset laakaovet.

Kellarin tekniikka- ja varastokäytävällä on 1950-luvun puisia pelioivia.

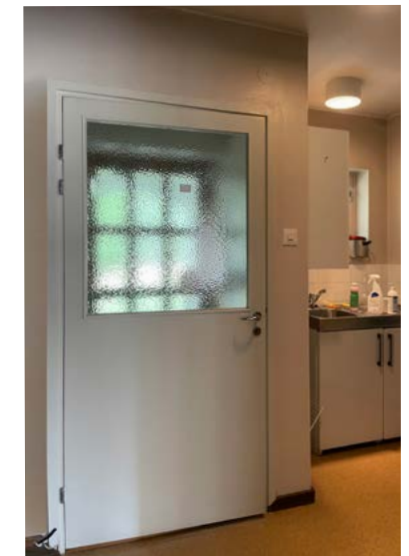
Saunan ja pesuhuoneen välinen pystypaneloitu puuovi.

Laajennusosaan johtavan sisäänkäynnin ovisarja.

Kellarin laajennusosan 1980-luvun laakaovia.

Lasitettu väliovi sakastin tuulikaapista.

Kirkkosalin kattoon on ripustettu kahdeksan suurta valaisinta, joiden mustan ja kullikkaan ulkokuoren sisällä on kullatut lieriövarjostimet.

Kuorin yläpuolella ollut kattoikkuna on korvattu keinovalaisimilla.

Sivulaipioihin on sijoitettu seinän alaosaan valaisevat jonovalaisimet.

Sivulaipioihin on sijoitettu seinän alaosaan valaisevat jonovalaisimet.

10.6 Valaistus, valaisimet ja sähkökalusteet

Rakennuksen sähköjärjestelmää on uusittu 1980-luvun peruskorjauksessa ja täydennetty myöhemmin tarpeen mukaan. Tästä huolimatta alkuperäisiä valaisimia, valaistustapoja ja sähkökalusteita on säilynyt runsaasti ja valaisinten osalta ne muodostavat edelleen vallitsevan kerrostuman.

Valaistus on pääosin ylhäältä tulevaa yleisvaloa, jota on täydennetty seinävalaisimilla. Epäsuoraa valaistusta on käytetty muun muassa kirkkosalin sivuseinillä. Alttarin yläpuolelta poistetun kattoikkunan valo on korvattu alttarin seinää valaisevilla kohdevaloilla.

Näyttävimmät valaisimet ovat kirkkosalissa, johon on ripustettu kymmenen kartion muotoista valaisinta. Ne ovat arkkitehti Larkaksen suunnittelemat ja Itsun Oy:n valmistamat kullikkaat versiot Taito-malliston valaisimista. Arkkitehti on lisännyt valaisimen yläosaan orjantappurakruunut.

Muissa tiloissa on arvokkaita Lisa Johansson-Papen suunnittelemia Orno-opaalilasivalaisimia sekä messinkivalaisimia. Rakennuksesta löydettiin myös Paavo Tynellin suunnittelemaa K 8-1/2 -seinävalaisimia sekä arvokas Senator-jalkalamppu, joiden alkuperäistä sijaintia ei pystytty määrittämään. Alkuperäisessä suunnitelmassa käytävävalot olivat mallia Itsu AE20/22.

Lähikuva kirkkosalin valaisimesta

Yki Nummen suunnittelema Orno valaisin 971-135/30 valkoisella varjostimella on 1970-luvun valaisin.

Sakastin messinkinen saucer-tyyppinen 1950-luvun kattovalaisin on tunnistamaton malli.

Idmanin uppovalaisin tuulikaapin alakatosta.

Lisa Johansson-Papen kattovalaisin Stockmann / Orno

Lisa Johansson-Papen kattovalaisin "Sipuli" vuodelta 1950 toisen kerroksen aulasta.

Malli 70-013 Stockmann Orno Opal kattovalaisin 1950-luvulta.

Lehterin seinävalaisimet ovat Ornon 1970-luvun tuotantoa.

Kerhotiloissa alakatopalkkien väleihin on lisätty loisteputkivalaisimia.

Liisa Johanson-Papen suunnitelma jalkalamppu "Senator".

Kaksi Paavo Tynellin suunnittelemaa messinkistä K 8-1/2 seinävalaisinta sähköpääkeskuksen lattialla.

Sähköpääkeskus sijaitsee kellarikäytävän varrella.

Ryhmäkeskus seurakuntasalin keittiössä.

Seurakuntasalissa on äänentoistojärjestelmä. Kuvassa vanha kaiutin.

Kirkkosalissa on uusittu äänentoisto.

Kirkkosalin seinälle on ripustettu käsiokulolaitteita.

Sähkökalusteet

Rakennuksen sähköpääkeskus sijaitsee kellarissa. Ryhmäkeskuksia on sakastissa, keittiössä, ala-aulessa ja asunnossa. Kaapelointi kulkee pääosin uusien alakattojen suojissa ja seinärakenteissa. Sisätiloihin ei ole lisätty johtokouruja tai sähköpieliä. Rakennuksen äänentoistojärjestelmä on uusittu 1982 peruskorjauksessa. Sähkö-

kalusteita on uusittu paikallisesti tarpeen mukaan ja siksi alkuperäisiä 1950-luvun koskettimia ja katkaisimia on säilynyt käytössä. Myös kirkkosalin alkuperäinen järeä valo-ohjauslaite on käytössä. 1980-luvun peruskorjauksen kerrostumaa edustavat loisteputkivalaisimet ja niiden katkaisimet.

1950-luvun kierrettävä valaisinkatkaisija kehotilassa.

1950-luvun kierrettävä valaisinkatkaisija kehotilassa kellarissa.

Vanha madottomaton pistorasia.

1950-luvun valaisinkatkaisija urkutilassa.

1980-luvulla uusittu kaksiosainen valaisinkatkaisija.

Asunnossa on vanha istuma-amme. Ammeen päällä on poistoventtiili.

WC-istuimet on uusittu 1980-luvulla.

Sakasatin käsi pesuallas ja vipuhana ovat myös 1980-luvun vesikalusteita.

Kirkkosalin lämpöpatteri on uusittu.

Tuulikaapissa on alkuperäinen patteri, jonka putkitus on uusittu.

Lämmitys, ilmanvaihto ja vesikalusteet

Rakennuksessa on vesikiertoinen lämmitys, joka on kytketty kaukolämpöverkkoon. Lämpöverkossa on kolme piiriä, joista yksi on kirkkosalin lattialämmitys. Lämmönvaihdin on sijoitettu kellarin, josta vanha keskuslämmityskattila on poistettu. Alkuperäisiä levyjä pattereita on laajasti käytössä. Niiden lisäksi on 1980-luvulla asen-

nettu uusia. Rakennuksessa on pääosin painovoimainen ilmanvaihtojärjestelmä, johon liittyy käsi käyttöiset poistoventtiilit. Kirkkosalissa ja kellarin laajennusosassa on koneellinen tuloilmajärjestelmä. Ilmanvaihtokone sijaitsee lämpökeskuksessa. Keittiössä ja sakastissa on paikallinen poistopuhallin. Rakennuksen vesikalusteet ovat pääosin 1980-luvun kerrostumaa.

Kellarikerroksen käytävän lämpöpatteri on sijoitettu aikakauden tavan mukaan seinäsyvennykseen.

Lämpökeskuksen kattilalaitos on vaihdettu lämmönvaihtimeen. Tilaan on sijoitettu myös ilmanvaihtokone.

Laajennusosan kerhotilassa ilmanvaihtokanava on sijoitettu kattolaipioon.

Käsisäätöinen ilmanvaihtoventtiili kellarissa.

Kirkkosalin virsitaulu on tehty yhtenäiselle mänty-puulevyllle.

Alttarilaite on pelkistetty. Alttaripöydän vankkaa puutasoa kannattelevat mustat suorakulmaiset jalat. Polvistumistaso on verhoitu punaisella sametilla.

Arkkitehti Veikko Larkaksen suunnittelema virsitaulu on siirretty seurakuntasaliin.

Seurakuntasalin lukupulpetti on siirretty rakennukseen 1980-luvun puolivälissä. Vasemmalla on piano ja oikealla kirkkosalista siirretty puuveistos.

10.7 Kalusteet

Kirkolliset kalusteet

Arkkitehti Veikko Larkaksen Veitsiluodon seurakuntataloon suunnittelemat kirkolliset kalusteet ovat rakennuksen arkkitehtuurin mukaisesti pelkistettyjä. Alttarirakenteet ja kirkonpenkit ovat Oulun Puukaluste Oy:n valmistamia. Kalusteet ovat pääosin säilyneet rakennuksessa, vaikka niiden paikkoja on vaihdettu.

Keskeisiä rakennukseen suunniteltuja kalusteita ovat alttaripöytä, virsitaulut, kirkonpenkit ja lukupulpetit. Niiden lisäksi tiloissa on kirkossa yleisesti käytettyjä kynttelikköjä. Kastemalja on siirretty Rytikarin kokoontumistilaan.

Kuorin lähetyssyntteliköllä on puinen kolmijalka.

Kirkonpenkit ovat keveitä ja siirrettäviä. Selkänojassa on yksiker-
tainen virsikirjateline. Istuinpehmuste on lisätty myöhemmin.

Tammipuinen lukupulpetti on arkkitehti Aarne Larkaksen suunnittelema alkuperäinen kaluste. Sen äänentoisto on uusittu.

Alttarin polvistumiskaide edustaa samaa tyyliä penkkien kanssa. Sillä on musta putkirunko ja puukaiteet on verhoiltu punaisella.

Alkuperäinen kääntyvä naulakko kellarin vaateillassa.

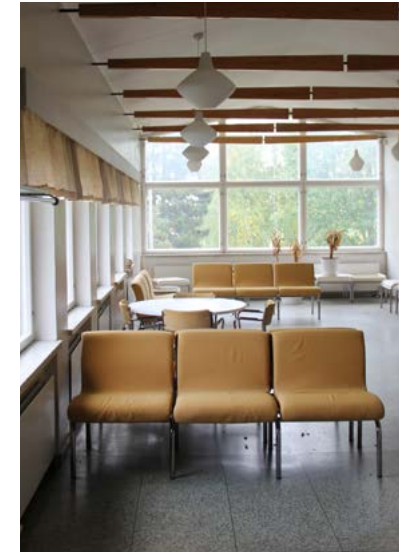
1950-luvun nahkaverhoillut Pala-istuimet kellarikerroksen aulassa.

Valkoiseksi maalatut osin alkuperäiset keittiökaluasteet asunnossa.

Seurakuntasalin keittiön alkuperäiset laatikostot.

1980-luvun TM-100 istuinryhmät seurakuntasalin aulassa.

Muut kalusteet

Seurakuntatalon alkuperäisiä kiintokalusteita ovat yleisöaulojen naulakot, keittiökaluasteet ja asuinhuoneiston kaapistot. Irtokalusteista merkittävin kokonaisuus on rakennuksen alkuperäiseen kalustukseen kuuluneet Ilmari Tapiovaaran käsi-

nojalliset Domus-tuolit, joita rakennuksessa on säilynyt useita. Samaa aikakautta edustavat Alvar Aallon jakkarat ja lastentuolit. Artek-kalusteita hankittiin arkkitehti Larkaksen ehdotuksen mukaisesti. Aulatilojen istuskeluryhmät ja seurakuntasalin istuimen ja sakastin kalusteet on uusittu 1980-luvulla.

Ilmari Tapiovaaran Domus-tuoli, Artek 1946

Alvar Aallon 1935 suunnitteleman N65-tuolin lapsimalli

Alvar Aallon vuonna 1936 suunnittelema 60-jakkara

Lapsen tuoli Jysky, SOK Vaajakalustetehtäjä Oy 1960-1979

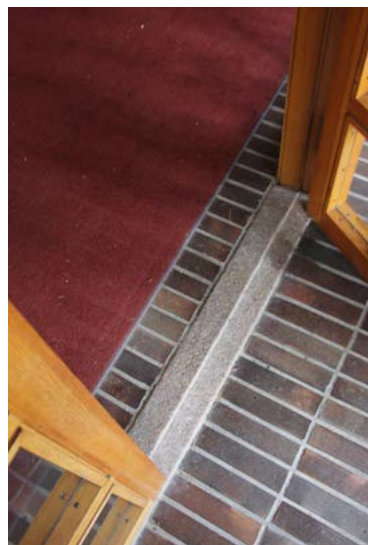
Kari Asikaisen Kari-tuoli, Martela 1969

Kari Asikaisen Kari-pöytä, Martela 1969

Arkkitehti Veikko Larkaksen kohteeseen suunnittelema naulakko kirkkosalin eteisaulassa.

Tuulikaapin ja eteisaulan välinen kynnyks on harmaata graniittia.

Kuusiosainen ulko-ovi on kohteeseen suunniteltu rakennusosa.

Ulkotaso on punaista graniittia. Ulko-ovi on kynnyksetön. Kupariset kiinnikkeet ovat patinoituneet.

Eteisaula

Seurakuntakeskuksen kirkkosaliin saavutaan idästä, korkealle kohovan ristipäädyn alta. Tulijaa on vastassa leveä poikittainen tilasarja: kiilamaisesti sisään ohjaava tuulikaappi ja sen takana rakennuksen koko leveyden mittainen eteisaula. Aula saa runsaasti luonnonvaloa ulko-ovista ja sivuseinien yläikkunoista.

Eteisaula on matala tila, jonka pääaiheen muodostavat suuret lasitetut ulko-ovet ja kirkkosaliin johtavat ovet. Tulijaan nähden vasemmalla ovat naulakot ja WC-tilat, oikealla on odotustilana toimiva alue, josta nousevat portaat lehterille. Portaita vastapäätä on toisessa maailmansodassa kaatuneiden veitsiluotolaisten muistotaulu.

Tilan tiililaattalattia, valkoisiksi maalatut seinät, naulakot, pyöreät lasitiiliaukot sekä portaikon seinällä oleva ristinmuotoinen lasitiili-ikkuna edustavat alkuperäisyyttä. Tilassa on alas laskettu akustoitettu alakatto. WC-tilojen kalustus ja pintamateriaalit on uusittu. Lattiälämmitys korvattiin vuonna 1982 lämpöpattereilla. Aulasta on poistettu puhelinkoppi.

Kirkkosalin tuulikaappi on leveä ja muodoltaan kiilamainen. Sen sivuseinät on verhoiltu mustalla liuskekivilaatalla. Lattiasa on punaruskea tiililaatta.

B

Kirkkosalin eteisaula lehterille johtavien portaiden edestä nähtynä. Vasemmalla on ulko-ovet ja oikealla kirkkosaliin johtavat ovet. Perällä on naulakot sekä WC:t.

Näkymä aulan itäpäädyistä naulakon takaa. Aulan alakatto on 1980-luvun kerrostumaa. Tiililaattalattia on alkuperäinen.

Aulassa on toisessa maailmansodassa kaatuneiden sankarivainajien muistotaulu. Taulu on siirretty nykyiselle paikalleen Veitsiluoto Osakeyhtiön tiloista.

VASEMMALLA: Eteisaulan kiinteät avonaulakot ovat alkuperäisiä kohteeseen suunniteltuja kalusteita.

OIKEALLA: Miesten WC:n etuhuone. Takaseinällä on pyöreät lasitiiliuukot. Seinän alaosan laatoitus on uusittu 2000-luvulla. Alakatossa on näkyviä kosteusvaurioita.

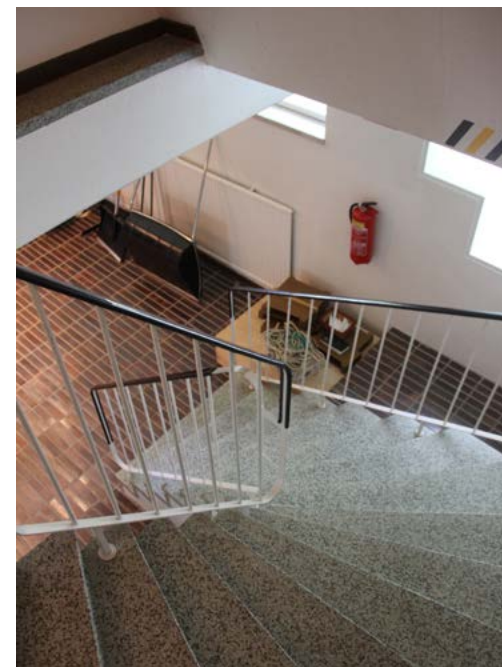

OIKEALLA: Pyöreistä kolmen tuuman saviputkista ja lasista muodostettu valoaukko.

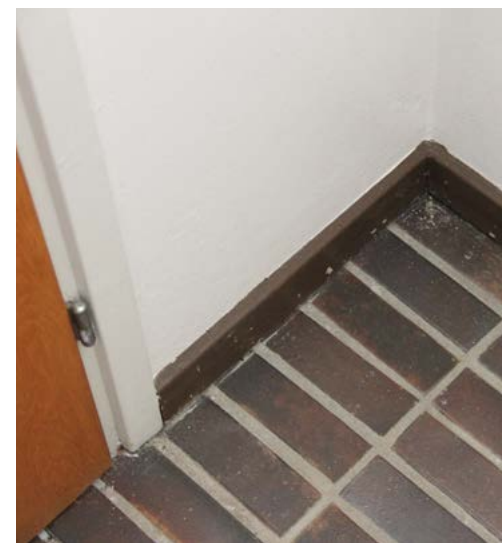
Mosaikkibetoniaskelmat on tuettu muuratun seinän päälle.

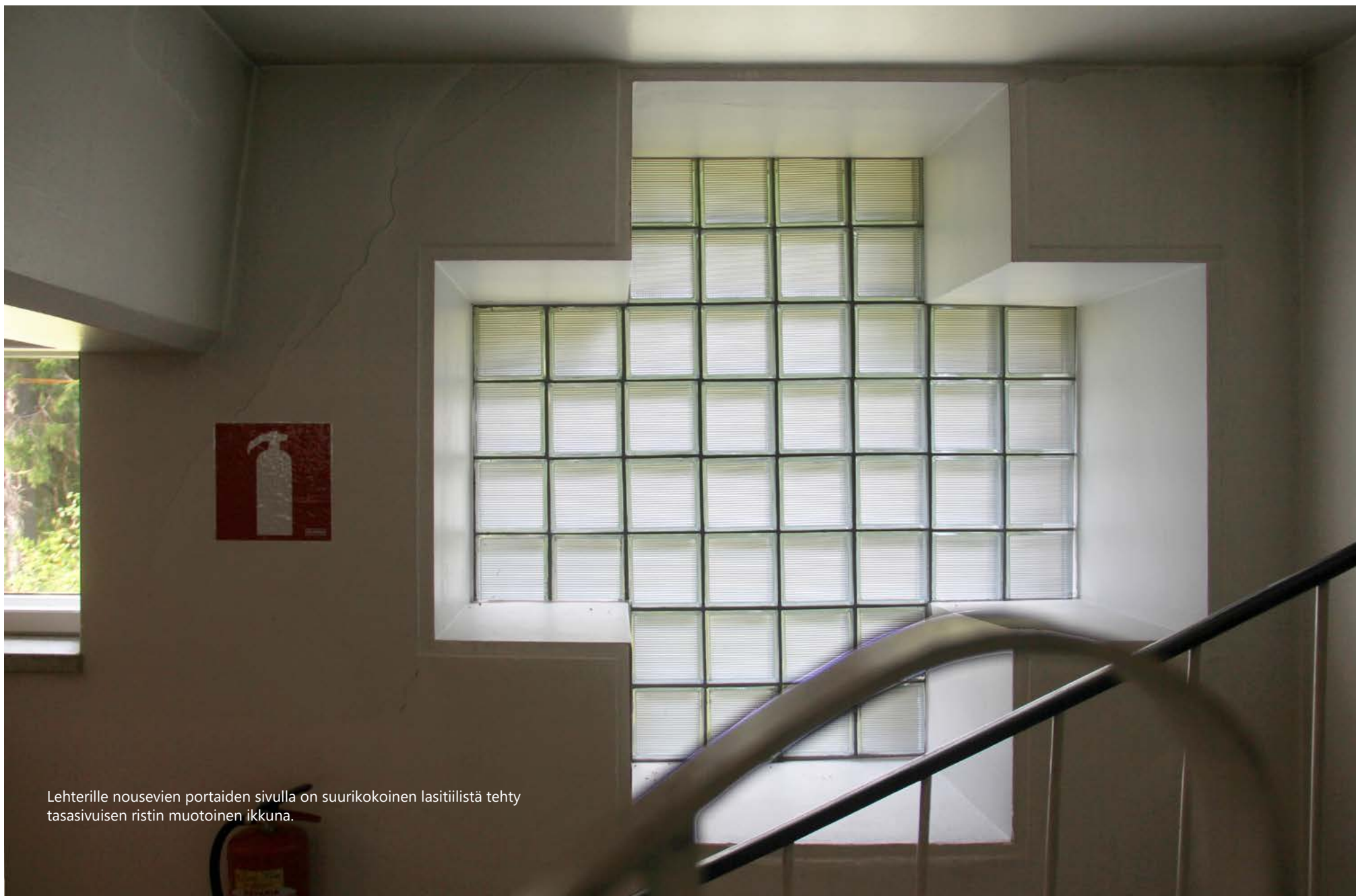

Lehteriltä alas laskeutuvat portaat.

VASEMMALLA: Lehterille nouseva kierreporras. Teräspinnakaide on aikakauden kerrostaloissa yleisesti käytettyä mallia. Oikeassa reunassa näkyvä komero oli alkuperäisessä suunnitelmassa puhelinkoppi.

OIKEALLA: Tiililaattalattia, seinän ja välion liittyminen sekä listoitus.

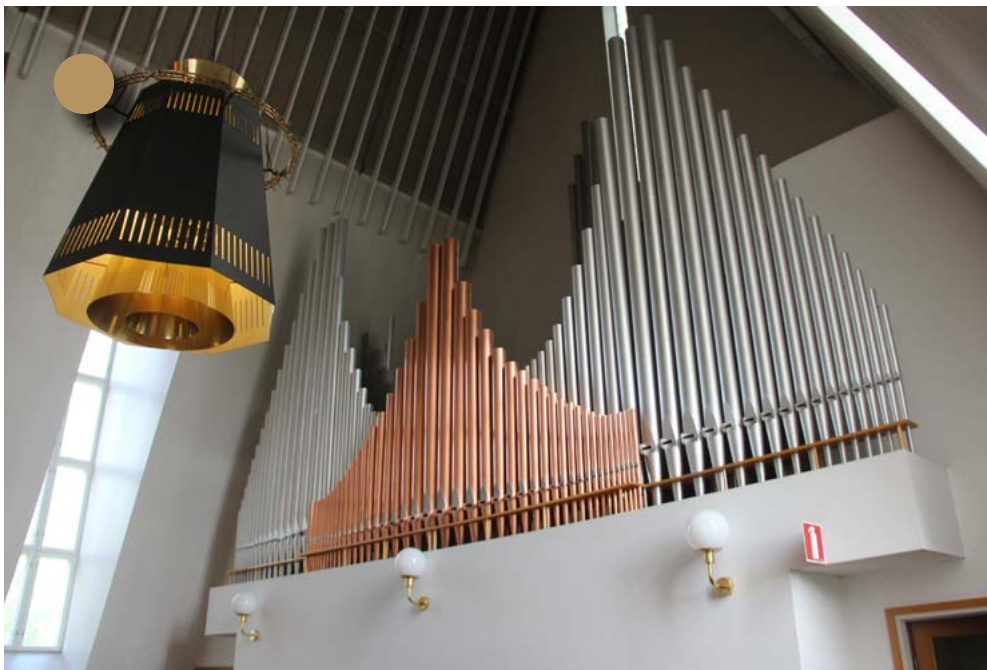

Lehterille nousevien portaiden sivulla on suurikokoinen lasitiilistä tehty tasasivuisen ristin muotoinen ikkuna.

C

Kirkkosali kuorin suunnasta nähtynä. Arkkitehtuurin pääelementtejä ovat luonnonvalo, monumentaalinen mittakaava ja rakenteellisuus.

Revontulia muistuttava urkufasadi myötäilee kirkkosalin sisäharjan muotoja.

Lehterin kaiteen keskellä on puiselle taustalle tehty metallinen lehtiristi.

Kirkkosali

Kirkkosali on korkea, ylöspäin sulkeutuva betoniholvi, jonka jyrkissä kattolappeissa on korkeat syvennyksiin sijoitetut ikkunat. Betoniseinien alaosat on "leikattu" auki siten, että maahan asti ulottuvat vinopilarit on jätetty näkyviin. Pilareiden välissä on valaistusta täydentävät nauhaikkunat.

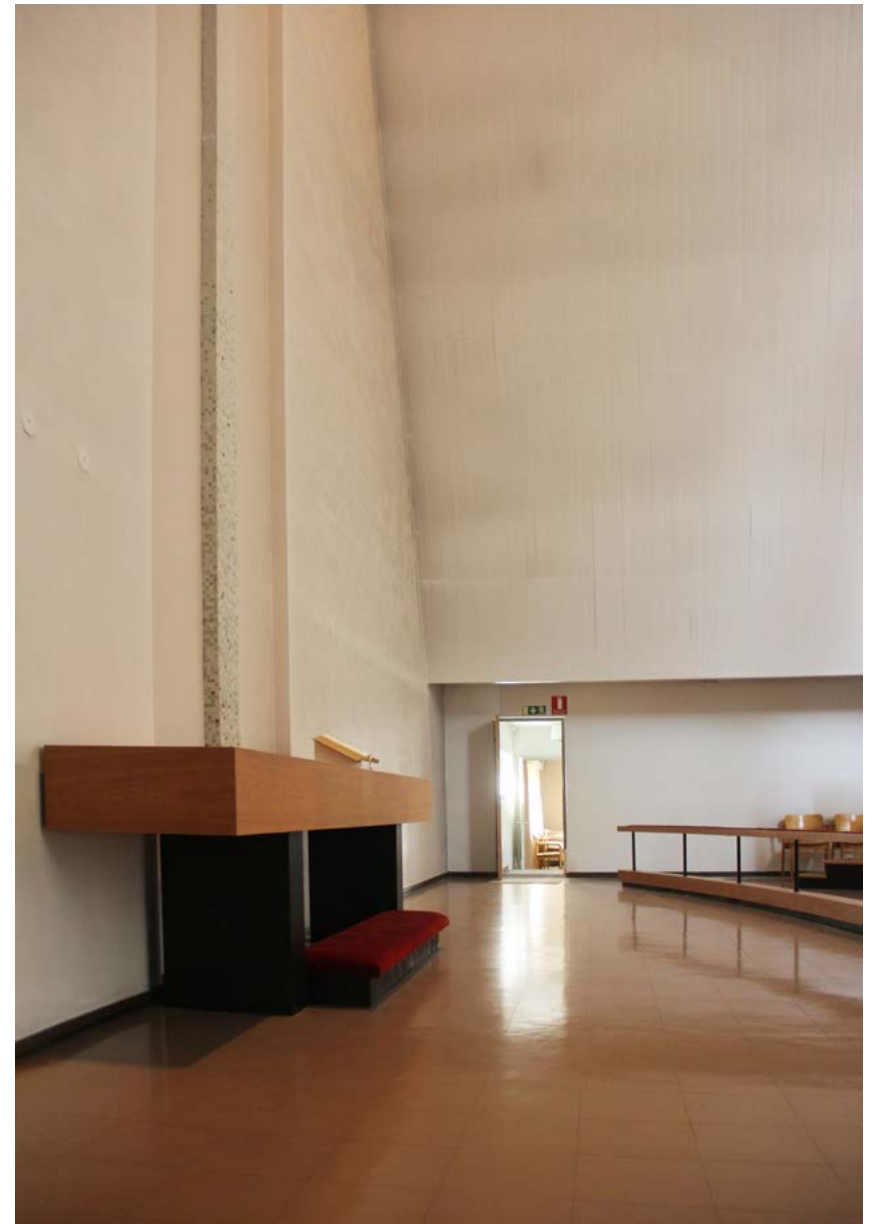
Katon yläosassa on pystyrimoitettu akustoiva osa. Pilareiden liitoslinja sisäkaton harjalla muodostaa selkärankamaisen rakenteen. Pohjoispäädyssä on kuorolehteri, jonka takana nousee kattoa kohti kurottuva urkufasadi.

Salissa on lehteri mukaan lukien 290 istumapaikkaa. Salin linoleumilattia on korvattu vinyylilaatalla vuonna 1982. Alkuperäisessä suunnitelmassa sen oli määrä olla samaa klinkkeriä kuin aulassa..

Näkymä aulasta kirkkosaliin.

Aulan ja kirkkosalin kuusiosainen väliovi.

YLLÄ: Kirkon alttari seurakuntasaliin ovelta. Perällä on sakastiin johtava ovi.

VASEMMALLA: Näkymä kirkkosaliin seurakuntasaliin johtavan oven suunnasta.

Kirkkosali lehteriltä nähtynä. Altarin yläpuolella ollut kattoikkuna on korvattu keinovalolla.

Matalat seinäsyvennykset korostavat kirkkosalin tilallista dynamiikkaa. Nauhaikkunoiden puurilät ja lämpöpattereiden verhoiluksi tehdyt puupenkit ovat vuoden 1983 lisäyksiä.

Vinojen betonipilareiden välisissä moduleissa on tilan syvyyttä korostavat valaisimet. Oikealla on ovi seurakuntasalin aulaan.

VASEMMALLA: Kirkkosalin kuorissa on pelkistetty alttaripöytä. Polvistumistaso ja alttarikaide on verhoiltu punaisella sametilla.

OIKEALLA: Penkkirivit ovat siirrettäviä ja muotoilultaan pelkistettyjä. Istuinpehmusteet on lisätty myöhemmin akustiikan parantamiseksi.

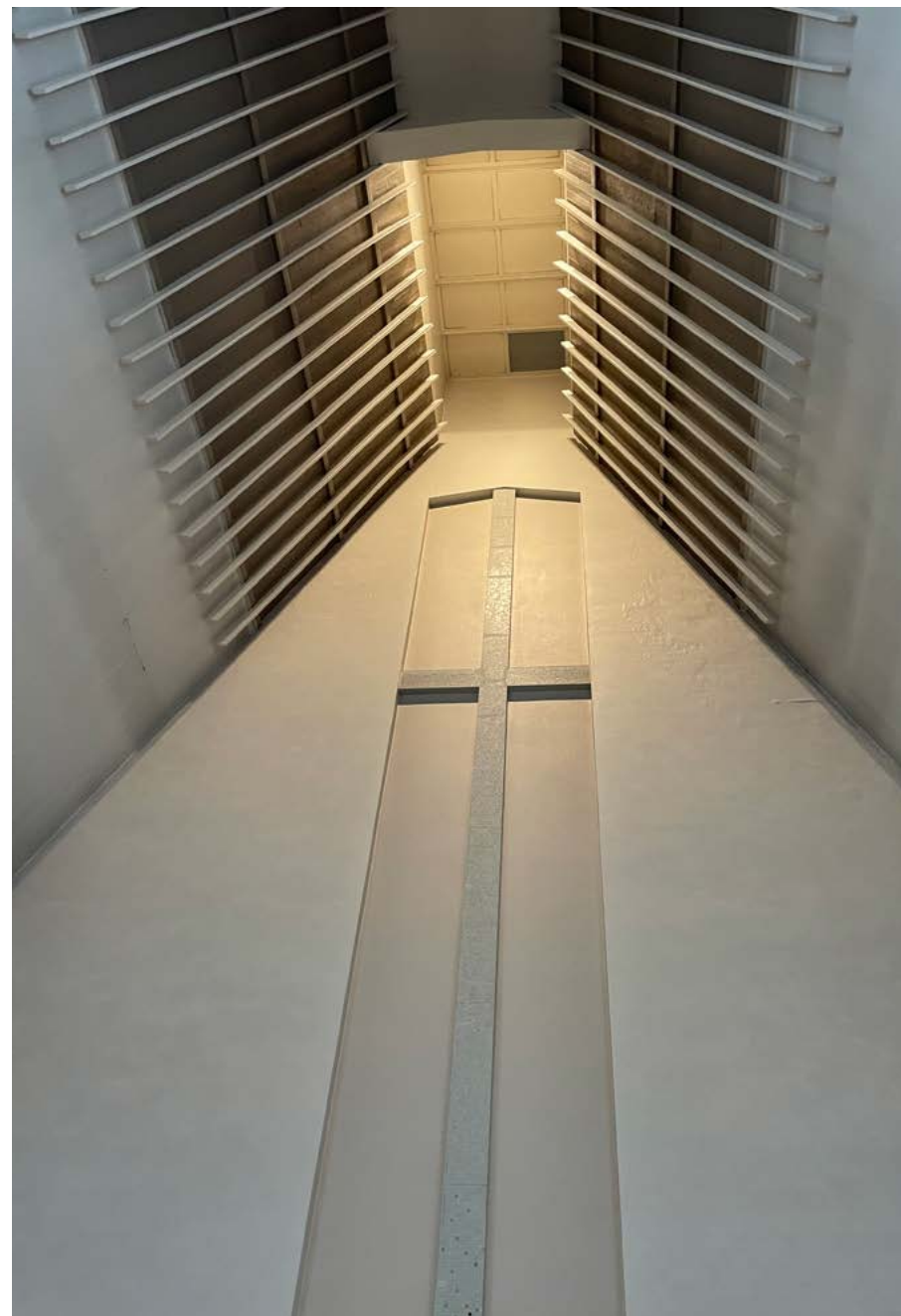

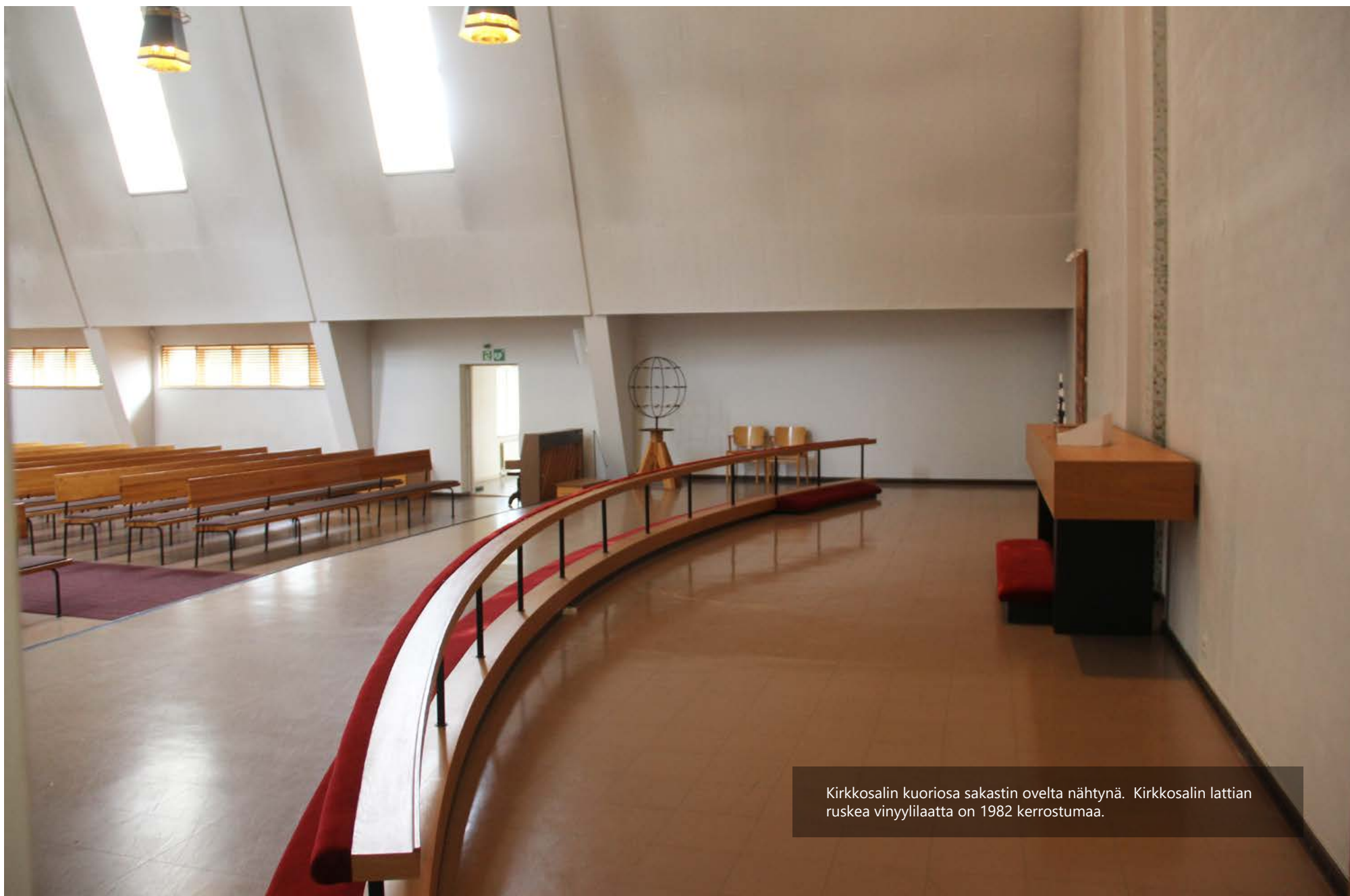
Kirkkosali sakastin suunnasta nähtynä. Edessä vasemmalla on lukupulpetti.

VASEMMALLA:
Kun puureliefi
siirrettiin pois
alttarilta, kattoa
kohti kurottau-
tuva mosaiik-
kiteos palautui
alttaritaulun
asemaan.
Risti pääl-
lystettiin
Karhula-littalan
pikkumosaikki-
laatoilla.

OIKEALLA:
Altтарin mosai-
iikkipintainen
risti nousi alun
perin kohti
avointa taivas-
ta. Kattoikkuna
korvattiin
1980-luvulla
keinovalaistulla
kattokomerolla.
Seinän yläosan
harmaat pinnat
ovat betonia.

Kirkkosalin kuoriossa sakastin ovelta nähtynä. Kirkkosalin lattian ruskea vinyylilaatta on 1982 kerrostumaa.

Kokoushuone on yleisilmeeltään seesteinen työhuone. Suurikokoiset etelään suuntautuvat ikkunat antavat tilaan runsaasti valoa. Väri- ja kalusterrostuma on 1980-luvun alusta.

Kirkkosalista siirrytään kokoushuoneeseen ja sakastiin kapeaa ikkunallista käytävää pitkin.

Kokoushuoneen perällä on aputiloihin ja ulko-ovelle johtava ovi. Huoneen yleisväri on ruskea.

Näkymä kokoushuoneesta kirkkosallin suuntaan. Käytävän lattia nousee kolme askelmaa.

Kokoushuone ja sakasti

Seurakuntakeskuksen lyhyessä länsisiivessä on kirkon henkilöstön työtilat. Sinne kuljetaan kirkkosalin etuosasta lähtevää lyhyttä käytävää pitkin. Ensimmäinen huone on sakaristo, jonka arkkitehti Veikko Larkas nimesi "hiljaiseksi huoneeksi". Ennen muutosta tila oli vähäisellä käytöllä.

Käytävän päässä oleva huone toimi aluksi sakaristona, mutta 1980-luvun peruskorjauksessa se muutettiin piirineuvoston ja pienryhmien kokoushuoneeksi. Tilaan liittyy holvi sekä siiven pätyyn sijoitetut aputilat, joihin kuuluvat keittokomero, WC ja tuulikaapilla varustettu eteinen. Minikeittiön paikalla oli alun perin naulakkotila.

Tilojen yleisilme on seesteinen. Vallitseva ruskea väritys ja lattian ruskeat vinyylilaatat ovat vuoden 1982 kerrostumaa. Valkoisiksi maalatut alakatot ja WC:n kuusikulmainen laatoitus ovat alkuperäisiä.

Kalustus on uusittu vuonna 1982 peruskorjauksessa. Irtokalusteet ovat Kari Korhosen tuotesarjaa ja kaapit Sotkan mallistosta. Kokoustilaan ja sinne johtavaan käytävään on sijoitettu kirkkosalin ääni- ja valotekniikan ohjauslaitteet.

Käytävän seinässä on kirkkosalin valo-ohjauslaitteet. Ne ovat alkuperäiset ja vankkaa tekoa.

Sakasti on yläikkunallinen huone, jota käytetään nykyisin varastona. Kattovalaisin on messinkiä.

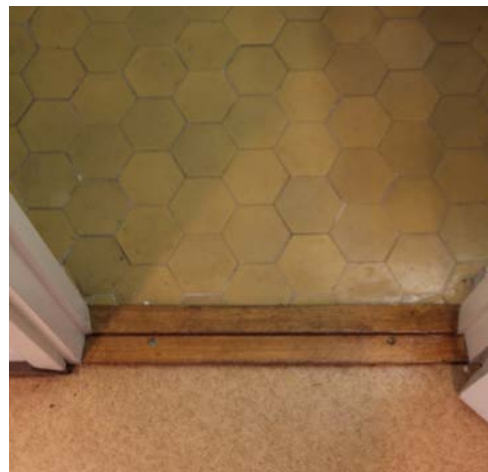
Sisäänkäynnin yhteydessä on pieni eteistila. Oikealla on ulko-ovi ja kuvaajan takana keittiö.

Näkymä kokoushuoneen ovelta ulko-ovelle. Kuvan keskellä on vuonna 1983 lisätty mini-keittiö ja sen oikealla puolella avoin WC:n ovi.

Kokoushuoneen kaksilasiset ikkunat ovat alkuperäiset. Ikkunapenkki on mosaiikkibetonia.

WC:n lattiassa on alkuperäinen kuusikulmainen laatoitus. Eteisen puolella on vinyylimatto.

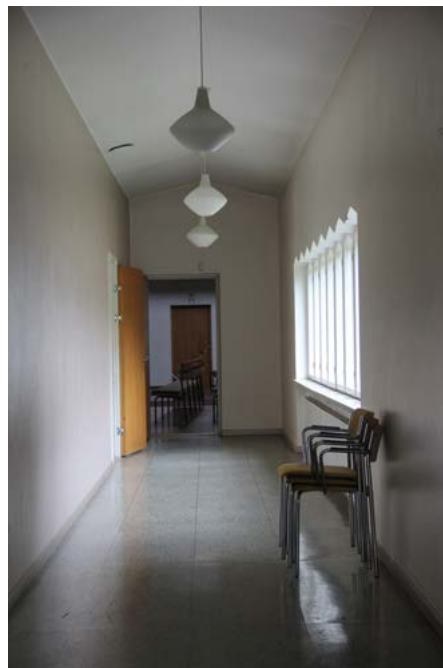
Ulko-oven kynnyksellä graniittikynnyksellä.

Länsisiiven edustalla on vankkojen betonipilareiden reunustama arkadi-käytävä. Pilareiden rytmi jatkuu taustalla näkyvän kirkkosalin seinäpilareissa. Arkadilla on punaiseksi maalattu betonilaatta.

Näkymä päädyistä kohti seurakuntasalin ovia ja kirkkosaliin johtavaa käytävää.

Kirkkosaliin johtava sivukäytävä on kapea, mutta valoisa. Alakatossa on vino sisäharja.

Aulassa on 1980-luvun kokoontumistilan kalustus. Oikealla on kellariin johtava porras.

Näkymä kellarin porrashuoneen lepotsanteelta kohti yläaulaa.

Yläaula

Seurakuntatalo itäsiiven ylemmässä kerroksessa on avara ja valoisa aulatila, joka toimii kirkon ja seurakuntasalin lämpiönä, siirtymätilana kirkkosaliin sekä kalustettuna oleskelutilana.

Aulan katossa on sisäharja ja seiniä yhdistävät vetotangot on verhoilut muotoon leikatuilla puuosilla. Lattiamateriaalina on suorakaiteen muotoisiin kenttiin jaettu mosaiikkibetoni. Kirkkosaliin johtavan sivukäytävän varrella on teräväkärkisistä ikkunoista muodostettu nauhaikkuna. Aulan päätellä on suuri Hepolaan suuntautuva maisemaikkuna.

Aulan kalustus on uusittu 1980-luvulla. Alkuperäiset kattovalaisimet on säilytetty paikoillaan.

Aulan pääty on valoisa tila, josta avautuu pitkä näkymä alas Hepolan asuinalueelle. Ikkunan äärellä kasvaneet viherkasvit on menetetty. Oikealla on kellarikerrokseen johtava porras.

Salin etuosaan on tehty koroke, jossa on lukupulpetti ja piano säestystä varten.

Tila voidaan jakaa palejoilla kahteen osaan. Salin etuosassa on puureliefi ja virsitaulu.

Näkymä lukupulpetista kohti salin takaosaa. Vasemmalla näkyvä ovi johtaa aulaan ja keskellä on keittiöön johtava ovi.

Etuosan koroke on tehty 1980-luvulla, jolloin yhteys kirkkosaliin suljettiin.

Seurakuntasali

Seurakuntasali on rakennuksen toiseksi suurin kokoontumistila. Sitä on käytetty hartaustilaisuuksien lisäksi myös kokoontumis- ja juhlatilana seurakuntalaisten merkkipäivinä. Salissa on noin 100 istumapaikkaa.

Tila on jaettavissa paljejoilla kahteen yhtä suureen osaan. Alkuperäisessä muodossaan tila voitiin yhdistää myös kirkkosaliin, mutta 1980-luvulla tämä yhteys suljettiin rakentamalla seurakuntasaliin kiinteä päätyseinä. Samalla salin länsipäättyyn tehtiin koroke.

Salissa on alkuperäinen viherharmaa vinyylilaattalattia. Seinät on tasoitettu ja maalattu valkoisiksi. Alakaton vinon sisäharjan keskiosaan on tehty 1980-luvun peruskorjauksessa alaslasku, jonka suojiin on sijoitettu tekniikkaa. Alaslasku ja palkkien välit on vuorattu akustiikkalevyillä.

Seurakuntasalin kalustukseen kuuluu pinottavat tuolit, lukupulpetti, piano ja virsitaulu. Salin etuosaan on ripustettu puureliefi, jonka alkuperäinen paikka oli kirkkosalissa.

Seurakuntasali tilan perältä nähtynä. Etuosassa oleva seinä ja esiintymiskorke ovat 1980-lisäyksiä, samoin kuin sisäkaton keskiosan alaslasku.

Seurakuntasalin perällä on keittiön "elämänluukku", jonka kautta oli mahdollista tarjoilla salin puolelle. Yleensä tarjoilupöytä katettiin kuitenkin saliin.

Tarjoiluhuone on keittiön ja seurakuntasalin välinen aputila, jossa on alkuperäiset kaapistot.

Näkymä keittiöön ikkunan suunnasta. Oikealla näkyvät alakaapit ja laitteistot on uusittu. Keittiöllä on oma sähkökeskus ja sen varustukseen kuuluu puhelin.

Keittiön ja tarjoilutilan välillä on heiluriovi ja avoin välitila.

Keittiö

Seurakuntasalin yhteyteen sijoitettu keittiö muodostuu kahdesta peräkkäisestä tilasta. Lähinnä juhlasalia on tarjoiluhuone, jossa säilytetään astioita ja valmistellaan esillepanoa. Sen takana on varsinainen keittiö, jossa on ruoan valmistukseen ja säilytykseen tarvittavat kaapit ja laitteet.

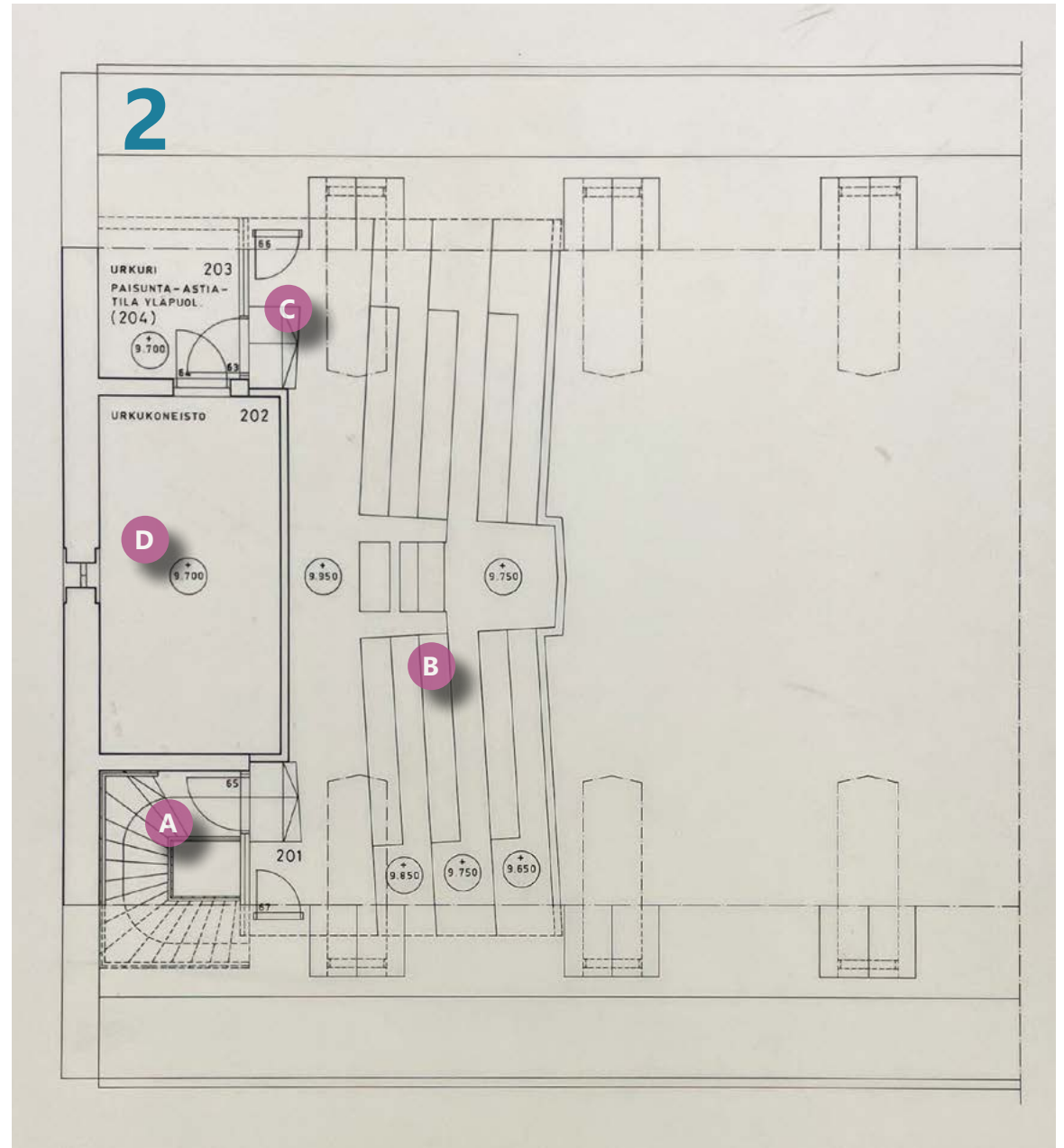
Molemmissa tiloissa on säilynyt alkuperäisiä puisia keittiökalusteita, joissa on 1950-luvulle tyypilliset kokopuiset rungot, lankavetimet ja tuuletusaukot. Keittiön alakaapit ja koneet on uusittu. Keittiön varustukseen kuuluu parilaliesi, jääkaappipakastin ja astianpesukone.

10.9 9.5 Lehteri

Seurakuntakeskuksen ylin kerros muodostuu kirkkosalin takaosaan sijoitetusta lehteristä. Lehterillä on kanttorin soittoöpytä ja kuorotasanne. Lehterin takana on urkukoneisto.

Lehteri kuorin suunnasta nähtynä.

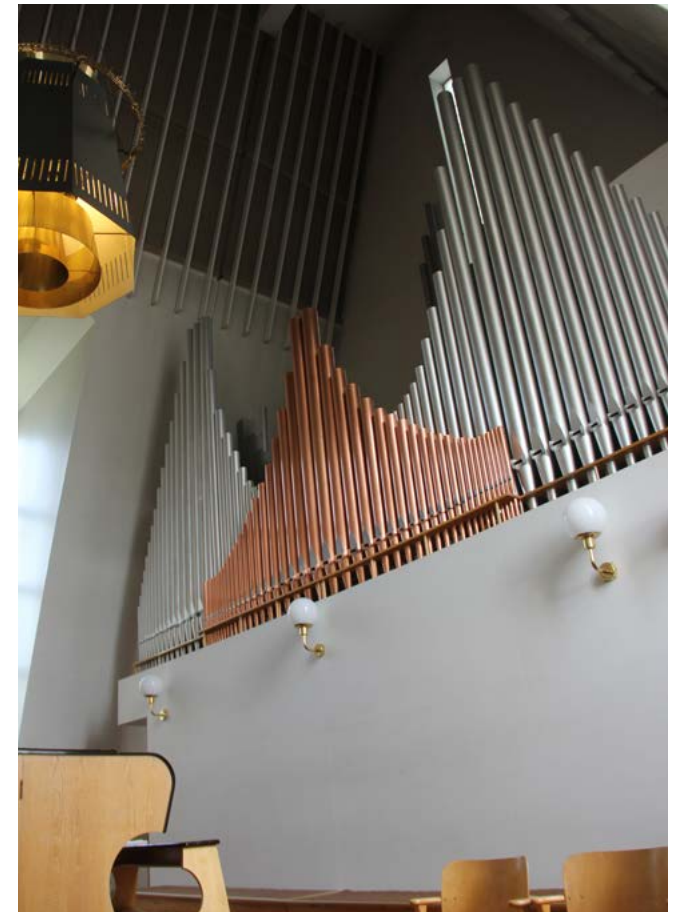
KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

Portaan ylätasanne on erotettu lehteristä lasitetulla väliovella. Oven rinnalla on vino sisäikkuna.

Lehterin etureunassa on kohteeseen suunniteltu metallipinnakaide. Käsijohde on tammea.

Urkufasadi muistuttaa muodoltaan revontulia. Keskelle sijoitettu pillistö on kuparia.

Kuorolehteri

Kirkkosalin itäpäädyssä sijaitsevalle lehterille nouseaan kirkkosalin eteisaulan länsipäädyssä. Portaan ylätasanne on erotettu ovella lehteristä.

Lehteri rakentuu loivasti urkuja kohti nousevista kuorotasanteista. Niissä on puurunko ja päällysteenä vuonna 1982 laitalattian päälle asennettu punaruskea neulehuopamatto. Kuorolla ei ole kiinteitä istuimia, vaan lehterin takaosan varastoon on varattu tarvittava määrä irtotuoleja.

Kanttorin soittoöpöytä poikkeaa muotoilultaan kirkkosalin modernista suoralinjaisuudesta. Se on sijoitettu lehterin keskelle siten, että kanttorilla on näköyhteys kuoriin. Lehteriltä oli myös puhelinyhteys sakastiin.

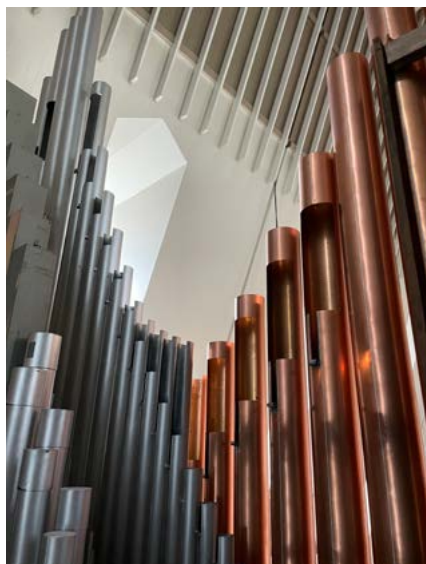
Lehterin etuosassa on valkoinen pinnakaide, jossa on puinen käsijohde. Kuoronjohtajan kohdalla kaide on umpinainen.

Kanttorin soittopöytä on sijoitettu lehterin keskelle. Sen etupuolella on kuoronjohtajan tasanne, jota suojaa vankka umpikaide.

Lehterin takaosassa on urkurin huone, jonka kautta kuljetaan urkukoneiston sisälle. Huoneen alkuperäinen kalustus on poistettu.

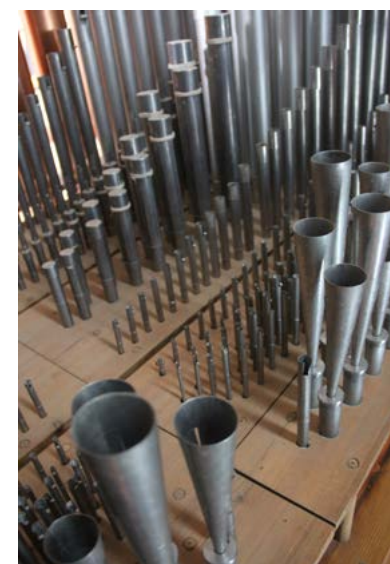
Taustatilat ja urut

Veitsiluodon seurakuntatalon kirkkosalin 18-äänikertaiset urut on rakennettu vuonna 1958. Urkufasadi nousee lehterin kuorokorokkeen taustaseinän yläpuolelle. Revontulien muotoa muistuttavan pillistön keskiosa on kuparia ja sivuilla olevat pillistöt terästä.

Lehterin takaosassa on vinokattoinen aputila, joka tehtiin urkurin työhuoneeksi. Huoneessa on alkuperäinen laualattia. Kalustus on purettu pois. Huoneen yläpuolella on paisuntasäiliölle tehty tila. Reitti lehteriltä urkukoneiston sisään kulkee huoneen kautta.

Urkupillistö on rakennettu kolmelle puurunkoiselle tasolle. Suurimmat pillit on sijoitettu takaseinälle, jonka sivuilla on säleovin säädeltävää komeroa. Urkujen takana on muurattu peräseinä, jonka keskellä on korkea ja kapea lasitiili-ikkuna.

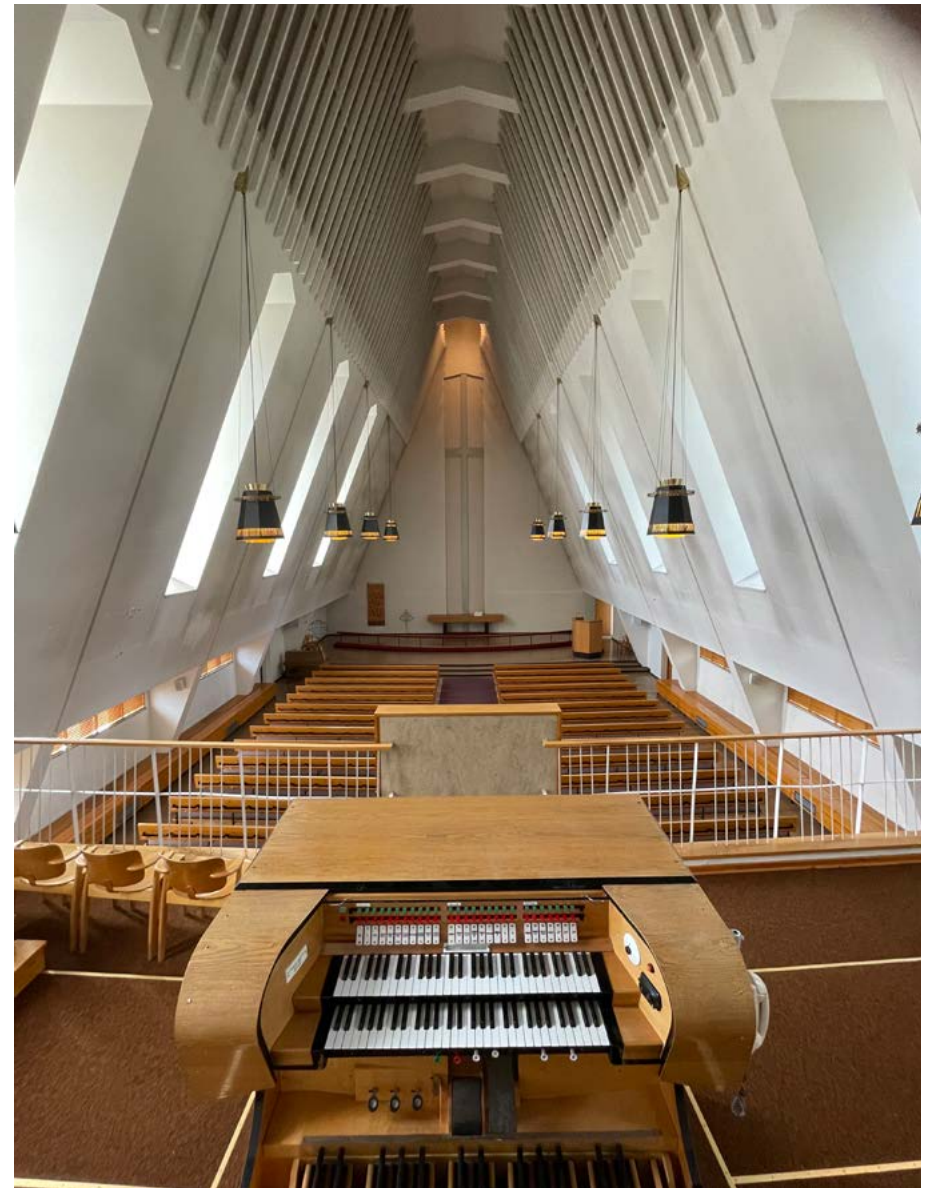
Urkujen näkyvä osa muodostuu kuparisista ja teräksisistä pillistöistä.

Näkymättömiin jäävä koneisto muodostuu sadoista eri mittaisista pilleistä.

Lehterin kuorotasot nousevat loivasti kohti urkuja. Puurunkoisten tasojen pinnat on päällystetty punaruskealla neulehuovalla askelääniä vaimentamiseksi ja akustiikan parantamiseksi. Seinävalaisimet on uusittu.

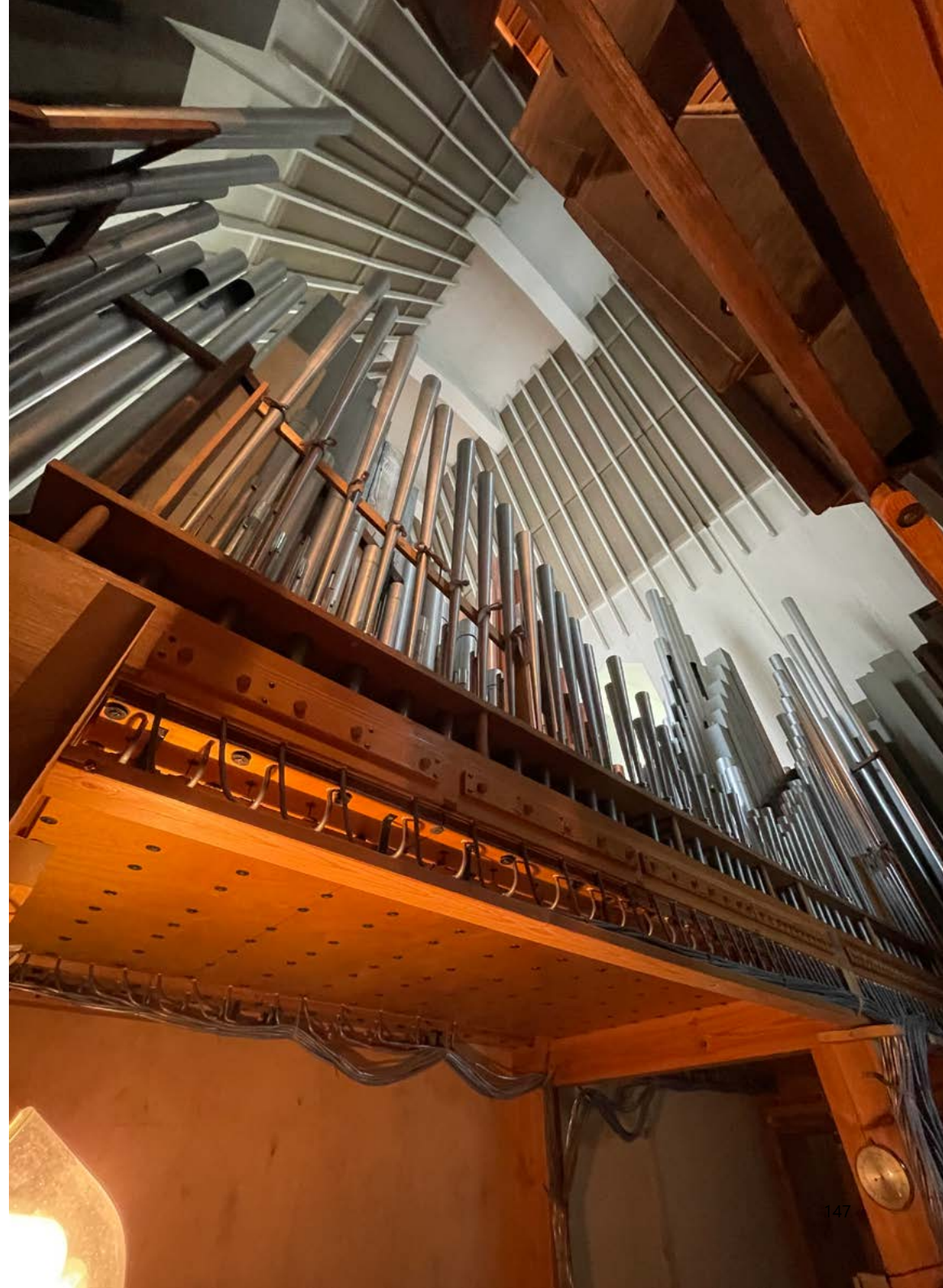
YLLÄ: Kanttorin näkymä urkurin soittopöydän takaa kirkkosaliin.

VASEMMALLA: Kirkkosalia kohti laskeutuva lehteri portaikon suunnasta nähtynä. Lehterin lattia on vuorattu askelääniä vaimentavalla neulehuovalla.

YLLÄ: Kirkkosalin kapea ja korkea päätyikkuna on tehty lasitiilestä. Seinä sijaitsee urkupillistön takana.

OIKEALLA: Näkymä urkujen sisältä. Urut on rakennettu kolmitasoiseen puurakennelmaan, jossa tasojen välillä liikutaan portaita ja tikkaita pitkin.

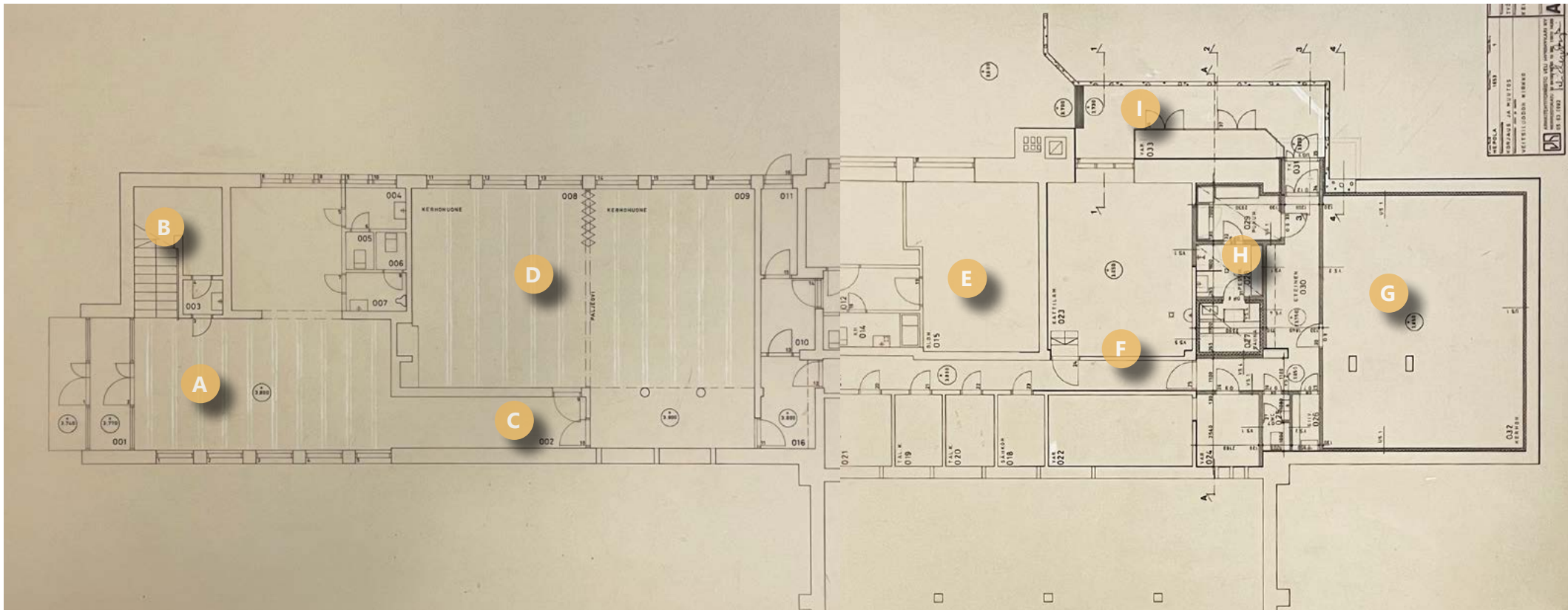

10.10 Kellarikerros

Kellarikerros on Satamalehdontien suunnasta saavuttaessa maan tasolla. Kokonaan maantason alapuolella on kellarikerroksen länsipääty, jonka ikkunattomat tilat on otettu käyttöön 1980-luvulla. Kirkkosalin alla ei ole kellaritiloja.

Kellarikerroksen alkuperäisiä tiloja ovat seurakuntakodin kerhuhuone aulatiloineen, vahtimestarin asunto sekä tekniset tilat ja varastot. Myöhempää kerrostumaa edustavat entisen polttoainevaraston paikalle tehdyt uudet kerhotilat ja saunaosasto.

K

Kellarikerroksen pohjapiirustus vuodelta 1983. Se on yhdistetty kahdesta erillisestä työpiirustuksesta. Kirjainviitteet viittaavat seuraavien sivujen tilakuvauksiin. KUVA: Kemin seurakunnan arkisto

Näkymä eteisaulasta pääovien suuntaan. Avoimen siivouskomeron oven takana porrashuone.

Eteistilat ja aula

Kellarikerroksen sisäänkäynti on kirkkosaliin johtavan sisäänkäynnin kaltainen. Sekä ulko-ovina että kapean tuulikaapin sisäovina on suuret lasitetut tammiovet. Molemmat ovet ovat kolmiosaiset ja niissä on vasikallinen keskiosa.

Ulko-ovesta sisään tultaessa vasemmalla nousevat portaat toiseen kerrokseen. Portaan alla on siivouskomero. Aulatala laajenee syvennyksenä toteutetuksi vaatetilaksi, jossa on etuhuoneelliset WC:t naisille ja miehille. WC-tiloja uusittiin 2000-luvulla toimineen vauvakerhon tarpeisiin.

Eteisaula on avara ja valoisa tila, jonka alakattoa jäsentävät poikittaiset betonipalkit. Lattia on jaettu suorakaiteen muotoisiin mosaiikkibetoniruutuihin. Ulkoseinät on tasoitettu ja maalattu valkoisiksi. Kerhohuoneen ja vaatetilan vastaiset seinät ovat puhtaaksi muurattua punatiiltä.

Eteisaula pääovien suunnasta nähtynä. Vasemmalla on vaatetila ja WC:t. Aula jatkuu sivukäytävänä kohti poikittaista kellarikäytävää. Tiiliseinän takana on kerhohuone.

Näkymä sivukäytävän päästä kohti pääovea. Tiiliseinän takana on kerhohuone. Käytävän alakaton levytys on 1980-luvun kerrostumaa.

Eteisaulan kalustukseen kuuluneet kukkatasot ja sohvot ovat hautautuneet tilaan varastoitujen tavaroiden alle. Kulkua ulko-oven oikealla puolella näkyvään sisäportaaseen voidaan tarvittaessa sulkea aukon yläpuolelle asennetulla rullaovella. Kuvan keskellä on vaatehylly, jota vastapäätä ovat WC:t.

Kellarin tuulikaappi on säilynyt varsin alkuperäisenä. Putkia ja johtoja on lisätty pinta-asennuksina.

Kääntyvät seinänaulakot ovat Veikko Larkaksen toimiston kohteeseen suunnittelemat. Naulakossa on erikseen hattu- ja vaateripustimet.

Portaan alla on kaksiosainen siivouskomero.

VASEMMALLA: Ikkunallinen naisten WC. Kalusteet ja tarrat ovat päiväkerholaisten tuomia.

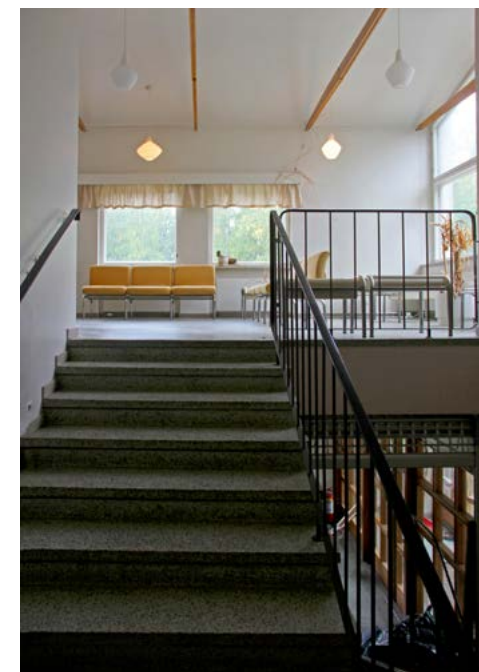
OIKEALLA: Lattiassa on alkuperäinen kuusikulmainen laatta. WC-istuin on uusittu.

OIKEALLA: Miesten WC:n seinälle on lisätty vauvanhoitotaso.

Mosaiikkibetonipintaista porrasta reunustaa teräksinen pinnakaide, jonka käsijohde on muovia.

Porras nousee seurakuntasalin aulatiltaan.

Porrashuone

Seurakuntakeskuksen porrashuone sijaitsee kellarikerroksen ulko-oven tuntumassa. Porras nousee ensimmäisen kerroksen seurakuntasalin aulan itäpäätyyn.

Kaksivartisen portaan askelmat ja nousut on tehty mosaiikkibetonista. Lepotasolle nousevan osuuden käsijohde on kiinnitetty sivuseiniin. Ylemmän osuuden kaide on aikakauden kerrostaloille tyypillinen elementtikaide, jossa teräskehään on hitsattu pystysuorat teräspinnat. Käsijohde on tehty mustasta muovista.

Porrashuoneen sivuseinällä on kolme päällekkäin sijoitettua neliön muotoista ikkunaa. Lepotasanteen sileäksi rapattu seinä on maalattu ruskeaksi. Sivuseinät ja alakatto ovat valkoiset. Portaon alapäähän on myöhemmin lisätty alumiininen rullaovi, jolla kulku ylempään kerrokseen voidaan tarvittaessa sulkea.

Ensimmäiseen kerrokseen nouseva porraskäytävä lähtee kellarin ulko-oven edustalta. Portaon alapäähän on myöhemmin lisätty alumiininen rullaovi.

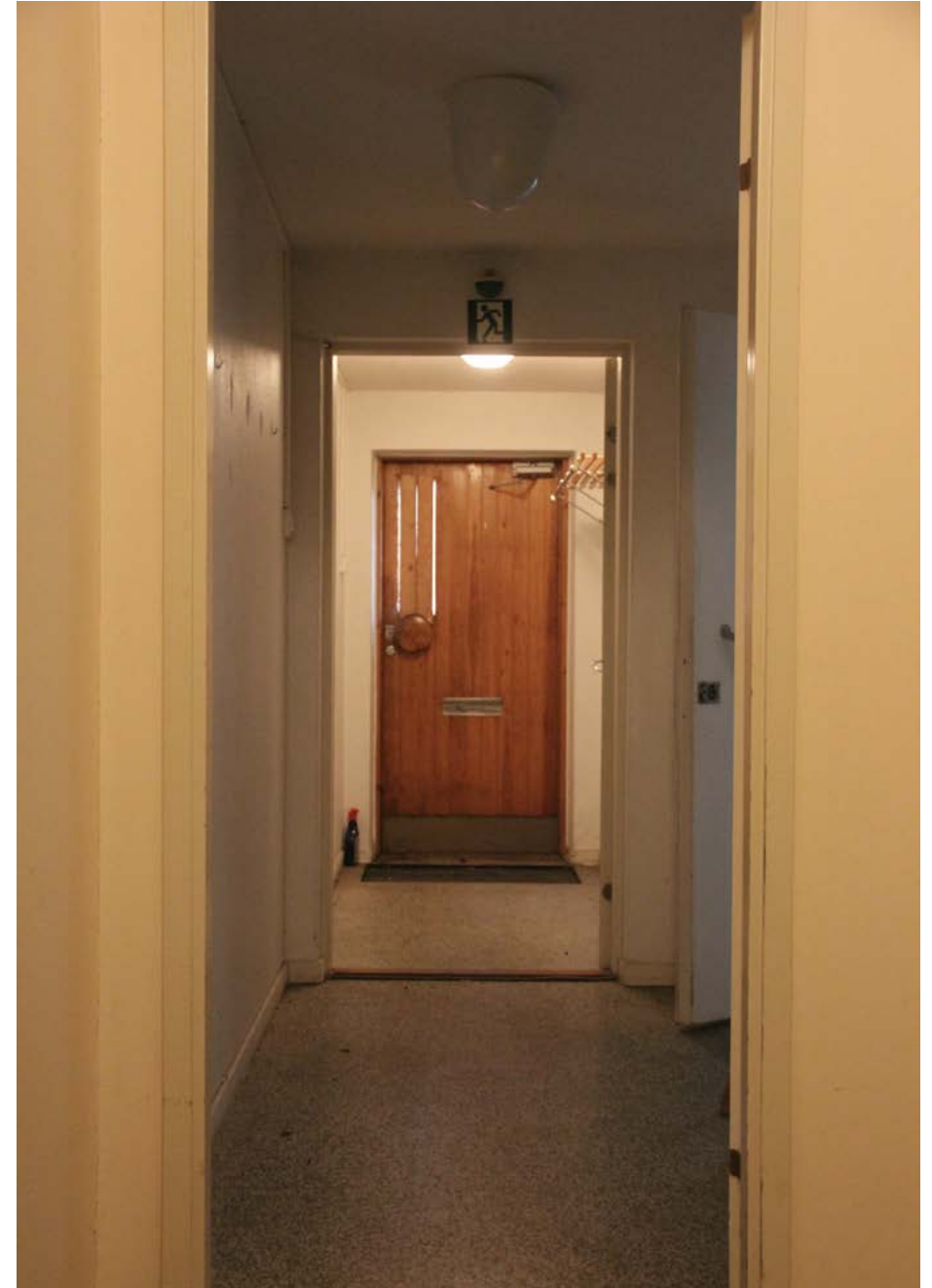
Näkymä kerhuhuoneen takaosaan johtavalta sivukäytävältä, jossa pilarin viereinen seinä on myöhempi lisäys. Ovi johtaa poikkikäytävälle, jonka varrella on vahtimestarin asunto. Käytävä toimii varatienä.

Käytävät

Aulasta alkava sivukäytävänä päättyy poikittaiseen käytävään, joka toimii varatienä ulko-ovelle. Sivukäytävällä on pilareiden reunustama aukko kerhotilan takaosaan. Poikkikäytävän varrella on vahtimestarin asunto.

Käytävät ovat ikkunattomia. Niiden valaisimia uusittu, mutta myös alkuperäisiä kattovaloja ja katkaisimia on säilynyt. Käytävien seinät ja alakatot on maalattu valkoisiksi.

Poikkikäytävänäkymä kohti ulko-ovea. Vahtimestarin asunto on kuvan oikeassa reunassa. Käytävän lattia on tehty mosaiikkibetonista.

Kerhotilan takaosa oli alun perin avoin takana näkyvälle käytävälle. Pilareiden sivuille on myöhemmin rakennettu kiinteät kaapistot.

Kerhotilan voi jakaa kahteen osaan kuvan laidoilla näkyvillä paljeovilla. Kuva on otettu takaosasta kohti takkanurkkaa. Alakaton keskiosan alaslasku on 1980-luvun kerrostumaa.

Takan valkoiseksi rapatussa huurossa on sininen klinkkeri. Se yläpuolella on savupel-
lin avaimen muotoinen salpa.

Kerho huone

Kellarikerroksen kerho huone tehtiin ensisijaisesti seurakunnan lasten ja nuorten kokoontumis- ja harrastetilaksi. Siellä kokoontuivat seurakunnan päiväkerhot, raamattupiirit ja nuorisokerhot.

Kerho huone on suuri yhtenäinen tila, jonka voi jakaa paljeovilla kahteen osaan. Huoneen etuosan nurkassa on alkuperäinen avotakka. Sen viereen on myöhemmin lisätty liitutaulu sekä AV-välineistöä.

Kerho huoneen takaosa oli alun perin avoin sivikäytävän suuntaan. Myöhemmin aukkoa on kavennettu rakentamalla pilareiden sivuille kiintokaapistot.

Kerho huoneen väliseinät ovat puhtaaksi muurattuja punatiiseiniä. Ulko- ja takaseinät ovat tasoitettuja ja maalattuja. Eteläsivulla on kuusi täysikokoista ikkunaa. Lattiassa on alkuperäinen vihertävä vinyylilaatta. Alakattoa rytmittävät poikittaiset betonipalkistot. 1980-luvulla katon keskiosaan tehtiin alaslasku, johon upotettiin loisteputkivalaisimet ja ilmanvaihtotekniikkaa.

Kerhuhuoneen pohjoispääty. Katon avoimen siisäharjan keskiosaan on tehty alaslasku.

Asunnon eteinen huoneiston ovelta nähtynä. Vasemmalla on keittiö ja perällä asuinhuone.

Kylpyhuoneessa on alkuperäinen istuma-amme. Muut vesikalusteet on uusittu.

Alkuperäisiä keittiökalusteita on ajan saatossa muunneltu. Lattiaan on asennettu sauvaparketti.

Olohuoneen keittiön vastaisella seinällä on neljä alkuperäistä kiintokomeroa.

Asunnon eteisessä on vanha mittaritaulu.

Asunto

Kellarikerroksessa on vahtimestarin 43,5 m² asunto, jolla on oma sisäänkäynti rakennuksen eteläisivulla. Pienen eteisaulan perällä on asuinhuone ja sivuilla keittiö sekä kylpyhuone. Huoneistoa käytettiin loppuaikoina kerhotilana.

Asuntoon on tehty useita pintaremontteja. Seinissä on valkoiseksi maalattu lasikuitutapetti ja osin vaalea vinyylitapetti. Linoleumilattiat on uusittu. Asuinhuoneessa on ruskea muovimatto. Eteisen ja keittiön lattiassa on 2000-luvulla asennettu sauvaparketti. Keittiökalusteet ovat alkuperäisiä kohteeseen tehtyjä puukalusteita, joihin on myöhemmin tehty muutoksia.

Alkuperäisiä rakennusosia ovat asuinhuoneen kiintokomerot, mosaiikkibetoniset ikkunapenkit ja listoitukset. Kylpyhuoneessa on säilynyt alkuperäinen istuma-amme ja kuusikulmainen laattalattia, joka on myöhemmin maalattu.

Asunnossa on syvä mosaiikkibetonista tehty ikkunapenkki. Lasikuitutapetin yläosassa on boordi ja puolivälissä vaakarima.

Vahtimestarin asunnon asuinhuone toimi makuuhuoneena ja olohuoneena. Kuva on otettu ikkunan edestä kohti eteiskäytävää.

Kellarikäytävän tiiliseinissä on kalkkisively. Lattia on maalattua betonia. Alakattoon on ripustettu lämpö- ja käyttövesiputkistoja.

Kellarin lattian alla kulkee putkikanaali.

Varastotilaan on ripustettu laajennusosaan johtava ilmanvaihtokanava.

Tekniset tilat

Seurakuntatalon tekniset tilat ja varastohuoneet on sijoitettu kapean käytävän varrelle kellarikerroksen keskiosaan. Sellutehtaan sivutuotteena syntynyttä kaukolämpöä alettiin hyödyntää alueella vuodesta 1975 alkaen, jolloin keskuslämmityskattila korvattiin kaukolämpölaitteistoilla.

Käytävän varrella on sähköpääkeskus, johon on sijoitettu myös talon hälytyskeskus. Kellarin laajennusosaa palveleva ilmanvaihtokone on lämpökeskuksen tiloissa.

Varastohuoneita on kolme, joista yksi on vahtimestarin varasto ja toinen juureskellari. Käytävän perällä sijainneet öljysäiliöhuone ja kiinteän polttoaineen varasto on muutettu uuteen käyttötarkoitukseen. Kellarikäytävässä on maalattu betonilattia ja alakattoon on ripustettu eristettyjä lämpö- ja vesiputkia. Käytävään avautuvien huoneiden ovet ovat puisia peiliovia.

Teknikkakäytävällä on säilynyt alkuperäiset puiset peiliovet ja niiden 1950-luvun helotus.

Sähköpääkeskuksen käyttölaitteistot edustavat vanhaa, mutta edelleen toimivaa tekniikkaa.

Lämmönjakuhuoneen lattia laskeutuu kellarin lattiatason alapuolelle. Rakennuksen lämpökattila on poistettu ja korvattu kaukolämpöjärjestelmän lämmönvaihtimella. Lämpö- ja vesiputkistoja on uusittu.

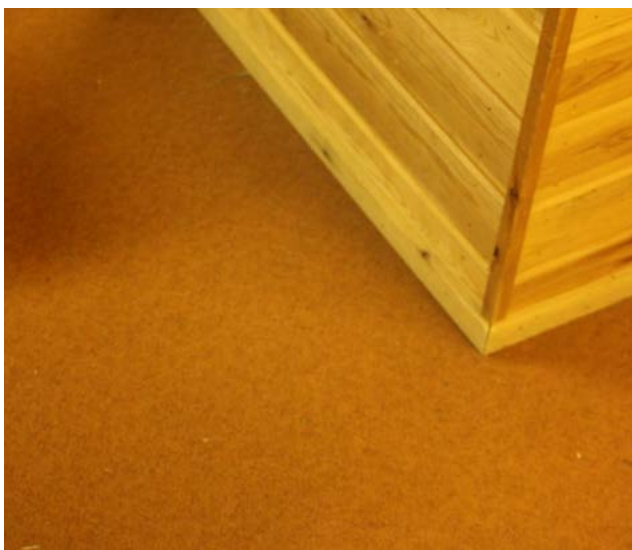
Kerhuhuoneen alakatto on tehty ruskeasta puukuitulevystä, jonka saumat on peitetty mäntyrimoilla. Seinät on paneloitu kuultokäsittellyllä mäntypaneelilla.

Näkymä kerhuhuoneen perältä. Tilassa säilytetään soittimia ja vahvistimia.

Laajennusosan käytävässä on ruskeaksi maalatut tiiliseinät. Käytävä toimii sisäänkäyntiin liittyvänä vaate-eteisenä.

Laajennusosan lattioissa on punaruskea vinyylimatto.

Kerhotila

Kellarin länsipäädyn tarpeettomaksi käyneeseen polttoainevarastoon tehtiin 1980-luvun puolivälissä seurakuntatalon laajennus. Alun perin yhtenäinen varastotila jaettiin muuruilla väliseinillä kerhotilaksi ja saunaosastoksi. Niiden väliin muodostui uudelle sisäänkäynnille johtava käytävä.

Kerhotila on matala, syvä ja leveä tila, jonka keskellä on kaksi pilaria. Seinissä on vaakasuuntainen mäntypanelointi ja lattiassa punainen vinyylimatto. Alakatto on vuorattu puukuitulevyillä, jotka on tuettu ristikkäisillä mäntyrimoilla. Tilan kalustus muodostuu sekalaisesta tuolien ja pöytien kokoelmasta, joiden joukossa on myös Artek-kalusteita.

Tilassa kokoontuivat seurakunnan "Jukkiksen" askartelukerhot ja myöhemmin sitä käytettiin myös bändien harjoitustilana. Tunnetuin kerhotilassa harjoitellut bändi on Kemistä kansainväliseen suosioon noussut Sonata Arctica.

Laajennuksen yhteydessä tehtyjä aputiloja ovat kerhuhuoneen viereinen WC ja siivouskomo.

Kerhotila on matala ja laaja yhtenäinen tila, jonka puupinnat tekevät siitä akustisesti käyttökelpoisen harjoitustilan bändeille. Myös tilan keskellä olevat pilarit on myös paneeloitu.

Saunan pukuhuone. Vasemmalla on pesuhuoneeseen johtava ovi. Tila on kauttaaltaan paneloitu ja lattiassa on muovimatto.

Saunan pesuhuone pukuhuoneen suunnasta nähtynä. Perällä on löylyhuone. Suihku jää kuvan oikean reunan ulkopuolelle.

Saunassa on tehdasvalmisteiset lauteet ja sähkökivas. Kivas on suojattu puukaiteella.

Saunatilat

1980-luvun laajennuksen yhteydessä rakennukseen tehtiin saunatilat entisen öljysäiliön paikalle. Sitä käyttivät ensisijaisesti vahtimestarin asunnon asukkaat. Myöhemmin sauna toimi henkilökunnan sosiaalitalana.

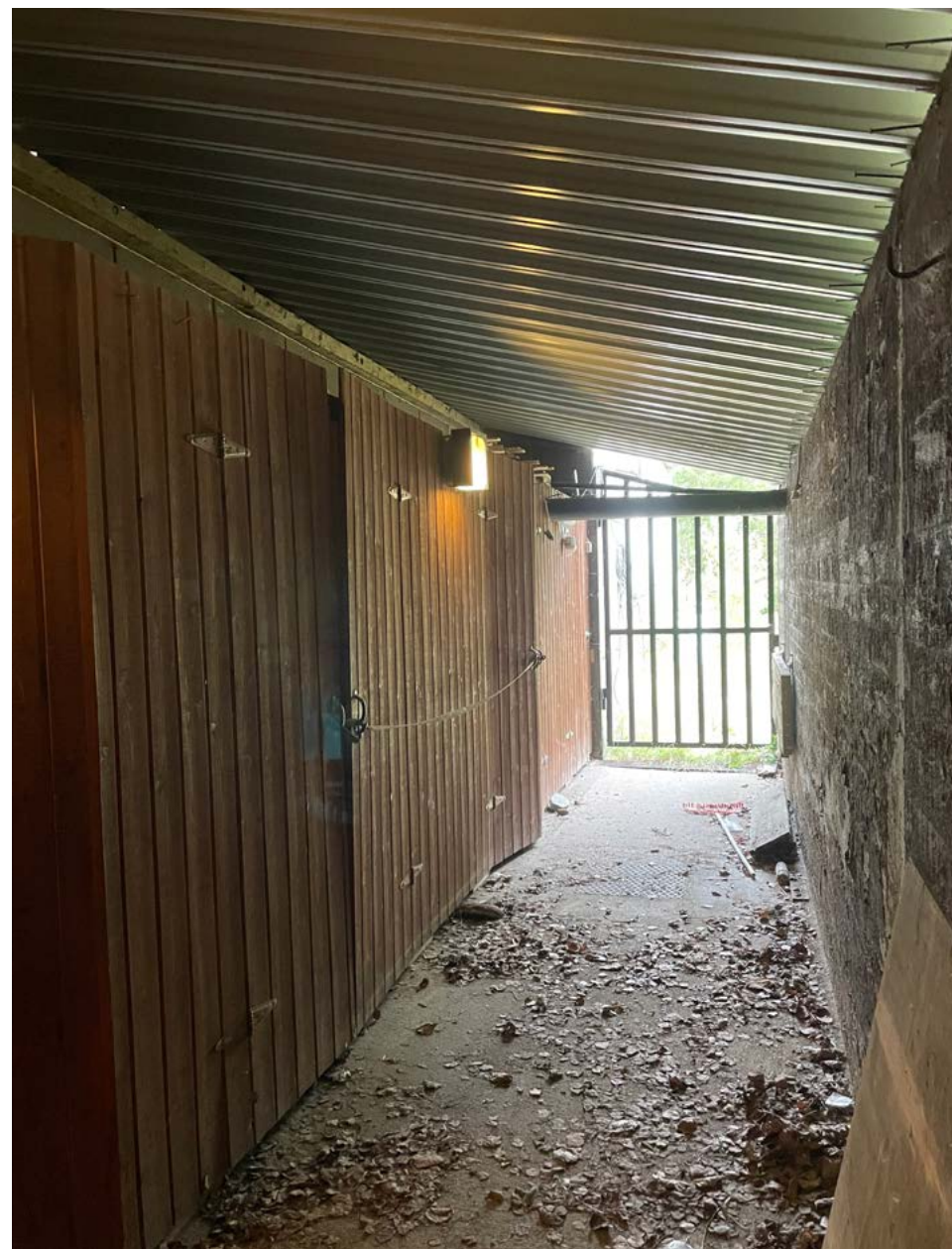
Saunaosastolla on aikakaudelle tyypillisen talosauna tilat ja varustus. Tilasarjaan kuuluu pukuhuone, pesuhuone ja löylyhuone. Seinät ja alakatot on vuorattu vaakasuuntaisella mäntypaneelilla. Kylpyhuoneessa on valkoinen seinälaatoitus. Lat-

tiat ovat samaa punaruskeaa vinyylimattoa kuin muissakin kellarin laajennusosan tiloissa. Saunatiloissa ei ole ikkunoita.

Kivas lämpenee sähköllä. Kalustukseen kuuluu puisia penkkejä ja tehdasvalmisteiset lauteet. Lattiamateriaalina on punaruskea muovimatto, jonka reunat on nostettu sivuseinille.

Laajennusosaan tehdyn sisäänkäynnin ulko-ovelta avautuva näkymä käytävään. Vasemmalla on kerhuhuone ja käytävän oikealle puolella saunatilat. Käytävän päässä on WC ja siivouskomero.

Laajennusosan ovelle tullaan seinustalle kaivettua solaa pitkin. Sola on suljettu ristikko-ovella. Seinän puolella on ulkovarastoja ja ovi pannuhuoneeseen. Oikealla on betonimuuri.

11 Säilyneisyys

Veitsiluodon seurakuntatalon säilyneisyyttä on tutkittu alkuperäisten piirustusten, vanhojen valokuvien, muutoshistorian ja nykytilan inventoinnin avulla. Säilyneisyyttä esittävien kaavioiden pohjana on käytetty vuoden 1983 muutospiirustuksista koottua yhdistelmää, jotka pääpiirteittäin vastaa kohteen nykytilannetta.

Säilyneisyyttä selvittäessä on kiinnitetty huomiota alkuperäisten ominaispiirteiden säilymiseen seuraavien seikkojen avulla:

- *Rakenteiden säilyminen*
- *Julkisivujen säilyneisyys*
- *Tilajaan ja -hierarkian säilyminen*
- *Materiaalien ja väritusten säilyminen*
- *Rakennusosien, kuten ovien ja ikkunoiden säilyneisyys*
- *Kalusteiden säilyneisyys*

11.1 Säilyneisyyden yleiskuva

Yleisesti voidaan todeta, että rakennus on ulkoiselta olemukseltaan säilynyt lähes alkuperäisenä. Näkyvimpiä ulkoisia muutoksia ovat alttarin yläpuolisen kattoikkunan peittäminen ja uuden katetun sisäänkäynnin tekeminen eteläisivulle.

Sisätilojen alkuperäinen tilajärjestys on pääosin säilynyt. Merkittävin muutos on kirkkosalin ja seurakuntasalin välisen siirtoseinän korvaaminen kiinteällä seinällä. Vähemmän näkyvä, mutta tilallisesti laajempi muutos on entisen polttoainevaraston muuttaminen kerho- ja saunatiloiksi rakennuksen kellarissa.

Interiöörien alkuperäinen henki on säilynyt, vaikka 1980-luvun peruskorjaus on tehnyt niihin tunnistettavan kerrostuman. Suurin osa materiaaleista ja rakennusosista on alkuperäisiä. Vuoden 1983 peruskorjauksessa tehtiin taloteknisiä parannuksia, joiden aiheuttamat muutokset näkyvät ensisijaisesti alakatoissa. Myös kalustuksen vallitseva kerrostuma on 1980-luvulta, vaikka myös arvokkaita alkuperäisiä 1950-luvun kalusteita on edelleen käytössä.

11.2 Säilyneisyysluokkien määritelmät

Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen

Rakenteet, väritys, materiaalit ja tilajako ovat alkuperäiset tai noudattavat alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita. Materiaaleja ja rakennusosia on voitu korjata tai maalata alkuperäistä vastaavalla tavalla. Alkuperäisiä ikkunoita ja ovia on säilynyt. Kalustusta on voitu uusua.

Tilan ominaispiirteet säilyneet

Alkuperäiset suunnitteluperiaatteet ovat havaittavissa ja rakennejärjestelmä on alkuperäinen. Tilajakoa on vähäisessä määrin muutettu ja materiaaleja, rakennusosia sekä kalusteita on uusittu. Uudistuksissa on noudatettu pääosin alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita sekä materiaali- ja väripalettia. Tyyli on säilynyt pääosin alkuperäiselle uskollisena, mutta yksittäinen rakennusosa tai sisustus voi olla aikakaudelle vieras.

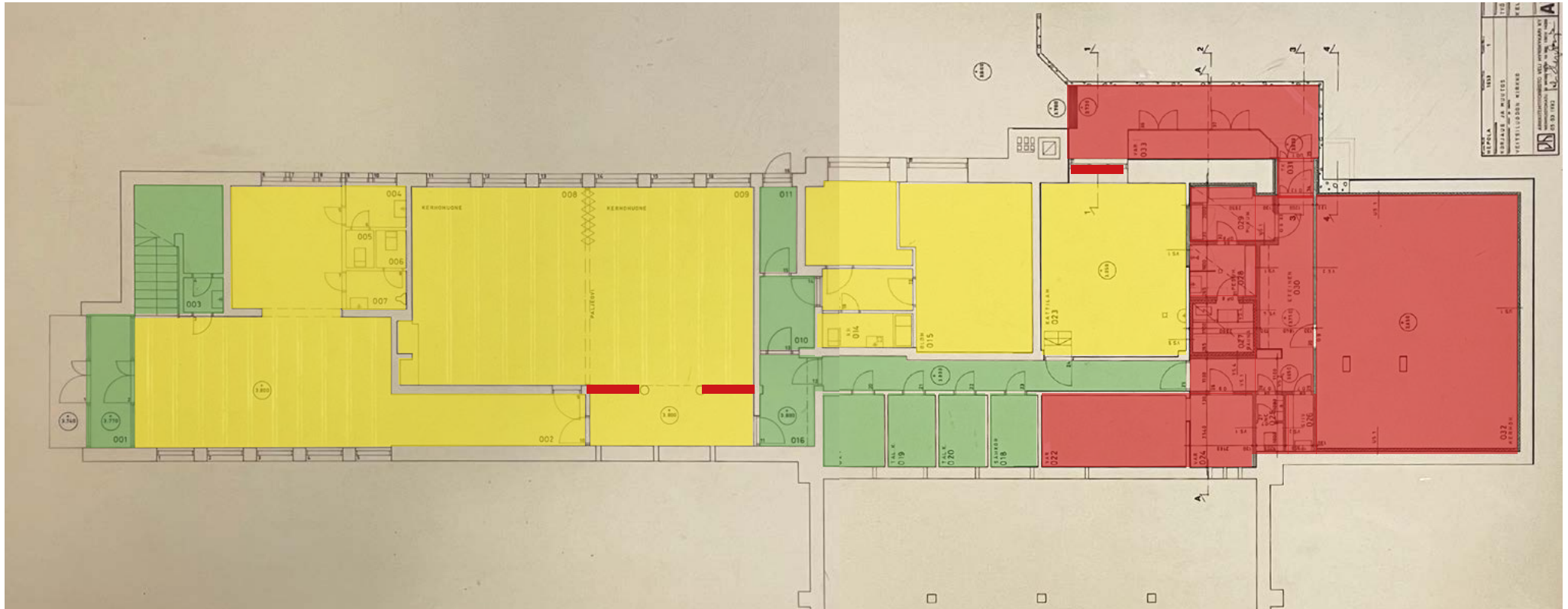

Muuttunut tai kokonaan uusi

Kokonaan uusi laajennus tai suuri muutos. Muuttunut osa edustaa muuta kuin alkuperäisen osan tyyliä ja suunnitteluperiaatteita. Alkuperäiset ominaispiirteet ovat pääosin kadonneet. Materiaalit on suurelta osin vaihdettu alkuperäiselle tyyliille vieraiksi. Ovet on uusittu ja niiden tyyliä tai väritystä on voitu muuttaa. Kalustus on muutettu ja tilan käyttötarkoitus on muuttunut.

11.3 Tilojen säilyneisyyskaavio

Kellarikerros

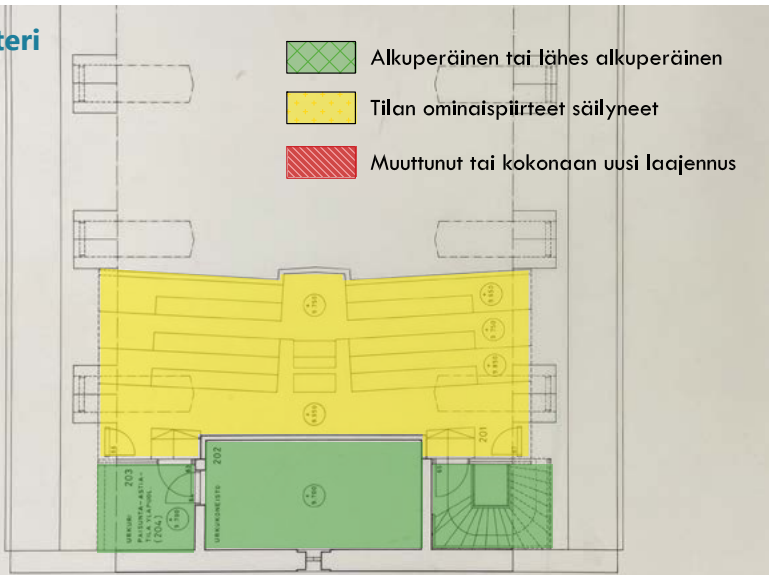
- Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen
- Tilan ominaispiirteet säilyneet
- Muuttunut tai kokonaan uusi laajennus

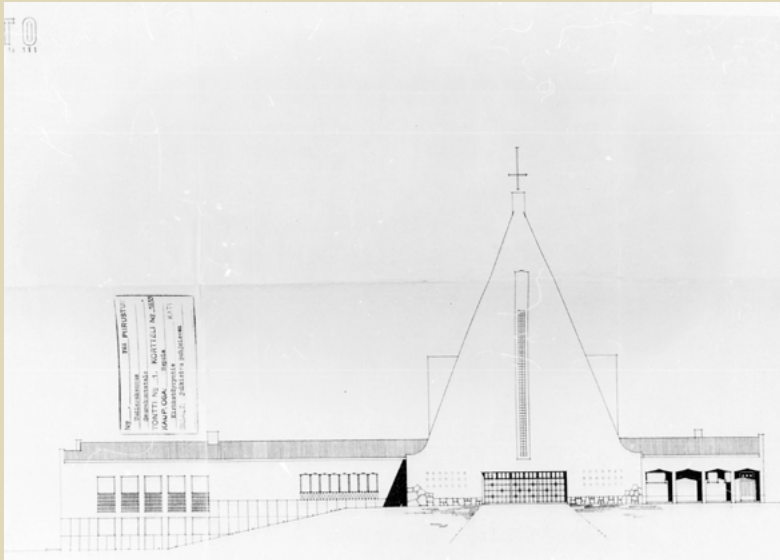
Ensimmäinen kerros

Urkulehteri

- Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen
- Tilan ominaispiirteet säilyneet
- Muuttunut tai kokonaan uusi laajennus

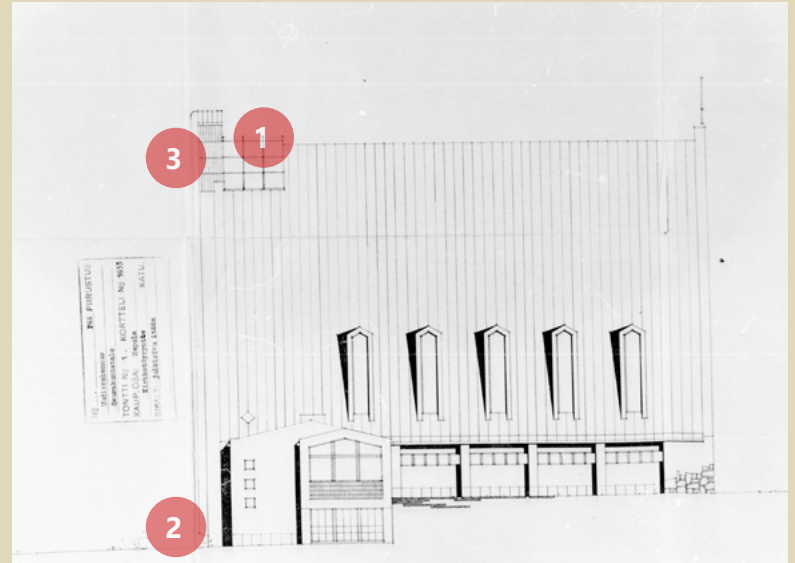
Julkisivu etelään

Alkuperäisiin julkisivuihin tehdyt muutokset:

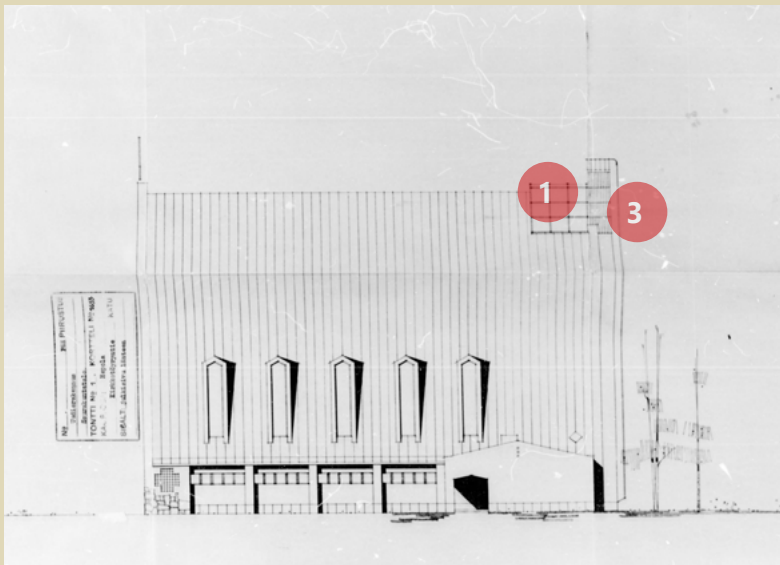
1 Alttariin yläpuolinen kattoikkuna on poistettu. Tilalle on tehty eristetty peltikatto.

2 Pohjoissivulle on lisätty katos ja kellarin laajennusosaan johtava ulko-ovi.

3 Lämpökeskuksen savuhormi on poistettu käytöstä.

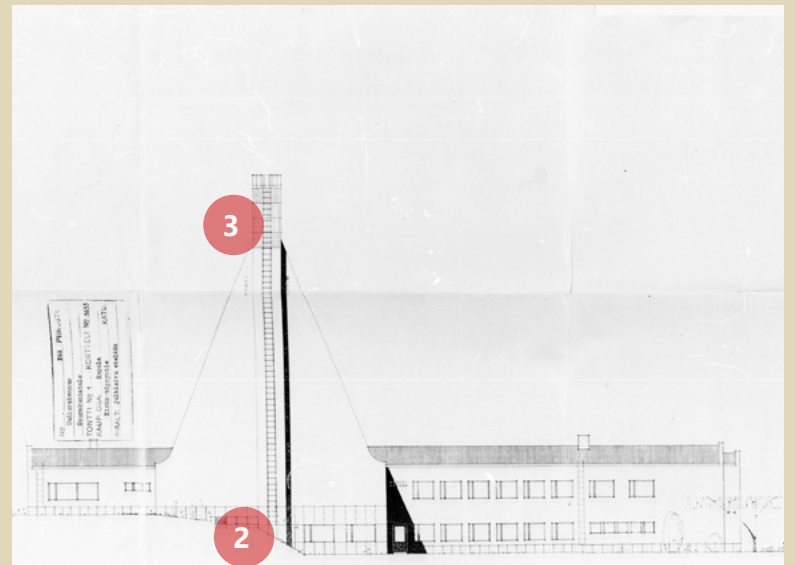

Julkisivu itään

Julkisivu pohjoiseen

Pohjakuvat: Alkuperäiset julkisivupiirustukset vuodelta 1955. Kemin rakennusvalvonnan arkisto.

Julkisivu länteen

12 Suunnittelijat

12.1 Arkkitehti Veikko Larkas

s. 27.3.1909 Helsingissä - k. 3.10.1969 Helsingissä

Arkkitehti Veikko Viljo Vilhelm Larkas (vuoteen 1934 Lindeberg) syntyi tarkastuskonstaapeli Nestor Vilhelm Lindbergin ja Betty Pettisen perheeseen. Veikko Larkas kirjoitti ylioppilaaksi Helsingin Suomalaisesta Reaalilyseosta vuonna 1930 ja jatkoi opintojaan Teknisessä korkeakoulussa.¹

Arkkitehdin tutkinnon Larkas suoritti vuonna 1938. Opiskeluaikanaan hän teki opintomatkoja Pohjoismaihin sekä Keski-Euroopan Saksaan, Ranskaan, Sveitsiin ja Italiaan. Vuonna 1941 hän avioitui arkkitehti Laura Kaarina Järven kanssa.²

Valmistumisensa jälkeisinä vuosina 1938-1944 Veikko Larkas toimi Lääkintöhallituksen arkkitehtina. Hän oli mukana Kuopion keskussairaalan ja Kuopion B-sairaalan suunnittelijana sekä arkkitehti Uno Ullbergin avustajana Lastenklinikan suunnittelutyössä.

Veikko Larkas perusti oman arkkitehtitoimiston Helsinkiin vuonna 1947. Hänen suunnittelutyönsä painoutuivat julkisiin rakennuksiin kuten kouluihin, kunnallisiin sekä kirkollisiin rakennuksiin. Työluetteloon mahtuu myös kaksi kylpylää ja kolme sairaalaa. Lisäksi Larkas tunnetaan useista 1940-luvun lopulla suunnitelmistaan muistomerkeistä.³

Veikko Larkaksen toimiston merkittävin kasvuvaihe ajoittui 1950-luvun puoliväliin, jolloin hän yhdessä arkkitehti Jaakko Paatelan kanssa voitti Kuopion keskussairaalan arkkitehtikilpailun. Suunnittelua varten perustettiin uusi Arkkitehtitoimisto Veikko Larkas-Jaakko Paatela, joka muutti Larkaksen kotoa osoitteeseen Bulevardi 2. Kuopion keskussairaala valmistui vuonna 1958 ja se oli valmistuessaan Suomen suurin sairaala.⁴

Kirkot edustavat Veikko Larkaksen arkkitehtuurin näkyvimmän ja eheimmän kokonaisuuden. Vuosina 1950-1969 valmistui kaksitoista Larkaksen suunnittelemaan kirkkorakennusta, joista monet pohjautuivat suunnittelukilpailun voittoon. Tyyllillisesti Larkaksen kirkkoarkkitehtuurissa voi nähdä vaikutteita Suomen keskiaikaisista kivikirkoista, joihin on yhdistetty 1950- ja 1960-lukujen modernia muotokieltä. Larkakselle tunnusomaisia ovat suurilla betonirakenteilla toteutetut tornittomat pitkäkirkot, joiden tiilipinnoilla on vaalea rappaus.

Arkkitehtina Veikko Larkas teki useita opintomatkoja Yhdysvaltoihin. 1950-luvun alussa hän toimi myös Arkkitehti-lehden vastaavana toimittajana. Larkas asui perheineen 1950-luvulla helsinkiläisten arkkitehtien kaupunginosana tunnetussa Lauttasaarella, jonne hän suunnitteli yhdessä arkkitehtiystäviensä kanssa vuonna 1952 valmistuneen rivi- ja pienkerrostalon Asunto Oy Kaljakallion.⁵

Veikko Larkaksen suunnitteleamia kirkkoja ja seurakuntakoteja:

1950 Hoilolan kirkko, Joensuu

1950 Värtsilän kirkko

1951 Haukivuoren kirkko, Mikkeli

1952 Enontekiön kirkko

1953 Kyyjärven kirkko

1953 Viinijärven kirkko

1957 Veitsiluodon kirkko (seurakuntakoti)

1958 Kauhajoen kirkko

1960 Pielisensuun kirkko, Joensuu

1963 Kontiomäen kirkko (seurakuntakoti)

1965 Kolarin kirkko

1969 Valkeakosken kirkko

Kunnioittaen
Veikko Larkas

1 Suomen korkeakoulu insinöörit ja arkkitehdit 1956. STS:n ja TFIF:n julkaisema matrikkeli, s. 428. Helsinki: Sanoma Oy, 1956

2 <https://histdoc.net/pdf/Ressu-V-B-1926-matrikkeli-1951.pdf>

3 Helsingin Sanomat 27.3.1959

4 Larkas Juha sähköposti tekijälle 7.10.2025 ja 14.2.2026

5 ibid, Veikko Larkaksen lisäksi rakennusryhmän suunnitteluun osallistuivat arkkitehdit Laura Larkas, Pauli Salomaa, Esko Suhonen ja Eino Tuompo.

12.2 Arkkitehti Veli Hyrskykari

s. 9.1.1930 Haminassa - 1947 k. 24.3.2014 Kemissä

Veli Ilmari Hyrskykari syntyi Haminassa ja aloitti koulutiensä Viipurissa. Talvisota vei perheen evakkotaipa-
leelle ja Velin kouluvuodet jatkuivat Mikkelin kansa-
koulussa ja myöhemmin Mikkelin lyseossa.

Velin isä työskenteli puolustusvoimien palveluksessa ja hänen uusi tehtävänsä toi perheen vuonna 1947 Kemiin. Veli Hyrskykari kirjoitti ylioppilaaksi Kemian lyseosta vuonna 1949.

Asevelvollisuuden suorittamisen jälkeen Veli aloitti opinnot Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosastolla Helsingissä. Hän työskenteli opintojen ohessa eri arkkitehtitoimistoissa ja valmistui arkkitehdiksi perheellisenä miehenä vuonna 1957.¹ Professori Sirénin ohjaaman diplomityön aiheena oli Teatteritalo.

Veli Hyrskykarin arkkitehdin ura alkoi vuonna 1958 Kajaanissa, jonne hän perusti arkkitehtitoimiston yhdessä opiskelutoverinsa kanssa. Jo seuraavana vuonna hän palasi Kemiin perustaakseen oman arkkitehtitoimiston, josta muodostui hänen elämäntyönsä vuoteen 1995 asti.

Arkkitehtitoimisto Veli Hyrskykarin suunnitteleminen rakennuskohteiden määrä on mittava. Toimiston työluetteloon lukeutuu asuntoalueita, yksittäisiä asuinkerrostaloja, pankki-, liike- ja toimistorakennuksia muun muassa Kemiin, Tornioon, Rovaniemelle, Kajaaniin ja Vaasaan.

Veli Hyrskykarin suunnittelema liikennekeskuksia ovat muun muassa Kemian ja Tornion linja-autoasemat sekä Kemian ja Enontekiön lentoasemat. Kemian kaupunkialueen liikerakennuksista hänen suunnittelemaansa ovat Kelan toimitalo, entinen Kemian Säästöpankin pääkonttori sekä entinen Suomen Yhdyspankin konttorirakennus.

Kemian seurakunnalle Veli Hyrskykari suunnitteli muun muassa seurakuntakeskuksen sekä Soti-saaren leirikeskukseen. Kemian kaupunginosista Hyrskykarin kädenjälki näkyy erityisesti Takajärvellä, jonne hän suunnitteli asemakaavan lisäksi useita asuinkerrostaloja. Edellä mainittujen lisäksi Veli Hyrskykari suunnitteli rakennuksia ja niiden laajennuksia myös paikkakunnalla toimineelle teollisuudelle.

Arkkitehdin työn ohessa Veli Hyrskykari vaikutti Kemissä asiantuntijana ja lukuisien harrastusten kautta. 1960-luvulla hän toimi useiden tapahtumien näyttelyarkkitehtina, Meri-Kemian Rotaryklubin perustajajäsenenä ja jäsenenä Suomen Kulttuurirahaston Lapin rahaston hallituksessa. Näissä luottamustoimissaan hän suunnitteli paikallisille toimijoille edelleen käytössä olevia pöytästandaareja, rintamerkkejä ja paperituotteita.²

Veli Hyrskykarin julkaisuihin lukeutuu Kemi-seuran ja Kemian kotiseutu- ja museoyhdistyksen työryhmän teos Kemi eilen ja tänään vuodelta 1966.³

2 <https://sites.google.com/site/keminlyseonlukionseniorit/etusivu/el%C3%A4m%C3%A4ntarinoita/taidemaailma/muotoilu/hyrskykari-veli-ilmari>

3 finna.fi

ARKKITEHTITOIMISTO VELI HYRSKYKARI KY

Veli Hyrskykari

1 Tekniikan akateemiset 2011 s. 352

13 Yhteenveto

Kemin Hepolan kaupunginosassa sijaitseva Veitsiluodon seurakuntatalo rakennettiin läheisen Veitsiluoto Osakeyhtiön tehdasyhdyskunnan tarpeisiin ja yhtiön myötävaikutuksella. Sen arkkitehtuuri sai muotonsa kutsukilpailussa, johon osallistui neljä nimekäästä kirkkoarkkitehtia. Arkkitehti Veikko Larkaksen suunnittelema rakennus valmistui vuonna 1957, jonka jälkeen se on palvellut monipuolisesti Kemin seurakunnan eteläisten osien hengellisenä juhla- ja kokoontumispaikkana vuoteen 2021 saakka.

13.1 Eheys, autenttisuus ja suojelu

Veitsiluodon seurakuntatalo kirkkosaleineen on ehyt ja varsin pitkälle alkuperäisenä säilynyt kokonaisteos. Sen tilasarjat ja arkkitehtuuri kuvastavat seurakuntien toimintojen monimuotoistumista 1950-luvulla sekä pyrkimystä kirkollisten tilojen monikäyttöisyyteen. Samalla siinä on kirkoille ominaista ylevyyttä ja henkisyttä, jota seurakunta hankkeen alkaessa tavoitteli.

Seurakuntatalo sijaitsee omalla tontillaan Hepolan kaupunginosan korkeimmalla paikalla. Tontille ei ole tehty lisärakentamista eikä rakennuksen ulkoiseen hahmoon ole tehty muutoksia. Seurakuntatalon asemaa rakennetun ympäristön dominanttina heikentää ympäristön peitteisyys sekä liikenteellisen yhteyden katkeaminen Veitsiluodontien suunnasta.

Sisätilat ja niiden keskeiset rakennusosat ovat pääosin alkuperäisiä. Myöhemmät lisäykset ja muutokset ovat 1980-luvun peruskorjauksen kerrostumaa. Myöhempiä muutoksia on hyvin vähän. Seurakuntataloon olennaisesti kuuluva alkuperäinen kalustus on monilta osin säilynyt. Sitä on täydennetty 1980-luvun kalusteilla ja sekä myöhemmin uusilla valaisimilla.

Veitsiluodon seurakuntatalo on suojeltu voimassa olevassa asemakaavassa merkinnällä s-1 ja yleiskaavassa kohdemerkinnällä sr 86. Rakennus on poistettu käytöstä vuonna 2021 sisäilmassa ja viemäröinnissä todettujen ongelmien vuoksi.

13.2 Historiallinen liittyminen aikaan, paikkaan ja traditioon

Veitsiluodon seurakuntatalon syntyhistoria ja vaiheet kytkeytyvät olennaisesti viereisen Veitsiluoto Osakeyhtiön toimintaan. Valtion omistama metsäteollisuusyhtiö perustettiin vuonna 1932 jatkamaan Metsähallituksen vuonna 1922 aloittamaa teollista toimintaa Kemin edustalla sijaitsevassa Veitsiluodon saarella.

Veitsiluodon seurakuntatalo 1960-luvun ilmakuvasa. Hepolan alue oli tuolloin vielä suureksi osaksi rakentamatonta. KUVA: Kemin historiallisen museon kokoelma

Veitsiluodossa toimi alkuvaiheessa sahalaitos, jonka rinnalle rakennettiin vuonna 1930 käynnistetty sulfiittiselluloosatehdas. Paperin valmistus aloitettiin vuonna 1955 ja edellä mainittujen lisäksi saarella toimi myös yhtiön talotehdas.

Teollisuus toi Kemin kaupungin eteläpuolelle työväkeä, joka asettui aluksi asumaan Veitsiluodon saarelle. Sieltä asutus laajeni viereisen Rytikarin alueelle ja toisen maailmansodan jälkeen mantereelle puolelle Hepolan kaupunginosaan. Enimmillään Veitsiluoto Oy:n palveluksessa oli yli 4300 työntekijää.

Eteläiset osat liitettiin Kemin kaupunkiin vuonna 1931 ja Kemin kaupunkiseurakuntaan vuonna 1938. Ajatus omasta seurakuntatalosta oli virinnyt jo tuolloin. Hanke pysähtyi toisen maailmansodan vuoksi, mutta siihen palattiin 1940-luvun lopulla. Veitsiluoto Osakeyhtiö tuki hanketta ja oli vaikuttamassa rakennettavan seurakuntatalon muotoon, paikkaan ja toteutustapaan.

Hankkeen alusta alkaen käytiin keskustelua siitä, tulisiko kokoontumistilasta Kemin kaupunkiseurakunnan tavoitteen mukaisesti seurakuntakoti vai Veitsiluoto Osakeyhtiön esittämä kirkkorakennus. Arkkitehtikilpailu järjestettiin kirkkorakennuksen suunnittelusta, mutta jatkosuunnittelussa rakennus nimettiin seurakuntataloksi. Virallisesti rakennus vihittiin 29.9.1957 seurakuntataloksi.

Rakennuspaikaksi valittu Kusaismäki sijaitsi Veitsiluodon eteläpuolella Hepolan alueella. Yhtiö tuki työntekijöiden asuinrakentamista Hepolan alueelle, jonne asemakaavan valmistuttua alkoi nousta uusi asutusalue. Ajatuksena oli, että "kirkko" saisi paikan keskeltä kylää.

Kemin kaupungin kaksi suurta teollisuusyritystä kävivät keskinäistä kilpailua. Kaupungin pohjoislaidalla toimi Kemi Osakeyhtiö ja eteläisillä alueilla Veitsiluoto Osakeyhtiö. Molemmat olivat omilla alueillaan vaikutusvaltaisia ja Kemin kaupunkiseurakunnan läsnäolo ja toiminta nähtiin tärkeäksi molemmissa yhtiöissä.

Suunnittelukilpailu ratkaistiin vuoden 1950 alussa, mutta rakennushanke saatiin käyntiin vasta vuonna 1955. Arkkitehti Veikko Larkaksen suunnittelema seurakuntatalo korkeine kirkkosaleineen valmistui vuonna 1957. Seuraavana vuonna kirkkosaliin asennettiin 18-kertaiset urut.

Rakennus peruskorjattiin vuonna 1982 arkkitehti Veli Hyrskykarin laatiman suunnitelman mukaisesti. Se palveli Veitsiluodon tehdasyhteisön ja muiden eteläisten kaupunginosien asukkaita vuoteen 2021 saakka.

13.3 Arkkitehtoniset arvot

Veitsiluodon seurakuntatalo on tyypillinen 1950-luvun moderni kirkollinen rakennus, joiden suunnittelijana erityisesti arkkitehti Veikko Larkas tuli tunnetuksi. Kirkkosali edustaa tornittoman pitkäkirkon mallia. Seurakuntakodin tilat on sijoitettu matalaan siipirakennukseen, jonka tilat ovat osittain kellarikerroksessa.

Rakennuksen muoto on pelkistetty ja suoralinjainen. Sen korkealle kohoavan kirkkosalin runko on tehty betonista paikalla valaen. Seurakuntakodin kantava runko on tehty tiilimuurina, jotka kannattelevat paikalla valettuja alapalkkilaattoja. Rakenteellisuus, mittakaavojen vaihtelu sekä tiloihin lankeava luonnonvalo ovat rakennuksen arkkitehtuurin keskeisiä elementtejä.

Moderniin muotokieleen yhdistyy käsityön leima. Jälleenrakennuskauden hillittyä koristeellisuutta edustavat julkisivujen luonnonkiviverhoilut, monikulmaiset ikkunat sekä lasitiilen käyttö suurten rapattujen julkisivupintojen jäsentämisessä. Sisätiloissa on käytetty maalattujen pintojen lisäksi puhtaaksi muurattua punatiiltä sekä lattioissa lasitettua tiililaattaa.

Veitsiluodon seurakuntatalo kesällä 2025.

Veitsiluodon seurakuntatalo oli kokonaisteos, jonka rakenneosat kuten ovet, ikkunat ja tulisija ovat arkkitehdin kohteeseen suunnittelema ja osin myös paikakunnalla valmistettuja. Alkuperäinen ja osittain säilynyt kalustus valaisimineen oli keskeinen osa rakennuksen olemusta.

Rakennuksen toiminallinen tavoite oli tilojen monikäyttöisyys. Siihen liittyneitä ratkaisuja olivat seurakuntasalin yhdistämien kirkkosaliin ja viihtyisien aulatilojen hyödyntäminen kokoontumistilojen reservitiloina. Näkymien osalta sulkeutunut kirkkosali sai vastapainokseen kokoontumistilojen suuret ja ympäröivään maisemaan avautuvat näkymät.

Vuoden 1983 peruskorjaus kunnioitti alkuperäistä arkkitehtuuria ja säilytti myös alkuperäisiä kalusteita. Laajennusosat toteutettiin ikkunattomaan kellarisiin, jossa niiden vaikutus alkuperäiseen arkkitehtuuriin jäi vähäiseksi. Suurimmat muutokset olivat alttarin kattoikkunan poistaminen, kirkkosalin ja seurakuntasalin välisen yhteyden katkaiseminen sekä kirkkosalin lattiamateriaalin uusiminen.

13.4 Kaupunkikuvallinen asema

Veitsiluodon seurakuntatalo rakennettiin alueen korkeimmalle kohdalle, josta se näkisi ja myös näkyisi Veitsiluodon teollisuusyhdyksunnan alueelle.

Veitsiluoto Osakeyhtiön alueet saivat eriytyneitä rooleja. Teollinen toiminta keskityi Veitsiluotoon, josta alkuperäinen asutus muutti pois tuotannon laajentuessa. Sen pohjoispuolella olevasta Ajoksen saaresta tuli Kemin uusi syväsatama. Asuinrakentaminen ja siihen liittyvä palvelukeskus muodostui Veitsiluodon eteläpuoliselle Rytikarin saarelle, jonne rakennettiin kaupunkimaista kerrostaloasutusta.

Seurakuntatalo rakennettiin saarten eteläpuolelle Hepolan alueelle, joka oli tuolloin Veitsiluodon yhdyskunnan laajennusaluetta. Yhtiö tuki työntekijöidensä asustustoimintaa monin tavoin ja asemakaavan valmistuttua vuonna 1946 sen pääsi täyteen vauhtiin. Koska Veitsiluodon teollisen toiminnan odotettiin jatkavan kasvuaan, katsottiin "kirkon" paikan sijaitsevan tulevaisuudessa keskellä kylää.

Veitsiluodon seurakuntatalo on puistojen ja liikennealueiden ympäröimä. Sen kaupunkikuvallinen asema on lähtökohtaisesti keskeinen, mutta on heikentynyt peitteisten ympäristöjen ja uusien tielinjausten myötä. Suurin isku on tehtaan toiminnan lakkauttaminen vuonna 2012, joka hiljensi paitsi tehdasalueen myös viereisen Rytikarin taajaman. Omakotivaltaiseen Hepolaan lakkauttamisen vaikutus ei ollut yhtä suuri.

Seurakuntataloa vastapäätä on elinvoimainen koulu, urheilukeskus ja ainoa rakennemuutoksesta selvinnyt päivittäistavarakauppa. Tässä suhteessa seurakuntatalon asemaa voi pitää edelleen keskeisenä.

13.5 Yhteiskunnallinen merkitys

Veitsiluodon seurakuntakeskus oli merkityksellinen erityisesti Veitsiluodon yhdyskunnan jäsenille. Se oli alueen näyttävien julkinen rakennus ja sellaisena antoi painoarvoa Kemi Oy:n kanssa kilpailevan teollisuusyhdyksunnan identiteetille.

Kemin teollisuusyhteisöissä vallitsi voimakas poliittinen lataus ja se heijastui myös seurakuntien toimintaan. Näkemykset pyrittiin suuntamaan yhteiseksi parhaaksi ja etenkin 1960 ja 1970-luvuilla myös seurakunnan piirissä korostettiin tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä.

Politiikan lisäksi hengelliseen elämään vaikutti laestadiolainen herätysliike, joka järjesti seuroja Veitsiluodon seurakuntatalon tiloissa. Väestöllisesti merkittävä oli karjalasta 1920-luvulla tulleiden pakolaisten ja sekä toisen maailmansodan jälkeisen luovutetuilta alueilta saapuneet evakot. Heidän mukanaan Kemiin muodostui elävä ortodoksinen seurakunta evankelisluterilaisen rinnalle.

Veitsiluodon seurakuntatalon kirkkosali syksyllä 2025.

Seurakuntakeskus antoi valmistuttuaan uudet juhlat puitteet veitsiluotolaisten juhlatilaisuuksiin. Muistotilaisuudet, konfirmaatiot, vihkimiset ja kaste voitiin suorittaa arvokkaassa kirkkosalissa, johon oli mahdollista liittää seurakuntasalin koontumistilat tarjoiluineen.

Kerhotilat palvelivat erityisesti alueen lapsia ja nuoria. Seurakuntakeskuksessa koonnuttiin raamattupiiriin, nuorten peli-iltoihin ja lennokkikerhoon. Seurakuntakeskuksessa järjestetyt pyhäkoulut ja päiväkerhot tarjosivat aleen perheille yhteisöllisyyttä ja vaihtelua. Eläkeläistoiminta oli vireää ja myöhemmin Veitsiluodon seurakuntatalossa käynnistettiin myös vanhuksille tarkoitettu yhteisruokailu.

Veitsiluodon seurakuntatalon toiminta hiipui yleisen yhteiskunnallisen muutoksen myötä. Alueen väestö ikääntyi ja sunnuntaisiin jumalanpalveluksiin osallistuneiden määrä hupeni. Valopilkkuja olivat konfirmaatiot ja juhlapyhien tilaisuudet. Veitsiluodon tehtaiden lakkauttaminen vuonna 2012 päätti yhteistyön teollisuuslaitoksen kanssa ja johti monen perheen poismuuttoon.

Seurakuntatalon huono kunto johti tilojen sulkemiseen vuonna 2021. Kemin seurakunta alkoi etsiä rakennuksen ostajaa syksyllä 2025.

14 Lähteet

14.1 KUVAT

Kuvalähteet on mainittu kunkin kuvan yhteydessä. Nykytila-valokuvien kuvaaja on Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Veli-Pekka Huhmo ellei toisin mainita.

14.2 ARKISTOT

Kansallisarkisto, Helsingin ja Oulun toimipisteet

Lapin maakuntamuseo

Museovirasto, journalistinen kuva-arkisto

Museovirasto, arkisto

Kemin kaupunginarkisto

Kemin kaupunki, rakennusvalvonnan arkisto

Kemin seurakunnan arkisto

Sota-arkisto

14.3 PAINETUT LÄHTEET

ARS Suomen taide 2, Viljo Eeva Maija, Otava, Keuruu 1989 ss. 91-92

ARS Suomen taide 3, Sarajas-Korte Salme (toim.) Kustannusosakeyhtiö Otava, Keuruu 1989 ss. 216-218

Suomen korkeakoulu insinöörit ja arkkitehdit 1956. STS:n ja TFIF:n julkaisema matricelli, s. 428. Helsinki: Sanoma Oy

Diplomi-insinöörit ja arkkitehdit 1965, s. 166. Insinöörijärjestöjen kustannus, Helsinki 1965.

Haapio Markku (toim.) & Luostarinen Laura: Suomen kirkot ja kirkkotaide 2, Etelä-Suomen Kustannus Oy, Lieto 1980

Hedman Ossi: Kemin kaupungin historia sekä katsaus Kemin seudun ja Kemin Lapin varhaisempiin vaiheisiin 1, Kemin kaupunki 1969.

Hedman Ossi: Kemin kaupungin historia 2. Kemin kaupunki 1976

Heljälä Minna, Seppälä Sirkka-Liisa & Elo Tiina 2013. SY15/2013 Meren ja teollisuuden kaupunki, Kemin kulttuuriympäristöohjelma, Ympäristöministeriö, Edita Prima Oy, Helsinki 2013

Huusko, Katri & Jorma: Kemin kaupunkikuva ja rakennuskulttuuri 1 - keskeistä kaupunkialuetta koskeva selvitys, Lapin seutukaavaliitto, Kemin kaupunki 1987

Hyötyniemi Hannu: Kemin 75-vuotiaan kirkon ja kaupunkiseurakunnan vaiheita - taaplausta tavallaan, Kemin kaupunkiseurakunta, Pohjolan Sanomat Oy 1977

Hyötyniemi J.E.: Kemin Kaupunkiseurakunta 1902-1952 - julkaisu kirkon 50-vuotisjuhlaan, Kemin kaupunkiseurakunta, Pohjolan Sanomain Kirjapaino, Kemi 1953

Kuorikoski Arto (toim.): Uskon tilat ja kuvat : moderni suomalainen kirkkoarkkitehtuuri -taide, Suomalainen teologinen kirjallisuusseura, Esa-Print Oy, Tampere 2008

Lares Juhani: Saaren tarina, Enso Group, Kirjapaino Oy Kaleva, Oulu 1997

Lounatvuori Irma ja Putkonen Lauri: Rakennusperintömme. Kulttuuriympäristömme lukukirja, Karisto Oy, Hämeenlinna 2001

Saari Taisto: Veitsiluoto- Valtion metsistä median murrukseen, Atrain & Nord, EU:ssa 2024

Sinisalo Antero (toim.), Lilius Henrik: Kauneimmat kirkkomme 4. uudistettu painos, K.J. Gummerus Oy, Jyväskylä 1970

Söderholm Stina & Lawe: Pohjoiskalotin kirkot Osa 2 - Lapin kirkot, Pohjan väylä, Gummerus kirjapaino, Jyväskylä 2005

Telkki Pentti (pj.), Luutonen Jaakko (toim) et. al.: Kansliasta kansan pariin - Kemin seurakunnan 100-vuotishistoria, 1902-2002, Kemin seurakunta, Gummerus Kirjapaino 2006

14.4 SANOMA- JA AIKAKAUSLEHDET

Helsingin Sanomat

Kaleva

Lapin Kansa

Pohjolan Sanomat

14.5 SÄHKÖISET LÄHTEET

www.kemi.fi

www.keminseurakunta.fi

www.kyppi.fi

www.lappi.fi

www.museovirasto.fi

www.storaenso.com

www.yle.fi

14.6 HAASTATTELUT JA SÄHKÖPOSTIT TEKIJÄLLE

Ikonen Seppo, kirkkoherra 5.11.2025

Kakko Tony, muusikko sähköposti 24.9.2025

Kemppainen Eine, Kemin kirkkovaltuuston vpj 4.11.2025

Manninen Aila, suntio 9.12.2025

Miettunen Anni, Valder Remeksen perikunta 10.12.2025

Larkas Juha, arkkitehti, sähköpostit 7.-9.10.2025

Salo Mikko, museotutkija

VEITSILUODON SEURAKUNTATALO

Satamalehdontie 1, KEMI

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy 25.10.2025

